

Rapport

Erfaringer og konsekvenser av ustabile omsorgsplasseringer, slik barn selv opplever det

En kunnskapsoppsummering

Forfattere:

Marian Ådnanes, Mari Gunnes, Silje L. Kaspersen,
Jannike Kaasbøll, Mona Sommer, Moses Deyegbe
Kuvoame, Ketil Eide, Reidun Follesø, Vibeke Krane

Oppdragsgiver: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

SINTEF Digital
Postadresse:
Postboks 4760 Torgarden
7465 Trondheim

Sentralbord: 40005100

Postmottak.Digital@sintef.no

Foretaksregister:
NO 919303808 MVA

Rapport

Erfaringer og konsekvenser av ustabile omsorgsplasseringer, slik barn selv opplever det

EMNEORD	VERSJON	DATO	
Barnevern Omsorgsplassering Fosterhjem Barnevernsinstitusjon Midlertidighet Ustabilitet Flytting Kontinuitet Relasjoner Psykisk helse Traume Brukermedvirkning Stigma Ungdomsstraff Skole Ettervern	1.1	2026-02-02	
FORFATTER(E)			
Marian Ådnanes, Mari Gunnes, Silje L. Kaspersen, Jannike Kaasbøll, Mona Sommer, Ketil Eide, Moses Deyegbe Kuvoame, Reidun Follesø, Vibeke Krane			
OPPDRAGSGIVER(E)		OPPDRAGSGIVERS REFERANSE	
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet		Hedvig Torvik	
PROSJEKTNUMMER		ANTALL SIDER	
102031773		171	
Denne kunnskapsoppsummeringen gjennomgår forskning om barns erfaringer med, og opplevde konsekvenser av, å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering. Oppsummeringen er utført i tråd med retningslinjene for Scoping reviews fra Joanna Briggs Institute (JBI), og inneholder 194 vitenskapelige, fagfellevurderte artikler og 13 nasjonale rapporter. Rapporten er et bidrag for å styrke kunnskapsgrunnlaget for å kunne videreutvikle tjenester som fremmer kontinuitet og forutsigbarhet i barns oppvekst.			
UTARBEIDET AV		SIGNATUR	
Marian Ådnanes		 Marian Ådnanes (Feb 2, 2026 14:43:28 GMT+1)	
KONTROLLERT AV		SIGNATUR	
Kirsti Sarheim Anthun		 Kirsti Sarheim Anthun (Feb 2, 2026 14:44:13 GMT+1)	
GODKJENT AV		SIGNATUR	
Øyvstein Risa		 Øyvstein Risa (Feb 2, 2026 14:46:48 GMT+1)	
RAPPORT NR.	ISBN	GRADERING	GRADERING DENNE SIDE
2026:00060	978-82-14-07340-9	Åpen	Åpen

COMPANY WITH
MANAGEMENT SYSTEM
CERTIFIED BY DNV
ISO 9001 • ISO 14001
ISO 45001

COMPANY WITH
MANAGEMENT SYSTEM
CERTIFIED BY DNV
ISO 9001 • ISO 14001
ISO 45001

Historikk

VERSJON	DATO	VERSJONSBESKRIVELSE
1.1	2026-02-02	1.1 Endelig versjon

Illustrasjon på forside:

Fra pixabay ved Garik Barseghyan (insspirito)

Innholdsfortegnelse

Forord	9
Sammendrag	10
1 Innledning.....	14
1.1 Leseveiledning for rapporten.....	14
1.2 Stabilitet og ustabilitet i omsorgsplasseringer.....	15
1.3 Faktorer som knyttes til ustabilitet og stabilitet i omsorgsplassering	16
1.4 Mål og problemstillinger	17
2 Metode	19
2.1 Beskrivelse av arbeidet i seks faser.....	19
2.1.1 Fase 1: Identifisere forskningsspørsmålene	19
2.1.2 Fase 2: Identifisere relevante studier	19
2.1.3 Fase 3: Utvelgelse av publikasjoner.....	21
2.1.4 Fase 4: Kartlegging av funn.....	21
2.1.5 Fase 5: Sammenstilling, oppsummering og rapportering av resultater	21
2.1.6 Fase 6: Konsultasjon	21
2.1.7 Bruk av KI-verktøy i dataekstraksjon og oppsummering.....	22
Resultatdel	23
3 Flytskjema og statistikk	24
3.1 Publiseringsår.....	26
3.2 Kontinent og land.....	27
3.3 Antall artikler per publiseringsår fordelt på region	28
3.4 Metode.....	29
3.5 Forskningstema/kategori.....	30
3.6 Metode per kategori	31
3.7 Type omsorgsplassering/kontekst	32
3.8 Kontekst per kategori.....	33
3.9 Oppsummert om metode	33
4 Barns opplevelse av ustabilitet i omsorgsplasseringer	35
4.1 Opplevelse og virkninger av ustabilitet.....	35
4.1.1 Studier basert på kvalitative data.....	35

4.1.2	Studier av sammenhenger og virkninger av ustabilitet (kvantitative data)	37
4.2	Viktighet av informasjon og medvirkning ved flytting	41
4.3	Alternativt omsorgstilbud for å unngå ustabilitet	41
4.4	Minoriteter og ustabile plasseringer.....	42
4.4.1	Asylsøkere og innvandrere	43
4.5	Oppsummering – barns opplevelse av ustabilitet	44
4.5.1	Opplevelse og virkning av ustabilitet.....	44
4.5.2	Informasjon og medvirkning ved flytting	45
4.5.3	Alternativt omsorgstilbud for å unngå ustabilitet	46
4.5.4	Minoriteter	46
4.6	Implikasjoner for praksis og videre forskning	46
4.6.1	Tiltak og videre forskning på opplevelsen og virkningen av ustabilitet	46
4.6.2	Tiltak og videre forskning på informasjon og medvirkning	50
4.6.3	Tiltak og videre forskning på alternativt omsorgstilbud.....	50
4.6.4	Tiltak og videre forskning på minoriteter, asylsøkere og innvandrere.....	50
5	Relasjoner	52
5.1	Familierelasjoner.....	52
5.1.1	Fosterhjem.....	52
5.1.2	Barnevernsinstitusjon	53
5.1.3	Familie-/nettverksfosterhjem.....	54
5.1.4	Omsorgsplassering generelt	55
5.2	Relasjoner til fosterfamilien.....	55
5.3	Relasjoner til andre barn og unge i barnevernsomsorg.....	57
5.4	Relasjoner til fag- og omsorgspersoner	57
5.4.1	Omsorgsplassering generelt	57
5.4.2	Fosterhjem.....	58
5.4.3	Barnevernsinstitusjon	59
5.4.4	Ettervern og overgang til voksenliv	61
5.4.5	Relasjoner til en mentor	61
5.5	Sosial støtte og generelle perspektiver.....	62
5.6	Oppsummering – relasjoner	63
5.6.1	Familierelasjoner	63
5.6.2	Fosterfamilier.....	64

5.6.3	Relasjon til jevnaldrende	64
5.6.4	Relasjoner til fagpersoner og omsorgspersoner	64
5.6.5	Sosial støtte i et generelt perspektiv	65
5.7	Implikasjoner for praksis og videre forskning	65
5.7.1	Tiltak og videre forskning på familierelasjoner	65
5.7.2	Tiltak og videre forskning på relasjoner til fosterfamilien.....	66
5.7.3	Tiltak og videre forskning på relasjoner til andre barn i omsorg.....	67
5.7.4	Tiltak og videre forskning på relasjoner til fag- og omsorgspersoner	67
5.7.5	Tiltak og videre forskning på sosial støtte og generelle perspektiver	69
6	Tilbakeføring	70
6.1	Oppsummering – tilbakeføring	70
6.2	Implikasjoner for praksis og videre forskning	71
7	Psykisk helse	72
7.1.1	Fosterhjem	72
7.1.2	Barnevernsinstitusjon	73
7.1.3	Omsorgsplassering generelt	74
7.1.4	Ettervern – overgangen til voksenlivet.....	75
7.2	Oppsummering – psykisk helse.....	75
7.3	Implikasjoner for praksis og videre forskning	77
8	Resiliens.....	80
8.1	Fosterhjem	80
8.2	Barnevernsinstitusjon	80
8.3	Omsorgsplassering generelt	80
8.4	Ettervern – overgangen til voksenlivet	81
8.5	Oppsummering – resiliens	82
8.6	Implikasjoner for praksis og videre forskning	82
9	Traume og atferd.....	84
9.1	Fosterhjem	84
9.2	Barnevernsinstitusjon	85
9.3	Utfordrende atferd og tvang i barnevernsinstitusjon.....	86
9.4	Oppsummering – traume og atferd	87
9.5	Implikasjoner for praksis og videre forskning	87
10	Opplevelse av barnevernstjenesten	90

10.1	Fosterhjemsplassering	90
10.2	Overganger og ettervern.....	91
10.3	Omsorgsplassering i fosterhjem og/eller institusjon	91
10.4	Oppsummering – opplevelse av barnevernstjenesten	93
10.5	Implikasjoner for praksis og videre forskning	93
11	Brukermedvirkning.....	95
11.1	Brukermedvirkning i fosterhjem	95
11.2	Brukermedvirkning ved institusjonsplassering	95
11.3	Brukermedvirkning ved ettervern.....	96
11.4	Etniske minoriteter	98
11.5	Oppsummering – brukermedvirkning.....	98
11.6	Implikasjoner for praksis og videre forskning	99
12	Stigma.....	102
12.1	Oppsummering – stigma	103
12.2	Implikasjoner for praksis og videre forskning	103
13	Ungdomsstraff	104
13.1	Oppsummering – ungdomsstraff	105
13.2	Implikasjoner for praksis og videre forskning	105
14	Skole.....	106
14.1	Relasjoner og skolemiljø	106
14.2	Frafall og fullføring.....	108
14.3	Skoleprestasjoner.....	109
14.4	Oppsummering – skole	110
14.5	Implikasjoner for praksis og videre forskning	111
15	Overgang og selvstendiggjøring – ettervern	112
15.1	Støtte før, under og etter flytting	112
15.2	Bolig, skole og arbeid	113
15.3	Erfaringer fra overganger.....	114
15.4	Minoriteter.....	115
15.5	Oppsummering – ettervern	117
15.6	Implikasjoner for praksis og videre forskning	118
16	Grå litteratur	121
16.1	Statistikk.....	121

16.2	Ustabilitet i omsorgsplasseringer.....	122
16.3	Relasjoner	122
16.4	Psykisk helse.....	124
16.5	Traume og atferd	125
16.6	Opplevelse av barnevernstjenesten	126
16.7	Brukermedvirkning.....	127
17	Implikasjoner for praksis og videre forskning	128
17.1	Anbefalinger fra forskningen på barns opplevelse av ustabilitet (kap. 4)	128
17.1.1	Tiltak i praksisfeltet.....	128
17.1.2	Videre forskning.....	128
17.2	Anbefalinger fra forskningen på konsekvenser av ustabilitet (kap. 5-15)	129
17.2.1	Tiltak i praksisfeltet.....	129
17.2.2	Videre forskning.....	130
17.3	Metodisk kvalitet i forskningen.....	131
17.3.1	Metoder i de inkluderte studiene.....	132
17.3.2	Konsekvenser på kort og lang sikt	132
17.3.3	Egenrapporterte styrker og svakheter i studiene.....	132
17.3.4	Vurdering av robusthet for det enkelte tema	133
18	Oppsummering – erfaringer med og konsekvenser av ustabilitet i omsorgsplassering, slik barn opplever det.....	136
18.1	Karakteristika ved søket og hovedtemaer identifisert i forskningen.....	136
18.2	Barns opplevelse av ustabilitet i omsorgsplassering	137
18.3	Relasjoner og tilbakeføring	138
18.4	Psykisk helse.....	140
18.5	Resiliens	141
18.6	Traume og atferd	142
18.7	Opplevelse av barnevernstjenesten	143
18.8	Brukermedvirkning.....	144
18.9	Stigma og ungdomsstraff	145
18.10	Skole	145
18.11	Overgang og selvstendiggjøring – ettervern.....	146
18.12	Grå litteratur – nasjonale rapporter	147
18.13	Langsiktige konsekvenser	149

19	Konklusjon	151
20	Litteratur.....	154
	Vedlegg	170

BILAG/VEDLEGG

Vedlegg 1: Vedleggstabell med beskrivelse av inkluderte studier fra vitenskapelig tidsskrift

Vedlegg 2: Endelig søkestreng

Forord

Denne kunnskapsoppsummeringen inkluderer internasjonal og norsk forskning om barns erfaringer med, og opplevde konsekvenser av, å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon.

Rapporten er første publikasjon fra forskningsprosjektet «Barns behov for kontinuitet i barndommen – erfaringer og konsekvenser for barn som har opplevd en omsorgsovertakelse», som finansieres av Barne- og familiedirektoratet, Bufdir (2024-28).

Vi vil takke vår kontaktperson i Bufdir, Hedvig Torvik, for et godt samarbeid. Takk også til andre fagpersoner i Bufdir som har fulgt prosjektet: Reidun Lauvstad og Mette Løfgren.

Prosjektgruppen består av forskere fra avdeling Helse i SINTEF Digital og Institutt for Helse, sosial og velferdssag ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN). SINTEF har prosjektledelsen.

Trondheim, 02. februar 2025

Marian Ådnanes

Prosjektleder/ Seniorforsker

Sammendrag

Om kunnskapsoppsummeringen

Kunnskapsoppsummeringen gjennomgår forskning gjort i perioden 2014-2024 om barns erfaringer med, og opplevde konsekvenser av, å bo i midlertidighet etter en omsorgsplassering. Kun studier der barn deltar som informanter, er inkludert.

Søkene i databaser med vitenskapelige, fagfellevurderte artikler ga til sammen 6994 treff. Etter at 3624 dubletter ble fjernet, gjensto 3369 referanser som så ble screenet. Av disse ble 3013 referanser ekskludert fordi de ikke oppfylte inklusjonskriteriene våre. Dette ga 354 referanser som var relevante. Etter en gjennomgang av disse satt vi igjen med 194 vitenskapelige, fagfellevurderte artikler. I tillegg inngår 13 rapporter fra såkalt grå litteratur (ikke fagfellevurdert) som er utgitt av forskningsinstitusjoner og andre fagmiljøer. Bakerst i rapporten fins lenke til en vedleggstabell med beskrivelse av de 194 inkluderte studiene fra vitenskapelig tidsskrift.

Statistikken over forskningen viser at antall publiserte artikler har økt jevnt det siste tiåret, med det høyeste antallet publiserte artikler i 2024. De fleste studiene er gjennomført i USA og Europa med henholdsvis 80 artikler hver. I Europa er Norge, Storbritannia og Spania de mest representerte landene.

Fosterhjem utgjør den hyppigste plasseringsformen i de inkluderte studiene (n = 69), etterfulgt av generell omtale av omsorgsplassering (n = 43), ettervern (n = 42) og barnevernsinstitusjon (n = 35). Familie- og nettverksfosterhjem (n = 5) er i liten grad representert i det samlede materialet.

Det vitenskapelige materialet består av 123 kvalitative og 54 kvantitative artikler, mens 13 studier kombinerer kvalitative og kvantitative metoder. Oppsummeringen inkluderer også 4 metaanalyser.

Resultatdelen i rapporten er delt inn i tematiske delkapitler som reflekterer forskningsfeltet når det gjelder barns erfaringer med å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering, og hvilke konsekvenser de har opplevd at dette har. Forskning knyttet til hovedtemaet *relasjoner* er det mest utforskede området med flest artikler (n = 52). Deretter følger *barns opplevelse av ustabilitet* (n = 31) og *overgang og selvstendiggjøring – ettervern* (n = 22). *Psykisk helse* er godt representert (n = 20) sammen med de tilgrensende temaene *traume og atferd* (n = 12) og *resiliens* (n = 10). Artikler om temaet skole er godt representert (n = 15). Det er en del forskning knyttet til *brukermedvirkning* (n = 12) og *opplevelse av barnevernstjenesten* (n = 10). Kategorier som *stigma*, *tilbakeføring* og *ungdomsstraff* er i mindre grad representert i litteraturen (n = 10 artikler totalt for disse tre områdene).

I det følgende gis et kort sammendrag av hvert av kapitlene.

Barns opplevelse av ustabilitet i omsorgsplassering

Første kapittel i resultatdelen (kap. 4) handler om barn og unges opplevelse av ustabilitet og midlertidighet i forbindelse med omsorgsplassering, og hvordan dette virker inn på dem og livet deres. Søket identifiserte 31 artikler med dette hovedtemaet, som utgjør den mest sentrale delen av kunnskapsoppsummeringen i den forstand at studiene direkte undersøker problemstillinger knyttet til opplevelsen av ustabilitet, mens de øvrige omhandler konsekvensene av ustabilitet når det gjelder relasjoner, psykisk helse, skole osv.

Oppsummert viser denne forskningen at midlertidighet og ustabilitet i omsorgsplassering oppleves som svært vanskelig og har betydelige negative konsekvenser på kort og lang sikt. Antall omsorgsplasseringer er den faktoren som har tydeligst innvirkning på trivsel sammenlignet med alle andre kontekstvariabler. På kort sikt dreier det seg om følelsesmessige reaksjoner og relasjonelle brudd. Hyppige flyttinger mellom ulike omsorgsplasseringer kan gi barn og ungdommer en sterk følelse av ustabilitet og føre til tap av relasjoner og opplevelse av avvísning. Konsekvensene av ustabile plasseringsmønstre er omfattende og påvirker de unges

trivsel, psykiske helse og langsiktige tilpasning. Beskyttende og stabiliserende faktorer dreier seg om gode relasjoner og støtte – det å skape trygghet og tilhørighet for barnet.

Relasjoner

52 studier (ca. 25 prosent av alle de inkluderte studiene) omhandler erfaringer med og opplevde konsekvenser av ulike typer relasjoner før, under og etter omsorgsplassering (kap. 5). Kapittelet utforsker ulike dimensjoner av relasjoner, inkludert tilknytning, sosial støtte, kontakt med biologisk familie, søskenforhold og kontinuitet i omsorgsrelasjoner. I tillegg identifiserte søket tre studier som omhandler tilbakeføring (kap. 6).

Oppsummert viser studiene at gode og trygge relasjoner er helt avgjørende for stabilitet og trivsel under og etter omsorgsplassering, og at kvaliteten på relasjonene har stor betydning for barnas langsiktige tilpasning og livskvalitet. Barn og unges erfaringer med omsorgsplassering er preget av en dobbel relasjonell virkelighet, der de må navigere lojaliteter og tilhørighet mellom sin biologiske familie (hvor tilbakeføring kan være et langsiktig mål) og sine nye omsorgsrelasjoner. Stabilitet i fosterhjem og kontinuitet hos fagpersoner er viktig for barnas langsiktige livskvalitet. En gjennomgående analytisk innsikt fra forskningen er at systemet må bevege seg bort fra en individualistisk tilnærming og heller legge vekt på å styrke gjensidige, relasjonsbaserte og fellesskapsorienterte praksiser for å fremme de unges mestring og resiliens.

Psykisk helse

Psykisk helse hos barn og unge i fosterhjem eller institusjon er hovedtemaet i tjue forskningsartikler (kap. 7). Forskningen viser at det er forhøyet risiko for psykiske helseutfordringer hos omsorgsplasserte barn generelt – ofte som følge av tidligere traumer, ustabile omsorgsforhold og mangel på sosial støtte før og under plasseringen. Forskningen viser betydningen av trygge relasjoner, plasseringsstabilitet og de unges egne mestringsstrategier for å fremme positiv psykisk helse. Flere studier peker på behovet for traumebevisste og kultursensitive tilnærminger. Forskningen påpeker at man i tillegg til å håndtere den psykiske belastningen som barn og unge kommer inn med, må forebygge at systemet i seg selv skaper nye traumer.

Resiliens

Oppsummeringen presenterer ti studier som omhandler resiliens (kap. 8). Resiliens, eller motstandskraft, refererer til evnen til å håndtere motgang, tilpasse seg endringer og gjenopprette en følelse av normalitet og trygghet etter traumatiske erfaringer. Forskningen viser at de negative konsekvensene av ustabil omsorgsplassering strekker seg inn i voksenlivet, men den viser også at barn og unge kan ha en bemerkelsesverdig motstandskraft. Det å styrke resiliensen kan dempe de negative konsekvensene av tidlig motgang. Viktig innsikt fra forskningen er at resiliens ikke primært er en statisk, individuell egenskap, men snarere et dynamisk resultat av komplekse sosiale og systemiske forhold.

Traume og atferd

De tolv studiene som omhandler traume og atferd (kap. 9), viser at barn og unge i omsorg utenfor hjemmet opplever mishandling og overgrep både før, under og etter omsorgsplassering. Forskningen viser at traumer ofte manifesteres som internaliserende og eksternaliserende symptomer på kort sikt. Funnene peker også på at mulige langtidseffekter av ustabile plasseringer er helseproblemer og psykososiale problemer som varer ved langt inn i voksenlivet. Stabile plasseringer kan bidra til resiliens og symptomreduksjon.

Opplevelse av barnevernstjenesten

Søket identifiserte ti artikler om barn og unges opplevelse av barnevernstjenesten (kap. 10). Særlig tre temaer var sentrale: fosterhjemmets betydning, barn og unges stemmer og ettervern som ikke prioriteres. Forskningen viser at det går et skille mellom omsorgens nødvendige og positive betydning på kort sikt og de

store og langsiktige utfordringene som er knyttet til overgangen til voksenlivet. For å sikre positive opplevelser, både umiddelbart og ved refleksjon senere i livet, er det avgjørende at barn og unge får mulighet til selvbestemmelse og meningsfull deltakelse og klar, alderstilpasset informasjon. For å oppnå varige positive resultater må barnevernstjenesten bevege seg bort fra en modell med skarpe institusjonelle brudd og i stedet anerkjenne behovet for ettervern som sikrer helhetlig, konsistent og kompetent støtte gjennom overgangen til voksenlivet.

Brukermedvirkning

Oppsummeringen presenterer tolv studier som omhandler brukermedvirkning i barnevernet (kap. 11). Hovedtemaene i forskningen er betydningen av relasjoner, dynamikken i maktforhold og forskjellen mellom lovverk og praksis. Forskningen avdekker et gjennomgående spenningsforhold mellom barns rett til deltakelse og systemets evne til å legge til rette for meningsfull involvering. Forskningen konkluderer med at meningsfull brukermedvirkning ikke er en standard prosedyre, men en relasjonell praksis som krever et skifte i maktforhold og ansattes holdninger. På kort sikt er det nødvendig med tydelig informasjon og å erkjenne ungdommenes perspektiv, mens det på lengre sikt er behov for kontinuitet i relasjonene, fleksible og individualiserte tilnærminger og en aktiv utvidelse av de unges handlingsrom i overgangen til voksenlivet. Dette krever at systemet møter ungdommene med respekt, tillit og kulturell respons.

Stigma og ungdomsstraff

Søket inkluderte tre artikler som handler om hvordan skeive ungdommer og tidligere barnevernsbarn opplever stigma og minoritetsstress (kap. 12) i Australia, Canada og USA, og fire studier som undersøker erfaringene til unge under strafferettslige tiltak og ulike former for offentlig omsorg (kap. 13) i Sverige, England og Canada. Forskningen viser at ungdommer som er under strafferettslige tiltak og i offentlig omsorg, opplever systemiske svikt som fører til kronisk minoritetsstress, stigmatisering og kriminalisering på kort sikt. På lang sikt undergraver dette en trygg identitetsdannelse, de unges psykiske helse og mulighetene for en normal voksenutvikling. Til tross for de institusjonelle utfordringene viser studiene at nøkkelen til motstandskraft og positiv utvikling ligger i relasjonell støtte, aksept og genuine, inkluderende miljøer. Forskningen foreslår en systemendring fra straffende og byråkratiske logikker til kulturelt tilpasset og relasjonelt fundert omsorg.

Skole

Kapittelet om skole (kap. 14) presenterer funn fra 15 studier som omhandler barn og unges skolegang før, under eller etter omsorgsplassering, fordelt på temaene relasjoner og skolemiljø, frafall og fullføring samt skoleprestasjoner. Forskningen viser at ustabilitet og mangel på faglig kontinuitet og emosjonell støtte er de største hindringene for å fullføre utdanningen. Den negative virkningen av hyppige flyttinger og skolebytter har klare effekter på ungdommenes psykososiale helse, trivsel og konsentrasjon, mens langsiktige virkninger av mangelfull skolegang og utdanning er dårligere jobbmuligheter og andre former for marginalisering i voksen alder.

Overgang og selvstendiggjøring – ettervern

Dette kapittelet handler om overgangen fra barnevernets omsorg til selvstendiggjøring (kap. 15), på engelsk gjerne referert til som «self-sufficiency», og presenterer funn fra 22 studier. Ettervern er sentralt i denne forskningen. Samlet bekrefter studiene at overgangen fra å være under offentlig omsorg til å klare seg selv er en fase preget av ustabilitet og sårbarhet. Mangelen på kontinuerlig, adekvat støtte og ressurser er et gjennomgående funn. På lang sikt har unge med barnevernserfaring økt risiko for å oppleve sosial ekskludering i samfunnet, ifølge forskningen. Bruk av ettervern er et sentralt og effektivt tiltak for å redusere denne marginaliseringen, og det er særlig viktig for å forbedre de unges utdannings- og sysselsettingssituasjon og stabiliteten når det gjelder bolig.

Nasjonale rapporter (grå litteratur)

Rapportene som er basert på norske studier (kap. 16), viser samlet at opplevelsen av å bo i midlertidige omsorgsplasseringer er preget av en blanding av positiv omsorg og alvorlige systemiske utfordringer. Det mest fremtredende systemiske problemet er ustabilitet og hyppige flyttinger, ofte forårsaket av at fosterforeldre avslutter avtalen eller mangel på egnede omsorgstilbud. En stor utfordring er den høye forekomsten av psykiske lidelser hos disse barna og utilstrekkelig tilgang til spesialisert psykisk helsehjelp. På lang sikt viser den nasjonale grå litteraturen (litteratur som ikke er vitenskapelig publisert) at unge med barnevernserfaring har økt risiko for sosial ekskludering i samfunnet. Forskningen peker på at det er behov for å sikre stabilitet og individuell oppfølging, slik at midlertidig omsorg ikke bare gir barn og unge et trygt opphold, men også legger grunnlaget for varig, positiv utvikling og mestring i voksenlivet.

Implikasjoner for praksis og videre forskning

For å forbedre barns erfaringer og langsiktige utfall knyttet til midlertidige og ustabile omsorgsplasseringer må barnevernssystemet prioritere tiltak som gir stabilitet i omsorgen, fremmer støttende og trygge relasjoner, baseres på kontinuitet og tillit og sikrer barn og unges medvirkning. Forskningen anbefaler tiltak som kan skape et stabilt, relasjonsbasert og traumesensitivt system som aktivt anerkjenner og støtter mangfold og medvirkning. Praksisfeltet oppfordres til å bevege seg fra en reaktiv krisehåndtering til mer proaktive, relasjonelle og evidensbaserte systemer og tiltak.

De inkluderte studienes anbefalinger for videre forskning dreier seg i stor grad om å skaffe mer kunnskap om hva som fungerer når det gjelder å skape stabilitet og trygghet for barn og ungdommer som er i omsorgstiltak. Det anbefales flere longitudinelle studier som undersøker årsakssammenhenger, blant annet mellom omsorgsplassering og psykisk helse. Det går også frem at det er behov for mer forskning på plasseringsstabilitet og utvikling rettet mot sårbare grupper som er overrepresentert i barnevernet, inkludert LHBT-ungdommer, ungdommer med ulike minoritetsbakgrunner og asylsøkere/innvandrere. Sist, men ikke minst, anbefales det at forskningen kontinuerlig prioriterer barn og unges perspektiver og erfaringer for å forbedre tjenestene, og at man undersøker hva som utgjør barrierer for barn og unges deltakelse i forskning.

1 Innledning

Denne kunnskapsoppsummeringen er gjort i forbindelse med forskningsprosjektet «Barns behov for kontinuitet i barndommen – erfaringer og konsekvenser for barn som har opplevd en omsorgsovertakelse». Oppdragsgiver er fra Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir). I tillegg til kunnskapsoppsummeringen gjennomfører prosjektet i perioden 2024-28 en omfattende kvalitativ og kvantitativ studie rettet mot barn og unge som bor, eller har bodd, i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon, samt en registerstudie.

En *omsorgsovertakelse* innebærer at barnevernet midlertidig overtar den daglige omsorgen for barnet (juridisk sett et tvangsvedtak iflg barnevernslovens § 5-1), og barnet flyttes til et fosterhjem eller barnevernsinstitusjon. En *omsorgsplassering* i fosterhjem eller institusjon er enten basert på omsorgsovertakelse (barnevernslovens § 5-1), eller et frivillig hjelpetiltak, basert på foreldrenes samtykke (barnevernslovens § 3-2).

En omsorgsplassering skal gi barnet en stabil og trygg omsorgssituasjon preget av kontinuitet, men så skjer det ofte brudd og utilsiktede flyttinger mellom fosterhjem, barnevernsinstitusjon og foreldrehjem. Formålet med denne kunnskapsoppsummeringen er å skaffe ny kunnskap om barns opplevelse og konsekvenser av å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet, etter en omsorgsplassering. Det er barn og unges stemmer som gjelder, og oppsummeringen inkluderer utelukkende forskning med barn og unge som deltakere. Rapporten er et kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle tjenester som fremmer kontinuitet og forutsigbarhet i barns oppvekst.

1.1 Leseveiledning for rapporten

Rapporten er omfattende, med gjennomgang av 194 studier publisert i vitenskapelig tidsskrift (se lenke til vedleggstabell i Vedlegg 1), og 13 studier publisert i nasjonale rapporter. Arbeidet med utvikling av litteratursøket, identifisering av relevante studier, utvelgelsesprosess og kartlegging av funn er beskrevet i et eget metodekapittel (kap. 2). Rapporten beskriver studiene i 12 resultatkapitler fordelt på hovedtema identifisert i den vitenskapelig publiserte forskningen. I tillegg kommer et kapittel som beskriver grå litteratur. På slutten av hvert temakapittel gjennomgås implikasjoner av forskningen med anbefalinger om tiltak for å skape et bedre omsorgstilbud, og behov for videre forskning. Kapittel 17 gir en samlet fremstilling av disse anbefalingene, og en vurdering av kvalitet i studiene, basert på artiklenes fremstilling av styrker og svakheter. Kapittel 18 gir en oppsummering av resultater og konklusjon fra hvert resultatkapittel.

Barns opplevelse av ustabilitet, og konsekvenser av ustabilitet													
USTABILITET	KAP.4	RELASJONER	KAP.5	TILBAKEFØRING	KAP.6	PSYKISK HELSE	KAP.7	RESILIENS	KAP.8	TRAUME OG ATFERD	KAP.9	BARNEVERNSTJENESTEN	KAP.10
												BRUKERMEDVIRKNING	KAP.11
												STIGMA	KAP.12
												UNGDOMSSTRAFF	KAP.13
												SKOLE	KAP.14
												ETTERVERN	KAP.15
												GRÅ LITTERATUR	KAP.16
												IMPLIKASJONER	KAP.17
Oppsummering – erfaringer og konsekvenser kap.18													

1.2 Stabilitet og ustabilitet i omsorgsplasseringer

En omsorgsovertakelse med påfølgende plassering i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon er et svært inngripende tiltak med store konsekvenser for barn og deres familier. Det klare utgangspunktet, etter både norsk rett, og den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), er at en omsorgsovertakelse er midlertidig, og at barnet skal tilbakeføres til foreldrene sine (Meld. St. 29 (2023-2024)). Tallet på barn som blir tilbakeførte har økt de siste årene, men for noen er det ikke realistisk, og barnet blir boende lenge, kanskje hele oppveksten (Meld. St. 29 (2023-2024)). Statistikken viser nedgang i antall omsorgsovertakelser i barnevernet i perioden 2013-2022, samtidig som andelen saker som endte med tilbakeføring har økt en god del, fra 34 prosent i 2017, til 65 prosent i 2021 (Bliksvær et al., 2025).

Stabilitet og kontinuitet har vært sentralt i norsk praksis og diskurs når det gjelder omsorgsplassering. Dette vises i forarbeider og utredninger på styringsnivå i barnevernet og i forskningen på barnevern (Falch-Eriksen, 2018). Kravet til stabilitet – å sikre at barnet opplever en trygg og forutsigbar omsorgsplassering, og at brudd i plasseringen er uønsket, er ett av seks kvalitetsmål for norsk barnevern, ifølge Stortingsmeldingen som fulgte de siste endringer i barnevernloven (Prop 106L (2012-2013)). Stabilitet forstås i proposisjonen som barnets behov for forutsigbarhet, kontinuitet og varige relasjoner. Det fremgår av kvalitetsmål 2 i proposisjonen at: *«barn skal i minst mulig grad flytte mellom ulike omsorgstiltak, og de skal forholde seg til færrest mulig omsorgspersoner. I tillegg skal barn sikres forutsigbarhet gjennom å vite hva som skal skje på kort og lengre sikt»* (Prop 106 L (2012–2013)).

Omsorgsplasseringen skal gi barnet en stabil og trygg omsorgssituasjon preget av kontinuitet¹ - men så skjer det ofte utilsiktede flyttinger mellom fosterhjem, barnevernsinstitusjon og foreldrehjem (NOU 2023:7). Det er stor bekymring knyttet til mangel på stabilitet og kontinuitet i omsorgen (NOU 2023:7).

SSB sin statistikk over flyttinger blant barn i fosterhjem i løpet av året (tabell 14676) viser at 55 prosent av barn (0-17 år) i fosterhjem utenom familie/nære nettverk opplevde 1-3 flyttinger i 2024, mens 11 prosent opplevde 4 flyttinger eller mer. 33 prosent opplevde ingen flyttinger. Andelen barn som opplevde flytting er litt mindre blant barn i fosterhjem i familie/nettverk. Ifølge SSB sine tall har andelen barn som opplever en eller flere flyttinger etter første plassering økt i perioden 2019-2024. Økningen er på om lag 17 prosent blant barn i fosterhjem utenom familie/nettverk og 10 prosent for barn i fosterhjem innen familie/nettverk. Andelen barn i barnevernsinstitusjoner med 1-3 flyttinger i 2024 var litt lavere, men andelen med 4 eller flere flyttinger var vesentlig høyere - 29 prosent. Av disse var det om lag 8 prosent som hadde 7 eller flere flyttinger i 2024.

Eide et al. (2024) sin studie viser at barn som bor i familie- eller nettverksfosterhjem har færre flyttinger enn barn i ordinære fosterhjem. Samme studie viser at utilsiktede tilbakeføringer til hjemmet skjedde i om lag halvparten av de 1324 sakene med omsorgsplasserte barn som ble undersøkt (Eide et al., 2024). Et annet gjennomgående funn i Eide et al. sin studie er stor utskifting av barnevernets kontaktpersoner, noe resulterer i mangelfull kontinuitet i oppfølgingen av og kontakten med barn, foreldre og øvrige samarbeidspartnere. Flere rapporter peker også på dårligere hjelpetilbud som følge av flyttinger fordi det det skjer brudd i tiltak og relasjoner. Dette gjør at hjelpen blir fragmentert og ikke godt nok tilpasset barnas

¹ «Når plasseringssted for barnet skal velges, skal det blant annet legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» (Lov om barnevern, § 5-3).

behov (Ådnanes et al., 2024; Helsetilsynet, 2023; NOU 2023:7; NOU 2023:24) . Et tydelig eksempel på dette er en for lite fleksibel psykisk helsehjelp (Ådnanes et al., 2024).

1.3 Faktorer som knyttes til ustabilitet og stabilitet i omsorgsplassering

Det er gjort en rekke kunnskapsoppsummeringer som gir innsikt i faktorer som knyttes til ustabilitet og stabilitet i omsorgsplassering.

Konijn et al. (2019) sin meta-analyse inkluderer 42 kvantitative studier fra perioden 1990-2017 som studerer faktorer som har sammenheng med ustabilitet i fosterhjemsplasseringer. Målet med plasseringen er stabilitet over tid for barnet når det gjelder bosituasjon og til det å ivareta familieband og relasjoner. Konijn et al. (2019) tar utgangspunkt i forskning som viser at 20-50 prosent av barn i fosterhjem opplever at oppholdet avbrytes før planlagt tidspunkt – at barnet flytter til en annen fosterfamilie, til institusjon, tilbake til opprinnelig familie, og i enkelte tilfeller rømmer. Plasseringsustabilitet (placement instability) er ifølge Konijn et al. det generelle begrepet som beskriver dette, mens andre begrep er brudd, disrupsjon eller hyppige flyttinger. Meta-analysen viser at ustabilitet var sterkest relatert til eksternaliserende vansker som aggresjon og utagering hos barnet. Følgende faktorer økte risikoen for brudd: dårlig grensesetting og manglende emosjonell involvering fra fosterforeldre, høyere alder ved første plassering, plassering uten søsken, omsorgssvikt eller mishandling før plassering (særlig for barn fra minoritetsgrupper. I likhet med Eide et al. (2024), viser meta-analysen mindre grad av flyttinger i fosterhjem hos familie eller slekt enn ordinære fosterhjem.

Maguire et al. (2024) sin systematiske gjennomgang inkluderer kvantitative 14 studier av virkningen av ustabilitet følelsesmessig og atferdsmessig for barnet, publisert frem til juli 2019. De viser til at plasseringsustabilitet forstås som flere skifter når det gjelder institusjon eller omsorgsgiver. I likhet med Konijn et al. (2019) viser Maguire et al. (2024) at plasseringsbrudd i størst grad knyttes til eksternaliserende vansker hos barnet. Når det gjelder psykisk helse viser gjennomgangen at ustabilitet i plassering særlig knyttes til symptomer på posttraumatisk stress, i mindre grad til angst og depresjon, men at ustabilitet knyttet til skifte av skole kunne forsterke disse symptomene. Gjennomgangen viser at stabilitet i plasseringen har større betydning for en god utvikling hos barnet enn for eksempel kognitiv evne eller sosial kompetanse (Maguire et al., 2024).

En systematisk review og narrativ syntese (Rock et al., 2015) inkluderer 40 kvantitative og 18 kvalitative studier, for å identifisere faktorer som faktorer hemmer eller fremmer stabile plasseringer. Rock et al. viser mye av de samme funnene som Maguire et al. (2024) og Konijn et al. (2019) - at ustabilitet i plassering knyttes til utagerende atferd, alder, separasjon fra søsken, hyppige bytter av kontaktperson, dårlige relasjoner med sosialarbeidere samt tidligere ustabile plasseringer. Rock et al. bekrefter at familie- og slektsplasseringer (kinship care) er mer stabile enn andre plasseringer, og viser at stabilitet i plassering knyttes til erfarne, engasjerte og støttende fosterforeldre, god kommunikasjon og integrering i familien, god informasjon til fosterforeldre før plassering, samarbeid mellom biologiske foreldre og fosterforeldre og til barns medvirkning.

En litteraturgjennomgang av norske og internasjonale studier gjøres av NOVA i rapporten «Stabilitet i fosterhjem» (Falch-Eriksen, 2018). Rapporten beskrives som «en kunnskapssammenstilling av risikoområdene for ustabil omsorgsplassering, altså mekanismer ved plasseringer som krever ulike årsaksforklaringer for fravær av trygghet og forutsigbarhet» og «en narrativ sammenstilling av mulige tiltak for å sikre stabile plasseringer, og motvirke brudd» (s. 25). Rapporten bruker begrepet stabilitet når det siktes til «forutsigbarhet» og «trygghet», «fordi stabilitet i et plasseringsforløp er viktige forutsetninger både for trygghet og forutsigbarhet» (s. 15). De påpeker at *stabilitet* også er fagtermen i internasjonal forskningslitteratur som fanger opp slike og tilsvarende trekk ved en fosterhjemsplassering. Oppsummeringen er basert på 178 norske og internasjonale studier i perioden frem til 2018. Når det gjelder

ustabilitet viser oppsummeringen høyere risiko for brudd ved eksternaliserende atferd og høyere alder hos barnet, foreldres psykiske helse og rusproblemer, alvorlig omsorgssvikt og tidligere plasseringer. I likhet med de andre oppsummeringene og studien til Eide et al. (2024) viser den at plasseringer hos slekt og nettverk generelt gir mer stabile plasseringer. Det samme gjelder plassering med søsken. Betydningen av samvær med foreldre er mer delt. Personlige egenskaper som toleranse, emosjonell involvering, grensesetting og stabilt parforhold er viktige hos fosterforeldre. God relasjonsbygging mellom fosterforeldre og fosterbarn er avgjørende, mens manglende tilknytning og forståelse av barnets behov samt urealistiske forventninger, eller behov for takknemlighet fra barnet, kan føre til stress og brudd. Det samme gjelder manglende kompetanse og støtte samt hyppige utskiftninger av kontaktpersoner mens god oppfølging og tilgjengelighet fra barnevernet virker stabiliserende. I gjennomsnitt har fosterbarn lavere skoleprestasjoner og høyere frafall. Oppsummeringen viser at god skoleoppfølging og tilpasset undervisning kan bidra til stabilitet (Falch-Eriksen, 2018).

Folkehelseinstituttet (FHI, 2023) har gjort en oppsummering av 25 systematiske litteraturoversikter og empiriske primærstudier i perioden 2015-2023 som undersøker karakteristika ved barnet som påvirker stabilitet i plasseringer i fosterhjem eller institusjon. Rapporten viser betydningen av: barnets atferd og alder, plasseringshistorikk, traumatiske eller vanskelige opplevelser, psykisk helse og kjønn. I tillegg faktorer som barnets autonomi og forhold til omsorgspersoner og jevnaldrende.

Backe-Hansen et al. (2013) gjorde en kunnskapsoppsummering om utilsiktede flyttinger i fosterhjem med gjennomgang av 58 studier fra Europa, USA og Australia, i hovedsak publisert mellom 1995 og 2012. Definisjonen av utilsiktet flytting i rapporten er at «flyttingen fra fosterhjemmet skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått» (s. 13). Samlet viste litteraturen at mellom 20 og 50 prosent av alle fosterhjems plasseringer ender med utilsiktet flytting, med en høyere andel for de som plasseres som ungdommer. Oppsummeringen viser at risikoen for utilsiktet flytting øker jo eldre barnet er ved plassering, atferdsvansker (både årsak og virkning av utilsiktet flytting), emosjonelle problemer, integrasjon i fosterhjemmet, stressfaktorer i familien (frykt for f.eks å bli anklaget for overgrep), fosterforeldres grad av forpliktelse. Oppsummeringen påpeker at det fins få studier av fosterbarnas oppfatninger om hvorfor en plassering mislykkes. Når barna selv forklarte brudd fra et fosterhjem, pekte de ofte på at fosterforeldrene forskjellsbehandlet dem i forhold til egne barn eller ikke inkluderte dem i familiefellesskapet (Backe-Hansen et al., 2013).

Maguire et al. (2024) påpeker at en svakhet ved forskningen på hva som virker inn på stabilitet er at barnas egne opplevelser og perspektiver i liten grad er inkludert i studiene. Verken Maguire et al. (2024) eller Konijn et al. (2019) inkluderer kvalitative studier. Backe-Hansen et al. (2013) konkluderer i sin oppsummering at det er behov for studier som undersøker barn og unges synspunkt både for å få kunnskap som er viktig for å oppnå stabile plasseringer, og for videreutvikling av metoder som fremmer reell medvirkning.

Denne kunnskapsoppsummeringen ser spesifikt på barns opplevelser og erfaringer knyttet til midlertidighet og ustabilitet i omsorgsplassering, og er avgrenset til barn selv som informanter. Vi har ikke funnet andre kunnskapsoppsummeringer som har undersøkt tilsvarende.

1.4 Mål og problemstillinger

En omsorgsovertakelse er i utgangspunktet midlertidig, med et mål at barnet skal tilbakeføres til opprinnelig familie. En omsorgsplassering i fosterhjem eller institusjon (basert på barnevernets overtakelse av omsorgen eller frivillig plassering) skal gi barnet en stabil og trygg omsorgssituasjon preget av kontinuitet, men så skjer det ofte brudd og utilsiktede flyttinger mellom fosterhjem, barnevernsinstitusjon og foreldrehjem.

Formålet med denne kunnskapsoppsummeringen er å skaffe ny kunnskap om barns opplevelse og konsekvenser midlertidighet etter en omsorgsplassering. Kunnskapsoppsummeringen inkluderer nasjonale og internasjonale studier gjort i perioden 2014-24, med utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

a) Hva sier forskningen om barns erfaringer med å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering, på kort og lang sikt? b) Hva sier forskningen om barns opplevde konsekvenser med å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet, på kort og lang sikt?

Kunnskapsoppsummeringens forståelse av *midlertidighet* er at den, i tillegg til flytting fra opprinnelig hjem og plassering i fosterhjem eller institusjon, påvirkes av ustabilitet forårsaket av brudd i plassering og ny(e) plassering(er).

Det kan generelt være vanskelig å operasjonalisere et tydelig skille mellom konsekvenser på *kort og lang sikt* i dette forskningsfeltet fordi det ofte dreier seg om mer eller mindre varige «omsorgsforløp» med flere plasseringer, brudd og skifter. Grovt sett skiller forskningen mellom (mer eller mindre) akutte tilpasningsreaksjoner og utviklingsmessige konsekvenser.

2 Metode

Kunnskapsoppsummeringen ble gjennomført som en *scoping review*, en metode som gir en systematisk og oversiktlig fremstilling av tilgjengelig litteratur innen et bestemt tema eller fagfelt (Arksey & O'Malley, 2005). Denne tilnærmingen egner seg særlig godt når temaet ennå ikke er grundig gjennomgått, eller er av kompleks eller heterogen karakter (Pham et al., 2014). Sammenlignet med en systematisk kunnskapsoppsummering (*systematic review*), inkluderer en *scoping review* et bredere spekter av studiedesign og metodiske tilnærminger (Munn et al., 2018), noe som egner seg godt til å besvare problemstillingene i dette oppdraget.

Kunnskapsoppsummeringen ble utført i tråd med retningslinjene for *scoping reviews* fra Joanna Briggs Institute (JBI) (Joanna Briggs Institute, 2015), og rapporteringen ble veiledet av sjekklisten *Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) Extension for Scoping Reviews* (Tricco et al., 2018).

2.1 Beskrivelse av arbeidet i seks faser

Arbeidet med kunnskapsoppsummeringen fulgte JBIs seks faser for gjennomføring av *scoping reviews*: (1) Identifisering av forskningsspørsmål, (2) Utarbeidelse av inklusjons- og eksklusjonskriterier, samt søk etter relevant litteratur, (3) Utvalgelse av publikasjoner, (4) Kartlegging av funn, og (5) Sammenstilling, oppsummering og rapportering av resultater. I tillegg har prosessen til slutt et valgfritt punkt, (6) Konsultasjon (*consultation*), som innebærer diskusjon av resultater med eksempelvis andre forskere, referansegruppe eller oppdragsgiver. I vårt prosjekt ble resultatene lagt frem og diskutert med oppdragsgiver i god tid før publisering av rapport.

2.1.1 Fase 1: Identifisere forskningsspørsmålene

Vi startet med innledende litteratursøk for å få oversikt over forskningsfeltet, sentrale begreper, terminologi, relevante nøkkelord og trender. På bakgrunn av denne kartleggingen valgte vi å fokusere på den evidensbaserte forskningen som finnes vedrørende (1) barns *erfaringer* med å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet, samt (2) barns *opplevde konsekvenser* av å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering – på kort og lang sikt.

2.1.2 Fase 2: Identifisere relevante studier

Inklusjons- og eksklusjonskriterier (Tabell 1) ble utarbeidet i samråd med prosjektgruppen og med støtte fra kunnskapsforvalter i SINTEF. Kriteriene bygger på JBI-rammeverket *Population-Concept-Context (PCC)* (Joanna Briggs Institute, 2015). Fullstendig søkestrategi er beskrevet i Vedlegg 2.

Tabell 1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

	<i>Inklusjonskriterier</i>	<i>Eksklusjonskriterier</i>
Population	Barn, ungdom og unge voksne som bor eller har bodd utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering, samt voksne og eldre som i sin barndom har bodd utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering.	Studier som fokuserer utelukkende på perspektiver til fagpersoner eller omsorgspersoner (f.eks. fosterforeldre, helsepersonell og barnevernsarbeidere).
Concept	Barns egne erfaringer og opplevde konsekvenser av omsorgsplassering utenfor foreldrehjemmet.	Studier uten barnets perspektiv, med juridisk eller administrativt fokus, eller som mangler empiriske data om barnas erfaringer. Studier om permanente plasseringer (som adopsjon) ble ikke tatt med. Akutt-plassering ble heller ikke inkludert.
Context	Studier fra nasjonal og internasjonal kontekst, publisert på skandinavisk eller engelsk. Fagfelle-vurderte artikler eller rapporter fra myndigheter eller internasjonale organisasjoner, og grå litteratur. Kvalitative og kvantitative studier, inkludert metaanalyser, publisert fra og med 2014 til dagens dato (siste 10 år).	Studier fra kontekster vesensforskjellige fra norsk praksis (eks. krigssoner eller humanitære katastrofer), publikasjoner på andre språk enn skandinavisk/engelsk. Kommentarer, meningsinnlegg, editorials, bøker/bokkapitler, konferansebidrag, protokoller, og kunnskapsoppsummeringer (unntatt metaanalyser).

Vi søkte i følgende syv internasjonale databaser for å dekke et bredt spekter av fagområder, som inkluderer helse, samfunnsvitenskap og barnevernsforskning: **Scopus, Web of Science, PubMed, PsycINFO, CINAHL, Social Services Abstracts og Sociological Abstracts**. I tillegg gjennomførte vi et enkelt søk i **IDUNN**, en digital publiseringsplattform for fagfelle-vurderte tidsskrifter i Norge og Norden.

Grå litteratur:

Grå litteratur refererer til materiale som ikke publiseres gjennom tradisjonelle akademiske kanaler, som fagfelle-vurderte tidsskrifter. Dette kan inkludere rapporter fra offentlige myndigheter, organisasjoner og forskningsinstitutter, eller master- og doktorgradsarbeider og policy-dokumenter. Slike kilder kan gi verdifulle perspektiver fra praksisfeltet og bidra med innsikt som utfyller den akademiske forskningen. I denne kunnskapsoppsummeringen har vi valgt å inkludere kun norske kilder til grå litteratur. Begrunnelse for å inkludere grå litteratur er at det kan gi et mer komplett bilde av forskningsfeltet når temaet er nytt eller lite studert. Dette var ikke tilfelle her ettersom søket ga et svært rikt materiale av vitenskapelige publikasjoner.

Søk etter relevant grå litteratur ble gjort i **Cristin** (Current Research Information System in Norway), og på nettsidene til **Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern**. Begge kildene samler norsk forskning, og det nasjonale biblioteket gir i tillegg tilgang til fagtidsskrifter, forskningsrapporter, rettskilder og veiledningsmaterieell fra anerkjente fagmiljøer. Dette inkluderer også rapporter utarbeidet av eller på oppdrag fra Bufdir. Vi gjennomførte ikke egne søk på nettsidene til enkeltstående forskningsinstitusjoner,

ettersom relevante arbeider som hovedregel registreres og indekseres i Cristin. Tidsavgrensningene i grå litteraturen samsvarte med den som ble brukt for den vitenskapelige litteraturen (2014–2024).

I disse databasene tillates ikke søk med boolske operatører, men søk på ulike kjernebegreper. I vårt tilfelle inkluderte dette *barnevern*, *omsorgsplassering*, *fosterhjem*, *barns erfaringer*, *stabilitet*, *flytting*, *plassering erfaring*, *plassering stabilitet* og *ettervern*. Trefflistene ble gjennomgått og litteratur som oppfylte inklusjonskriteriene ble inkludert.

2.1.3 Fase 3: Utvelgelse av publikasjoner

Treffene fra de ulike databasene ble først importert til referanse-håndteringsverktøyet Zotero, og deretter videreført til Covidence, et digitalt verktøy for gjennomføring av systematiske litteraturgjennomganger. Etter å ha ekskludert duplikater automatisk i Covidence, gikk to forskere (M.Å. og M.G) uavhengig av hverandre gjennom titler og sammendrag for å utelukke irrelevante studier og for å identifisere artikler som kunne inkluderes. Artiklene som ble valgt ut for mulig inklusjon, ble gjennomgått i fulltekst, kategorisert i henhold til nye temaer, og til slutt inkludert eller ekskludert basert på kriteriene. Disse beslutningene ble styrt av utvalgsriteriene i Tabell 1, som fungerte som et referanserammeverk under screeningprosessen. Uenigheter ble løst i dialog med øvrige medlemmer av prosjektgruppen.

2.1.4 Fase 4: Kartlegging av funn

Dataekstraksjon ble gjennomført for å besvare prosjektets problemstillinger. Alle i prosjektgruppen deltok i dette arbeidet. For hver inkludert publikasjon registrerte vi forfatter(e), tittel, utgivelsesår, tidsskrift, land, studiedeltakere, studiens formål, metoder, hovedresultater, spesifikke funn relatert til problemstillingene, samt konklusjoner og videre forskning. Denne informasjonen ble eksportert fra Covidence til Excel for en samlet oversikt.

I tillegg tagget vi artiklene etter innhold. Vi registrerte blant annet type omsorgsplassering (eks. fosterhjemsplassering, barnevernsinstitusjon, slektsfosterhjem), eventuelle spesifikke målgrupper (eks. minoritetsgrupper, barn med særskilte behov, LHBTQ-personer, migranter), samt sentrale tema som ble behandlet i studiene. Temaene omfattet blant annet flytting, relasjoner, psykisk helse, traumer, resiliens, skole/utdanning, brukerinvolvering, rettssystem, risikoadferd og opplevelser med barnevernstjenesten. Denne tematiseringen la grunnlaget for videre analyse.

2.1.5 Fase 5: Sammenstilling, oppsummering og rapportering av resultater

Totalt ble 12 hovedtemaer/kategorier identifisert og fordelt mellom prosjektgruppens medlemmer. Vi sammenfattet funnene i egne delkapitler i rapporten, hvor hvert delkapittel tar for seg ett hovedtema. Dette inkluderer en oppsummering av resultater og konklusjoner fra relevante artikler innen hvert tema, og studienes forslag til tiltak og videre forskning.

Selv om mange av artiklene omhandler flere problemstillinger, fokuserte vi på de delene som belyste vår hovedproblemstilling: barn og unges erfaringer med, og opplevde konsekvenser av, å leve i midlertidighet. Hvert kapittel avsluttes med en oppsummering av studienes resultater og gir deretter en oversikt over implikasjoner for praksis og forslag til videre forskning, slik disse er presentert i artiklene.

2.1.6 Fase 6: Konsultasjon

I tråd med anbefalingene i JBI-rammeverket inkluderte vi konsultasjon som en løpende fase i arbeidet. Hensikten var å sikre kvaliteten på analysene, samt relevans for praksisfeltet og oppdragsgiver. Konsultasjon foregikk ved at foreløpige funn og tematisk struktur ble presentert og diskutert internt i forskningsgruppen gjennom hele prosessen. Resultatene ble presentert for oppdragsgiver i eget statusmøte, hvor vi mottok innspill til tolkning og presisering av funn. Endelig rapportutkast ble sendt på høring til oppdragsgiver for

gjennomlesning. Tilbakemeldingene herfra omhandlet primært begrepsbruk, tydeliggjøring av prosjektets kontekst og presisering av viktige funn. Oppdateringer i resultatkapitlene og oppsummeringen tok hensyn til disse innspillene. Denne fasen bidro dermed til å styrke både faglig kvalitet, relevans og anvendbarhet i rapportens konklusjoner.

2.1.7 Bruk av KI-verktøy i dataekstraksjon og oppsummering

For å støtte arbeidet med dataekstraksjon og systematisering av et omfattende materiale innenfor prosjektets tidsrammer, ble utvalgte KI-verktøy brukt som supplement i enkelte deler av prosessen.

Notebook LM og Copilot ble brukt til å identifisere og strukturere sentrale resultater, implikasjoner og forslag til videre forskning fra en del av de inkluderte artiklene, samt til å generere forslag til oppsummeringer og synteser som utgangspunkt for manuell videreutvikling (kap. 17 og 18).

I tillegg ble **Elicit** brukt for strukturert datauttrekk fra artiklene. Verktøyet hentet informasjon om blant annet publikasjonens formål, hovedkonklusjoner, rapporterte styrker og svakheter vurdert av artikkelforfatterne selv, samt funn om langtidskonsekvenser der dette var relevant for problemstillingen. Uttrekkene ble deretter validert mot våre manuelt utarbeidede Excel-skjema.

Bruken av KI-verktøy erstattet ikke forskernes faglige vurderinger, men fungerte som et effektiviserende hjelpemiddel i arbeid som ellers ville vært svært ressurskrevende. Fordi forskerne selv gjennomførte alle litteratursøk, all screening og den opprinnelige manuelle dataekstraksjonen, hadde vi et solid grunnlag for å kritisk vurdere og kvalitetssikre KI-genererte forslag. Alle resultater fra KI-verktøyene ble kontrollert mot originalartiklene og korrigert ved behov. Forskergruppen sto for ansvarlig kvalitetssikring i alle ledd: litteratursøk, screening, tematisering, dataanalyse og sluttrapportering.

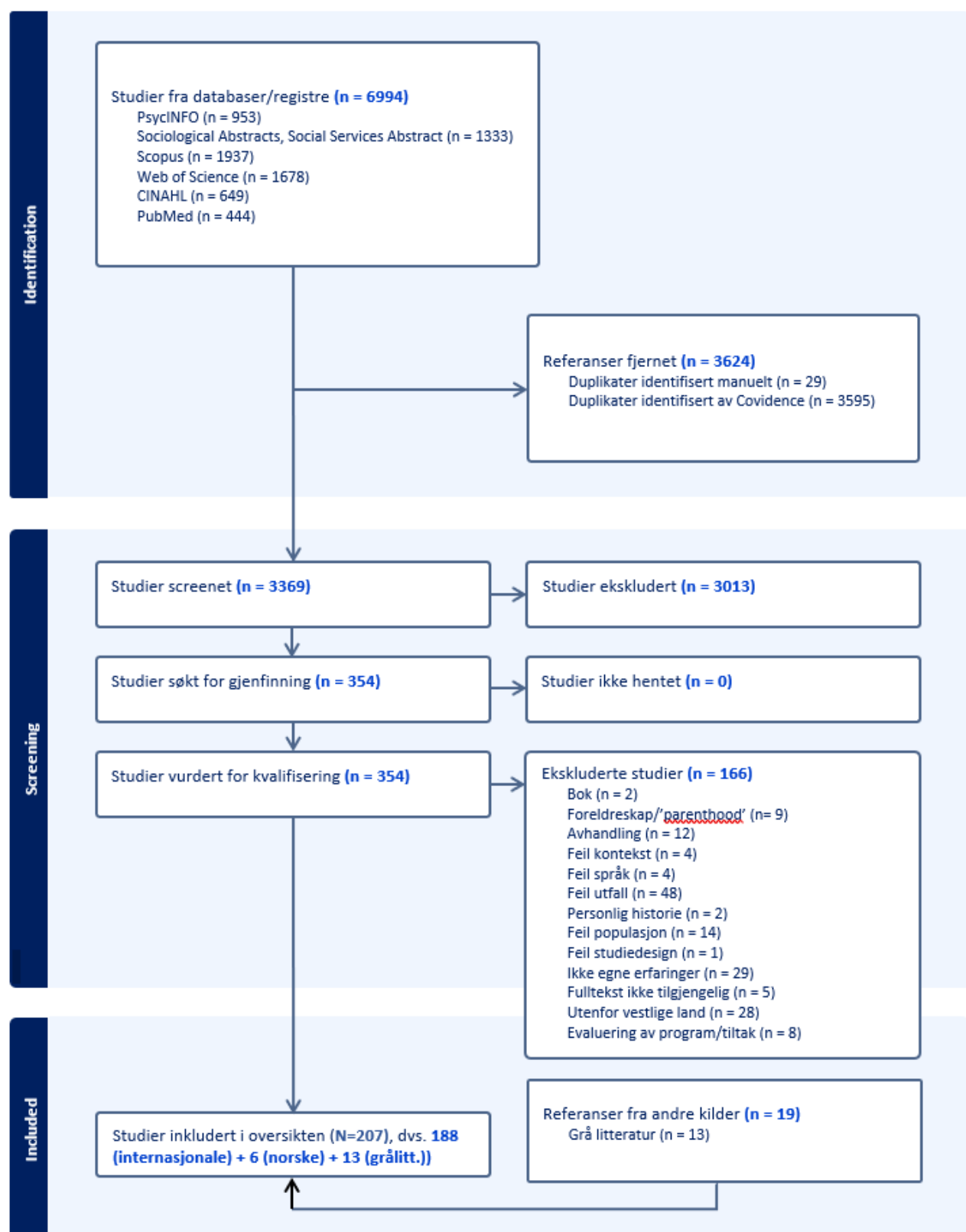
Resultatdel

Resultatdelen består av kapitlene 3-17. Det første kapitlet presenterer søket med flytskjema og statistikk over sentrale kjennetegn ved de 194 inkluderte vitenskapelige studiene blant annet publikasjonstidspunkt, geografisk fordeling og metodisk tilnærming. Deretter er resultatdelen inndelt i 14 tematiske delkapitler som reflekterer forskningsfeltet når det gjelder barns erfaringer og opplevde konsekvenser av å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering. Bakerst i rapporten fins lenke til vedleggstabell med beskrivelse av alle de inkluderte studiene fra vitenskapelig tidsskrift.

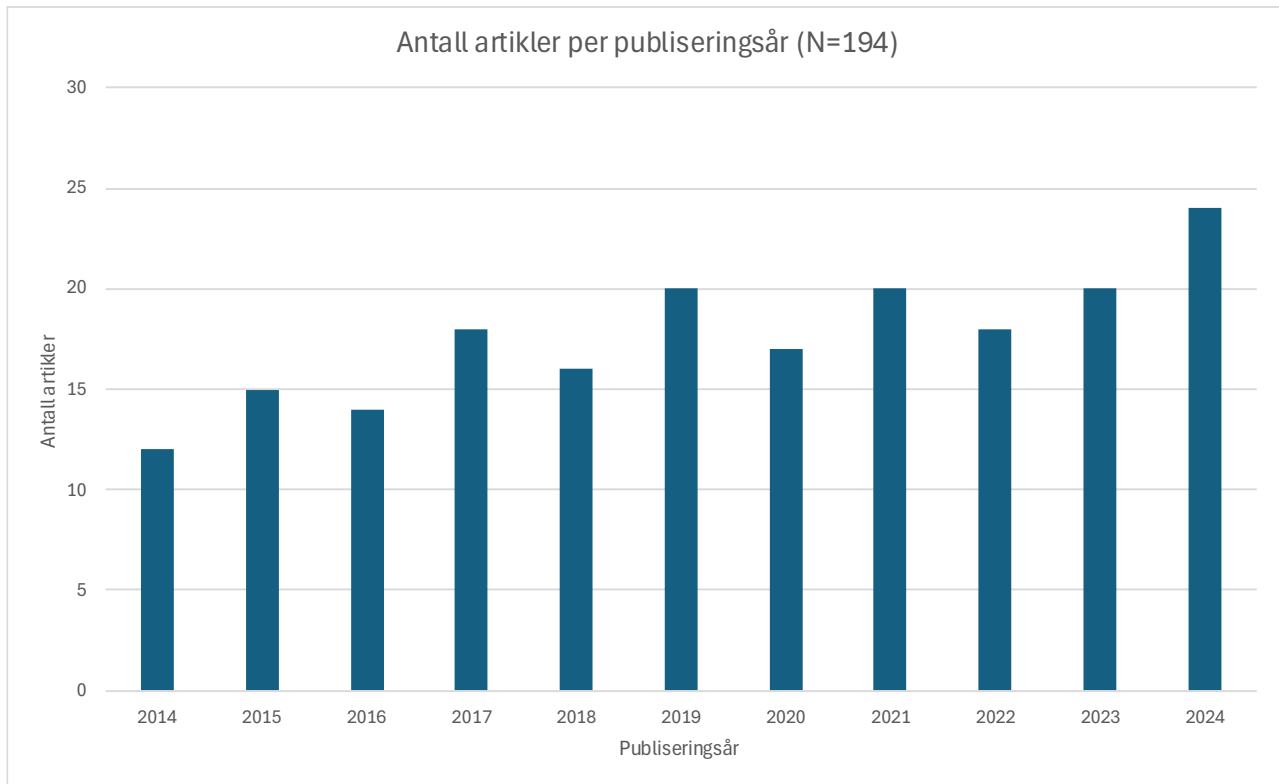
3 Flytskjema og statistikk

Dette kapitlet gir en oversikt over de 194 inkluderte vitenskapelige, fagfellevurderte artiklene i kunnskapsoppsummeringen, og presenterer sentrale kjennetegn ved studiematerialet. Formålet er å gi en oversikt over publikasjonstidspunkt, geografisk fordeling, metodisk tilnærming, tematiske hovedkategorier og omsorgskontekst. Samlet gir figurene et bilde av det eksisterende forskningslandskapet og viser hvor kunnskapsgrunnlaget er mest konsentrert, og hvor det kan foreligge kunnskapshull.

Søkene i databaser ga til sammen 6994 treff før fjerning av dubletter (se flytskjema under). Etter fjerning av 3624 dubletter gjensto 3369 referanser som ble screenet. Av disse ble 3013 referanser ekskludert fordi de ikke fylte inklusjonskriteriene våre. Dette ga 354 referanser som var relevante for våre problemstillinger. De 354 referansene ble gjennomgått, og til slutt satt vi igjen med 194 vitenskapelige, fagfellevurderte artikler.

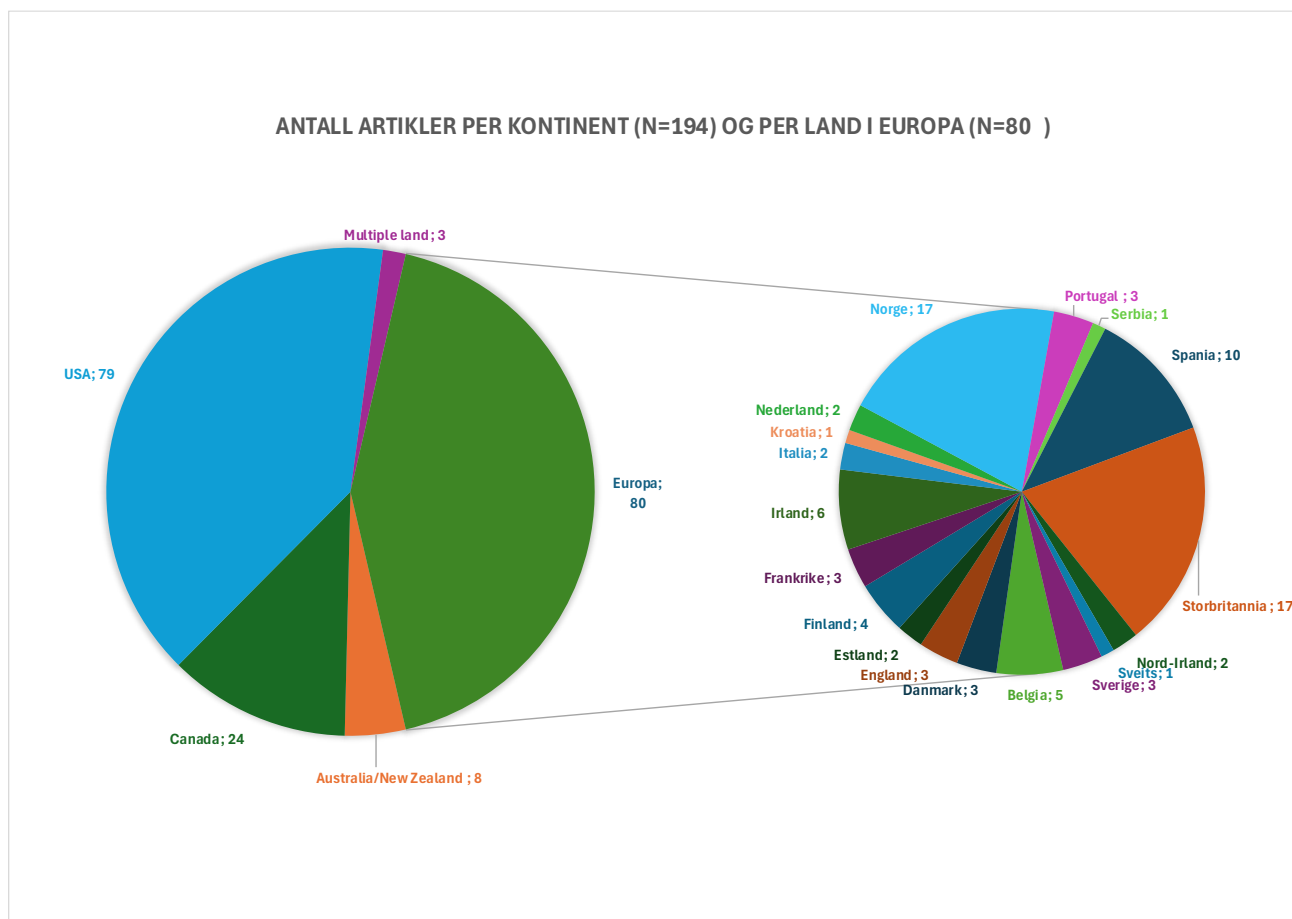
3.1 Publiseringsår

Figur 3-1 Antall inkluderte artikler per publiseringsår (N=194). Figuren viser en jevn økning i publisert forskning over tid, med høyeste antall publiserte artikler i 2024.

3.2 Kontinent og land

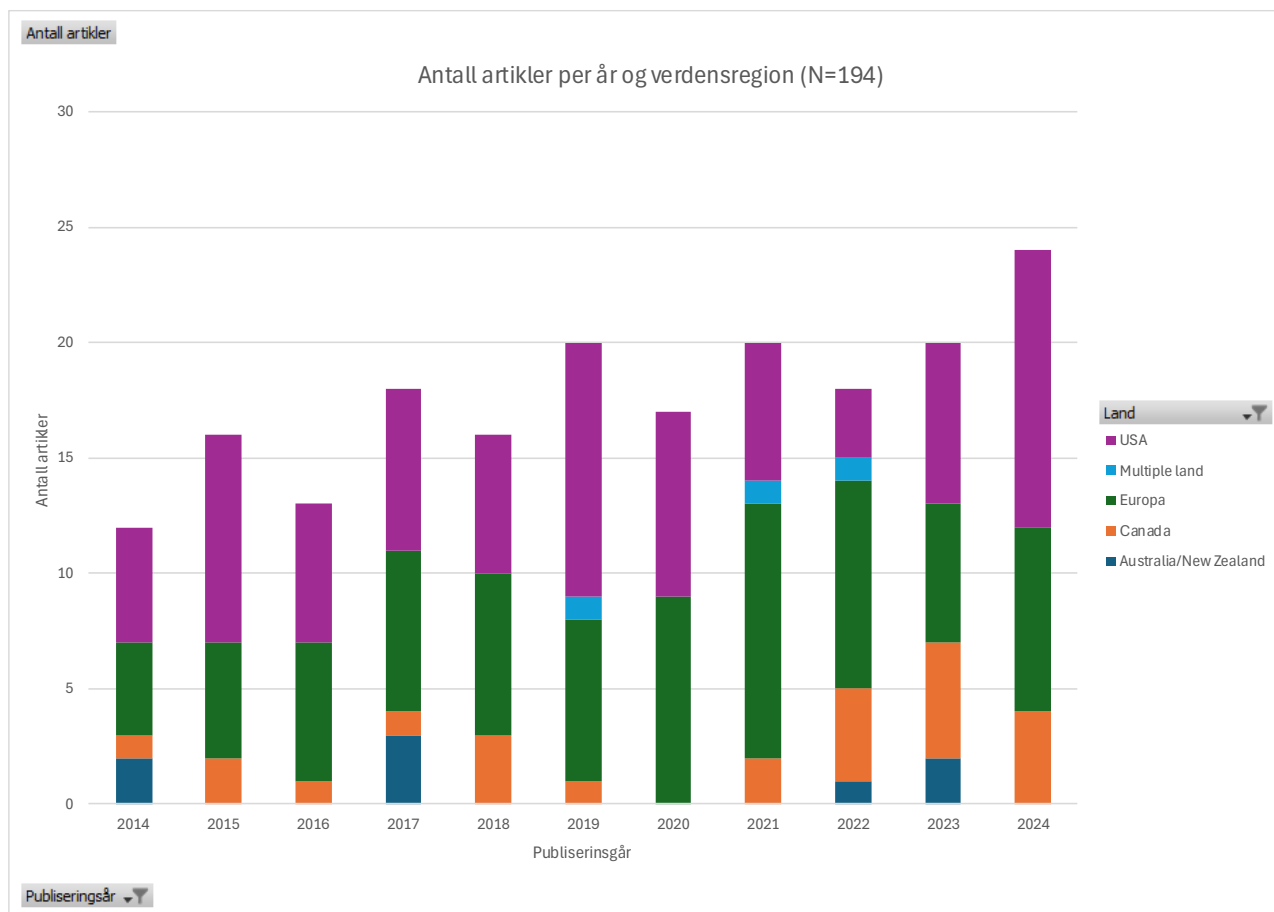
Vi har valgt å konsentrere oppsummeringen om studier gjort i kontinent og land som er mest mulig lik Norge. Det vil si land i Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand. Av europeiske land har vi avgrenset til nord-og sør-Europa og tidligere østblokkland som ligger tett til vest-Europa.

Figur 3-2

Figurene viser den geografiske fordelingen av de inkluderte artiklene fordelt på kontinent. USA og Europa er de klart mest representative regionene, med henholdsvis 79 og 80 artikler hver. En del studier er publisert i Canada (n=24), mens færre er publisert i Australia/New Zealand (n=8), samt at noen artikler er gjennomført på tvers i flere land (n=3). Figuren gir også oversikt over hvilke europeiske land de 80 europeiske studiene er gjennomført i. Norge (n=17), Storbritannia (n=17) og Spania (n=10) er de hyppigst representerte landene. Studienes geografiske fordeling innen Europa viser et mangfold, men med en viss konsentrasjon i Vest- og Nord-Europa.

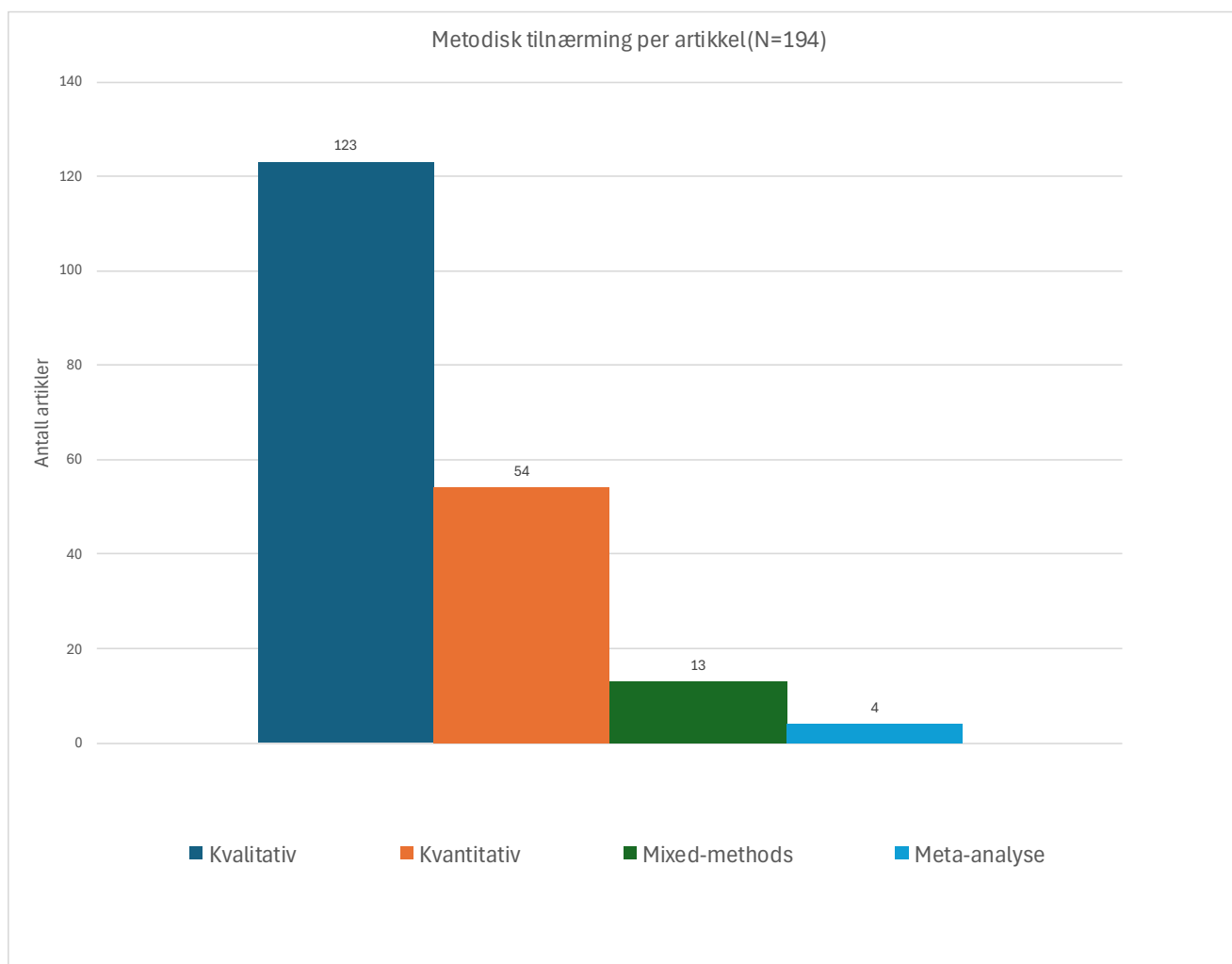
3.3 Antall artikler per publiseringsår fordelt på region

Figur 3-3

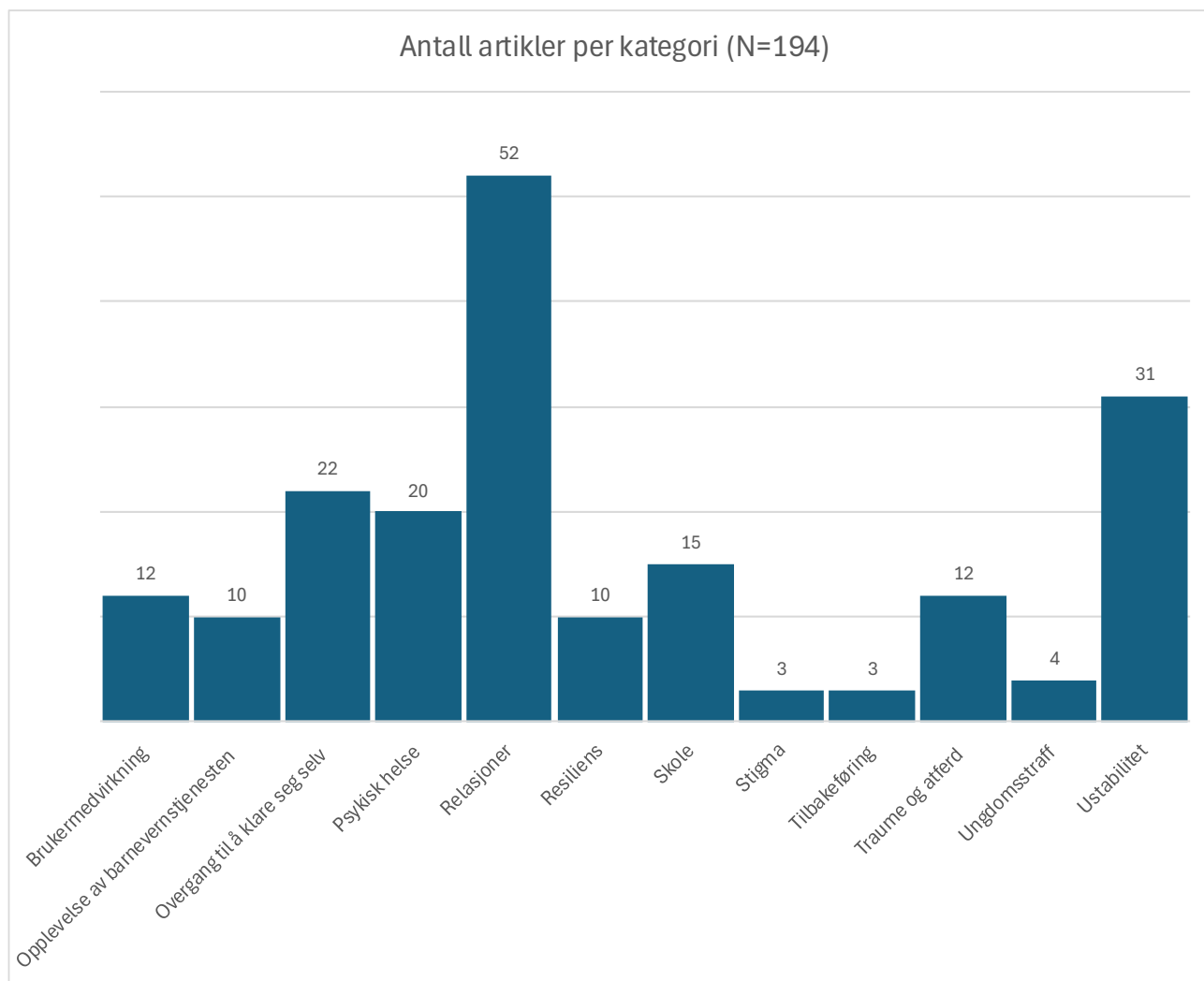
Figuren viser utviklingen i antall publiserte artikler per år, fordelt på geografisk region. USA og Europa dominerer i hele perioden, men også Canada er representert over flere år. Studier fra Australia/New Zealand dukker opp med ujevne mellomrom (2014, 2017, 2022 og 2023). Noen studier er gjennomført på tvers av flere regioner. Den generelle utviklingen indikerer en jevn økning i publiseringsaktivitet over tid.

3.4 Metode

Figur 3-4 Figuren viser fordelingen av metodiske tilnærminger i de inkluderte studiene. Kvalitative metoder (n=123) er klart mest utbredt og utgjør 63,4 % av datamateriale, etterfulgt av kvantitative studier (n=54, 27,8 %). Mixed methods (dvs. kombinerte metoder, n=13, 6,7 %) og metaanalyser (n=4, 2,1 %) utgjør en mindre andel av materialet.

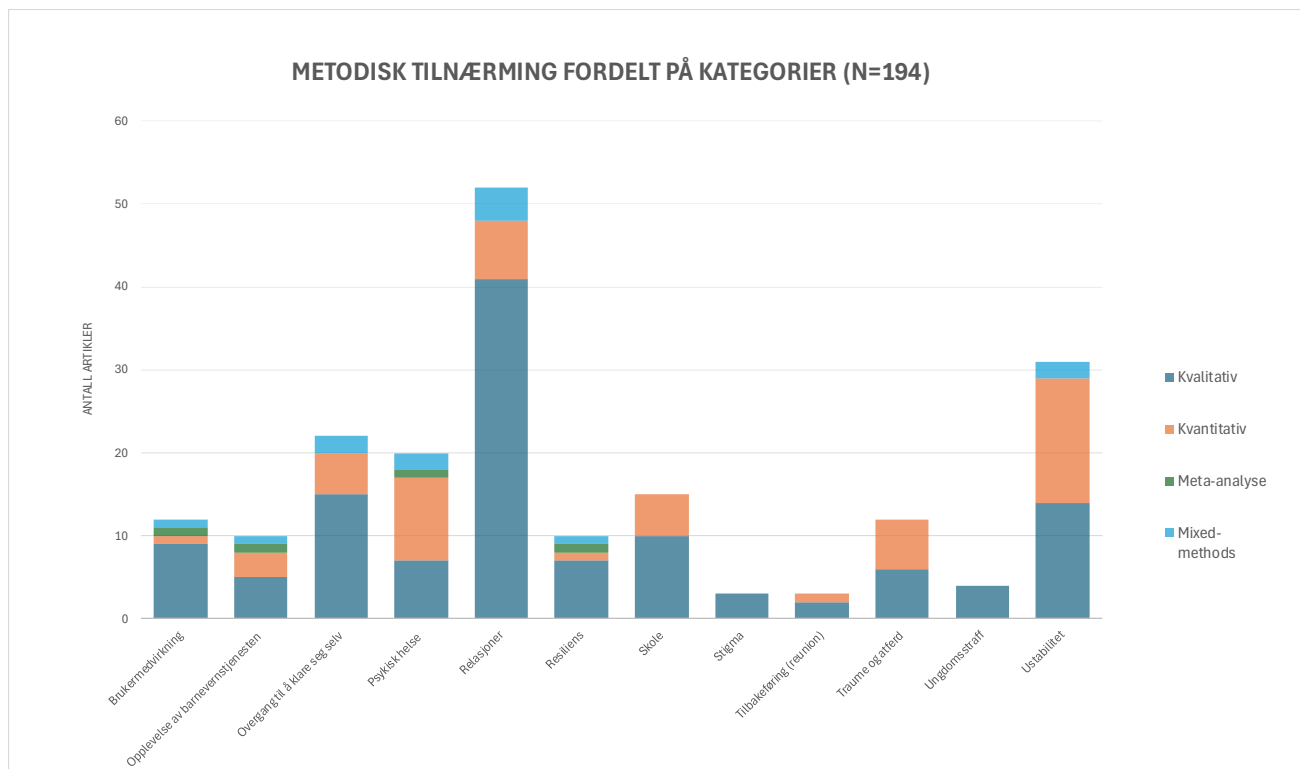
3.5 Forskningstema/Kategori

Figur 3-5

Figuren viser hvordan de inkluderte artiklene fordeler seg på ulike tematiske hovedkategorier. *Relasjoner* er den klart mest undersøkte kategorien (n=52), etterfulgt av *ustabilitet i plassering* (n=31), *overgang til å klare seg selv (selvstendiggjøring)* (n=22) og *psykisk helse* (n=20). Kategorier som *stigma* (n=3), *tilbakeføring* (n=3) og *ungdomsstraff* (n=4) er i langt mindre grad presentert i det inkluderte materialet.

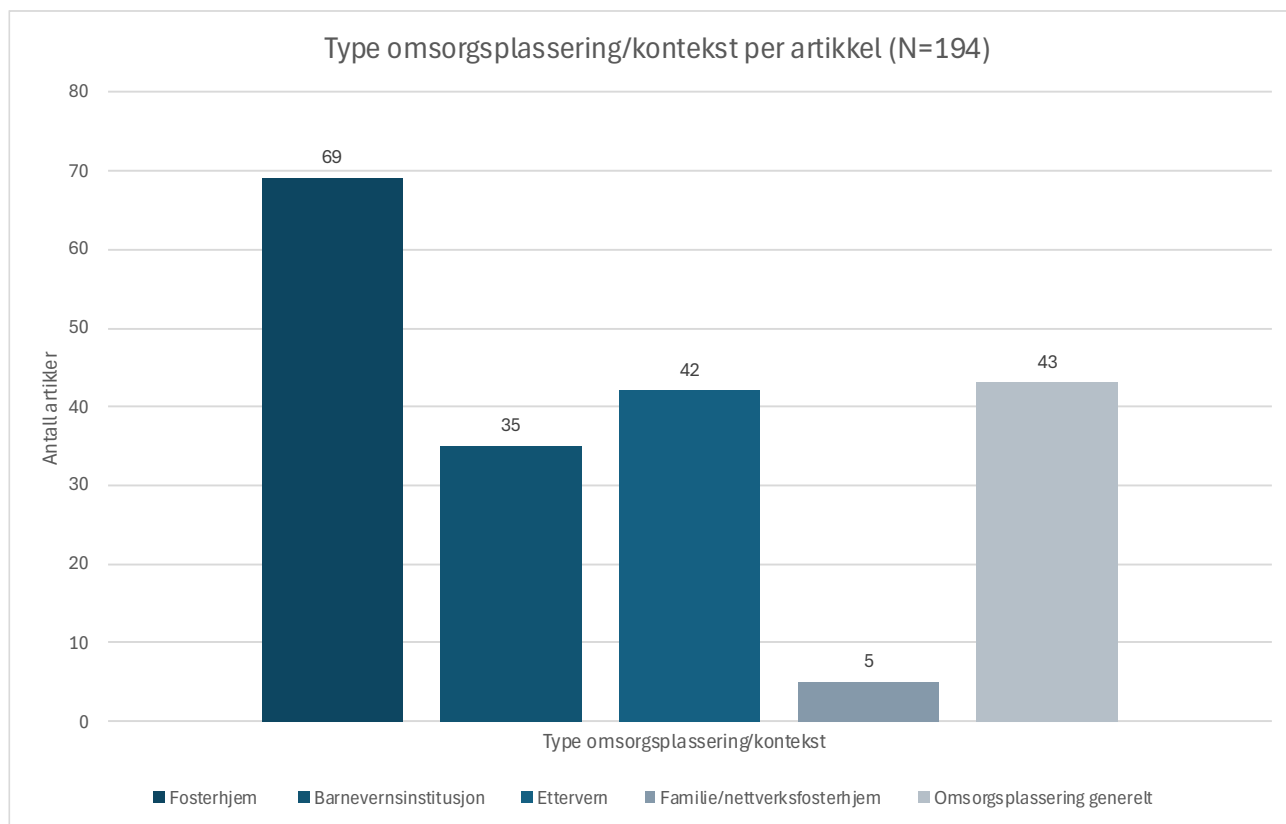
3.6 Metode per kategori

Figur 3-6

Figuren viser hvilke metodiske tilnærminger som er benyttet innen hver av de tematiske kategoriene. Kvalitative studier dominerer de fleste kategorier, men særlig i kategoriene *Psykisk helse* og *Ustabilitet* er også kvantitative metoder og mixed-methods godt representert. Kategorien *Relasjoner* har den høyeste totale artikkelmengden og et relativt bredt metodemangfold.

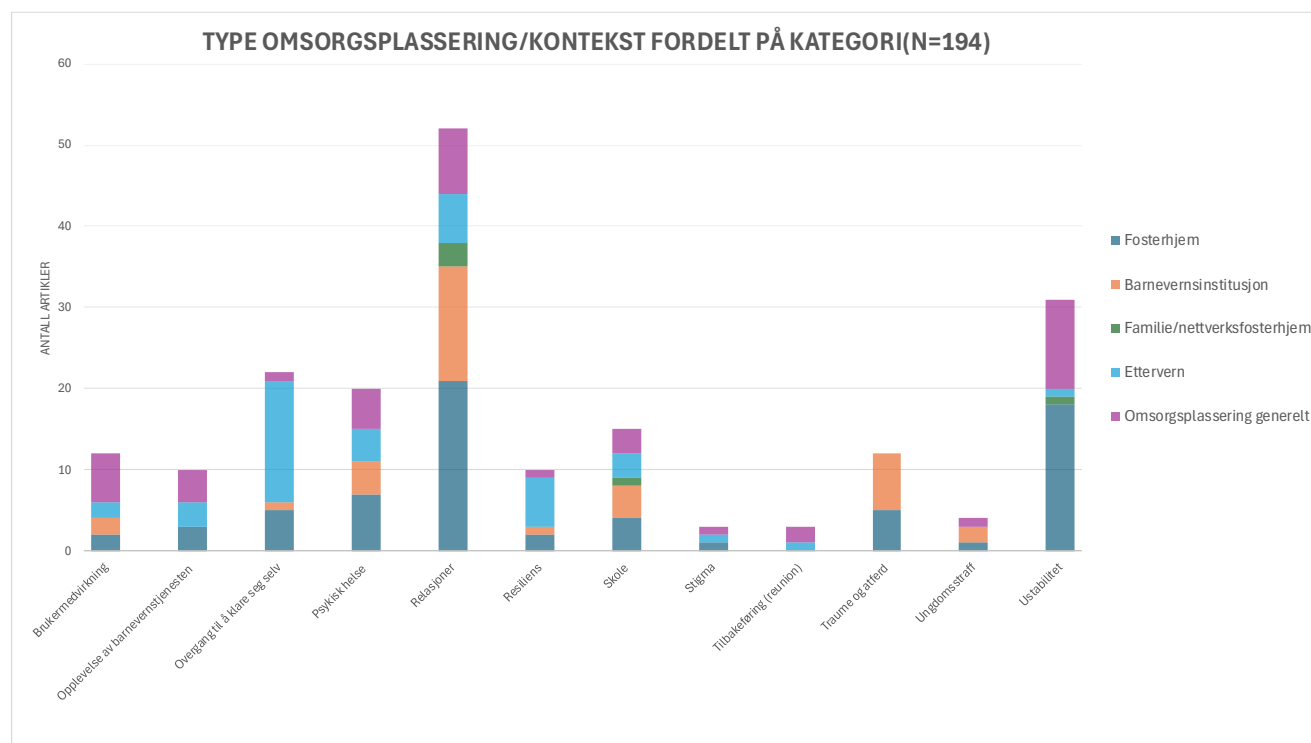
3.7 Type omsorgsplassering/kontekst

Figur 3-7 Figuren viser hvilke typer omsorgsplassering eller kontekst de inkluderte artiklene omhandler. Fosterhjem (n=69) er den hyppigste plasseringsformen, etterfulgt av generell omtale av omsorgsplassering (n=43), ettervern (n=42) og barnevernsinstitusjon (n=35). Familie- og nettverksfosterhjem (n=5) er i liten grad representert i det samlede materialet.

3.8 Kontekst per kategori

Type omsorgsplassering/kontekst fordelt på kategori.

Figur 3-8

Figuren viser hvordan ulike typer omsorgsplassering eller kontekst fordeler seg innenfor de tematiske hovedkategoriene. Fosterhjem er det mest fremtredende plasseringstiltaket i flere kategorier, særlig i *Relasjoner*, *Ustabilitet* og *Psykisk helse*. Ettervern og barnevernsinstitusjoner forekommer også hyppig, mens familie- eller nettverksfosterhjem er kun representert i kategoriene *Relasjoner*, *Skole* og *Ustabilitet*.

3.9 Oppsummert om metode

Analysene viser at antall publiserte artikler som er inkludert i denne litteraturgjennomgangens tematikk har økt jevnt over det siste tiåret. Studiene er i hovedsak gjennomført i USA og Europa, som utgjør de største andelene av materialet. Innen Europa er Norge, Storbritannia og Spania de mest representerte landene, noe som også kan reflektere forskjeller i dokumentasjon, forskningsprioriteringer og tilgang på data.

Kvalitative tilnærminger dominerer tydelig i materialet, men det er også et betydelig innslag av kvantitative studier og studier som kombinerer kvalitative og kvantitative metoder. Metodene varierer mellom kategoriene, med enkelte felt (f.eks. psykisk helse og ustabilitet) som har jevnere balanse mellom kvalitative og kvantitative metoder.

Artiklene dekker et bredt spekter av temaer. *Relasjoner* er det mest utforskede området, etterfulgt av *ustabilitet* og overgang til å klare seg selv (selvstendiggjøring). Temaer som tilbakeføring, stigma og ungdomsstraff er i mindre grad representert i litteraturen. Videre er flere typer omsorgsplasseringer representert i studiene, men det er særlig fosterhjem, ettervern og generell omtale av omsorgsplassering som dominerer. Barnevernsinstitusjoner utgjør også en vesentlig del, mens familie- og nettverksfosterhjem er lite undersøkt. Når omsorgskontekst kobles til tematisk kategori, fremkommer det at enkelte temaer er nært knyttet til spesifikke plasseringsformer.

4 Barns opplevelse av ustabilitet i omsorgsplasseringer

I dette kapittelet går vi gjennom 31 inkluderte studier som direkte handler om barn og unges opplevelse av ustabilitet og midlertidighet i forbindelse med én eller flere omsorgsplasseringer, og hvordan dette virker inn på dem og livet deres.

Av de 31 studiene er 14 kvalitative, mens 15 er kvantitative, og to kombinerer kvalitative og kvantitative metoder. De kvalitative artiklene er konsentrert rundt barn og unges opplevelse av ustabilitet, mens de kvantitative artiklene i større grad ser på både årsakene til og virkningene av ustabilitet og analyserer sammenhenger mellom ulike variabler på grunnlag av data, enten fra selvrapportering eller fra administrative data og registre. Av de 31 studiene omhandler 19 fosterhjemsplassing, mens de øvrige omhandler flere typer plasseringer. Ingen av studiene handler utelukkende om plassering i barnevernsinstitusjon.

Femten av studiene er fra USA, fem fra Canada, to fra Australia / New Zealand, og ni fra Europa, det vil si fire fra Storbritannia (i én av disse var Nord-Irland med, og i én samarbeidet England og Irland), to fra Frankrike, én fra Belgia og én fra Spania).

4.1 Opplevelse og virkninger av ustabilitet

4.1.1 Studier basert på kvalitative data

Tre artikler er basert på den samme kvalitative studien fra USA. Studien ble gjennomført blant unge voksne som hadde vært i fosterhjem tidligere (Chambers et al., 2017, 2018, 2020). De fleste var mellom 18 og 23 år ($n = 43$). Den første artikkelen fra denne studien (Chambers et al., 2017) har tittelen «Former foster youth refining the definition of placement moves». Den undersøker hvordan tidligere fosterbarn opplevde å ha flere omsorgsplasseringer. Studien viser at flytting hadde påvirket dem i stor grad, også når det gjaldt oppfatningene de hadde av seg selv. De unges erfaringer viser at flyttinger kjennetegnes og bør defineres av følgende temaer: 1) Tid og relasjoner: De fleste deltakerne mente at hver flytting, uansett varighet, bør telles på grunn av innvirkningen flyttingen har på velværet deres. 2) Pakking og flytting: Det å pakke eiendeler og flytte til et nytt sted var en betydelig faktor i definisjonen av plasseringer. 3) Tap av eiendeler: Hyppige flyttinger resulterte ofte i tap av personlige eiendeler, noe som hadde følelsesmessige og praktiske konsekvenser for ungdommene. 4) Tilbakeføring: Flyttinger som innebar at de unge flyttet tilbake til de biologiske foreldrenes hjem og deretter til fosterhjem igjen, ble ansett som betydelige faktorer. 5) Type plassering: Flyttinger til samme sted flere ganger bør også telles, da de innebærer fysisk relokalisering og følelsesmessig tilpasning. 6) Beslutningsprosessen: Deltakerne uttrykte frustrasjon over å ikke være involvert i beslutningsprosessen rundt flyttinger. Studien konkluderer med at de gjeldende føderale retningslinjene for plasseringsendringer i USA er utilstrekkelige, og at det trengs en mer omfattende definisjon og forståelse som inkluderer fysiske, emosjonelle og psykologiske faktorer. Det foreslås at hver flytting, uansett varighet, bør telles. En retur til de biologiske foreldrenes hjem som etterfølges av plassering i fosterhjem igjen bør betraktes som en flytting.

Den andre artikkelen fra det samme kvalitative forskningsprosjektet i USA (Chambers et al., 2018) har hovedtittelen «It's just not right to move a kid that many times». Den undersøker følgende to forskningsspørsmål: Hvordan husker ungdommene sine opplevelser av «plasseringsflyttinger», det vil si flytting fra ett fosterhjem til et annet, og hvilke konsekvenser opplever de at flyttingene har på livet deres i dag? Resultatene viste fem hovedtemaer: 1) Konstant flytting: Ungdommene opplevde hyppige flyttinger som en normal del av livet og samtidig som noe som førte til en følelse av ustabilitet. 2) Tap av relasjoner: Flyttinger resulterte i tap av viktige relasjoner med søsken, fosterforeldre og venner. 3) Ekskludering fra beslutninger: Ungdommene følte seg ofte utelatt fra beslutningsprosesser om flyttinger, noe som skapte

usikkerhet og frykt. 4) Vanskeligheter med å fullføre videregående skole: Flyttinger førte til problemer knyttet til skole og utfordringer med å tilpasse seg nye skoler. 5) Utrygge plasseringer: Mange deltakere opplevde mishandling eller følte seg utrygge i fosterhjem og gruppehjem. De langsiktige negative konsekvensene av å flytte var opplevelsen av konstant ustabilitet og følelsesmessig distanserte relasjoner i voksen alder. Til tross for utfordringene utviklet deltakerne tilpasningsevne og indre styrke som hjalp dem med å håndtere vanskeligheter.

Den tredje artikkelen fra den samme studien (Chambers et al., 2020) har følgende hovedtittel: «Be supportive and understanding of the stress that youth are going through.» Her er målet å undersøke hva tidligere fosterhjemsbarn gir av råd til fosterforeldre og kontaktpersoner når det gjelder å håndtere stress ved «plasseringsflyttinger». Resultatene viser at tidligere fosterhjemsbarn opplevde betydelig emosjonelt stress som følge av hyppige flyttinger i fosterhjem, inkludert tap av relasjoner, følelsen av avvisning og maktesløshet. De gir blandede anbefalinger, både om å beskytte seg selv og om å bygge relasjoner, noe som reflekterer risikoen ved gjentatte flyttinger. De unge har behov for genuin omsorg, det vil si de ønsker at omsorgspersonene skal vise ekte interesse og kjærlighet, og at de ikke skal være motivert av økonomisk kompensasjon. Videre ønsker ungdommene å bli involvert i beslutningsprosesser om plasseringer og få klar informasjon om kommende flyttinger. Studien konkluderer med at flyttinger i fosterhjem har langvarige negative konsekvenser, inkludert emosjonell distanse og ustabilitet i voksenlivet. Til tross for disse utfordringene utviklet deltakerne tilpasningsevne og indre styrke som hjalp dem med å håndtere vanskeligheter.

En kvalitativ studie i Canada (Hébert et al., 2016) undersøker unge kvinners opplevelse av ustabilitet i forbindelse med omsorgsplasseringer og de psykologiske endringene de opplevde i løpet av plasseringene. Undersøkelsen ble gjennomført med semistrukturerte intervjuer med unge kvinner på minst 20 år som hadde vært omsorgsplassert da de var yngre. Utvalget inkluderer kvinner som hadde en historie med ustabile plasseringer ($n = 9$), og kvinner med relativt stabile plasseringer ($n = 6$). Studien undersøker a) betydningen som de unge kvinnene tillegger ustabilitet i plasseringene, og b) konteksten der de psykologiske endringene som følger av denne ustabiliteten, oppstår. Resultatene viser at de unge kvinnene hadde opplevd tre typer ustabilitet under plasseringene: ustabilitet som de kun hadde observert hos andre ($n = 5$ kvinner), ustabilitet som skjedde på grunn av flyttinger, utvidede plasseringer eller endringer av kontakter i tjenesten ($n = 13$ kvinner), og ustabilitet som de induserte gjennom egne handlinger observert hos andre ($n = 9$ kvinner). De psykologiske endringene som kvinnene hadde opplevd som følge av ustabile plasseringer, var avhengige av følelsen av egen mestring. Samlet sett viser studien at et stabilt plasseringsmønster førte til en opplevelse av å ha mindre handlefrihet («agency»), og at mulighetene for å få den tilbake, ofte var begrenset. Studien understreker hvor viktig det er at barnevernsansatte anerkjenner de virkningene som ustabile omsorgsplasseringer kan ha. Funnene diskuteres i lys av empowerment.

En kvalitativ studie fra Australia / New Zealand (Wright & Collings, 2023) undersøker tidligere omsorgsplasserte i alderen 16–25 år ($n = 11$). Formålet var å utforske ungdommenes opplevelser og følelser knyttet til permanens (varighet) og hva det betyr for unge som har erfaring fra barnevern. Bakgrunnen for studien er at permanens har vært et sentralt prinsipp innenfor barnevernet, hvor man har lagt vekt på å sikre forutsigbarhet i systemet (juridisk og institusjonelt), særlig knyttet til planlegging, og motvirke den ustabiliteten som oppstår for et barn som separeres fra familien. Studien ble gjort ved hjelp av intervjuer kombinert med photovoice-metoden, som blant annet innebar at deltakerne tok bilder av ting de tenkte på, og som betydde noe for dem. Funnene viser at ungdommene verdsatte små, hverdagslige handlinger som fikk dem til å føle seg inkludert og hjemme, for eksempel å bake sammen med fosterforeldrene eller å ha et kjæledyr. Naturen ga dem en følelse av stabilitet og trygghet, og ungdommene brukte naturen som en metafor for det å starte på nytt og som et sted for refleksjon og ro. For urfolksungdommer ga tilknytning til kultur og tradisjoner en dyp følelse av tilhørighet og identitet. Artikkelen konkluderer med at permanens oppleves som en indre og levd erfaring som går utover juridiske og fysiske faktorer, og som handler om å

oppleve tilhørighet, stabilitet og kulturell tilknytning. Videre konkluderer den med at små, hverdagslige handlinger og tilknytning til natur og kultur spiller en viktig rolle i å skape en følelse av permanens for ungdommer i barnevern.

En fenomenologisk, kvalitativ undersøkelse i Storbritannia (Wadman et al., 2018) er rettet mot ungdommer mellom 11 og 21 år ($n = 24$) som er i fosterhjem eller institusjon, og unge på vei ut av omsorg. Formålet med studien er å undersøke hvilke erfaringer unge i offentlig omsorg har med selvskading og behandling. Resultatene viser at endringer i omsorgsplassering ble oppfattet som svært relevante for selvskading, enten som årsak eller konsekvens. Mange ungdommer rapporterte at de hadde drevet med selvskading i forbindelse med flytting til ny omsorgsplassering. Sinne var også sterkt knyttet til selvskading. Ungdommene beskrev selvskading som en måte å håndtere sinne på, ofte ved å vende sinnet mot seg selv. De fleste ungdommene ønsket ikke å snakke om selvskading, eller de følte seg ute av stand til å gjøre det. Dette påvirket evnen deres til å søke hjelp. De hadde utviklet egne mestringsteknikker for å håndtere selvskading, og disse var knyttet til kunst, musikk og fysisk aktivitet. Erfaringene med kliniske tjenester var blandet. Noen følte seg ikke forstått eller lyttet til, mens andre hadde positive opplevelser med støtten fra klinikere.

En kvalitativ studie fra England (Wroe et al., 2023) tar utgangspunkt i at om lag én av ti ungdommer i England og Wales ble flyttet bort fra hjembyen til nytt miljø («out-of-area placements») fordi miljøet ble vurdert som risikofylt. Artikkelen spør hvilken betydning slike flyttinger har når det gjelder trygghet. Datainnsamlingen er gjort blant ungdommer 13–16 år ($n = 5$) samt foreldre og ansatte. Resultatene viser at det er en spenning mellom hva fagpersoner, foreldre og de unge selv mente var viktig ved planleggingen av flytting, og at det er ambivalens rundt synet på virkningen av flytting. For ungdommene og foreldrene deres var det sentralt å ha forutsigbar og stabil tilgang til engasjerte fagpersoner fordi dette bidro til trygghet. Både foreldrene, de unge og de ansatte la vekt på at omsorgsplasseringen måtte være tilgjengelig og passende. De unge (og foreldrene) var opptatt av at følgende faktorer kunne gjøre plasseringen trygg eller utrygg: fysiske kvaliteter ved bostedet, lokasjon, renslighet, tilgjengeligheten til støtte fra ansatte og om den unge passet sammen med omgivelsene/miljøet og andre unge mennesker i samme plassering. For de unge var det å bli informert og lyttet til noe som bidro til at flyttingen føltes trygg. Kontakt med familien, og spesielt planleggingen av familiekontakt, hadde stor betydning for i hvilken grad ungdommene og foreldrene opplevde at flyttingen var effektiv. Både unge, foreldre og ansatte rapporterte at økt fysisk trygghet var et resultat av flyttingen, samtidig som enkelte påpekte ny risiko. Artikkelen peker på at unge mennesker som flyttes bort fra fysisk risiko, samtidig blir utsatt for en rekke relasjonelle og emosjonelle skader og andre former for risiko knyttet til manglende oppfølging, relasjoner og tilsyn. Og selv om flytting er et vanlig tiltak med betydelige konsekvenser for ungdommer og deres familier, mangler det et system for å avgjøre når det vil være hensiktsmessig å flytte en ung person. Mens flytting av barn oppfattes som en nødvendig respons på en betydelig risiko, antyder de kvalitative fortellingene at det mangler ressurser for å skape et tilbud som oppleves annerledes enn de mer straffende inngrepene. Forfatterne mener at beslutningstakere og sektoren har en utfordring når det gjelder å tilføre tilstrekkelig med ressurser, slik at flytting blir et valg og ikke det eneste alternativet.

4.1.2 Studier av sammenhenger og virkninger av ustabilitet (kvantitative data)

Det er gjort en rekke kvantitative studier som ser på virkningene av ustabilitet hos barn, unge og unge voksne som tidligere har vært omsorgsplassert. Noen studier er basert på selvrapportering fra ungdommer, andre på data fra større innsamlinger fra barnevernstjenesten eller fra registre.

Studier med selvrapportering

En kvantitativ studie i Frankrike (Delaville & Pennequin, 2020) blant fosterbarn i alderen 7–16 år ($n = 221$) fokuserer på kontinuitet og disrupsjon/brudd når det gjelder fosterhjems plasseringer. Formålet er å forstå betydningen av emosjonell regulering (mestringsstrategier og temperament) hos barn og unge i fosterhjem.

Tre typer plasseringer ble undersøkt: enkeltplasseringer, flere plasseringer og blandede foreldre- og fosterhjems plasseringer. Resultatene tyder på at barn i gruppen med flere plasseringer var mer følelsesmessig sårbare enn barn som hadde én omsorgsplassering for så å flytte tilbake til foreldrehjemmet. Videre tyder resultatene på at stabilitet i plasseringer er avgjørende for at barn skal kunne etablere varige tilknytninger og oppleve den sosiale verdenen som mindre skremmende. Det er dessuten viktig med kommunikasjon mellom barnevernet og familiestøtten som ytes (eventuelt av private firma), for å sikre at det gis relevant og tilstrekkelig informasjon om barnet før plassering. Her er opplæring og støtte til fosterfamilien klart avgjørende. Resultatene viser også hvor viktig det er at barna involveres i beslutninger om å flytte dem til et nytt hjem, og at omsorgspersoner må være både fysisk og psykisk tilgjengelig for å kunne støtte de unge.

En annen kvantitativ studie fra Frankrike (Euillet, 2020), blant fosterbarn i alderen 10–18 år ($n = 91$), undersøker hvilke kontekstuelle faktorer, blant annet antall omsorgsplasseringer, som påvirker barnas opplevelse av velvære («wellbeing»). Av alle kontekstvariablene som ble undersøkt, var det antall omsorgsplasseringer som hadde den tydeligste innvirkningen på barnas trivsel. Jo mer et barns livssituasjon ble endret, desto mindre trivsel opplevde barnet i fosterfamilien, på skolen og i bosituasjonen, og desto mindre selvfølelse hadde barnet. Artikkelen diskuterer viktigheten av å føle velvære – dette er ikke et sekundært utviklingsaspekt hos omsorgsplasserte barn, men et hovedtrekk og referansepunkt for praksisen rundt barnet.

En amerikansk kvantitativ studie (Fawley-King et al., 2017) blant barn og ungdommer i fosterhjem i alderen 7–17,5 år ($n = 152$) undersøkte virkningene av overgangen fra en etablert fosterhjems plassering til et nytt fosterhjem. Resultatene viste at de fleste (om lag 70 prosent) som flyttet til et nytt fosterhjem, flyttet til et nytt nabolag og ny skole og ble separert fra minst ett søsken (66 prosent). Om lag halvparten så ikke sine gamle venner etter flyttingen. Litt under halvparten hadde sjelden kontakt med sin biologiske mor (mindre enn én gang i måneden). Noen av overgangene som de unge opplevde, påvirket hvor godt de tilpasset seg til fosterhjems plasseringen (etter å ha kontrollert for andre variabler). Man fant at endring av skole hadde positiv innvirkning på ungdommenes psykiske helse, og at unge som ble skilt fra søsken, fikk lettere venner blant skolekameratene. Ungdommer med biologiske mødre som kontaktet dem mer enn én gang i måneden, hadde flere symptomer på psykiske helseproblemer enn ungdommer med mindre kontakt. Artikkelen konkluderer med at barnevernsarbeidere – ved å anerkjenne de mange overgangene ungdommer opplever når de går inn i en ny fosterhjems plassering, oppmuntre til positive overganger og hjelpe ungdommene med å håndtere endringene – kan bidra til at det å komme inn i en ny fosterfamilie blir mindre stressende, og at dette kan øke sjansene for at plasseringen blir vellykket. Barnevernsarbeidere bør også ta hensyn til kvaliteten på nabolag og skoler. Hvis kvaliteten på de unges opprinnelige nabolag og skole er dårlig, kan flytting ha en positiv virkning.

En annen studie fra USA (Yoshioka-Maxwell, 2023) blant tidligere fosterbarn i alderen 14–18 år som nå var hjemløse ($n = 184$), undersøker forekomsten av overgrep og sammenhengen mellom overgrep og andre forhold ved fosterhjems plasseringen, blant annet hvor lenge barnet er i fosterhjemmet. I datainnsamlingen (selvrapportering) fikk ungdommer ved et drop-in-senter spørsmål om de hadde opplevd overgrep, inkludert fysiske, seksuelle og verbale overgrep fra henholdsvis fosterforelder og søsken i fosterfamilien og verbale overgrep mer generelt. Resultatene viser at 30 prosent av ungdommene rapporterte om alle typer overgrep (fysisk, seksuelt, verbalt) med unntak av fysiske eller seksuelle overgrep i slektshjemmet. Antall fosterhjems plasseringer var signifikant assosiert med opplevde overgrep – og indikerer faktisk at ungdommer med *flere* plasseringer hadde *mindre* sannsynlighet for å oppleve overgrep i omsorgsplasseringen. Plassering i yngre alder var også negativt korrelert med overgrep.

En kanadisk kvantitativ studie (Stenason & Romano, 2023) tar utgangspunkt i at stabile omsorgsplasseringer er et hovedmål, men at brudd er vanlig, med de negative konsekvensene det har for barnet. Studien analyserer endringer i plassering på grunnlag av data samlet inn fra ungdommer i alderen 10–17 år

(n = 1624), omsorgspersoner og barnevernsansatte. Ved hjelp av regresjonsanalyse viser forskerne at det som studien refererer til som «foreldremodellplasseringer» (fosterhjem, adoptivhjem og slektshjem), var assosiert med færre endringer i plassering enn andre typer plasseringer. Det å ha flere plasseringsendringer var assosiert med yngre alder ved førstegangsplassering, eldre nåværende alder og et større antall mishandlingstyper. Når det gjaldt egenskaper ved ungdommene, var det å ha flere plasseringer assosiert med atferdsproblemer, problemer knyttet til vennskap med andre jevnaldrende og problemer med prososial atferd. Plasseringsendringer var også assosiert med det å ha færre eiendeler. Data fra omsorgsgiverne viste at det var en sammenheng mellom misnøye med plasseringer og et større antall endringer i plassering. Studien understreker viktigheten av å vurdere både ungdoms- og omsorgspersonfaktorer for å forstå og redusere plasseringsendringer.

En studie fra Canada (Magnuson et al., 2017) bruker mixed methods for å undersøke sammenhengen mellom ustabile omsorgssituasjoner og det å være gateungdom (ungdommer med tilknytning til gatemiljø) som har vært i fosterhjem (n = 189). Studien viste at ungdommene, som var i alderen 14–18 år, hadde opplevd betydelig grad av ustabilitet med gjennomsnittlig ni flyttinger eller overganger. Ungdommer som hadde opplevd positiv innflytelse fra minst én langvarig omsorgsperson, hadde ofte andre positive erfaringer fra omsorgssituasjonen. De som hadde opplevd negativ innflytelse, hadde likevel gjerne en positiv relasjon med en kvinnelig omsorgsperson. Ungdommer som var fornøyd med omsorgen de fikk i fosterhjemmet, var mer håpefulle og fornøyde. Artikkelen konkluderer med at fosterhjemsomsorg var én av flere «veistasjoner» i ungdommenes liv, at mangel på stabilitet i omsorgssituasjoner er vanlig blant gateungdommer, og at fosterhjem alene ikke nødvendigvis gir stabilitet. Et annet poeng er at positiv omsorgserfaring kan bidra til resiliens også hos disse ungdommene.

Data fra registre og journal

En studie fra USA (Villodas et al., 2016) ser på sammenhenger mellom ustabile plasseringsmønstre tidlig i livet og fysiske og psykiske helseproblemer i overgangen fra barn til ungdom. Det ble gjort en prospektiv studie med data fra barnevernsregistre (n = 251) kombinert med intervjuer med omsorgspersoner og barn i alderen 4–14 år. Stianalyser viste sammenheng mellom ustabile plasseringsmønstre og psykiske, men ikke fysiske, helseproblemer. Ungdommer med ustabile langtidsplasseringsmønstre i barndommen hadde mer PTSD sent barndommen / overgangen til ungdomsårene. Konsekvensene av dette bidro i sin tur til større økninger i flere fysiske og i psykiske helseproblemer i overgangen til ungdomsårene. Resultatene viser betydningen av langsiktig planlegging for barn som kommer inn i barnevernet. Videre støtter resultatene dagens vektlegging av traumefokusert vurdering og intervensjonsstrategier for ungdommer i barnevernet.

En studie fra USA (Waid et al., 2017) som er basert på en kvantitativ undersøkelse blant barn og unge (gjennomsnittsalder 11,8 år) i fosterhjem (n = 185), hadde som mål å identifisere faktorer som bidrar til relasjonelt velvære og integrasjon blant ungdommer i fosterhjem. Studien, som brukte data fra en longitudinell undersøkelse der ungdommer skulle rapportere om integrasjon i fosterhjemmet, måler de unges relasjonelle opplevelser med fosterforeldre og integrasjon i fosterhjemmet. Ungdommenes opplevelse av integrasjon i fosterhjemmet var relativt stabil over tid. Eldre ungdommer og ungdommer som opplevde å bli plassert i observasjonsperioden, rapporterte om redusert hjemintegrasjon. Kjønn, rase, søskenrekkefølge, atferdsproblemer og deltakelse i et søskenrelasjonsforbedringsprogram påvirket ikke opplevelsen av integrasjon i fosterhjemmet. Artikkelen konkluderte med at ungdommenes opplevelse av integrasjon i fosterhjemmet delvis kan være knyttet til de unges eget utviklingsnivå og erfaringer med ustabile fosterhjems plasseringer. Eldre ungdommer og unge som opplevde å bli plassert i observasjonsperioden, hadde behov for ekstra støtte for å føle seg inkludert og innlemmet i fosterfamilien.

En annen kvantitativ studie fra USA (B. Wilson & Kastanis, 2015), som er basert på en survey i Los Angeles og saker med barn og unge på minst 12 år (n = 786), undersøker andelen LHBT-ungdommer i Los Angeles' barnevernssystem og deres opplevelser i samfunn, skole og fosterhjem. Studien viser at omtrent 19 prosent

av fosterbarna i Los Angeles County identifiserte seg som LHBT, en betydelig høyere andel enn estimerer for ungdommer og unge voksne i den generelle befolkningen (8,3 prosent). LHBT-ungdommer var mindre fornøyde med barnevernsystemet, var i større grad hjemløse, hadde flere plasseringer og opplevde høyere nivåer av emosjonelt stress enn ikke-LHBT-ungdommer. Artikkelen konkluderte med at LHBT-ungdommer er overrepresentert i barnevernet, og at de opplever særlig utfordringer knyttet til deres seksuelle orientering og kjønnsidentitet.

En kvantitativ studie fra USA (Schneiderman et al., 2020) som inkluderer ungdommer (n = 216) som er i gjennomsnitt 18,2 år gamle, undersøker ikke direkte hvordan barn og unge opplevde ustabile plasseringer, men om demografi, familiefaktorer og type mishandling kunne knyttes til ustabile plasseringer, og om ustabile plasseringer predikerte kriminalitet og marihuanabruk. Resultatene viser at det å ha hatt kun én ustabil plassering var assosiert med påfølgende kriminalitet hos ungdommer som var tilknyttet barnevernet. Man fant ikke at antallet ustabile plasseringer økte sannsynligheten for kriminalitet. Studien konkluderer med at bolig er en av de sosiale determinantene for helse, og at det å støtte et trygt hjemmemiljø er en strategi for å sikre bedre helse- og utdanningsmuligheter.

En stor kvantitativ studie fra USA (Greeno et al., 2018) er basert på data fra registre for et utvalg ungdommer mellom 18 og 21 år som hadde hatt en omsorgsplassering. Formålet med studien var å undersøke de unges opplevelse av stabilitet i omsorgsplasseringer utenfor hjemmet, og hva som påvirker tidspunktet (alderen) da plasseringen avsluttes. Betydningen av ulike karakteristika ved ungdommene og lengden på plasseringen ble undersøkt. I Maryland, staten der studien ble gjort, kan unge være i omsorgsplassering frem til de er 21 år, og de kan forlate omsorgen frivillig når de har fylt 18 år. Funnene antyder en forskjell mellom aldersgrupper: Flere unge forlater omsorgen for å bli selvstendige når de er 18 år, enn når de er rundt 21 år. Ungdommer som forlater omsorgen ved 18-årsalderen, har ofte flere opphold og flyttinger/plasseringsendringer bak seg, og de kan være mer sårbare enn dem som blir til de fyller 21 år. Syv faktorer påvirker alderen ved exit: tidlig fjerning av barnet fra hjemmet, seksuelle overgrep, problemer som barn ved inntak i barnevernet, opphold i behandlingsinstitusjon (RTC) og lengre opphold. Studien tyder på at ungdommer som forblir under omsorg til de fyller 21 år, er mer sårbare når de kommer inn i omsorgen, men oppnår en større grad av stabilitet mens de er under omsorg. Videre går det frem at et betydelig antall ungdommer (45 prosent) gjenforenes med sine biologiske familier ved 21 år. Studien viser at foreldrenes egenskaper påvirker hvor lenge ungdommen ble i omsorgsplasseringen.

En studie fra USA (Wulczyn, 2020) ser på plasseringer ved hjelp av data fra en forskningsdatabase som samler informasjon fra flere stater om barn i omsorg (n = 1 480 187). Artikkelen undersøker hvordan fosterhjem påvirker barn og unge gjennom hele livsløpet. Den analyserer når barn kommer inn i fosterhjem, hvor lenge de blir der, og hva som skjer når de forlater fosterhjemmet. Målet er å forstå fosterhjemsopplevelsen fra et livsløpsperspektiv og å se på behovet for mer forskning på området. Resultatene viser at barn som kommer inn i fosterhjem tidlig i livet, tilbringer en større del av barndommen i fosterhjem enn dem som kommer inn senere. Det har vært en betydelig økning i antall barn som kommer inn i fosterhjem fra ikke-urbane områder, mens antallet fra store urbane områder har gått ned. Det har vært en økning i antall nyfødte og spedbarn som kommer inn i fosterhjem, mens antallet eldre barn og ungdommer har gått ned. Barn som forlater fosterhjemmet, gjør det gjennom gjenforening med biologiske foreldre, adopsjon eller plassering hos slektninger. Sjansene for disse utfallene varierer med tid og barnets alder ved første plassering. Artikkelen konkluderer med at fosterhjem spiller en relativt liten rolle i barnas livsløp, men at det kan ha en betydelig innvirkning for de yngste barna (alder ved første plassering). Det er viktig å forstå opplevelsen av fosterhjem i konteksten av hele barndommen og å ta hensyn til når og hvor lenge barn er i fosterhjem.

En undersøkelse fra Belgia (Vanderfaeillie et al., 2018) analyserer forekomsten av brudd i fosterhjems plasseringer i Flandern og utforsker hvilke faktorer som er forbundet med bruddene. Studien konsentreres om fosterbarn, fosterfamilier og saks karakteristikk (n = 309 saker). Resultatene viser at omtrent 30 prosent av fosterhjems plasseringene brøt sammen i løpet av en seksårsperiode. De viktigste

årsakene til brudd i plasseringer var atferdsproblemer hos fosterbarnet (71 prosent), konflikter mellom biologiske foreldre og fosterforeldre (42 prosent) og problemer med eldre fosterforeldre (29 prosent). Fosterbarn med atferdsproblemer ved inntak, eldre fosterbarn og fosterbarn som ikke mottok behandling, hadde høyere risiko for brudd. Kontakt med biologisk familie og behandling av fosterbarn og deres foreldre reduserte risikoen for plasseringsbrudd.

4.2 Viktighet av informasjon og medvirkning ved flytting

En kvalitativ studie fra Spania (Pastor et al., 2022) undersøker hvilken informasjonen barn har behov for å få når de flyttes til et fosterhjem. Studien er basert på intervjuer av barn og unge mellom 12 og 20 år ($n = 30$) samt av foreldre og barnevernsansatte. Resultatene viser hvor viktig det er å dele følgende informasjon med barn før plassering: de virkelige årsakene til familieseparasjonen, hva som ble gjort av inngrep før barna ble fjernet fra hjemmet, deres rettigheter som fosterbarn, en beskrivelse av fosterhjemmet og samværsplan. Artikkelen viser at denne typen informasjon hjelper barna med å mestre sin nye situasjon og tilpasse seg i møte med endringer som vil komme. Resultatene bekrefter at fosterbarn fremdeles er «objects of protection» heller enn «subjects with rights» som er i stand til å forstå sin egen situasjon og bli involvert i egen prosess når det gjelder omsorgsplassering. Videre indikerer resultatene at barn ønsker å bli mer informert, noe som er i tråd med annen forskning. Artikkelen konkluderer med at det å informere barn på en god måte er en viktig utfordring for barnevernet, også før barna flyttes inn i fosterhjem, for eksempel ved besøk i fosterhjemmet.

Målet i en kvalitativ studie fra England (Goodyer, 2016) blant barn i fosterhjem i alderen 9–17 år ($n = 22$) var å forstå hvordan barn selv håndterte («made sense») sine erfaringer i forbindelse med å flytte inn hos nye fosterfamilier. Studien identifiserte fem hovedtemaer: informasjon om flytting til et nytt fosterhjem, følelser i tilknytning til flytting, raske flyttinger, tap (miste kontakt med folk), lokalsamfunn, nettverk og eiendeler samt strategier og kompetanse involvert i flytting. Når det gjaldt informasjon, viste barnas fortellinger at de hadde mye angst og bekymring knyttet til det å skulle flytte til en ny fosterfamilie. Mange rapporterte om lite informasjon om forestående flytting. Det å flytte fra et hjem hvor de hadde blitt bosatt, til en ny familie, ble beskrevet som en tid med sterke følelser – av urettferdighet, redsel, forvirring og opprør. Flere barn rapporterte at flytting til fosterhjem hadde skjedd veldig raskt («abrupt»), og at den første flyttingen hadde vært et sjokk. Mange av barna hadde mistet det vante livet sitt, som så hadde blitt erstattet av livet som fosterbarn i en ukjent familie. Barnas beskrivelser tyder på at de opparbeider seg en karriere som ivaretatt og får mer og mer erfaring med hva de kan forvente i et nytt fosterhjem, og hvordan dette kan håndteres eller mestres. Artikkelen foreslår å etablere beste praksis for sosialt arbeid fra et evidensfundament omkring barns levde erfaringer. Til tross for at lovverket gir barn rett til involvering, påpeker de at praksis på området ser ut til å være inkonsekvent.

4.3 Alternativt omsorgstilbud for å unngå ustabilitet

I en studie fra Australia (Ogilvy & Riggs, 2014) utforskes et alternativt omsorgstilbud der ungdommene bor fast et sted (IPC), og så jobber en gruppe sosialarbeidere i boligen. Datainnsamlingen består av kvalitative intervjuer med unge ($n = 9$) med en gjennomsnittsalder på 18,5 år som har bodd i denne typen bolig. Basert på de unges erfaringer fant man ut at en rekke forutsetninger må være til stede for å lykkes med tilbudet. Ungdommene må forberedes godt, blant annet bli kjent med teamet før plasseringen. Sosialarbeidernes rolle er avgjørende, blant annet opplevde ungdommer mangel på kontinuitet i støtten og omsorgen fordi sosialarbeiderne hadde flere de skulle ta seg av. Ungdommene opplevde også at det var utfordrende å endre atferd i denne typen plassering, og rapporterte at deres egen atferd truet stabiliteten i plasseringen. Samtidig ble ønsket om å endre atferd større mens de var i denne plasseringen. Ungdommene opplevde det som et bedre hjem enn de hadde erfart tidligere, med mindre restriksjoner, mindre krav om å tilpasse seg andres normer og mer støtte. Artikkelen konkluderer med at dette omsorgstilbudet i noen grad tilbyr et

tradisjonelt hjem sammenlignet med institusjon, og at det kan være veldig fordelaktig for unge mennesker som ikke kan bo med egen familie, og som strever i familiebasert fosterhjems plassering.

En studie fra Nord-Irland (Fargas-Malet et al., 2017) blant familier med store utfordringer knyttet til alkohol og vold i hjemmet ser på bruken av hjemmebaserte omsorgstiltak («in care at home») som er rettet mot barn som har omsorgsvedtak, men som fortsetter å bo hjemme. Studiens mål var å undersøke hva som karakteriserer barnet og familien der slike tiltak benyttes, og å utvikle en bedre forståelse for omsorgen og beskyttelsen som gis i denne typen tiltak. Dette er en mappestudie med en gjennomgang av 47 saker og semistrukturerte intervjuer med medlemmene i åtte familier – ti barn og åtte foreldre. I de fleste av sakene hadde barna opplevd inntil tre plasseringer, mens om lag én av tre hadde opplevd mer enn tre plasseringer. Mens flertallet av barna hadde returnert til foreldrene sine én gang, hadde over en fjerdedel returnert flere ganger. Nesten halvparten hadde hatt minst en plassering hjemme som hadde brutt sammen. I noen tilfeller var ikke omsorgsvedtaket opphevet på grunn av fortsatte problemer innad i familien, som i mange tilfeller skyldtes foreldres alkoholmisbruk. I disse sakene var omsorgsvedtakets viktigste funksjon å gjøre det mulig å følge med og fasilitere familiens tilgang til familiestøtte. En annen hensikt var å omgjøre enkelte omsorgsvedtak med veiledningsvedtak for å oppnå bedre tilpasning til loven og familiens fungering.

4.4 Minoriteter og ustabile plasseringer

En kvantitativ studie (Tyrell et al., 2019) blant fosterbarn fra ulike minoriteter i USA (svarte, latinamerikanske og unge med flere etniske bakgrunner med $n = 144$) undersøker sammenhenger mellom mishandling i barndommen og flytting/plasseringsbrudd. Bakgrunnen for studien var at man ønsket mer kunnskap om hvordan uheldige livserfaringer kan knyttes til etnisk raseidentitet (ERI). Analysene tyder på at alvorlig mishandling i barndommen og ustabilitet grunnet flyttinger og plasseringsbrudd hadde sammenheng med lavere personlig ERI (positive følelser om egen etnisk gruppetilhørighet), men ikke ERI-sentralitet (det vil si hvor viktig etnisitet eller rase er for individets identitet). Personlig ERI hadde sammenheng med bedre sosioemosjonell tilpasning (det vil si høyere nivåer av selvtillit og sosial støtte), mens ERI-sentralitet var relatert til dårligere tilpasning (det vil si lavere nivåer av selvtillit og livstilfredshet og høyere forekomst av angst og depressive symptomer), og disse relasjonene varierte etter etnisitet. Studien peker på behovet for mer forskning for å identifisere mekanismene som ligger til grunn for disse sammenhengene. Narrative refleksjoner i etterkant av studien tyder på at sosialisering har stor betydning. For eksempel mener forfatterne at det er bemerkelsesverdig at de fleste ungdommene rapporterte at de ikke fikk informasjon eller veiledning om etnisitet eller rase mens de vokste opp i fosterhjem. Enda mer problematisk mener de det var at når ungdommene fikk informasjon om etnisitet eller rase, så var dette negative meldinger. Funnene tyder på at det å fremme positive følelser overfor egen etniske identitet kan støtte ungdommer i og utenfor barnevernssystemet.

Formålet i en annen studie (Summersett Williams et al., 2024) blant svarte og latinamerikanske barn og unge i USA i alderen 10–18 år ($n = 4022$) var å undersøke virkningen av «multisystemiske styrker» når det gjelder eksponering for komplekse traumer og ustabilitet i plasseringer blant minoritetsungdom. «Multisystemiske styrker» kan være egenskaper og ressurser på individnivå, i familien og i samfunnet. Datagrunnlaget er fra ulike registre og fra utfylling av Child and Adolescents Needs and Strengths (CANS), inkludert intervjuer og observasjoner av barn og deres omsorgspersoner. Resultatene viser at traumer var assosiert med flere plasseringsendringer. Personlig styrke, mestringsevne samt styrke i familierelasjoner og andre relasjoner medierte forholdet mellom komplekse traumer og plasseringsstabilitet. Støtte fra utdanningssystemet og ressurser i samfunnet påvirket indirekte forholdet mellom komplekse traumer og plasseringsstabilitet. Artikkelen konkluderer med at tidlig identifisering og utvikling av styrke hos ungdommer med komplekse traumer kan øke sannsynligheten for stabil omsorgsplassering, og at det er viktig å gjennomføre traume- og behovsvurderinger så snart ungdommer kommer inn i barnevernet, slik at man umiddelbart kan tilby passende behandling og ressurser.

En annen studie med fokus på svarte ungdommer i USA (Rufa & Fowler, 2016) undersøker effekter av slektsfosterhjem i en longitudinell studie med flere datainnsamlinger og et utvalg (i denne artikkelen) av 225 afroamerikanske ungdommer og deres omsorgspersoner. Resultatene tydet på at det var en økning i symptomer på psykiske helseutfordringer (målt ved baseline) blant dem som var plassert i mer belastede nabolag, og ungdommer som opplevde skifte i plassering. Ungdommer som var plassert i slektsfosterhjem hos eldre omsorgspersoner med dårligere helse, hadde en økning i atferdsmessige utfordringer. Resultatene fra studien viser behovet for at barnevernet vurderer flere faktorer når de velger type plassering, blant annet nabolagene der ungdommene plasseres og omsorgspersonenes helse, i forsøket på å gi dem et godt oppvekstmiljø. Artikkelen argumenterer også for at det er viktig å identifisere hvorvidt slektskapsplasseringer er forskjellige for ungdommer med en annen rase og etnisk bakgrunn.

En kvalitativ studie fra Canada (Edwards, King, et al., 2023) ser spesifikt på erfaringer blant svarte ungdommer ($n = 27$), 16–26 år, som hyppig flyttes mellom plasseringer, og hvilke narrativ de selv har når det gjelder årsaker. Et kritisk element i de unges forståelse av ustabilitet i plassering var at de knyttet flyttinger til hvordan oppførselen deres ble oppfattet. Svarte ungdommer fortalte at de hele tiden hadde hyppige flyttinger i barnevernets omsorg – så hyppige at de slet med å huske antall plasseringer og de andre som bodde sammen med dem. Studien indikerer at ungdommer som navigerer på denne måten, er i en konstant overlevelsesmodus. Artikkelen påpeker at dette er en tilstand som kan kvele ungdommenes evne og mulighet for utvikling knyttet til utdanning, sosiale ferdigheter og relasjoner fordi de hele tiden er på jakt etter trygghet og tilhørighet. Studien påpeker at omsorgsplasserte ungdommer har behov for støtte for å finne trygghet, tilhørighet og stabilitet, og at dette er spesielt viktig for svarte ungdommer, som er overrepresenterte i barnevernet.

En annen kvalitativ studie fra Canada (Navia et al., 2018) undersøker hvordan barnevernssystemer i Canada påvirker urfolksungdommer, og hvordan disse systemene viderefører kolonialistiske praksiser. Utvalget var urfolksungdommer i alderen 18–29 år ($n = 20$) som hadde vært omsorgsplassert i barnevern. Formålet med studien var å engasjere urfolksungdommer til å dele sine historier og kunstverk for å belyse deres erfaringer og motstand mot kolonialisme. Mange urfolksbarn i barnevernet opplever betydelig skade, inkludert høyere risiko for selvmord, drap, ulykker og ukjente dødsårsaker. Studien påpeker at barnevernssystemet bidrar til assimilering, kjønnsbasert vold og tap av land og ressurser for urfolk. Ungdommene bruker kunst som en form for motstand og for å gjenvinne sin egen identitet og historie. Studien konkluderer med at barnevernssystemet i Canada fortsetter å utøve kolonial undertrykkelse mot urfolksungdommer. Ungdommenes historier viser behovet for en dypere forståelse av hvordan kolonialisme fortsatt påvirker livet deres, og hvordan de motstår denne undertrykkelsen.

4.4.1 Asylsøkere og innvandrere

I en kvantitativ studie fra USA (Crea et al., 2017) blant enslige mindreårige (fra El Salvador, Guatemala og Honduras) i alderen 15–16 år ($n = 257$) var formålet å undersøke plasseringsstabiliteten i langvarige fosterhjem fra 2012 til 2015. Studien satte søkelys på hvordan risikofaktorer før migrasjon, under transitt og etter plassering påvirker sannsynligheten for plasseringsendringer for disse barna. Resultatene viser at barn som opplevde vold i hjemlandet, hadde større sannsynlighet for å bytte fosterhjem. Betydelig utagering mens de var i fosterhjem, var assosiert med høyere sannsynlighet for plasseringsendringer. Frykt for å måtte returnere til hjemlandet og traumer som ikke var relatert til migrasjonen i seg selv, var assosiert med lavere sannsynlighet for plasseringsendringer. Barna fra disse tre landene hadde større sannsynlighet for å ha opplevd en mislykket familiejenforening før de kom i fosterhjem, sammenlignet med barn fra andre land. Artikkelen konkluderer med at opplevelser før migrasjon (vold i hjemlandet) samt atferd (utagering) etter plassering er de sterkeste prediktorene for plasseringsstabilitet i fosterhjem. Frykt for å måtte returnere til hjemlandet kan fungere som en beskyttende faktor for plasseringsstabilitet.

En kvalitativ studie i Irland og England (Ní Raghallaigh & Sirriyeh, 2015) inkluderte intervjuer av mannlige flyktninger og asylsøkere i alderen 13–18 år og fokusgrupper med en miks av gutter og jenter i alderen 15–19 år. Ungdommene hadde vært i England i perioder på mellom ti måneder og fem år. Formålet med studien var å undersøke betydningen av kultur i fosterhjemsplasseringer for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Studien fokuserte på hvordan kulturelt matchede og ikke-matchede plasseringer påvirker ungdommenes opplevelser og identitetsutvikling. Resultatene viser at ungdommene anså det som viktig å opprettholde kontinuitet i forhold til kulturen fra hjemlandet. Dette kunne oppnås både gjennom kulturelt matchede plasseringer og gjennom fosterforeldre som gjorde en innsats for å møte ungdommenes kulturelle behov. Kommunikasjon var utfordrende for mange ungdommer, spesielt hvis engelsk ikke var førstespråk. Fosterforeldre som gjorde en innsats for å kommunisere og hjelpe ungdommene med å lære engelsk, ble verdsatt. Mat var en viktig del av ungdommenes kulturelle identitet. Fosterforeldre som tilrettela for ungdommenes matpreferanser og involverte dem i matlaging og valg av mat, ble verdsatt. Artikkelen konkluderer med at kulturelt matchede plasseringer kan være fordelaktige for utviklingen av ungdommenes etniske identitet og mentale helse, men krysskulturelle plasseringer kan også fungere godt hvis fosterforeldrene er åpne for mangfold og støtter ungdommenes kulturelle identitet.

4.5 Oppsummering – barns opplevelse av ustabilitet

Samlet viser de inkluderte studiene at hyppige flyttinger og ustabilitet i tilknytning til omsorgsplassering kan være svært vanskelig for barn og unge og ha betydelige negative konsekvenser.

4.5.1 Opplevelse og virkning av ustabilitet

De kvalitative studiene av barns opplevelse viser at hyppige flyttinger mellom ulike omsorgsplasseringer gir en følelse av ustabilitet, tap av relasjoner (Chambers et al., 2018, 2020) og en opplevelse av avvisning (Chambers et al., 2017). Ungdommer følte seg ofte utelatt fra beslutningsprosesser i tilknytning til flyttinger, noe som skapte usikkerhet og frykt (Chambers et al., 2018). En studie viser også sammenhengen mellom endringer i omsorgsplassering og selvskading, enten som årsak eller konsekvens (Wadman et al., 2018). Enkelte studier viser også at langsiktige konsekvenser ofte er problemer knyttet til det å ha følelsesmessig nære relasjoner i voksen alder (Chambers et al., 2018) og opplevelsen av å ha lite handlefrihet («agency») (Hébert et al., 2016).

Wroe et al. (2023) viser også at det å bli informert og lyttet til var noe som bidro til at en endret plassering føltes trygg for de unge. Videre hadde kontakt med familie, og spesielt planlegging av familiekontakt, stor betydning for i hvilken grad ungdommer og foreldre opplevde at en endret plassering var effektiv. Fysiske kvaliteter ved bostedet hadde også betydning for tryggheten, og her hadde for eksempel lokasjon og tilgjengelighet til støtte fra ansatte betydning (Wroe et al., 2023). Wright og Collings (2023) konkluderer med at permanens, eller varighet, oppleves som en levd erfaring som innebærer at den unge opplever tilhørighet, stabilitet og kulturell tilknytning.

Forskningen viser også at ungdommenes tilpasningsevne og styrke hjalp dem med å håndtere vanskeligheter – til tross for utfordringene med ustabilitet og stadige brudd (Chambers et al., 2018, 2020; Wadman et al., 2018). Studien til Chambers et al. (2017) fra USA konkluderer med at gjeldende retningslinjer for plasseringer er utilstrekkelige, og at det trengs en mer omfattende definisjon og forståelse som inkluderer fysiske, emosjonelle og psykologiske faktorer.

De kvantitative studiene bekrefter resultatene fra de kvalitative studiene og viser at hyppige flyttinger og ustabilitet har betydelige negative konsekvenser som emosjonelt stress, tap av relasjoner, psykiske helseproblemer og utfordringer med skolegang. Fawley-King et al. sin (2017) studie blant 152 barn og unge i fosterhjem viser at for om lag 70 prosent innebar flytting til nytt fosterhjem at de måtte flytte til et nytt nabolag og en ny skole, og at de ble separert fra minst ett søsken. Euillet (2020) viser at det er antall

omsorgsplasseringer som har tydeligst innvirkning på trivselen, og at det er slik sammenlignet med alle andre kontekstvariabler. Flere studier viser at barn med flere plasseringer er mer følelsesmessig sårbare enn barn med færre plasseringer (Delaville & Pennequin, 2020; Euillet, 2020). Euillets studie (2020) viser at jo mer et barns livssituasjon ble endret, desto mindre trivsel opplevde barnet i fosterfamilien, på skolen og i bosituasjonen, og desto mindre selvfølelse hadde barnet. Ustabile plasseringsmønstre tidlig i livet knyttes også til psykiske helseproblemer i overgangen til ungdomsårene (Villodas et al., 2016). Flere plasseringsendringer er assosiert med atferdsproblemer og problemer med vennskap (Stenason & Romano, 2023).

Forskningen viser også positive sammenhenger i tilknytning til flyttinger. Endring av skole kan ha positiv innvirkning på ungdommenes psykiske helse (Fawley-King et al., 2017). En studie viste også at ungdommer med flere plasseringer hadde mindre sannsynlighet for å oppleve overgrep i omsorgsplasseringen, og at det samme gjaldt dersom barnet hadde blitt plassert i yngre alder (Yoshioka-Maxwell, 2023). Magnuson et al. (2017) viser at ungdommer som er mye «på gata», hadde opplevd betydelig ustabilitet med mange flyttinger, men at de kunne ha opplevd at det å ha én langvarig omsorgsperson hadde positiv innflytelse – og at slik positiv omsorgserfaring kunne bidra til resiliens (Magnuson et al., 2017).

Studiene basert på data fra registre og barnevernstjenester bekreftet i stor grad virkningene av ustabile plasseringsmønstre slik de går frem i kvalitative studier og surveys. Villodas et al.s (2016) studie viste at ustabile plasseringsmønstre tidlig i livet var assosiert med psykiske helseproblemer (som PTSD) i overgangen fra barn til ungdom, men ingen direkte sammenheng med fysiske helseproblemer. Schneiderman et al. (2020) viste at kun én ustabil plassering var assosiert med påfølgende kriminalitet hos ungdommer som var tilknyttet barnevernet, men fant ikke at antallet ustabile plasseringer økte sannsynligheten for kriminalitet. LHBT-ungdommer opplever særlig utfordringer knyttet til sin seksuelle orientering og kjønnsidentitet, inkludert mer emosjonelt stress og flere plasseringer (Wilson & Kastanis, 2015).

En studie av årsakene til brudd i plassering viser at de viktigste årsakene er atferdsproblemer hos fosterbarnet, konflikter mellom biologiske foreldre og fosterforeldre og fosterforeldrenes problemer med å være foreldre (Vanderfaeillie et al., 2018). Vanderfaeillie et al. viser at kontakt med biologisk familie og behandling av fosterbarn og deres foreldre reduserer risikoen for brudd i plassering.

Forskningen tyder på at fortsatt stabilitet i overgangen til voksen kan ha stor betydning. Også eldre ungdommer har behov for ekstra støtte for å føle seg inkludert og integrert i fosterfamilien (Waid et al., 2017). En studie viser at ungdommer som forlater omsorgen ved 18-årsalderen, ofte har flere opphold og flyttinger bak seg og kan være mer sårbare enn dem som blir til de fyller 21 år (Greeno et al., 2018). Wulczyn (2020) viser også at barn som kommer inn i fosterhjem tidlig i livet, tilbringer en større del av barndommen i fosterhjem enn dem som kommer inn senere.

Denne kvantitative forskningen viste at stabilitet i omsorgsplasseringer, kontakt med biologisk familie og positiv omsorgserfaring er viktige faktorer for å redusere risikoen for brudd i plassering og forbedre ungdommenes velvære og integrasjon.

4.5.2 Informasjon og medvirkning ved flytting

Flere studier har resultater som viser at ungdommer føler seg utelatt fra beslutningsprosesser i tilknytning til flyttinger, og at det har stor betydning for dem å bli informert og involvert (Chambers et al., 2018; Wroe et al., 2023) for at en ny plassering skal føles trygg. Pastor et al.s (2022) studie viser at barn og unge trenger konkret informasjon når de flyttes til et fosterhjem, for at de skal oppleve mestring. De har behov for informasjon om hva som er årsakene til omsorgsovertakelsen, hvilke inngrep ble gjort før barnet ble fjernet fra hjemmet, deres rettigheter som fosterbarn, en beskrivelse av fosterhjemmet og samværsplan. Goodyers (2016) studie bekrefter at mange barn og unge erfarer at de får lite informasjon om forestående flytting til

en fosterfamilie, og at prosessen er forbundet med sterke følelser av urettferdighet, redsel, forvirring og opprør.

4.5.3 Alternativt omsorgstilbud for å unngå ustabilitet

To studier omhandler alternative omsorgstilbud. Ogilvy og Riggs' (2014) studie av et alternativ (Australia) der ungdommene bor fast ett sted sammen med en gruppe sosialarbeidere, viser at ungdommene opplevde dette som et bedre hjem enn familiebasert fosterhjem eller institusjon. Fargas-Malet et al.s (2017) studie undersøker omsorgstiltak i hjemmet («in care at home») som et alternativ til fosterhjem eller institusjon, og hvordan disse la til rette for familiestøtte.

4.5.4 Minoriteter

Fem studier om ustabilitet i plassering omhandler barn og unge blant svarte, latinamerikanske og andre etniske identiteter i USA og Canada samt urfolk i Canada. Studiene belyser viktige aspekter ved plasseringsstabilitet for disse gruppene, som alle er overrepresenterte i barnevernet.

Både Tyrell et al.s (2019) og Summersett Williams et al.s (2024) studier blant svarte og latinamerikanske barn og unge viser at eksponering for traumer og mishandling har sammenheng med det å ha opplevd flere endringer i plassering. Tyrell et al.s (2019) studie tydet på at det er sammenhenger mellom endringer i plassering og mangelen på positiv etnisk gruppetilhørighet hos ungdommene. Begge studiene konkluderer med betydningen av å styrke barnets personlige mestring og etniske gruppetilhørighet og av å støtte barnet gjennom blant annet utdanningssystemet (Tyrell et al., 2019; Summersett Williams et al., 2024). Behovet for trygghet og tilhørighet påpekes også i Edwards, King et al.s (2023) studie blant svarte ungdommer, som på grunn av hyppige flyttinger levde i en konstant overlevelsmodus som hindret dem i å utvikle seg positivt når det gjaldt utdanning, sosiale ferdigheter og relasjoner. Navia et al.s (2018) perspektiv er at barnevernssystemet bidrar til assimilering av urfolk og tar fra dem ressurser, og at ungdommenes historier viser behovet for en dypere forståelse for dette og for å jobbe med ungdommene for at de skal gjenvinne sin identitet og historie.

Rufa og Fowlers (2016) studie av slektsfosterhjem blant afroamerikanske ungdommer viste at unge som ble plassert hos eldre omsorgspersoner med dårligere helse, hadde en økning i atferdsmessige utfordringer, og forfatterne mener det er viktig å finne ut om slektskapsplasseringer er forskjellige for ungdommer med en annen rase og etnisk bakgrunn.

Asylsøkere og innvandrere

To studier omhandler asylsøkere. Crea et al.s (2017) studie av enslige mindreårige fra El Salvador, Guatemala og Honduras konkluderer med at opplevelser før migrasjon (vold i hjemlandet) samt atferd (utagering) etter plassering er de sterkeste prediktorene for plasseringsstabilitet i fosterhjem. Den andre studien (Ní Raghallaigh & Sirriyeh, 2015) konkluderer med at kulturelt matchede plasseringer kan være fordelaktige for utviklingen av ungdommenes etniske identitet og mentale helse, men at krysskulturelle plasseringer også kan fungere godt hvis fosterforeldrene er åpne for mangfold og støtter ungdommenes kulturelle identitet.

4.6 Implikasjoner for praksis og videre forskning

4.6.1 Tiltak og videre forskning på opplevelsen og virkningen av ustabilitet

Chambers et al. (2017): Forfatterne anbefaler at fysiske, emosjonelle og psykologiske faktorer inkluderes i definisjonen av hva en flytting innebærer. De anbefaler at kontaktpersoner får opplæring i de psykologiske effektene som kan oppstå ved plasseringer, og hvordan man snakker med barna om flyttingen. Videre anbefaler de at kontaktpersoner tilbyr terapeutiske tjenester ved behov og etablerer støttesystemer som

inkluderer slektninger, venner og biologiske foreldre. Til slutt anbefaler de at ungdommer involveres i beslutningsprosessen. Når det gjelder videre forskning, foreslår de at man undersøker hvordan ungdommer opplever de emosjonelle og psykologiske innvirkningene av plasseringer, beslutningsprosessen rundt plasseringer og hvordan ungdommer kan bli mer involvert. Videre foreslår de at man utvikler nye registre for dokumentasjon av positive og negative konsekvenser for bedre å forstå ungdommenes opplevelser og for å forbedre politikken innenfor barnevernet.

Chambers et al. (2018): Forfatterne foreslår at ungdommer involveres i beslutningsprosesser om plasseringer for å redusere usikkerhet og øke følelsen av kontroll, tiltak for å opprettholde relasjoner, spesielt med søsken, gjennom regelmessige besøk og kommunikasjon, opplæring av fosterforeldre og institusjonspersonale i blant annet traumebevisst omsorg samt bedre samarbeid mellom skoler og barnevernssystemet for å sikre kontinuitet i utdanning. Forfatterne anbefaler at man forsker mer på ungdommers deltakelse i beslutningsprosesser rundt plasseringer og hvordan dette påvirker deres opplevelser, og at man undersøker hvordan ulike faktorer ved flyttinger påvirker de unges opplevelser og utdanningsresultater. Et annet forslag er å studere planlagte versus uplanlagte flyttinger og ungdomsinitierte versus tvungne flyttinger for å forstå innvirkningen flytting har på ungdommenes liv.

Chambers et al. (2020): Forfatterne foreslår tiltak som går ut på å støtte og vise forståelse for det emosjonelle stresset som ungdommer opplever ved flytting, ved å lytte, tilbringe mer tid med dem, vise oppmerksomhet og omsorg. Videre foreslår de at man involverer ungdommer tidlig i beslutningsprosesser om plasseringer, og at man gjennomfører intensiv evaluering av omsorgspersoner for å sikre at ungdommer ikke plasseres i utrygge fosterhjem. Forfatterne foreslår mer forskning på ungdommers perspektiver og erfaringer med flyttinger for å utvikle mer effektive tiltak og programmer, og at man utvikler evalueringen av omsorgspersoner for å øke sikkerheten og kvaliteten på fosterhjem.

Hébert et al. (2016): Forfatterne anbefaler at man involverer ungdommer i beslutninger og overganger for å styrke de unges følelse av mestring og handlefrihet ved å innføre tiltak som gir dem en stemme i alle overganger de gjennomgår, og muligheten til å ta beslutninger som gjelder eget liv. De foreslår mer forskning på ungdommenes opplevelse av egen handlekraft. De foreslår også kjønns spesifikk forskning og studier av langsiktige konsekvenser av ustabilitet samt forskning på effektive tiltak for å redusere ustabilitet i plasseringer og støtte ungdommer gjennom overganger.

Wright og Collings (2023): Forfatterne foreslår tiltak der barnevernsansatte engasjerer seg i samtaler med ungdommene om hva permanens/varighet betyr for dem, og tiltak som fremmer ungdommenes kulturelle identitet og tilknytning. De anbefaler at photovoice brukes som et verktøy for å gi ungdommene en stemme og deltakelse i utformingen av politikk og praksis, og at det forskes på effektive måter å reformere barnevernssystemet på for å gi ungdommene og deres familier bedre støtte.

Wadman et al. (2018): Forfatterne legger vekt på tiltak for å øke støtten i forbindelse med endringer i omsorg og for å sikre god kommunikasjon mellom barnevern og psykisk helsevern. De foreslår evidensbasert opplæring rettet mot ansatte og fosterforeldre for å forstå selvskading. Videre foreslår de at man utvikler intervensjoner for mestringsstrategier rettet mot ungdommer – for eksempel teknologibaserte selvhjelpsløsninger. De anbefaler at det gjennomføres mer målrettet kvalitativ forskning rettet mot ungdommer i offentlig omsorg for å få detaljert innsikt i de unges erfaringer. De foreslår at man utforsker barrierer for rekruttering av ungdommer i offentlig omsorg og utvikler strategier for å overvinne disse. Videre foreslår de at man undersøker effektene av kliniske tjenester og hvordan de kan forbedres for å gi ungdommene bedre støtte.

Wroe et al. (2023): Forfatterne kommer med en rekke anbefalinger: Man bør iverksette tiltak som vurderer og støtter ungdommers behov for både fysisk, relasjonell og psykologisk sikkerhet, utforske alternativer til flytting, forbedre rammeverk for planlegging og terskler for å avgjøre når flytting er nødvendig, sikre konsekvent tilgang til engasjerte fagpersoner som opprettholder relasjoner med ungdommer og foreldre

før, under og etter en flytting, sikre egnede omsorgstilbud som samsvarer med ungdommenes behov, forbedre kommunikasjon og involvering av ungdommer og foreldre, støtte familierelasjoner og minimere forstyrrelser i utdanning og aktivitet. Forfatterne påpeker at det er behov for videre forskning på alternativer til flytting, på hvordan negative konsekvenser av flytting kan reduseres, og på hvilke omstendigheter som gjør at flytting bidrar til, eller undergraver, en helhetlig sikkerhet knyttet til flyttingen.

Delaville og Pennequin (2020): Forfatterne foreslår tiltak for god koordinering og kommunikasjon mellom barnevern og familievern, opplæring og støtte til fosterfamilier, involvering av barn i beslutninger om flytting og å opprettholde forbindelser med tidligere fosterfamilier samt å vurdere fosterforeldres alder for slik å sikre omsorg på lang sikt. Når det gjelder videre forskning, peker forfatterne på at det ville være interessant å undersøke virkningen av antall barn i samme fosterfamilie og måle konsekvensene for omsorg. Forfatterne anbefaler at det gjennomføres flere undersøkelser knyttet til tidlig barndom og det å inkludere yngre barn samt av betydningen av «foreldresensitivitet» for en vellykket plassering.

Euillet (2020): Forfatteren foreslår tiltak for å bevisstgjøre og trene fagpersonell i barnevernet til å ta hensyn til barns subjektive velvære i relasjoner og praksiser som involverer dem, og til å gi barns synspunkter en sentral plass når de identifiserer behov og tar viktige beslutninger. Videre foreslår forfatteren å forbedre samarbeidet mellom sosiale tjenester og utdanningssystemet for å redusere negative effekter av skolebytter. Forfatteren foreslår også longitudinelle studier for å forstå barns velvære over tid og å utføre en systemisk analyse av livskontekster, inkludert faktorer som alder ved separasjon, årsaker til separasjon, plassering med eller uten søsken og skoleprestasjoner.

Fawley-King et al. (2017): Forfatterne peker på at fosterforeldre og barnevernsansatte bør være oppmerksomme på at fosterbarna kan oppleve lojalitetskonflikter mellom sine biologiske foreldre og fosterforeldrene, og at barna bør få hjelp til å bearbeide disse følelsene. Hvis forholdet mellom barnet og de biologiske foreldrene er konfliktfylt, kan det ifølge forfatterne være i barnets beste interesse å begrense kontakten. Forfatterne foreslår mer forskning på kvaliteten på barnas relasjoner med sine søsken og biologiske mødre. De foreslår at det gjennomføres målinger av skolekvaliteten for å forstå sammenhenger mellom skolebytte og barns psykiske helse. Videre foreslår de at det forskes på om virkningen av overganger er forskjellig for barn i deres første fosterhjems plassering sammenlignet med påfølgende plasseringer.

Yoshioka-Maxwell (2023): Forfatteren har en rekke anbefalinger: at det opprettes et effektivt og tilgjengelig rapporteringssystem for misbruk som ungdommer føler seg trygge på å rapportere til, at fosterforeldre og ansatte får opplæring i å håndtere og forebygge misbruk, at det etableres støttesystemer som gir ungdommer tilgang til rådgivning og psykisk helsehjelp, og at det utvikles programmer for forebygging og tidlig intervensjon for å redusere forekomsten av misbruk i fosterhjem, for eksempel ved tilsyn og evalueringer. Videre anbefaler forfatteren at fremtidig forskning ikke bare undersøker utbredelsen av overgrep i fosterhjem på et større grunnlag, men også de psykiske helseeffektene av overgrep, og at det settes i verk forebyggende tiltak og innsats for å begrense overgrepene og sikre at samfunnets mest sårbare ungdommer blir hørt.

Stenason og Romano (2023): Forfatterne foreslår flere typer tiltak for å redusere flyttinger: støtte til ungdommer i psykiske helsetjenester og i fritidstiltak, ressurser rettet mot omsorgspersoner, som rådgivning og opplæring i traumebevisst omsorg, kommunikasjon mellom omsorgspersoner, ungdommer og barnevernsansatte samt organisatorisk støtte. Forfatterne påpeker at studien deres er en tverrsnittsundersøkelse, med sine svakheter, og anbefaler at fremtidig forskning undersøker plasseringsendringer og plasseringstilfredshet over tid for å forstå og forbedre praksis.

Magnusson et al. (2017): Forfatterne foreslår mer støtte til omsorgspersoner av alle typer, uavhengig av om ungdommen bor sammen med omsorgspersonen eller ikke. De går inn for at omsorgsmiljøet i større grad tilpasses ungdommens behov og livssituasjon, og at man samtidig aksepterer hyppige endringer som en del av omsorgsprosessen – at kortvarige plasseringer i mindre grad ses på som en «fiasko» og mer som en

«mellomstasjon» som gir ungdommen trygghet og et fristed. De foreslår også bedre tilgang til selvstendige botilbud for unge. De foreslår mer longitudinell forskning for å forstå mønstrene og veiene inn og ut av marginalisering. Videre foreslår de at man studerer overganger i hver omsorgssituasjon, for eksempel mellom forskjellige fosterhjem, og hvor ofte ungdommer blir sendt mellom foreldre/foresatte i løpet av et år. Målet med dette er å få en mer detaljert forståelse av ustabilitet.

Villodas et al. (2016): Forfatterne understreker viktigheten av langsiktig planlegging for å forbedre stabiliteten og velværet for barn og unge i barnevernssystemet. De påpeker at traumehistorier bør vurderes og traumesymptomer behandles for *alle* ungdommer som er involvert i barnevernet (screening), uavhengig av fysiske eller psykiske helseproblemer. Når det gjelder forskning, foreslår forfatterne at fremtidig forskning bør undersøke spesifikke karakteristikk og opplevelser knyttet til ustabile plasseringer, som tidspunkt for skifte og unike perspektiver fra ulike informanter. De peker på behovet for å vurdere og potensielt forbedre måleinstrumenter, spesielt når det gjelder globale selvrapporterte helsemål.

Waid et al. (2017): Forfatterne foreslår tiltak der barnevernet gir informasjon til fosterforeldre om barn og unges utvikling basert på en systematisk og regelmessig vurdering av familieforhold under ungdommens opphold i fosterhjemmet. Målet er å optimalisere utviklingspotensialet og forbedre relasjonelt velvære. De anbefaler at det forskes på de langsiktige effektene av interaksjon mellom ulike involverte som kan påvirke fosterbarnets integrasjon i hjemmet positivt over tid.

Wilson og Kastanis (2015): Forfatterne foreslår at man innfører systematisk datainnsamling om seksuell orientering og kjønnsidentitet i barnevernssystemet for å synliggjøre LHBT-ungdommer, for slik å kunne allokere ressurser. Videre foreslår de at man utvikler opplæringsprogrammer for barnevernsarbeidere og fosterforeldre og tiltak for å møte psykiske helsebehov hos LHBT-ungdommer. Forfatterne foreslår mer forskning rettet mot undergrupper av LHBT-ungdommer. Videre foreslår de at man undersøker på hvilke tidspunkter i omsorgen det oppstår forskjeller, samt at man gjør lignende studier i andre geografiske områder.

Schneiderman et al. (2020): Forfatterne foreslår tiltak for å forbedre planleggingsprosessen for flytting: å utforske og implementere alternative tiltak før flytting vurderes og å støtte et trygt bomiljø for å sikre bedre helse- og utdanningsmuligheter for ungdommer. Videre foreslår de å inkludere de unge og deres familier i beslutningsprosessen, å sikre at de er informert og hørt, samt å sikre at plasseringer er av høy kvalitet og matcher de spesifikke behovene til de unge. De foreslår også at man utforsker de langsiktige effektene av flytting og forsker på og utvikler alternative tiltak for relokalisering som kan sikre de unges sikkerhet uten å fjerne dem fra lokalsamfunnet. Man bør også utforske hvordan man kan involvere de unge i forskning.

Greeno et al. (2018): Forfatterne understreker viktigheten av familiearbeid og terapi for ungdommer i omsorgstiltak. Videre understreker de behovet for å identifisere risikofaktorer for at de unge forlater omsorgen for tidlig, og bruke dette i planleggingen av intervensjoner for å støtte ungdommene. De foreslår at det forskes på årsakene til at ungdommer forlater omsorgstiltaket før det er planlagt.

Wulczyn (2020): Forfatteren foreslår å utvikle og implementere kostnadseffektive og evidensbaserte intervensjoner som kan redusere risikoen for plassering i fosterhjem, spesielt for svært unge barn. Videre foreslår forfatteren at sosiale støtteprogrammer forbedres for å styrke familier og redusere behovet for fosterhjem, spesielt i ikke-urbane områder. Forfatteren peker på behovet for forskning på hvordan statlige forskjeller i politikk og praksis påvirker fosterhjemsopplevelsen og utfallene for barn, og på hvordan faktorer i lokalsamfunnet påvirker risikoen for plassering i fosterhjem og utfallene for barn.

Vanderfaillie et al. (2018): Forfatterne foreslår en rekke tiltak for å redusere risikoen for brudd i plassering: vurdere atferdsproblemer før plassering og forberede fosterforeldre på å håndtere problemene, gi fosterbarn og deres foreldre effektiv behandling og støtte samt utvikle en plan for alternative plasseringer der det er risiko for brudd. Forfatterne peker på at det er behov for mer forskning på effektivitet i behandling,

på de langsiktige effektene av fosterhjems plasseringer på fosterbarns utvikling og velvære og på utvelgelsesprosesser for å oppnå en bedre match mellom fosterbarn og fosterfamilier.

4.6.2 Tiltak og videre forskning på informasjon og medvirkning

Pastor et al. (2022): Forfatterne foreslår tiltak som innebærer at barn får mer og åpen informasjon om årsaker til plasseringen, prosessen, rettigheter, karakteristika ved fosterhjemmet og samværsplan med familie – og at denne informasjonen kommer før plasseringen. De legger vekt på tilpasset kommunikasjon og betydningen av å bygge tillitsfulle relasjoner. Forfatterne foreslår at det forskes mer på hvordan man kan inkludere stemmen til barn, og på perspektivene til familier og barn der det ikke er snakk om tilbakeføring (i denne studien var det plan om tilbakeføring).

Goodyer (2016): Forfatteren peker på behovet for en politikk og praksis med tiltak som legger vekt på å involvere barn og unge i planleggingen av flytting og på å gi dem tilpasset informasjon, støtte og trygghet for å imøtekomme deres individuelle behov. Man bør unngå plutselige og uforberedte flyttinger og praksisen med å hente barn fra skolen og ta dem med til et fosterhjem uten forvarsel. Forfatteren anbefaler videre forskning på barns egne perspektiver og opplevelser av flyttinger til fosterhjem og på effekten av å gi barn tilstrekkelig informasjon og forberedelse før flyttinger. Det er også behov for langsiktig forskning og forskning på barnevernsansattes rolle, og på hvordan deres praksis kan forbedres for å støtte barn bedre gjennom overganger.

4.6.3 Tiltak og videre forskning på alternativt omsorgstilbud

Ogilvy og Riggs (2014): Forfatterne av artikkelen, som handlet om et alternativt omsorgstilbud der ungdommene bor fast ett sted sammen med sosialarbeidere (IPC), foreslår tiltak som kan forbedre overgangsprosessen og gi ungdommene tid til å bli kjent med sosialarbeiderne/omsorgspersonene og forberede teamet. Tiltakene er også rettet mot rekruttering og opplæring av omsorgspersoner, deling av informasjon om ungdommenes bakgrunn og styrking av sosialarbeidernes rolle. Forfatterne foreslår blant annet at man utforsker om IPC-plasseringer er like fordelaktige for yngre barn som for eldre ungdommer.

Fargas-Malet et al. (2017): Forfatterne mener funnene i undersøkelsen fremhever behovet for en klarere tilnærming fra tjenestene når rus- og alkoholmisbruk er involvert. De mener det er behov for å gå gjennom prosessene der det vurderes om det er hensiktsmessig at barn vender hjem til foreldre med rusproblemer. Videre foreslår de å formalisere tjenester som støtter og beskytter barn og deres familier, og å sikre at barnas interesser og sikkerhet er sentrale i beslutningsprosesser. De foreslår også forskning med et større utvalg for å undersøke kjennetegnene og behovene til barn som er hjemme på bakgrunn av en såkalt omsorgsordre, sammenlignet med barn i andre plasseringer.

4.6.4 Tiltak og videre forskning på minoriteter, asylsøkere og innvandrere

Tyrell et al. (2019): Forfatterne av artikkelen, som er basert på en studie av fosterbarn fra ulike minoriteter, anbefaler å implementere forebyggende tiltak og intervensjoner designet for å fremme en positiv etnisk raseidentitet (ERI). De foreslår også at det å plassere fosterungdommer i hjem med omsorgspersoner med en lignende etnisk og rasemessig bakgrunn kan være et viktig første skritt. Forfatterne foreslår mer forskning på ERI, flere langsiktige studier og evaluering av plasseringstype relatert til ungdommers ERI-utvikling.

Summersett Williams et al. (2024): Forfatterne foreslår multisystemiske tiltak – både individuelle, familiære og samfunnsmessige – og at tiltakene gjennomføres så snart barnet kommer inn i barnevernet. Det dreier seg blant annet om traumefokusert familierapi, foreldre–barn interaksjonsterapi og tiltak for å fremme kulturell og etnisk identitet, for eksempel gjennom mentorprogrammer og fritidsaktiviteter. Forfatterne foreslår at man gjennomfører longitudinelle studier og undersøker eksponering for ulike traumer og hvordan

de virker inn på plasseringsstabiliteten. De mener også at man bør replikere studien i flere utvalg i andre deler av landet for å sikre generaliserbarhet.

Rufa og Fowler (2016): Forfatterne anbefaler tiltak som handler om å forbedre vurderingsprosessen når det gjelder slektsomsorg, og at man er oppmerksom på alderen og helsen til omsorgspersoner ved plassering, og sikrer at slektsomsorgspersoner får tilstrekkelig støtte og tjenester samt økt tilsyn og oppfølging. De foreslår også forskning på hvilke effekter slektsomsorg har på ungdommer fra ulike etniske bakgrunner, og på hvordan ulike kontekstuelle faktorer (psykisk helse, antall barn i hjemmet, osv.) virker inn. Videre foreslår de en evaluering av hvordan økonomisk støtte og oppfølging fra saksbehandlere påvirker ungdommens utfall.

Edwards et al. (2023): Forfatterne utforsker utdanningserfaringene til svarte karibiske ungdommer i barnevernet i Ontario, Canada, og anbefaler at praksis for både barnevernsarbeidere og skolepersonell forbedres for at de skal få tilgang til kvalitetssikret utdanning. Retningslinjer og praksis bør sikre at ungdommer er inkludert i og klar over eventuelle avgjørelser som tas på deres vegne, der det er mulig. Videre anbefaler de at fremtidig barnevernspolitikk bør håndtere «svingdørs- og plasseringsovergangene» for å bidra til at man finner stabile hjem. Fremtidig forskning bør fortsette å undersøke erfaringene til svarte ungdommer på tvers av ulike systemer, henvisningsårsaker og subgrupper innenfor målgruppen og ta hensyn til ulike kontekster ved replisering.

Navia et al. (2018): Forfatterne foreslår at man inkluderer urfolksungdommer i diskusjoner om barnevernspolitikk og praksis, at barnevernsarbeidere bør få opplæring i urfolks kultur og historie, og at man støtter organisasjoner og programmer, drevet av urfolk for urfolk, som kan bidra til å skape tryggere og mer støttende miljøer for urfolksungdommer. De mener det er behov for mer forskning på de langsiktige effektene av barnevernsplasseringer når det gjelder urfolksungdommer. Videre mener de at det er behov for studier som evaluerer hvor effektive ulike tiltak og programmer rettet mot urfolksungdommer i barnevernet er, og for komparativ forskning mellom ulike regioner og land for å forstå hvordan ulike barnevernssystemer påvirker urfolksungdommer.

Crea et al. (2017): Forfatterne anbefaler at sosialarbeidere og fosterforeldre forberedes på å møte de spesielle behovene til enslige mindreårige migranter med en kulturelt kompetent og traumeinformert tilnærming. De foreslår å styrke datainnsamlingen og rapporteringen for å gi tjenesteleverandører viktig informasjon om behovene, å øke tilgangen til psykisk helsehjelp samt å øke plasseringsstabiliteten hos målgruppen. Forfatterne foreslår også at man utvikler og validerer vurderingsverktøy som tar hensyn til kulturelle forskjeller, verdier og erfaringer hos enslige mindreårige migranter. Videre foreslår de at man utforsker om atferdsproblemer utløser plasseringsendringer, eller om plasseringsendringer utløser atferdsproblemer.

Ni Raghallaigh og Sirriyeh (2015): Forfatterne anbefaler at praktikere har en individuell tilnærming for å finne ut om en matchet eller krysskulturell plassering best møter ungdommenes behov og identitet. De påpeker at fosterforeldre bør få grundig opplæring og støtte for å møte de kulturelle behovene til ungdommene som de tar vare på, og det bør trekkes på ressurser i lokalsamfunnet for å møte ungdommenes behov. De anbefaler at det gjennomføres flere studier av ulike typer traumer og langsiktige studier.

5 Relasjoner

I dette kapittelet presenteres de inkluderte publikasjonene som omhandler *relasjoner* i betydningen barn og unges erfaringer med og opplevde konsekvenser av ulike typer relasjoner før, under og etter omsorgsplassering. Kapittelet omfatter 52 studier som utforsker ulike dimensjoner av relasjoner, inkludert tilknytning, sosial støtte, kontakt med biologisk familie, søskenforhold og kontinuitet i omsorgsrelasjoner.

For å gi en strukturert fremstilling er studiene kategorisert etter type relasjon: familierelasjoner (inkludert biologisk familie, søsken og andre nære), relasjoner til fosterforeldre, jevnaldrende barn og unge i barnevernsomsorgen, fag- og omsorgspersoner samt sosial støtte i et mer generelt perspektiv. Videre er artiklene innenfor hver kategori organisert etter type omsorgsplassering, inkludert fosterhjemsplasing, barnevernsinstitusjoner og ettervern, for å belyse hvordan relasjoner formes og endres i ulike kontekster blant omsorgsplasserte barn og unge.

De inkluderte studiene bygger på et bredt spekter av metodiske tilnærminger, inkludert kvalitative intervjuer, longitudinelle studier, mixed methods-analyser og kvantitative studier (se beskrivelse i vedleggstabellen i vedlegg 1, bakerst i rapporten).

Forskningsbidragene stammer i hovedsak fra USA, Australia og land i Europa, noe som gir et helhetlig innblikk i hvordan relasjoner utvikles og oppleves av barn og unge i ulike omsorgssituasjoner i en vestlig kontekst.

5.1 Familierelasjoner

Familierelasjoner er et sentralt tema i forskningen som omhandler barn og unges erfaringer med omsorgsplassering. Tolv studier fremhever betydningen av kontakt med biologisk familie og hvordan relasjoner til foreldre, søsken og nære slektninger utvikler seg over tid. Ni av studiene er kvalitative, to er kvantitative, og én studie kombinerer kvalitativ og kvantitativ metodikk. Blant disse er to av studiene fra USA, to fra Spania (Montserrat, 2014; Salas et al., 2021), to fra Norge, to fra Storbritannia, to fra Australia / New Zealand, én fra Belgia og én fra Finland.

5.1.1 Fosterhjem

Fem studier, fra henholdsvis USA, Spania, Norge og Belgia, belyser barn og unges erfaringer med familierelasjoner i fosterhjem.

Leon og Dicksons (2019) undersøker hvordan nære slektskap (eksemplifisert med besteforeldre, tanter, onkler, fettere og kusiner) og fiktive slektsnettverk (eksemplifisert med lærere, venner av familien og pastorer) påvirker barns atferdsutvikling i fosterhjem i USA (Leon & Dickson, 2019). Studien er longitudinell, inkluderer 221 barn i alderen 6–14 år og utforsker hvordan nettverkene, kombinert med barnets egne ressurser, kan fungere som beskyttende faktorer mot negative konsekvenser av omsorgssvikt. Funnene identifiserer to grupper av fosterbarn, én med lav involvering fra slektsnettverk og én med høy involvering. Resultatene viser at barn med høy grad av involvering fra slektsnettverk er forbundet med bedre resultater emosjonelt, spesielt med lavere forekomst av internaliserende symptomer som depresjon og angst. Studien konkluderer med at barnevernets retningslinjer og praksis bør legge større vekt på å involvere både biologiske og fiktive slektninger for å styrke barns trivsel og motstandskraft i fosterhjem, da det kan fungere som en buffer mot de negative konsekvensene av omsorgssvikt.

Salas et al. (2021) undersøker dynamikken i samvær mellom fosterbarn og deres biologiske foreldre i Spania, med vekt på hvordan ulike atferdsmønstre påvirker barnets trivsel (Salas et al., 2021). Studien bygger på kvalitative observasjoner av samspillet mellom tjue barn (5–17 år) og deres familier under samværsbesøk. Analysen inkluderer både verbale og ikke-verbale signaler, foreldrestrategier og det generelle samværmiljøet. Funnene avdekker både støttende og utfordrende interaksjoner mellom foreldre, barn og sosialarbeidere og fremhever behovet for målrettede tiltak som styrker kommunikasjon, tilknytning og

emosjonell støtte. Studien understreker hvor viktig det er med strukturerte strategier og verktøy for å sikre at samværsbesøkene bidrar til en trygg og positiv utvikling for barn i fosterhjem.

Byers et al. (2024) undersøker den vedvarende utfordringen med ungdommer som rømmer fra fosterhjem, med vekt på å forstå og forebygge problemet (Byers et al., 2024). Studien har en mixed methods-tilnærming og kombinerer kvantitative analyser av administrative data (1127 «case-records») med kvalitative intervjuer med 20 barn over 12 år i Kansas, USA, for å belyse både forekomsten og de underliggende årsakene til rømningsatferd. Studien hadde to hovedmål: å identifisere undergrupper av ungdommer med høyere risiko og få frem ungdommenes egne perspektiver på erfaringene. Funnene viser at familietilknytning fungerer som en viktig beskyttende faktor, mens systemiske utfordringer, som ustabile plasseringer og mangel på medbestemmelse, øker sannsynligheten for rømmning. Studien konkluderer med at fosterhjemsomsorgen bør prioritere stabilitet i plasseringer, styrking av familieband og økt involvering av ungdommer i beslutningsprosesser for å redusere rømningsatferd.

Hovland og Hean (2021) undersøker hvordan ungdommer i barnevernets omsorg i Norge opplever søskenrelasjonene sine før og etter omsorgsovertakelse (Hovland & Hean, 2021). Studien bygger på kvalitative intervjuer med 25 ungdommer (16–23 år) og identifiserer sentrale relasjonsdynamikker i den biologiske familien, som allianser, foreldreomsorg (parentifisering) og konflikter/misbruk. Funnene viser at søskenrelasjoner ofte endrer seg betydelig etter omsorgsovertakelse. Noen relasjoner styrkes, mens andre svekkes eller brytes helt. Funnene understreker at kvaliteten på søskenforholdet i hjemmet ikke nødvendigvis forutsier den fremtidige kvaliteten etter plassering, og at hver enkelt ungdoms vei og dens innvirkning er unik. Studien fremhever kompleksiteten i søskenrelasjoner for barn under omsorg og understreker behovet for individuell støtte fra sosialarbeidere og fosterforeldre for å bevare og styrke disse relasjonene.

Van Holen et al. (2020) undersøker erfaringene til ungdommer som har vært langtids plassert i fosterhjem i Belgia, med særlig vekt på deres forståelse av begrepet *familie* (Van Holen et al., 2020). Studien, som er basert på kvalitative intervjuer med 27 ungdommer i alderen 12–18 år, avdekker et pragmatisk og inkluderende syn på familien, der fosterfamilien ofte regnes som like viktig, eller viktigere, enn den biologiske. Funnene viser at mange av ungdommene utvikler nære og tilfredsstillende relasjoner til sine fosterforeldre og fostersøsken, samtidig som forholdet til deres biologiske familie ofte er komplekst og preget av lojalitet og tilgivelse, men også av bekymring, tristhet og sinne, med hyppige konflikter under besøk. Studien understreker betydningen av at ansatte i fosterhjemstjenesten aktivt støtter barnas positive utvikling ved å legge til rette for samarbeid mellom fosterfamilien og den biologiske familien og ved å anerkjenne og inkludere barnas egne perspektiver i omsorgsarbeidet.

5.1.2 Barnevernsinstitusjon

To studier, fra henholdsvis Finland og Spania, belyser ulike sider ved familierelasjoner for barn og unge i barnevernsinstitusjoner, inkludert hvordan de unge selv opplever familierelasjonene sine under og etter institusjonsomsorg.

Pasli og Aslantürks (2024) undersøker hvordan ulike faktorer påvirker følelsen av familietilhørighet blant 313 voksne (18–64 år) med erfaring fra institusjonsomsorg i Finland (Pasli & Aslantürk, 2024). Studien finner en signifikant sammenheng mellom familietilknytning og variabler som kjønn, sivilstatus, utdannings- og ansettelsesstatus samt tidligere erfaringer med overgrep eller omsorgssvikt. Funnene peker på at mange tidligere institusjonsbeboere opplever en vedvarende distanse til familien, og at strukturelle faktorer i barnevernet kan ha langvarige konsekvenser for deres opplevelse av tilhørighet. Forfatterne argumenterer for at barnevernet bør legge større vekt på å opprettholde og styrke familierelasjoner både under og etter institusjonsopphold for å fremme langsiktig trivsel og sosial integrasjon.

Montserrat (2014) utforsker opplevelsene til 114 unge voksne (18–31 år) med erfaring fra spanske barnevernsinstitusjoner. Studien ser på stabilitet, emosjonelle bånd, utdanning, stigmatisering og overgangen ut av barnevernet (Montserrat, 2014). Studien, som bygger på tre kvalitative studier (2008–2013), fremhever at beslutninger om kontakt med biologiske foreldre ofte tas uten tilstrekkelig medvirkning fra de unge selv. Mange rapporterer et sterkt behov for å bli hørt, spesielt når det gjelder opprettholdelse av familiebånd. En tilbakevendende utfordring er brudd i søskenrelasjoner, da barnevernssystemet ofte har begrenset kapasitet til å plassere søsken sammen. Montserrat argumenterer for at barnevernet bør legge større vekt på å fremme autonomi hos unge og sikre bedre støtte i overgangen til voksenlivet, samtidig som det styrker muligheten for varige familierelasjoner. Funnene har viktige implikasjoner for både praksis og politikk, særlig når det gjelder unges medbestemmelse om og kontinuitet i nære relasjoner.

5.1.3 Familie-/nettverksfosterhjem

Tre kvalitative studier, fra henholdsvis Norge og Australia / New Zealand, handler om barn og unges relasjoner i familie-/nettverksfosterhjem, der barn plasseres hos slektninger fremfor i tradisjonelle fosterhjem. Studiene viser hvordan dette plasseringsalternativet både kan styrke og komplisere barnas oppvekst og identitet.

Skoglund et al. (2018) utforsker hvordan unge voksne (19–29 år) som har vokst opp i langvarige familie-/nettverksfosterhjem i Norge, fremstiller barndomsopplevelsene sine, og hvordan deres status som fosterbarn har påvirket minner og selvforståelse (Skoglund et al., 2018). Gjennom kvalitative intervjuer konstruerte forskerne fire kategorier som deltakerne brukte for å beskrive barndommen: *normal*, *støttende*, *strevsom* og *forsømt*. Disse kategoriene reflekterer variasjonen i hvordan slektsomsorg oppleves – fra en oppvekst som ikke skiller seg vesentlig fra andre barns, til utfordringer knyttet til familiedynamikk og følelsen av å være annerledes. Studien gir innsikt i hvordan tidligere fosterbarn posisjonerer seg selv og fosterforeldrene i livsfortellingene sine, og hvordan slektsrelasjoner rekonstrueres i voksen alder. Funnene viser at selv om familie-/nettverksfosterhjem kan gi en følelse av kontinuitet og tilhørighet, kan de også være preget av kompliserte lojalitetsbånd og forventninger.

En annen norsk studie, Skoglund og Thørnblad (2021), utforsker også erfaringene til unge voksne som har vokst opp i familie-/nettverksfosterhjem, med vekt på utfordringer knyttet til foreldrekontakt under omsorgsplassering (Skoglund & Thørnblad, 2021). Intervjuer med 26 personer (19–29 år) avdekker flere utfordringer: uregulert og risikofylt kontakt, samvær brukt som pressmiddel og følelsesmessige belastninger ved uteblitt besøk. Deltakerne beskrev både negative og ambivalente opplevelser, men uttrykte likevel et ønske om å ha kontakt med foreldrene. Studien understreker viktigheten av å beskytte barn mot fortsatt omsorgssvikt og risikosituasjoner under samværet, og spør om barnets rett til å si sin mening legger for mye ansvar på barnet.

Beaufils et al. (2023) undersøker det komplekse begrepet «kinship» (slektskap) for urbefolkningen i det australske systemet for omsorg utenfor hjemmet (Beaufils, 2023). Artikkelen kritiserer den vestlige forståelsen av «kinship care», som ofte ikke samsvarer med urbefolkningens rike og mangfoldige oppfatninger av slektskap. Studien, som er basert på intervjuer med 37 representanter fra både urbefolkning og ikke-urbefolkning, avdekker hvordan dagens praksis ofte feiltolker slektskap og gjør feil tilpasninger, noe som kan føre til kulturell frakobling for barn fra urbefolkningen. Funnene viser at slektskap ikke bare handler om biologiske relasjoner, men også om kultur, tilknytning, land, identitet og utvidede familiebånd – aspekter som ofte ignoreres i statlige omsorgsplasseringer. Studien argumenterer for en mer kultursensitiv tilnærming til slektskap i barnevernsomsorgen, der urbefolkningens stemmer, tradisjoner og samfunnsforbindelser får en sentral rolle. Til slutt etterlyser artikkelen omfattende reformer for å sikre at urbefolkningsbarns rett til å bevare sin kulturelle arv respekteres og opprettholdes mens de er under statlig omsorg.

5.1.4 Omsorgsplassering generelt

Tre av studiene, hvorav én er fra Australia / New Zealand og to fra England/Storbritannia, har et mer overordnet perspektiv og belyser hvordan unge med erfaring fra omsorg utenfor hjemmet møter betydelige utfordringer knyttet til familierelasjoner og stabilitet.

Stevens et al. (2014) utforsker erfaringene til 16 unge (12–17 år) i Australia / New Zealand som mottar tjenester fra flere sosiale instanser, og hvordan hyppige endringer i livet deres – som skifte av boforhold, skoler og sosialarbeidere – påvirker deres tilpasning og tilgang til støtte (Stevens et al., 2014). Studien undersøker særlig hvordan relasjoner til både familie og tjenesteytere kan bidra til motstandskraft og positiv tilpasning i møte med ustabilitet. Gjennom analyser av saksmapper og intervjuer fremhever forfatterne at varige og støttende relasjoner er avgjørende for å styrke ungdommenes motstandskraft og forbedre deres livsutfall. Funnene understreker behovet for langsiktige, relasjonsbaserte tilnærminger i sosialt arbeid, som enten utfyller eller supplerer familieforbindelser, for å sikre mer stabil og effektiv støtte til denne sårbare gruppen.

Richardson et al. (2017) undersøker kompleksiteten ved det å opprettholde eller avslutte kontakt mellom barn som er under omsorg, og deres biologiske familier, særlig i tilfeller der det er dokumentert betydelig mishandling og omsorgssvikt (Richardson et al., 2017). Studien bygger på en psykososial tilnærming og er basert på intervjuer med 14 tidligere barnevernsbarn (18–30 år) i Storbritannia. Funnene viser at relasjonene til den biologiske familien ofte preges av spenninger mellom behovet for tilknytning og beskyttelse mot tidligere skadelig omsorg. Gjennom en casestudie av «Frances» illustrerer studien hvordan brutte familiebånd kan ha langvarige psykologiske konsekvenser. Forfatterne argumenterer for at omsorgsplaner må inkludere en kontinuerlig vurdering av familiekontakt, med mål om å fremme barnets velferd og muligheten for forsoning i ung voksen alder. Studien understreker også behovet for at sosialarbeidere og domstoler har en nyansert tilnærming når de vurderer barnets beste.

Driscoll (2019) ser på hvordan unge i England (n = 21, 15–18 år) som forlater statlig omsorg, reforhandler forholdet til sine biologiske familier og fosterfamilier (Driscoll, 2019). Studien viser at tidlige opplevelser av tap og avvising ofte forsterkes av ustabilitet i omsorgssystemet, blant annet gjennom gjentatte plasseringer og skiftende relasjoner til omsorgspersoner og fagpersoner. Artikkelen stiller kritiske spørsmål til statens rolle som «bedriftsforelder» og dens evne til å ivareta de relasjonelle behovene til unge som forlater omsorgen. Ved å anvende Hollingsworths teori om grunnleggende rettigheter og relasjonell autonomi argumenterer forfatteren for en rettighetsbasert tilnærming til barnevernsomsorg. Studien fremhever statens plikt til å sikre ungdommer som er i overgangen til voksenlivet, stabile og omsorgsfulle relasjoner, og peker på viktigheten av langvarig støtte utover myndighetsalderen for å fremme autonomi og livskvalitet.

5.2 Relasjoner til fosterfamilien

Syv av de inkluderte studiene viser at også kvaliteten på relasjonen til fosterfamilien har stor betydning for barn og unges trivsel og utvikling. Seks av studiene er kvalitative (Ball et al., 2021; Biehal, 2014; Hansen, 2023; Rees et al., 2024; Rolock & Pérez, 2018; Storer et al., 2014), og én har en kvantitativ metodisk tilnærming (Mabille et al., 2022). Fem av studiene er gjennomført i USA (Ball et al., 2021; Biehal, 2014; Rees et al., 2024; Rolock & Pérez, 2018; Storer et al., 2014) og to i Norge (Hansen, 2023; Mabille et al., 2022).

Storer et al. (2014) undersøker relasjonene mellom fosterungdommer og deres fosterforeldre i USA og fremhever deres avgjørende betydning for ungdommens trivsel (Storer et al., 2014). Studien baserer seg på data fra fokusgrupper med 20 tidligere fosterungdommer (18–21 år) og 16 fosterforeldre/omsorgspersoner. Den identifiserer sentrale utfordringer som fravær av sterke bånd, følelsen av utenforskap og ustabile hjemmemiljøer. Forfatterne argumenterer for bedre opplæring av fosterforeldre med fokus på å styrke relasjoner gjennom tilhørighet, struktur og veiledning. Studien bygger på teorier om resiliens, tilknytning og

positiv utvikling i ungdomstiden og understreker betydningen av omsorgsfulle voksne for å skape bedre fremtidsutsikter for sårbare ungdommer.

Biehal (2014) utforsker hvordan barn ($n = 13$, 9–17 år) i langvarig fosterhjemsplasing i USA utvikler en følelse av tilhørighet i sine fosterfamilier (Biehal, 2014). Studien, som er basert på intervjuer med barna og deres fosterforeldre, avdekker at barns oppfatning av tilhørighet varierer og er formet av samspillet mellom daglige praksiser i familien, relasjoner med biologiske foreldre og fosterforeldre og barnas egne fortolkninger av opplevelsene sine. Funnene peker på fire hovedtyper av oppfattet tilhørighet og understreker at barns evne til å oppleve tilknytning til både biologisk familie og fosterfamilier påvirker deres følelse av å høre til. Funnene understreker behovet for at sosialarbeidere hjelper barna med å forstå sin plass i to familier for å styrke barnas trygghet og stabilitet.

Rolock og Pérez (2018) utforsker begrepet *permanens* (varighet) i fosterhjemsomsorgen i USA ved å sammenligne unges egne erfaringer med deres offisielle saksdokumenter (Rolock & Pérez, 2018). Selv om føderale retningslinjer prioriterer adopsjon eller vergemål som varige omsorgsløsninger, viser studien at det ofte er stor avstand mellom den juridiske definisjonen av permanens og ungdommenes opplevelse av stabilitet og tilhørighet. Ved hjelp av en mixed methods-tilnærming analyserer forskerne samsvar og uoverensstemmelser mellom disse perspektivene. Funnene viser at administrative data alene ikke gir et fullstendig bilde av barnas trivsel og relasjonelle tilknytning. Studien understreker derfor viktigheten av å inkludere ungdommenes stemmer i vurderingen av omsorgskvalitet, og den belyser hvordan opplevd støtte og varige relasjoner til omsorgspersoner er avgjørende for følelsen av stabilitet – utover juridiske statusendringer.

Ball et al. (2021) utforsker hvordan kvaliteten på relasjoner under omsorgsplasing påvirker fosterbarns evne til å danne varige, støttende bånd i voksen alder (Ball et al., 2021). Studien, som er basert på intervjuer med 30 unge voksne mellom 18 og 30 år med erfaring fra fosterhjemsplasing i USA, identifiserte tre nøkkelskvaliteter i relasjoner som fremhever relasjonell varighet: en følelse av medbestemmelse («agency»), opplevd genuin støtte og emosjonell forbindelse. Funnene understreker at juridisk varighet alene ikke garanterer relasjonell varighet, og at positive opplevelser med fosterforeldre (og barnevernsansatte), selv om de er midlertidige, kan ha en varig positiv innvirkning på de unges evne til å utvikle meningsfulle relasjoner senere i livet. Forfatterne fremhever at barnevernet kan forbedre utfallene av omsorgsplasinger ved å øke fosterbarns medbestemmelse, gi traumeinformert omsorg og støtte de unges tilknytning til et nettverk av omsorgsfulle voksne.

Mabille et al. (2022) undersøker hvilke faktorer som påvirker livstilfredshet hos unge voksne ($n = 70$, 19–29 år) som har vokst opp i fosterhjem i Norge (Mabille et al., 2022). Studien analyserer hvordan både omsorgshistorie (antall plasinger, tilfredshet med fosterhjemmet) og sosial støtte (relasjoner til fosterfamilier og tilgang til et tilstrekkelig nettverk) påvirker trivsel og velvære i voksenlivet. Hovedfunnet er at stabilitet i plasingen og tilfredshet med fosterhjemmet er sterkt forbundet med høyere livstilfredshet i voksen alder. Dette fremhever betydningen av å prioritere stabile omsorgsforhold og styrke positive relasjoner i fosterfamiliene for å sikre bedre langtidsutfall.

Hansen (2024) utforsker erfaringene til minoritetsungdommer ($n = 9$, 13–21 år) som bor i majoritetsfosterhjem i Norge, med særlig fokus på hvordan de navigerer i sine kulturelle identiteter (Hansen, 2023). Studien utfordrer en tradisjonell forståelse av kulturell kontinuitet og argumenterer for at dette ikke nødvendigvis avhenger av å bo i kulturelt matchende hjem. Funnene viser at ungdommene verdsetter visse aspekter av sin kulturarv, som mattradisjoner og feiringer, men at de samtidig prioriterer selvbestemmelse og støtte fra fosterforeldrene i utformingen av egen identitet. Studien understreker viktigheten av at fosterfamilien anerkjenner kultur som dynamisk og gir ungdommene rom til å forme sin egen kulturelle identitet.

Rees et al. (2024) undersøker hvordan unge voksne (n = 207, 18–22 år) med erfaring fra fosterhjem i USA definerer familie (Rees et al., 2024). Studien setter funnene i sammenheng med moderne sosiologiske perspektiver, som har beveget seg bort fra en tradisjonell, slektskapsbasert forståelse av familie, og som i stedet legger vekt på relasjonelle kvaliteter. Forskerne analyserer hvordan betingelsesløs kjærlighet, aksept og kvaliteten på relasjoner er sentrale elementer i de unges familieførståelse. Studien belyser hvordan personer med omsorgserfaring selv opplever og konstruerer familie, og argumenterer for at den gir viktige implikasjoner for barnevernets politikk og praksis.

5.3 Relasjoner til andre barn og unge i barnevernsomsorg

Tre kvalitative studier, fra henholdsvis Norge, Skottland og Storbritannia, utforsker hvordan betydningen av relasjoner mellom barn og unge med fosterhjemserfaring påvirker deres trivsel i institusjon og fosterhjem.

Ulset (2016) utforsker hvordan ti ungdommer (14–17 år) ved fem ulike barnevernsinstitusjoner i Norge opplever og forholder seg til vennskap (Ulset, 2016). Studien viser at vennskap er svært viktig for ungdommene, men også preget av tilbakeholdenhet, usikkerhet og behov for tilhørighet. Hyppige flyttinger, manglende institusjonstilknytning og stigma bidrar til at relasjoner til jevnaldrende blir utfordrende. Vennskap ses som en måte å kompensere for fravær av nære familiebånd. Studien understreker at vennskap fremstår som svært viktig for ungdommene, og at det derfor må tas hensyn til i forbindelse med vurderinger og valg i barnevernets tiltaksarbeid.

Copley og Johnson (2016) utforsker ungdommers erfaringer med kjønnsblandede plasseringer i barnevernsinstitusjoner i Skottland, et område med begrenset forskningsgrunnlag (Copley & Johnson, 2016). Studien, som er basert på tematiske analyser av intervjuer med syv ungdommer, viser at selv om kjønn har en viss betydning, er kvaliteten på relasjoner og rettferdige regler viktigere for ungdommenes trivsel. De opplever kjønnsblandede miljøer som naturlige og fordelaktige, men understreker behovet for stabilitet og gode relasjoner. Studien antyder at selv om kjønnsspesifikke behov eksisterer, kan det være mer effektivt å legge vekt på relasjonelle og systemiske faktorer i institusjonsomsorgen for denne målgruppen.

Rogers et al. (2017) undersøker hvordan unge i fosterhjem i Storbritannia håndterer stigma knyttet til bakgrunnen sin (Rogers, 2017). Gjennom kvalitative intervjuer og visuelle metoder med ti ungdommer viser studien at støtte fra jevnaldrende med lignende erfaringer styrker følelsen av tilhørighet og motvirker sosial marginalisering. Deltakerne beskytter seg mot stigma ved å kontrollere hvem de deler bakgrunnen sin med, og ved å bygge nettverk med andre fosterbarn. Studien konkluderer med at sosialarbeidere og fosterforeldre bør legge til rette for vennskap og fellesskap mellom barn med fosterhjemserfaring samt sikre stabile plasseringer for å styrke relasjoner og mestring.

5.4 Relasjoner til fag- og omsorgspersoner

Totalt 24 studier, hvorav 19 er kvalitative, omhandler barn og unges opplevelse av relasjoner til fag- og omsorgspersoner, enten i omsorgsplassering generelt, fosterhjem, barnevernsinstitusjon eller ettervern / overgangen til voksenlivet.

5.4.1 Omsorgsplassering generelt

Fire av studiene, hvorav to er kvalitative (Almqvist & Lassinantti, 2024; Khan & Ungar, 2024) og to er kvantitative (H. Taussig & Munson, 2024; Withington et al., 2017), har et overordnet perspektiv på omsorgsplasserte barn og unges relasjoner til fag- og omsorgspersoner i barnevernet. De er ikke avgrenset til spesifikke omsorgsformer som fosterhjem, institusjon eller familie-/nettverksfosterhjem, *eller* de inkluderer informanter fra flere plasseringstiltak i samme studie. Disse studiene belyser hvordan ungdommer opplever omsorgen de mottar, og hvordan relasjonene til tjenesteytere kan påvirke trivsel og resiliens.

Withington et al. (2017) undersøker hvordan barn og unge (9–18 år) i omsorgstiltak opplever relasjonen til omsorgspersonene sine (Withington et al., 2017). Studien, som er basert på et omfattende undersøkelsesmateriale fra Australia, benytter faktoranalyse for å identifisere sentrale dimensjoner ved barns engasjement, som struktureres rundt temaene genuin relasjon, inkludering og kunnskap. Videre analyserer forfatterne hvordan faktorer som plasseringshistorikk, individuelle kjennetegn, omsorgserfaringer og familiekontakt påvirker engasjementet. Funnene understreker betydningen av å styrke positive relasjoner mellom barn og omsorgspersoner for å fremme trivsel og stabilitet i omsorgsplasseringer.

Almqvist og Lassinantti (2024) undersøker erfaringene til ti ungdommer (15–22 år) med barnevernserfaring i Sverige og bruker begrepet *liminalitet* for å beskrive hvordan omsorg utenfor hjemmet kan oppleves som en overgangstilstand – enten med potensial for positiv utvikling eller preget av usikkerhet (Almqvist & Lassinantti, 2024). Gjennom intervjuer identifiserer studien sentrale temaer som de unges opplevelse av omsorgen som enten støttende eller begrensende, myndiggjøring versus manglende innflytelse og spenningen mellom frykt og håp for fremtiden. Funnene peker på behovet for tettere samarbeid mellom barnevernet og psykisk helsetjeneste for å sikre gode overgangsprosesser og langsiktig støtte.

Khan og Ungar (2024) utforsker hvordan relasjoner mellom ungdommer og tjenesteytere i barnevernet i Canada påvirker resiliens (Khan & Ungar, 2024). Basert på intervjuer med 23 ungdommer (14–19 år) identifiserer de tre relasjonstyper: foreldrelignende, jevnaldningslignende og profesjonelle. Studien viser at ungdommer søker ulike typer relasjoner avhengig av risikoeksponering og eksisterende nettverk. Hyppige endringer i omsorgssituasjon skaper utfordringer for relasjonsbygging, mens stabile voksenrelasjoner kan ha en betydelig positiv innvirkning. Forskerne understreker viktigheten av en fleksibel, klientsentrert tilnærming som tilpasses ungdommenes individuelle behov.

Robinson et al. (2019) analyserer relasjonskvaliteten mellom omsorgspersoner og ungdommer i det amerikanske barnevernet, basert på data fra National Survey of Child and Adolescent Well-Being (NSCAW II) (C. A. Robinson et al., 2019). Utvalget består av 364 ungdommer (14–17,5 år), og studien identifiserer fire relasjonskategorier: positiv relasjon uten mishandling (39 prosent), positiv relasjon med moderat mishandling (30 prosent), negativ relasjon med alvorlig mishandling (27 prosent) og negativ relasjon uten mishandling (4 prosent). En tredjedel av ungdommene rapporterer gode relasjoner til omsorgspersonene sine til tross for tidligere mishandling, noe som utfordrer antakelser om at mishandling alltid svekker relasjonskvaliteten. Studien fremhever kompleksiteten i ungdommers opplevelser og behovet for nyanserte tiltak tilpasset individuelle erfaringer.

5.4.2 Fosterhjem

Fem studier belyser relasjoner mellom omsorgsplasserte barn og unge og deres fagpersoner og støttenettverk i fosterhjem. Alle de fem studiene er kvalitative og fra USA.

Augsberger og Swenson (2015) undersøker relasjonen mellom fosterhjemsungdommer (18–21 år) og deres kontaktpersoner i USA (Augsberger & Swenson, 2015). Deltakerne hadde tilbrakt gjennomsnittlig syv år i fosterhjem og opplevd mellom én og ti flyttinger. Studien finner at tillit er avgjørende og styrkes gjennom kontinuitet, ikke-dømmende lytting og saksbehandlernes evne til å gå utover jobbrollens begrensninger. Forfatterne argumenterer for behovet for spesialisert opplæring og tiltak for å redusere turnover blant kontaktpersoner og slik sikre større stabilitet og trygghet for ungdommene.

Okpych et al. (2018) analyserer hvordan utvidet fosterhjemsplassering i California påvirker ungdommers sosiale støttenettverk (Okpych et al., 2018). Studien, som er basert på 611 ungdommer (17–19 år), viser at forlenget opphold i fosterhjem øker tilgangen på sosial støtte fra både fagpersoner og private nettverk. Funnene har betydning for utviklingen av retningslinjer som styrker ungdommenes mulighet til å etablere stabile støttesystemer i overgangen til voksenlivet.

Curry (2019) undersøker hvordan hyppige utskiftninger av barnevernsansatte påvirker fosterhjemsendommer i USA. Studien, som er basert på intervjuer med ungdommer (19–20 år) som hadde tilbrakt i gjennomsnitt 11,5 år i fosterhjem, beskriver hvordan slike brudd skaper følelsesmessig stress og svekker tilliten til systemet. Ungdommene beskriver bruddene som betydelige tap, de gir dem følelsen av å bli forlatt og gjør det vanskelig for dem å etablere nye relasjoner. Forfatteren argumenterer for økt fokus på relasjonell kontinuitet og vektlegger behovet for stabilitet og planlagte overganger for å styrke ungdommenes trivsel og utvikling.

Ludeke (2024) undersøker hvordan relasjonene mellom unge voksne med fosterhjemserfaring og barnevernsansatte i USA påvirker de unges psykiske helse (Ludeke, 2024). Studien er basert på kvalitative intervjuer (n = 14) med fargede unge voksne i New York City i alderen 18 til 29 år. Funnene fremhever betydningen av trygge rom for selvtutfoldelse, behovet for empatisk lytting utover det som står i saksmappene, og viktigheten av en traumeinformert tilnærming. Studien konkluderer med at sterkere relasjoner og mer individualisert støtte fra ansatte er avgjørende for å fremme positive utfall for unge voksne som forlater fosterhjemssystemet.

Paul og Cruys (2024) undersøker relasjonene mellom LHBTQ+-ungdommer i fosterhjem og fagpersonene som er involvert i livet deres (Paul & Cruys, 2024). Studien bygger på intervjuer og såkalte «ecomaps» for å utforske hvilke erfaringer 21 ungdommer i alderen 17 til 21 år har med støttende og ikke-støttende relasjoner, samt hvilke faktorer som påvirket disse. Funnene viser at empati, respekt, anerkjennelse og kunnskap om LHBTQ+-tematikk er avgjørende for å bygge tillit, mens diskriminering og mangel på forståelse skaper betydelige barrierer. Artikkelen anbefaler at barnevernsansatte og fosterforeldre styrker kompetansen sin og skaper tryggere og mer inkluderende miljøer for å kunne gi bedre støtte til denne sårbare gruppen ungdommer.

5.4.3 Barnevernsinstitusjon

Ni artikler belyser relasjoner mellom omsorgsplasserte barn og unge og omsorgspersoner i barnevernsinstitusjoner. Seks studier er kvalitative (Cahill et al., 2016; Naert et al., 2019; Parmenter et al., 2024; Rabley et al., 2014; Swan et al., 2018; Toros et al., 2023), to er kvantitative (Ayotte et al., 2017; Zaccagnino et al., 2015), og én studie bruker en kombinasjon av kvalitative og kvantitative metoder (Perez-Garcia et al., 2019). To av studiene er fra Irland (Cahill et al., 2016; Swan et al., 2018), to fra Canada (Ayotte et al., 2017; Rabley et al., 2014), én fra Spania (Perez-Garcia et al., 2019), én fra Belgia (Naert et al., 2019), én fra USA (Parmenter et al., 2024) og én fra Estland (Toros et al., 2023).

Zaccagnino et al. (2015) undersøker tilknytningsstilen til barn (10–13 år, n = 24) som bor på institusjon i Italia, sammenlignet med en kontrollgruppe (Zaccagnino et al., 2015). Forfatterne benyttet Child Attachment Interview (CAI) for å analysere hvordan disse barna representerer relasjonene til primære omsorgspersoner, med særlig vekt på forekomsten av utrygge og desorganiserte tilknytningsmønstre – faktorer som tidligere forskning har knyttet til tidlig deprivasjon. Studien viser at barn i institusjon har en betydelig høyere andel utrygge og desorganiserte tilknytningsrepresentasjoner samt lavere refleksiv fungering enn barn som har vokst opp i familier.

Pérez-García et al. (2019) undersøker tilfredsheten blant ungdommer i spanske barnevernsinstitusjoner fordelt på tre programtyper: generell omsorg, terapeutisk omsorg for atferdsproblemer og forberedelse til voksenlivet (Perez-Garcia et al., 2019). Studien inkluderer 209 ungdommer (11–20 år) og kombinerer kvantitative og kvalitative data for å evaluere institusjonenes kvalitet fra ungdommenes perspektiv. Resultatene viser generelt høyere tilfredshet enn forventet, spesielt knyttet til relasjonene med pedagogene. I terapeutiske institusjoner, der ungdommene er mer kritiske, fremheves fortsatt relasjonen til pedagogene som en av de viktigste faktorene. Studien understreker betydningen av stabile og støttende voksenrelasjoner i institusjonsomsorg.

Swan et al. (2018) utforsker erfaringene til ti unge voksne (18–24 år) som har avsluttet oppfølgingen i barnevernsinstitusjoner i Irland, med vekt på relasjonsbasert praksis og nøkkelpersoners rolle (Swan et al., 2018). Kvalitative intervjuer viser at konsekvente og omsorgsfulle voksne bidrar til en tryggere overgang til et selvstendig liv, samtidig som kontinuitet i relasjoner reduserer risikoen for marginalisering. Studien anbefaler at relasjonsbasert praksis integreres som en kjernekomponent i barnevernsinstitusjoner.

Cahill et al. (2016) bygger videre på dette temaet ved å undersøke betydningen av nøkkelarbeidere i irske barnevernsinstitusjoner (Cahill et al., 2016). Studien kombinerer data fra 32 ansatte og fire unge voksne (21–24 år) med en litteraturgjennomgang. Funnene peker på at stabile og trygge relasjoner mellom ansatte og ungdommer er avgjørende for en vellykket overgang til voksenlivet. Forfatterne understreker at unge som forlater barnevernet, ofte står overfor utfordringer som lav utdanning, hjemløshet og arbeidsledighet, og de argumenterer for at økt relasjonskompetanse blant ansatte kan bidra til bedre utfall for ungdommer som forlater barnevernet.

Rabley et al. (2014) undersøker hvordan ungdommer i kanadiske bofellesskap («group homes») opplever relasjoner til omsorgspersoner, med særlig vekt på tilknytningsteori (Rabley et al., 2014). Til tross for at mange ungdommer har utrygge tilknytningmønstre, viser studien at positive relasjoner til ansatte er mulige og viktige for de unges trivsel. Åpen kommunikasjon, tillit og kontinuitet i omsorgen fremheves som avgjørende faktorer for å styrke disse relasjonene. Studien konkluderer med at selv ungdommer med utfordrende tilknytningserfaringer kan utvikle gode relasjoner til omsorgspersoner i institusjoner dersom miljøet legger til rette for stabilitet og støtte.

Ayotte et al. (2017) studerer sammenhengen mellom arbeidsalliansen – forholdet mellom unge jenter i kanadiske institusjoner og deres rådgivere – og jentenes traumerelaterte symptomer (Ayotte et al., 2017). En longitudinell studie av 130 jenter (12–18 år) viser at en sterk arbeidsallianse er assosiert med redusert depresjon, posttraumatisk stress og eksternaliserende atferd i voksen alder. Studien konkluderer med at kvaliteten på relasjonen mellom ungdommer og omsorgspersoner kan ha en langvarig positiv innvirkning på de unges psykiske helse. De fremhever også at en sterk arbeidsallianse i barnevernsinstitusjoner kan bidra til langsiktig tilfriskning og trivsel for unge jenter med traumehistorikk og understreker behovet for et stabilt og støttende omsorgsmiljø.

Naert et al. (2019) utforsker kontinuitet i barnevernsomsorgen i Belgia gjennom intervjuer med 25 unge (15–32 år), hvorav 12 var rekruttert fra institusjoner og 13 fra lavterskeltilbud (Naert et al., 2019). Studien fremhever betydningen av relasjonell kontinuitet, hvor kvaliteten på forholdet til omsorgspersoner, lærere og ungdomsarbeidere spiller en avgjørende rolle. Ungdommene verdsetter personlige relasjoner høyere enn formelle omsorgssystemer og uttrykker frustrasjon over manglende vektlegging av kontinuitet i tjenestene. Også relasjonene til jevnaldrende blir sett på som viktige kilder til støtte og kontinuitet. Studien peker på behovet for fleksible og relasjonsbaserte tilnærminger for å sikre bedre oppfølging av sårbare ungdommer.

Parmenter (2024) undersøker erfaringene til unge voksne i USA (n = 10, 20–25 år) som har bodd på institusjon som ungdommer, og gir et kritisk innblikk i deres opplevelse av trygghet, relasjoner og støtte (Parmenter et al., 2024). Gjennom kvalitative intervjuer identifiserer studien tre sentrale temaer: *mangel på handlekraft*, som fremhever ungdommenes følelse av maktesløshet når det gjaldt beslutninger om egen omsorg, *viktigheten av relasjoner*, som belyser de ulike rollene til psykisk helsepersonell, kontaktpersoner og ansatte på institusjonene, og *mestring og overgang*, som viser hvordan deltakerne utviklet motstandskraft og livsferdigheter til tross for utfordringene de møtte. Studien bidrar til en dypere forståelse av utfordringene ungdommer i institusjonsomsorg møter, og gir anbefalinger om bedre støttesystemer som kan fremme en mer positiv utvikling både under og etter institusjonsoppholdet.

Toros et al. (2023) undersøker erfaringene til barn i lukkede barnevernsinstitusjoner i Estland, basert på perspektivene til barna selv (n = 12, 14–19 år), deres foreldre (n = 4) og fagpersoner (n = 26) (Toros et al., 2023). Studien utforsker årsakene til institusjonsplasseringen samt hvilken hjelp og støtte barna mottar.

Gjennom intervjuer og fokusgrupper avdekkes kritiske utfordringer, inkludert negative hjemmemiljøer, manglende tidlig intervensjon, svikt i tverretattlig samarbeid og utilstrekkelig tilgang til egnede tjenester. Artikkelen peker på at det er et kritisk behov for traumeinformert omsorg, forbedret internt og eksternt samarbeid og et bredere spekter av tilpassede tjenester for å forhindre unødvendig plassering i lukkede institusjoner og fremme barns trivsel og utvikling.

5.4.4 Ettervern og overgang til voksenliv

Overgangen fra omsorgsplassering til voksenliv innebærer en rekke utfordringer for unge som har vokst opp i fosterhjem eller institusjoner. Fire av studiene, hvorav alle er kvalitative, har undersøkt betydningen av relasjoner, sosial støtte og organisatoriske strukturer i denne prosessen.

Ridley et al. (2016) undersøker relasjonen mellom sosialarbeidere og barn i omsorg, med vekt på pilotprosjektet Independent Social Work Practices (SWP) i England (Ridley et al., 2016). Studien er basert på 169 intervjuer med barn og unge (7–23 år) og peker på at stabile, engasjerte sosialarbeidere er avgjørende for barnas opplevelse av omsorg, rettigheter og sosial respekt. Funnene viser at direkte og konsekvent oppfølging styrker relasjonene, og at organisatoriske modeller som SWP kan legge til rette for dette.

Cudjoe et al. (2022) undersøker overgangen fra fosterhjem til selvstendig liv i Danmark gjennom dybdeintervjuer med 17 unge voksne (23–28 år) (Cudjoe et al., 2022). Studien fremhever at sosiale nettverk, tilhørighet og relasjoner som var skapt gjennom en ikke-statlig organisasjon, var avgjørende for de unges livskvalitet og mestring. Samtidig opplevde deltakerne at enkelte relasjoner førte til konflikt, noe som understreker behovet for støttetjenester som aktivt fremmer relasjonsbygging. Studien argumenterer for at støttetjenester som fremmer relasjonsbygging, bør være en kjerne i oppfølgingen av unge etter fosterhjemsopphold, og at man bør øke satsingen på slike tjenester.

Rice et al. (2022) utforsker erfaringene til kvinner (18–24 år) som har avsluttet oppfølgingen i barnevernsinstitusjoner i Nord-Irland (Rice et al., 2022). Studien viser at tillit, kontinuitet og gjensidighet er sentrale elementer i relasjonen mellom ansatte og barn og understreker betydningen av felles tid og rom, ærlig kommunikasjon og aksept. Funnene viser at de ansattes handlinger og holdninger har stor innvirkning på barnas opplevelse av omsorg, og studien peker på behovet for medfølelse og menneskelig kontakt i institusjonsomsorgen. Den argumenterer for at en relasjonsbasert tilnærming kan styrke omsorgspraksisen og føre til bedre langsiktige resultater for barn og unge i barnevernssystemet.

Ball et al. (2023) undersøker hvordan oppvekst i fosterhjem i USA påvirker unge voksnes forståelse og utvikling av nære relasjoner (Ball et al., 2021). Studien, som er basert på kvalitative intervjuer med 27 deltakere (18–30 år), som alle bodde i fosterhjem mellom 13 og 18 år, avdekker at fosterhjemssystemet ofte utilsiktet modellerte kontrollerende relasjoner, begrenset de unges sosiale utvikling og ga manglende støtte i spørsmål om sunne relasjoner og seksualitet. Studien, som fremhever tapte muligheter for positiv læring, understreker at det er behov for bedre praksis som fremmer utforskning, modellerer sunne relasjoner og styrker ungdommenes egenverd og identitet, for å bryte negative mønstre i nære relasjoner.

5.4.5 Relasjoner til en mentor

To kvalitative studier undersøker betydningen av mentorordninger for ungdommer i fosterhjem og barnevernsinstitusjoner i henholdsvis Nederland (Harder et al., 2022) og USA (Greeson et al., 2015). Begge studiene fremhever hvor viktig det er for barn og unge med støttende voksne og relasjonell permanens, det vil si varige relasjoner, samtidig som de identifiserer utfordringer i implementeringen av effektive mentorprogrammer.

Harder et al. (2022) analyserer erfaringene til ungdommer (n = 11, 15–18 år) og fagpersoner (n = 12) i mentorrelasjoner i nederlandske barnevernsinstitusjoner, med vekt på en-til-en-samtaler. Studien viser generell tilfredshet, men peker på forbedringsområder som behovet for mentorer som er rolige, respektfulle

og lyttende samt en mer skreddersydd og formalisert tilnærming til mentorsamtaler. Funnene understreker hvor viktig det er at mentorer og institusjonsansatte får opplæring for å styrke relasjonenes effekt og støtte ungdommenes utvikling.

Greeson og Thompson (2015) undersøker hvordan eldre ungdommer i fosterhjem (n = 17, 15–21 år) i USA opplever såkalt naturlig mentorering – som innebærer varige relasjoner med omsorgsfulle voksne (Greeson et al., 2015). Studien viser at ungdommene verdsetter mentorer som føles som familie, er ærlige og troverdige og fungerer som rollemodeller. Samtidig kommer det frem at noen ungdommer er usikre på hvordan de blir oppfattet på grunn av fosterhjemsbakgrunnen, noe som kan gjøre det utfordrende å åpne seg. Studien konkluderer med at naturlig veiledning kan bidra til økt sosial og emosjonell trygghet, men krever bevisst tilrettelegging for å bygge tillitsfulle relasjoner.

5.5 Sosial støtte og generelle perspektiver

Fem studier har et mer overordnet perspektiv og peker på viktigheten av sosial støtte som kombinerer praktisk hjelp, emosjonell tilknytning og langvarige relasjoner.

Kaasinen et al. (2023) utforsker sosial inkludering blant unge voksne i Finland (n = 16, 18–20 år) som har avsluttet oppfølgingen fra barnevernet (Kaasinen et al., 2023). Kvalitative intervjuer viser at mellommenneskelige relasjoner – både fra barndommen og senere i livet – spiller en avgjørende rolle for sosial inkludering. I tillegg har daglige aktiviteter og generell trivsel stor betydning for en vellykket integrering. Studien fremhever behovet for ettervernstjenester som ikke bare tilbyr praktisk støtte, men også bidrar til å bygge robuste sosiale nettverk og øke ungdommenes motstandskraft i overgangen til voksenlivet.

Clark et al. (2024) bruker en kunstbasert metode («poetic inquiry») for å løfte stemmene til ungdommer med barnevernserfaring i USA (n = 11) og barnevernsansatte (n = 30) (Clark et al., 2024). Analysen av diktene avdekker fire hovedtemaer: viktigheten av relasjonsbygging, ambivalente oppfatninger av barnevernet, sterke emosjonelle reaksjoner og behovet for bedre støtte. Studien konkluderer med at barnevernet bør prioritere relasjonsfokustert arbeid, økt selvbestemmelse og praksiser som styrker ungdommenes motstandskraft.

Cederbaum et al. (2023) undersøker sosial støtte til unge voksne med barnevernserfaring i USA (n = 21, 26–29 år) (Cederbaum et al., 2023). Studien viser at støtte fra familie, venner, lærere, mentorer og barnevernssystemet er avgjørende for de unges akademiske suksess, psykososiale tilpasning og generelle trivsel i voksen alder. Funnene understreker viktigheten av både formelle og uformelle støttenettverk, og forfatterne argumenterer for behovet for å utvide barnevernets støtte utover 18–21-årsalderen for å sikre en bedre overgang til voksenlivet.

Törrönen et al. (2018) undersøker den emosjonelle deltakelsen til unge voksne som forlater barnevernsomsorg i Finland og Storbritannia, med særlig vekt på betydningen av sosiale relasjoner og gjensidighet (Törrönen et al., 2018). Studien benytter deltakende aksjonsforskning, der unge med omsorgserfaring aktivt bidrar til forskningsprosessen. Gjennom analyser av henholdsvis 50 intervjuer med finske informanter og 24 intervjuer med engelske informanter, alle unge voksne (18–32 år), belyser forskningen hvilke faktorer som støtter eller hindrer ungdommenes meningsfulle deltakelse i lokalsamfunnet. Hovedfunnet er at sosiale relasjoner og emosjonell tilknytning er svært viktige for de unges trivsel og en vellykket overgang til et selvstendig voksenliv. Artikkelen argumenterer for en praksisendring som fremmer gjensidige relasjoner og et inkluderende samfunn for unge med omsorgserfaring.

Zinn et al. (2017) undersøker hvordan den sosiale støtten utvikler seg blant unge voksne (17–17,5 år) i USA etter at de har forlatt fosterhjemssystemet (Zinn et al., 2017). Funnene viser ulike mønstre av opplevd sosial støtte i overgangen til voksenlivet. Mange tidligere fosterhjemsungdommer rapporterer om relativt stabile,

men ofte begrensede, nivåer av sosial støtte, men funnene viser at det er betydelig variasjon i disse utviklingsforløpene. Studien fremhever behovet for tidlige og vedvarende tiltak som tar høyde for denne heterogeniteten, for å styrke sosiale relasjoner og gi bedre støtte til ungdommer som forlater fosterhjemmet.

5.6 Oppsummering – relasjoner

Gjennomgangen av de 52 inkluderte studiene som belyser omsorgsplasserte barn og unges erfaringer med relasjoner knyttet til familie, slekt, fosterfamilie, jevnaldrende omsorgsplasserte barn og unge samt fag- og omsorgspersoner, viser at gode og trygge relasjoner er avgjørende for at de unge skal oppleve stabilitet og trivsel i og etter omsorgsforløpet. Kvaliteten på disse relasjonene har stor betydning for barnas langsiktige tilpasning og livskvalitet.

5.6.1 Familierelasjoner

Familierelasjoner er fundamentale for barn i fosterhjem, både som en kilde til støtte og som en kilde til utfordringer. Studiene viser at sterke biologiske og fiktive slektskapsnettverk er viktige for den emosjonelle utviklingen (Leon & Dickson, 2019), og at strukturerte tiltak for positivt samvær med biologiske foreldre styrker tilknytning og trivsel (Salas et al., 2021). Familietilknytning kan også fungere som en beskyttende faktor mot negative atferdsmønstre, for eksempel rømningsatferd (Byers et al., 2024). Samtidig kan søskenrelasjoner ofte endres etter omsorgsovertakelse (Hovland & Hean, 2021). En belgisk studie viser at ungdommer i langtidsfosterhjem utvikler pragmatiske og inkluderende forståelser av familien, hvor fosterforeldre og fostersøsken ofte får en like viktig, eller viktigere, plass enn biologiske familiemedlemmer (Van Holen et al., 2020). Dette får frem at lojalitet, tilgivelse og relasjonell kompleksitet preger ungdommenes familieforståelse, og peker på betydningen av at omsorgsarbeidere anerkjenner og støtter disse nyanserte opplevelsene i arbeidet med å fremme relasjonell trygghet.

To studier fremhever utfordringene som ungdommer i barnevernsinstitusjoner opplever når det gjelder distansen til den biologiske familien og begrenset medbestemmelse. Tidligere institusjonsbeboere i Finland rapporterer en følelse av tilhørighetsproblemer (Pasli & Aslantürk, 2024), mens en spansk studie viser at ungdommer ofte føler seg splittet fra søsken og mangler innflytelse over egne relasjoner (Montserrat, 2014). Dette understreker behovet for støtte som kan styrke familieband og de unges autonomi.

Familie-/nettverksfosterhjem («kinship care») er en kompleks omsorgsform med både fordeler og utfordringer knyttet til identitet, lojalitet og kultur. Norsk forskning viser at dette plasseringsalternativet kan gi en følelse av kontinuitet og tilhørighet, men at det også kan være preget av kompliserte lojalitetsband og ulike forventninger (Skoglund et al., 2018). En annen studie avdekker blant annet at omsorgsformen fører til uregulert og risikofylt foreldrekontakt, emosjonelle belastninger ved uteblitt samvær samt bruk av kontakt som pressmiddel. De unge uttrykte likevel et ønske om å ha kontakt med foreldrene, og studien understreker behovet for beskyttelse mot omsorgssvikt samt en kritisk vurdering av ansvaret barn blir pålagt når de skal uttale seg i slike situasjoner (Skoglund & Thørnblad, 2021). En studie fra Australia og New Zealand peker på behovet for kulturelt tilpassede familie-/nettverksfosterhjem sett fra et minoritetsperspektiv (Beaufils, 2023).

Studier som inntar et mer overordnet og kontekstuavhengig perspektiv, viser at ungdommer med erfaring fra omsorg utenfor hjemmet, ofte møter utfordringer knyttet til relasjoner og stabilitet. Richardson et al. fremhever behovet for individuelt tilpassede løsninger og kontinuerlig vurdering av familiekontakten, mens Driscoll påpeker mangler i statens oppfølging av unge i overgangen til voksenlivet (Driscoll, 2019; Richardson et al., 2017). Stevens et al. peker på at varige og støttende relasjoner er avgjørende for å styrke unges motstandskraft, og fremhever behovet for relasjonsbaserte tilnærminger som utfyller eller supplerer familierelasjoner (Stevens et al., 2014).

5.6.2 Fosterfamilier

Flere studier viser at kvaliteten på relasjonen til fosterfamilien er avgjørende for barn og unges trivsel, stabilitet og utvikling (Ball et al., 2021; Biehal, 2014; Mabilie et al., 2022; Storer et al., 2014). Betydningen av sterke bånd, tilhørighet og emosjonell støtte fremheves, samtidig som utfordringer som utenforskap og ustabile omsorgsforhold tas opp (Rolock & Pérez, 2018; Storer et al., 2014). At man opplever stabilitet i fosterhjems plasseringen og er tilfreds med omsorgen, har stor innvirkning på opplevelsen av livstilfredshet i voksen alder (Mabilie et al., 2022). I tillegg understrekes viktigheten av å fremme barnas følelse av selvbestemmelse («agency») og av å inkludere ungdommenes egne perspektiver i vurderingen av omsorgskvalitet (Ball et al., 2021; Rees et al., 2024; Rolock & Pérez, 2018) samt av å gi dem rom til å navigere sin kulturelle identitet (Hansen, 2023). Bedre opplæring av fosterforeldre og økt fokus på relasjonell kvalitet i fosteromsorgen anbefales (Storer et al., 2014).

5.6.3 Relasjon til jevnaldrende

Et par studier peker på at relasjoner til jevnaldrende barn og unge med lignende erfaringer er viktige for å redusere stigma, fremme sosial tilhørighet og styrke ungdommenes psykososiale utvikling (Copley & Johnson, 2016; Rogers, 2017). En norsk studie utdyper dette ved å vise hvordan ungdommer i barnevernsinstitusjon tillegger vennskap stor betydning, samtidig som relasjonene preges av tilbakeholdenhet, usikkerhet og et sterkt behov for tilhørighet (Ulset, 2016). Studiene viser at vennskap bør tillegges større vekt i barnevernets vurderinger og tiltak.

5.6.4 Relasjoner til fagpersoner og omsorgspersoner

Støttende relasjoner til fagpersoner, ansatte og andre omsorgspersoner er en sentral faktor for at barn i omsorg skal oppleve trivsel og utvikle resiliens. Totalt 24 av de inkluderte studiene belyser hvordan slike relasjoner påvirker omsorgsplasserte barn og unges opplevelse av trygghet og støtte. Withington et al. belyser betydningen av å styrke positive relasjoner mellom barn og omsorgspersoner for å fremme trivsel og stabilitet i omsorgsplasseringer (Withington et al., 2017). Almqvist og Lassinantti (2024) beskriver omsorgsplassering som en overgangstilstand med både muligheter og usikkerhet, mens Khan og Ungar (2024) viser at stabile voksenrelasjoner blant tjenesteyterne kan styrke de unges resiliens (Almqvist & Lassinantti, 2024; Khan & Ungar, 2024). Robinson et al. (2019) finner stor variasjon i kvaliteten på de unges relasjoner med omsorgspersoner, men understreker at gode bånd kan eksistere selv i møte med tidligere traumer (C. A. Robinson et al., 2019).

Fosterhjemsungdommers relasjoner til fagpersoner ser også ut til å være avgjørende for de unges opplevelse av stabilitet og støtte. Augsberger og Swenson viser at tillit bygges gjennom kontinuitet og lytting, mens Okpych et al. finner at forlenget fosterhjems plassering styrker sosiale nettverk (Augsberger & Swenson, 2015; Okpych et al., 2018). Hyppige utskiftninger av ansatte kan imidlertid føre til tap og stress, og det anbefales at turnoveren blant kontaktpersoner reduseres for å sikre stabiliteten og tryggheten for ungdommene (Curry, 2019). Ludeke understreker at traumeinformert tilnærming og individuell støtte er nødvendig for å styrke langsiktig resiliens blant unge voksne som forlater fosterhjems omsorgen (Ludeke, 2024). Paul og Cruys viser at faktorer som empati, respekt, anerkjennelse og kunnskap om LHBTQ-spørsmål er avgjørende for å bygge tillit blant LHBTQ-ungdommer i fosterhjem, mens diskriminering og mangel på forståelse skaper barrierer (Paul & Cruys, 2024).

Relasjoner mellom omsorgsplasserte barn og unge og omsorgspersoner i barnevernsinstitusjoner er et sentralt tema i ni artikler. Flere studier viser at stabile relasjoner med omsorgsfulle voksne bidrar til bedre trivsel, trygghet og en mer vellykket overgang til voksenlivet (Cahill et al., 2016; Swan et al., 2018). Relasjonell kontinuitet er avgjørende, og ungdommer verdsetter personlige bånd høyere enn formelle omsorgssystemer (Naert et al., 2019). Studier fra Spania og Canada peker på at sterke arbeidsallianser

mellom ungdommer og ansatte kan redusere traumesymptomer og bedre de unges psykiske helse på sikt (Ayotte et al., 2017; Perez-Garcia et al., 2019). Samtidig rapporteres det at barn i institusjon har vist en høyere andel utrygge og desorganiserte tilknytningsmønstre, og at det er kritiske utfordringer med svikt i tverretattlig samarbeid som skal sikre god oppfølging (Toros et al., 2023; Zaccagnino et al., 2015). Ungdommer i institusjonsomsorg rapporterer også ofte om manglende innflytelse over egne liv og et behov for mer støttende systemer (Parmenter et al., 2024),

Overgangen fra omsorgsplassering til voksenlivet medfører betydelige utfordringer, der relasjoner, sosial støtte og organisatoriske strukturer spiller en avgjørende rolle. Ridley et al. finner at stabile og engasjerte sosialarbeidere styrker de unges opplevelse av omsorg og rettigheter (Ridley et al., 2016). I Danmark viser Cudjoe et al. at sosiale nettverk som er skapt gjennom en ikke-statlig organisasjon, fremmer mestring, men også at enkelte relasjoner kan føre til konflikt, noe som understreker behovet for målrettede støttetjenester (Cudjoe et al., 2022). Rice et al. fremhever viktigheten av tillit, kontinuitet og ærlig kommunikasjon i institusjonsomsorgen i Nord-Irland, mens Ball et al. viser hvordan fosterhjemserfaringer i USA kan påvirke de unges utvikling av nære relasjoner negativt (Ball et al., 2023; Rice et al., 2022).

To studier fremhever at mentorordninger kan ha en positiv innvirkning på ungdommer i fosterhjem og institusjoner, men understreker at suksessen avhenger av mentorens egenskaper, relasjonens kvalitet og institusjonens evne til å tilrettelegge for gode mentorforløp (Greeson et al., 2015; Harder et al., 2022).

5.6.5 Sosial støtte i et generelt perspektiv

Ifølge Cassarino-Perez et al. spiller sosial støtte en avgjørende rolle i overgangen til voksenlivet for ungdommer med barnevernserfaring, og både formelle og uformelle relasjoner påvirker de unges livskvalitet og fremtidsutsikter. Kaasinen et al. understreker betydningen av sosiale nettverk og daglige aktiviteter for sosial inkludering i Finland (Cassarino-Perez et al., 2022; Kaasinen et al., 2023). Clark et al. viser at relasjonsbygging og selvbestemmelse er sentrale temaer i ungdommers erfaringer med barnevernet i USA, mens Cederbaum et al. fremhever at familie, venner og mentorer er avgjørende for de unges akademiske og psykososiale tilpasning i voksen alder (Cederbaum et al., 2023; Clark et al., 2024). Törrönen et al. peker på at emosjonell tilknytning og gjensidige relasjoner er viktig for en vellykket overgang til selvstendighet (Törrönen et al., 2018), mens Zinn et al. fremhever den store variasjonen i de unges opplevelse av støtte i overgangen til voksenlivet (Zinn et al., 2017). Sammen viser studiene behovet for langsiktig og individuelt tilpasset støtte som styrker de sosiale relasjonene og motstandskraften til unge med omsorgserfaring.

5.7 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene presenterer følgende anbefalinger til fagfeltet (implikasjoner for praksis) og forslag til videre forskning:

5.7.1 Tiltak og videre forskning på familierelasjoner

Leon og Dickson (2019): Barnevernspraksis bør aktivt involvere de unges utvidede familie og fiktiv slekt som ikke har direkte foreldreansvar. Videre forskning bør utforske prosessene som gjør at styrker på barne- og familienivå virker sammen for å fremme positive resultater.

Salas et al. (2021): Resultatene kan bidra til utviklingen av et verktøy som gjør det mulig å vurdere kvaliteten på samvær og identifisere forbedringsområder. Videre forskning bør inkludere en *dyadisk analyse* av foreldre–barn–relasjonen og etablere enhetlige kriterier for planlegging og gjennomføring av samvær.

Byers et al. (2023): Praksis bør ta i bruk en modell for delt foreldreskap, prioritere plassering hos familie og slekt, minimere restriksjoner på plasseringer hos familie samt integrere ungdommenes behov og preferanser i planleggingen av saker. Longitudinelle studier er nødvendige for å validere modellen.

Hovland og Hean (2021): Sosialarbeidere og fosterforeldre kan ønske seg standardiserte tilnærminger til søskenplassering, men forsøk på å kategorisere omstendighetene rundt flytting som en lineær og avgrenset prosess bør unngås. Kvantitativ forskning på større utvalg er nødvendig.

VanHolen et al. (2020): Resultatene viser at det å bli en del av en ny familie er en kompleks prosess, og det er derfor svært nyttig med gode forberedelser, rammer og veiledning i den innledende fasen av plasseringen. Fosterbarn bør få god informasjon om hvorfor de skal flytte til en fosterfamilie, hvem som har tatt beslutningen, og hva fosterhjems plasseringen vil bety for hverdagen deres. Videre forskning er ikke konkretisert.

Pasli og Aslantürk (2024): Resultatene fra denne studien bør tas i betraktning når man utformer retningslinjer for institusjonsomsorg, særlig når man strukturerer institusjonsmiljøer. De bør også brukes til å utvikle sosiale tiltak på mikro-, meso- og makronivå under og etter institusjonsomsorg. Komparative studier som involverer personer som har hatt nytte av ulike omsorgstjenester, anbefales.

Montserrat (2014): Anbefalingene inkluderer å fremme positive foreldreprogrammer, støtte fagpersoner i å håndtere følelser og forbedre systemer for datainnsamling og evaluering av prestasjoner. Videre forskning bør utvikle kvantitative studier, særlig longitudinell forskning.

Skoglund et al. (2018): Studien gir innsikt i hvordan barndommen forstås og skapes i familie-/nettverksfosterhjem, noe videre forskning bør bygge videre på.

Skoglund og Thørnblad (2021): De unges stemmer og erfaringer med samvær med foreldrene er avgjørende for å forbedre samværsordninger i familie/nettverksfosterhjem, noe som videre forskning bør inkludere mer systematisk.

Beaufils (2023): Forskning som omhandler urfolk, må utføres av urfolksforskere og -samfunn for å motvirke fortsatt misbruk av urfolkskunnskap og forhindre at urfolk utelukkende blir fremstilt som forskningsobjekter.

Stevens et al. (2014): Studien anbefaler langsiktig, relasjonsbasert tjenesteinvolvering for å støtte ungdommer med komplekse behov, særlig når familierelasjonene er begrensede. Videre forskning kan utforske hvordan minner og forestillinger om familien støtter unge uten aktiv familieinvolvering.

Richardson et al. (2017): Barnets omsorgsplan bør inneholde en kontinuerlig vurdering av rollen til og betydningen av barnets nære relasjoner og kontakt med biologisk familie, inkludert en pågående vurdering av barnets endrede forhold til biologisk mor og søsken, med sikte på en mulig gjenforening i ung voksen alder.

Driscoll (2019): Fremtidig forskning bør utfordre grensene mellom barn og voksne gjennom perspektiver på relasjonell autonomi, fremvoksende voksenliv og grunnleggende rettigheter.

5.7.2 Tiltak og videre forskning på relasjoner til fosterfamilien

Storer et al. (2014): Ekte relasjoner mellom fosterforeldre og ungdommer er en avgjørende faktor for ungdommenes generelle følelse av «wellbeing». Det bør forskes på effekten av spesifikke tiltak som er utformet for å fremme relasjonsbygging mellom fosterungdommer og omsorgspersoner.

Biehal et al. (2014): Kvaliteten på barns opplevelse av langvarig fosterhjems plassering, inkludert barnas følelse av tilhørighet til både fosterfamilien og den biologiske familien, bør ses på som en viktig indikator for trivsel. Sosialarbeidere bør prioritere å hjelpe barn med å forstå at de befinner seg mellom to familier, og støtte barnas følelse av tilhørighet til både fosterfamilien og den biologiske familien.

Rolock og Pérez (2018): Relasjonell varighet og en vurdering av ungdommens og den voksnes forpliktelse i avgjørelsen om varighet bør inkluderes i barnevernssystemet. I det videre arbeidet bør man undersøke

hvordan erfaringene til disse unge voksne ligner på erfaringene til tilsvarende unge voksne uten fosterhjemshistorie.

Ball et al. (2021): Man bør fremme ungdommers selvbestemmelse («agency»), normalitet og sunne relasjoner ved å støtte de unge i å bygge gode relasjoner med viktige voksne og jevnaldrende, gi omsorgspersoner opplæring og sikre at ungdommenes stemme blir hørt, og at de kan delta aktivt i beslutningsprosesser. Fremtidig forskning bør bruke bredere og mer representative utvalg, inkludere perspektiver fra både ungdommer og omsorgspersoner samt benytte longitudinelle design for å få en bedre forståelse av relasjonell varighet over tid.

Mabille et al. (2022): Stabilitet i fosterhjem er essensielt for å oppnå positive resultater for unge voksne. Videre studier bør undersøke konkrete kompenserende tiltak i ettervernstjenester og hvordan de påvirker levekår og trivsel etter at omsorgstjenester er avsluttet.

Hansen (2024): Det er viktig å legge vekt på ungdommenes stemme. Voksne bør sikre likeverd og et fremtidsperspektiv ved å snakke med ungdommene om kultur og støtte de unges kulturelle praksis. Forskingen bør legge større vekt på ungdommer på tvers av religion og majoritets- og minoritetstilhørighet, og den kan følges opp med kvantitative metoder for å få mer generaliserbare funn.

Rees et al. (2024): Barnevernspolitik og -praksis bør balansere mellom det å sikre familiens stabilitet og samtidig støtte og hjelpe unge mennesker med vanskelige opplevelser knyttet til familien. Det er behov for mer forskning på hvordan personer med omsorgserfaring opplever familien gjennom hele livsløpet.

5.7.3 Tiltak og videre forskning på relasjoner til andre barn i omsorg

Ulset (2016): Vennskap må prioriteres og bringes på banen i vurderinger og beslutninger i barnevernets tiltaksarbeid. Det bør forskes mer på institusjonsplasserte ungdommers erfaringer med vennskap i Norge og på sammenhengen mellom flyttinger, det å bo i institusjon og stigma samt skoleerfaring med ungdommenes perspektiver på og tilnærminger til vennskap.

Copley og Johnson (2016): Positive relasjoner til jevnaldrende i institusjoner bør fremmes. Det er behov for mer forskning på kjønnsespesifikke behov og effekten av enkeltkjønnede versus kjønnsblandede plasseringer på omsorg, utvikling og atferd.

Rogers (2017): Fosterforeldre og sosialarbeidere bør aktivt støtte ungdommers vennskap. Stabil plassering styrker sosiale bånd og reduserer stigma. Relasjonsbasert praksis hos omsorgspersoner gir ungdommer modeller for å utvikle egne relasjoner.

5.7.4 Tiltak og videre forskning på relasjoner til fag- og omsorgspersoner

Withington et al. (2017): Studien understreker at et positivt engasjement mellom barnet og omsorgspersonen er viktig for å oppnå gode plasseringsresultater, og etterlyser strukturell støtte for å fremme slike relasjoner. Fremtidig forskning bør prioritere studier med fokus på barn for bedre å forstå og støtte barns engasjement med omsorgspersoner, potensielt gjennom longitudinelle design.

Almqvist og Lassinantti (2024): Praksis bør anerkjenne de komplekse, sammenhengende behovene til unge mennesker i omsorgstiltak og overvinne institusjonelle avstander mellom psykiatrisk omsorg og sosiale tjenester. Positive relasjoner til de ansatte er avgjørende, og opplæring bør øke fagfolks bevissthet om disse relasjonene.

Khan og Ungar (2024): Funnene tyder på at tjenesteytere kan fungere som mentorer for ungdommer under omsorg. Fremtidig forskning kan integrere stemmene til tjenesteytere for å utdype forståelsen av deres rolle som foreldre, likemenn eller profesjonelle og den spesifikke praksisen de benytter når de forhandler om profesjonelle grenser.

Augsberger og Swenson (2015): Saksbehandlere i barnevernet bør være modeller for å fremme sunne relasjoner, men trenger mer opplæring, støtte og veiledning for å gjøre dette. Fremtidig forskning bør inkludere longitudinelle analyser, kvantitative mål og perspektiver fra både ansatte og ungdommer for å tilpasse forventninger og strategier.

Okpych et al. (2018): Ingen spesifikke implikasjoner eller fremtidig forskningsretning er beskrevet.

Curry (2019): Bevar relasjoner når det er mulig, ettersom langsiktige relasjoner har særlig stor betydning. Ansatte trenger veiledning fra personer med klinisk opplæring. Videre forskning bør undersøke ansattes turnover fra barnets perspektiv og omfatte kvalitative dybdestudier.

Ludeke (2024): Barnevernsarbeidere bør engasjere seg med ungdommer på en autentisk måte for å fremme positive resultater.

Paul og Cruys (2024): Strategier som tar sikte på å utvikle mer støttende relasjoner med LHBTQ-ungdommer, kan hjelpe barnevernsarbeidere med å redusere skeive ungdommers eksponering for minoritetsstress.

Zaccagnino et al. (2015): Forfatterne understreker behovet for gode relasjoner mellom barn og omsorgspersoner i institusjonsmiljøer og foreslår at man bruker tilknytningsteori som grunnlag for omsorgsmodeller. Videre forskning bør omfatte større replikasjonsstudier og longitudinelle undersøkelser av effekten av institusjonsopphold på barns tilknytning.

Pérez-García et al. (2019): Evalueringsinstrumentene som ble brukt, og særlig intervjuet som disse dataene er hentet fra, er fortsatt under validering for de numeriske skalaene. Dette bør utforskes i videre forskning.

Swan et al. (2018): Ingen implikasjoner for praksis eller forslag til videre forskning ble nevnt i artikkelen.

Cahill et al. (2016): Omsorgsarbeidere må være klar over hvordan deres personlige forhold og egenskaper påvirker forholdet til ungdommene, og de trenger støtte i rollen sin. Det er viktig å skape et miljø der gode relasjoner kan utvikle seg.

Rabley et al. (2014): Forfatterne peker på at videre forskning bør utforske forholdet mellom ungdommer og omsorgspersoner (som ikke er foreldre) i gruppehjem, både når det gjelder ungdommenes og personalets oppfatninger. Longitudinelle studier kan fange opp dette forholdet på ulike tidspunkter.

Ayotte et al. (2017): Forfatterne foreslår at man bruker ulike sett med respondenter for å evaluere resultatene, og at man undersøker effekten av ulikheter mellom unge jenters og rådgiveres perspektiver på arbeidsalliansen.

Naert et al. (2019): Man bør være sensitiv for kritiske øyeblikk i ungdommenes liv og knytte tjenesteleverandørene tettere til de unges livsrom («life spaces»).

Parmenter et al. (2024): Forfatterne foreslår at man utforsker spesifikke faktorer som bidrar til positive eller negative interaksjoner mellom ungdommer og ansatte, slik at man kan iverksette tiltak for å forbedre kvaliteten på disse relasjonene. Det er behov for ytterligere forskning med større og mer varierte utvalg for å belyse kompleksiteten rundt erfaringene til ungdommer i omsorgstiltak.

Toros et al. (2023): Denne forskningen viser at det er behov for tidlig identifisering av barn med behov og systemisk støtte, inkludert gode relasjoner og tverretattlig samarbeid. Videre forskning bør undersøke erfaringene til familier som bruker sosiale tjenester, og den langsiktige effekten av tiltak som lukkede barnevernsinstitusjoner.

Ridley et al. (2016): Man bør øke det direkte arbeidet med barn og unge fordi det øker mulighetene for å utvikle gode relasjoner.

Cudjoe et al. (2022): Funnene tyder på behov for sosiale støtteressurser som legger større vekt på relasjonsbygging for unge som har forlatt fosterhjemmet.

Rice et al. (2022): Det er behov for mer forskning for å øke kunnskapen om, ferdighetene til og forståelsen av hvor viktig det er med medfølelse og mellommenneskelige relasjoner, slik at de ansatte blir bedre i stand til å møte de emosjonelle behovene til ungdommene de har ansvar for.

Ball et al. (2023): Fosterhjemsomsorgen må bedre forebygge vold i nære relasjoner. Forskningen bør inkludere erfaringene til både ungdommer, inkludert mannlige og transkjønnede ungdommer, og omsorgspersoner og inkludere en detaljert analyse av mishandling og omsorgssvikt før fosterhjems plassering.

Greeson et al. (2015): Barnevernet bør prioritere varige relasjoner og støtte overgangen fra «independent living» til «interdependent living». Fremtidige studier bør undersøke eldre fosterhjems plasserte ungdommers erfaringer med naturlige mentorer med sikte på å få en enda bedre forståelse av hvordan slike tiltak påvirker de unges overgang til voksenlivet.

Harder et al. (2022): Man bør utvikle og evaluere en evidensbasert mentorordning der mentorene har fått opplæring i terapeutisk støtte. Forskning bør kombinere kvantitative og kvalitative metoder for å kartlegge behov.

5.7.5 Tiltak og videre forskning på sosial støtte og generelle perspektiver

Kaasinen et al. (2023): Ettervernet bør styrke evnes til gjensidig avhengighet for å kunne bygge mellommenneskelige relasjoner og for å bli sosialt inkludert. Forskning bør utforske ressursene i ungdommenes nettverk og hvordan naturlige mentorer påvirker sosial inkludering.

Clark et al. (2024): Barnevernet bør vektlegge relasjonsbygging og ungdommenes selvbestemmelse. Videre forskning bør identifisere systemiske barrierer og løsninger, med vekt på erfaringene til ungdommer, foreldre og fagfolk.

Cederbaum et al. (2023): Støtten bør styrkes gjennom familie, jevnaldrende, skolebaserte voksne og mentorprogrammer. Forskning bør undersøke besteforeldres behov for å redusere stressfaktorer som begrenser deres støtte.

Törrönen et al. (2018): Barnevernet bør bevege seg fra en individualistisk til en fellesskapsorientert praksis, med vekt på gjensidige relasjoner.

Zinn et al. (2017): Barnevernet bør fokusere på å styrke fosterungdommenes evne og vilje til å opprettholde sosiale relasjoner etter at de har forlatt institusjonen. Videre forskning bør undersøke sammenhengen mellom individuelle kjennetegn, sosiale relasjoner og opplevd støtte.

6 Tilbakeføring

I dette kapittelet presenteres de tre inkluderte publikasjonene som handler om hvilke erfaringer barn og unge som har vært i fosterhjem har med *tilbakeføring* etter omsorgsplassering, og hvilke konsekvenser de opplever at tilbakeføringen har hatt.

Kapittelet omtaler én kvantitativ studie fra USA og to kvalitative studier fra Spania. De to sistnevnte er basert på det samme datamaterialet.

Gonzalez-Blanks og Yates (2016) undersøker faktorer som bidrar til seksuell risikoatferd blant en spesielt sårbar gruppe, nylig frigjorte kvinnelige fosterhjemsungdommer ($n = 114$, 18–21 år) i USA (Gonzalez-Blanks & Yates, 2016). Forskerne analyserer sammenhengen mellom barnemishandling, ustabile fosterhjemsplasseringer og risikofylt seksuell atferd. Funnene viser at erfaringer med seksuelle overgrep og mislykkede familiejenforeninger øker risikoen for utrygg seksuell atferd, særlig når *dissosiative* symptomer er til stede. Disse resultatene understreker behovet for økt bevissthet rundt risikoen for seksuell risikoatferd blant tidligere barnevernsbarn samt innsikt i hvordan mislykkede tilbakeføringer påvirker de unges atferd og psykiske helse.

Balsells et al. (2017) utforsker hvilken betydning sosial støtte har for at tilbakeføringen etter en fosterhjemsplassering skal bli vellykket. Dataene er hentet fra en spansk kvalitativ studie med fosterbarn ($n = 30$, 6–20 år), deres biologiske familier ($n = 42$) og sosialarbeidere ($n = 63$) (M. A. Balsells et al., 2017). Studien understreker at selv om tilbakeføring er et sentralt mål i barnevernet, er både tilgjengeligheten og kvaliteten på sosial støtte avgjørende for hvor vellykket prosessen blir. Den identifiserer tre nøkkelområder der støtte er særlig viktig: hjelp til å håndtere foreldrenes personlige utfordringer, stabilisering av familiekonteksten og utvikling av foreldreferdigheter. Videre fremheves betydningen av både formelle støttetjenester (sosiale tjenester) og uformelle nettverk (familie og venner).

Balsells et al. (2017), som tar utgangspunkt i data fra den samme studien, undersøker erfaringene til de samme informantene, med særlig vekt på flytteprosesser og tilbakeføring (M. Á. Balsells et al., 2017). Studien viser at det er stor avstand mellom barns anerkjente rett til å delta i beslutninger som påvirker livet deres, og den muligheten de faktisk har til å medvirke i disse kritiske situasjonene. Forfatterne avdekker at barn ofte mottar mangelfull eller misvisende informasjon, noe som skaper usikkerhet og følelsesmessig stress. Studien konkluderer med at systemendringer er nødvendige for å styrke barns deltakelse, blant annet gjennom bedre opplæring av fagfolk og etablering av strukturer som sikrer barna reell og meningsfull medvirkning. Dette anses som avgjørende både for en vellykket tilbakeføring og for barns generelle velferd i barnevernet.

6.1 Oppsummering – tilbakeføring

Tre studier belyser barn og unges erfaringer med tilbakeføring etter fosterhjemsplassering. En amerikansk kvantitativ studie (Gonzalez-Blanks & Yates, 2016) viser at mislykkede tilbakeføringer og tidligere seksuelle overgrep øker risikoen for risikofylt atferd blant unge kvinner, særlig ved dissosiative symptomer. To spanske kvalitative studier (M. A. Balsells et al., 2017; M. Á. Balsells et al., 2017) fremhever at sosial støtte er viktig for en vellykket tilbakeføring, særlig støtte til foreldre, stabilisering av hjemmesituasjonen og utvikling av foreldreferdigheter. Samtidig går det frem at det er stor avstand mellom barns rett til medvirkning og deres faktiske deltakelse i beslutninger om tilbakeføring. Barna rapporterer om mangelfull informasjon og følelsesmessig stress, noe som understreker behovet for systemendringer som sikrer barna reell og meningsfull medvirkning.

6.2 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene presenterer følgende anbefalinger til fagfeltet (implikasjoner for praksis) og forslag til videre forskning:

Gonzalez-Blanks og Yates (2016), som ser på seksuell risikoatferd, påpeker at det er nødvendig med større forsiktighet i beslutninger som gjelder tilbakeføringer av ungdommer, i tillegg til bedre risikovurdering og oppfølging av tidligere barnevernsbarn. Forfatterne etterlyser longitudinelle studier for å forstå sammenhengen mellom omsorgssvikt, ustabile plasseringer og seksuell risikoatferd. De anbefaler også at man inkluderer administrative data for å validere selvrapporterte erfaringer, og at man undersøker menns seksuelle risikoatferd (Gonzalez-Blanks & Yates, 2016).

Balsells et al. (2017), som ser på sosial støtte i tilbakeføringer, er opptatt av at støtten må vektlegge foreldreferdigheter og stabilitet. Barnevernet bør sikre kontinuitet i oppfølgingen, samordne tjenester og etablere referansepersoner for familier. Foreldrestøttegrupper og bedre integrering av formelle og uformelle støttenettverk anbefales. De foreslår forskning på hvordan ulike støttetiltak påvirker stabiliteten i gjenførte familier over tid (M. A. Balsells et al., 2017).

Den andre studien av Balsells et al. (2017), som omhandler barns deltakelse, understreker behovet for å utdanne fagpersoner i barns medvirkning, etablere formelle mekanismer for deltakelse og unngå uanmeldte separasjoner. Barn må få tydelig informasjon om omsorgsendringer for å redusere usikkerhet. De anbefaler fremtidige studier på variasjoner i barns, foreldres og fagpersoners perspektiver på medvirkning (M. Á. Balsells et al., 2017).

7 Psykisk helse

I dette kapittelet presenteres de 20 inkluderte publikasjonene som omhandler omsorgsplasserte barn og unge og *psykisk helse*. Studiene presenteres etter typen omsorgsplassering, som i dette tilfellet inkluderer fosterhjem, barnevernsinstitusjoner, omsorgsplassering generelt samt ettervern / overgangen til voksenlivet. Studiene belyser både risikofaktorer og beskyttende faktorer knyttet til psykisk helse i ulike plasseringer.

Syv av studiene er kvalitative, ti er basert på kvantitative data, mens to er basert på en kombinasjon av kvalitative og kvantitative data. I tillegg inkluderes én metaanalyse.

Elleve av studiene er gjort i USA, fire i Canada, fem i Europa (én i Sveits, to i Norge og én i Portugal).

7.1.1 Fosterhjem

Flere studier har undersøkt hvordan faktorer som stabilitet i omsorgssituasjonen, relasjoner til omsorgspersoner, kulturell tilhørighet og tilgang til helsetjenester påvirker fosterbarns psykiske helse og livskvalitet. Nedenfor presenteres funn fra syv studier, hvorav fire er kvantitative, to er kvalitative, og én er en metaanalyse, som belyser ulike aspekter ved psykisk helse blant barn og unge i fosterhjem.

Dubois-Comtois et al. (2021) gjennomgår 41 studier for å undersøke den psykiske helsen til barn og unge i fosterhjem sammenlignet med den psykiske helsen til jevnaldrende som bor hos sine biologiske foreldre (Dubois-Comtois et al., 2021). Metaanalysen inkluderer data om 4287 fosterbarn og 7820 hjemmeboende barn i alderen 0 til 21 år. Av de 41 studiene er 26 fra USA, 3 fra England og 2 fra Belgia, mens det er én studie fra hvert av følgende land: Australia, Canada, Chile, Kroatia, Irland, Nederland, Norge, Serbia, Spania og Tyrkia. Funnene viser at fosterbarn har høyere risiko for å få psykiske problemer enn den generelle befolkningen og andre risikoutsatte grupper, men at de har like høy risiko som barn som har opplevd mishandling og bor hjemme, eller barn i kliniske miljøer. Faktorer som økt antall flyttinger, plassering i institusjon, kvinnelig kjønn og traumatiske opplevelser øker risikoen, mens stabilitet i omsorgen og plassering i slektsnettverk («kinship care») virker beskyttende.

Wathne (2024) undersøker hvordan afrikanske minoritetsungdommer i hvite fosterhjem i Norge opplever fosterhjems plasseringen (Wathne, 2024). Studien, som er basert på intervjuer med 6 fosterbarn og 15 fosterforeldre, viser at mange ungdommer opplever kulturell dislokasjon og identitetskriser, noe som kan påvirke deres psykiske helse negativt. Forskningen peker på behovet for en mer kultursensitiv og rettighetsbasert tilnærming i fosterhjemsomsorgen.

Cooley et al. (2015) ser på sammenhengen mellom ungdommers oppfatning av forholdet til omsorgspersonene sine og ungdommenes psykiske helse (Cooley et al., 2015). Studien, som omfatter 188 amerikanske ungdommer i alderen 11–15 år, viser at en positiv relasjon til omsorgspersoner er assosiert med lavere nivåer av internaliserende og eksternaliserende atferd. Forfatterne fremhever at sterke omsorgsrelasjoner kan fungere som en viktig beskyttende faktor for barn i fosterhjem.

Lee et al. (2018) undersøker den psykiske helsen til ungdommer i fosterhjem i USA med nedsatt funksjonsevne, en gruppe som ofte møter betydelige utfordringer (Lee et al., 2018). Funnene fra studien, som omfatter 305 ungdommer i alderen 16,6–18,5 år, viser at traumer og opplevelser av håpløshet har en sterk negativ effekt på den psykiske helsen, mens sosial støtte og selvbestemmelse har en beskyttende funksjon. Opplevelsen av å bo i et restriktivt fosterhjem er spesielt skadelige for ungdommenes psykiske helse og livskvalitet. Forfatterne peker på behovet for målrettede intervensjoner og fremhever betydningen av å styrke selvbestemmelse og støttende relasjoner for å bedre livsutfallene for denne sårbare gruppen i overgangen til voksenlivet.

Munson et al. (2020) studerer bruken av psykiske helsetjenester blant 727 ungdommer i fosterhjem i California (Munson et al., 2020). Studien utforsker også hvordan disse ungdommene vurderer sin egen beredskap til å håndtere psykiske helseutfordringer når de nærmer seg voksenlivet. Gjennom spørreundersøkelser blant ungdommene og deres kontaktpersoner identifiserer forskerne prediktorer for både bruk av tjenester og opplevd beredskap. Funnene viser at psykiske diagnoser, overgrepserfaringer og geografisk plassering er sentrale faktorer som påvirker ungdommenes bruk av tjenester og om de opplever at de er beredt til å håndtere psykiske helseutfordringer i overgangen til voksenlivet.

Patterson et al. (2015) ser på sammenhengen mellom tidligere fosterhjems plassering og psykiske helseutfordringer hos bostedsløse voksne i Canada (Patterson et al., 2015). Studien inkluderer 442 deltakere i alderen 19–44 år og analyserer data fra to studier for å identifisere hvordan fosterhjemserfaringer påvirker faktorer som rusmiddelbruk, psykiske helseproblemer, sysselsettingsvansker, tjenestebruk og bostedsløshet. Studien viser at fosterhjemserfaring er en risikofaktor for langvarig bostedsløshet, rusmiddelbruk og psykiske lidelser, og fremhever behovet for tidlige tiltak for å forebygge negative utviklingsforløp.

Mountz og Capous-Desyllas (2020) undersøker erfaringene til 25 LHBTQ-personer i alderen 18–26 år som tidligere har vært i fosterhjem i USA (Mountz & Capous-Desyllas, 2020). Denne gruppen er overrepresentert i fosterhjems systemet, og mange opplever diskriminering både før, i løpet av og etter fosterhjems omsorgen. Ved hjelp av kvalitative intervjuer og et teoretisk rammeverk basert på interseksjonelle feministiske og skeive teorier analyserer studien årsakene til at disse ungdommene ble plassert i fosterhjem. Selv om familiens avvisning sjelden var hovedårsaken til plasseringen, går det frem at mange opplever utfordringer knyttet til psykisk helse, rusmiddelbruk og manglende sosial støtte. Forskningen understreker behovet for bedre tilpassede oppfølgingsordninger for denne gruppen.

7.1.2 Barnevernsinstitusjon

Fire studier, én kvantitativ og tre kvalitative, undersøker psykiske helseutfordringer blant ungdommer med erfaring fra barnevernsinstitusjoner i Canada, Sveits, USA og Norge. Forskningen belyser hvordan institusjonsopphold påvirker psykisk velvære, hvilke faktorer som fremmer eller hemmer god psykisk helse, samt ungdommenes egne strategier for mestring og motstandskraft.

Arsenault og Domene (2018) utforsker hvordan ungdommer (16–18 år) i kanadiske barnevernsinstitusjoner opplever faktorer som påvirker deres psykiske helse i overgangen til voksenlivet (Arsenault & Domene, 2018). Gjennom intervjuer med åtte informanter identifiserer forskerne faktorer som fremmer og faktorer som hemmer psykisk velvære. Støttende relasjoner, mestringsstrategier og økt frihet styrker ungdommenes psykiske helse, mens begrensninger i boligmiljøet, dårlig oppførsel fra personalets og en følelse av å bli undervurdert virker negativt. Deltakerne etterlyser sterkere familieband, større uavhengighet og bedre tilgang til mestringsressurser. Studien understreker at det er behov for bedre støtteordninger i overgangen til voksenlivet for å fremme de unges psykiske helse og resiliens.

Gander et al. (2019) undersøker livskvaliteten til ungdommer (11–18 år) som bor i sveitsiske barnevernsinstitusjoner (Gander et al., 2019). Studien, som inkluderer 204 deltakere, sammenligner de unges selvopplevde livskvalitet med vurderinger fra omsorgspersoner og en generell skolepopulasjon. Resultatene viser at ungdommer i institusjon rapporterer lavere livskvalitet og høyere forekomst av psykiske helseplager, særlig knyttet til tidligere traumer. Studien argumenterer for at bedre tilpasset psykisk helsehjelp er avgjørende for denne gruppen, og at tidlig intervensjon kan bidra til forbedringer over tid.

Kelly et al. (2019) undersøker hvordan ungdommer i barnevernsinstitusjoner i USA oppfatter sitt eget sosioemosjonelle velvære («well-being») (Kelly et al., 2019). Studien, som er basert på kvalitative intervjuer med 20 ungdommer over 12 år i gruppehjem og krisesentre, fremhever viktigheten av ungdommenes egne perspektiver, da vurderinger ofte baseres på voksenperspektiver. Forskerne identifiserte åtte nøkkeltemaer

knyttet til psykisk helse, inkludert evnen til å håndtere motgang, akademisk mestring og relasjoner. Studien understreker behovet for tiltak som styrker de unges emosjonelle trygghet og mestring i omsorgsplasseringstiltak.

Marlow et al. (2022) utforsker hvordan unge kvinner (17–26 år) i norske barnevernsinstitusjoner bruker motstand som en strategi for å beskytte sin egen psykiske helse (Marlow et al., 2022). Gjennom en narrativ tilnærming viser studien hvordan deltakerne utfordrer negative og stigmatiserende fortellinger om seg selv, og hvordan dette kan bidra til bedre psykisk velvære. Studien understreker betydningen av å anerkjenne ungdommenes egne historier og perspektiver i sosialt arbeid, både for å styrke de unges medvirkning og for å fremme en mer helsefremmende institusjonskultur.

7.1.3 Omsorgsplassering generelt

Flere studier, som ikke spesifiserer nøyaktig hvilken type omsorgsplassering deltakerne har erfaring fra, eller som beskriver en variasjon av ulike omsorgsplasseringer, har undersøkt hvordan forskjellige faktorer knyttet til plasseringer påvirker ungdommers psykiske helse og trivsel.

Cullen et al. (2022) analyserer psykiske helseutfordringer blant ungdommer i omsorgsplassering og hvordan sosiologiske teorier om generell belastning og selvkontroll kan bidra til å forklare disse utfordringene (G. Cullen et al., 2022). Studien, som inkluderer 1419 ungdommer i alderen 16–17 år i Canada, finner at lav selvkontroll, hyppige flyttinger, plassering i gruppehjem og det å være kvinne er assosiert med økt bruk av psykiatriske tjenester og lavere *positiv psykisk helse* (sistnevnte er et begrep som inkluderer emosjonelt, psykologisk og sosialt velvære). Disse funnene understreker behovet for mer stabile omsorgsordninger og bedre tilpassede støttetiltak for å styrke ungdommers psykiske velvære i overgangen til voksenlivet.

Delgado et al. (2020) undersøker subjektivt velvære («subjective well-being») blant 422 portugisiske barn i alderen 11–15 år i ulike omsorgssituasjoner: fosterhjem, institusjon og egen familie (Delgado et al., 2020). Studien finner at barn i institusjoner rapporterer lavere velvære enn dem som bor i fosterhjem eller hos sin egen familie. På bakgrunn av disse funnene argumenterer forfatterne for en barnevernspolitikk som i større grad prioriterer familiebasert omsorg, som fosterhjem, fremfor institusjonsplassering, da dette kan forbedre barnas subjektive velvære og deres videre livsløp.

Tabone et al. (2019) undersøker sammenhengen mellom omsorgssvikt i ungdomsårene (12–16 år) og senere risikoatferd (Tabone, 2019). Studien sammenligner hvordan slike erfaringer rapporteres av to kilder: offisielle barnevernsrapporter og ungdommenes egenrapportering. Funnene viser at ungdommenes subjektive opplevelser, særlig knyttet til psykisk mishandling, har en betydelig innvirkning på deres psykiske helse, inkludert økt risiko for angst, depresjon og sinne. Dette tyder på at barnevernets rapporter alene ikke alltid fanger opp det fullstendige bildet av den psykologiske belastningen som disse ungdommene opplever. Studien fremhever derfor hvor viktig det er å inkludere ungdommenes egne perspektiver for å få en mer helhetlig forståelse av konsekvensene av omsorgssvikt.

Romano et al. (2019) kartlegger erfaringene til 508 omsorgsplasserte gutter i alderen 12–17 år i Canada (Romano et al., 2019). Studien viser at mishandling ofte ligger til grunn for omsorgsovertakelse, men at ungdommene ofte fortsetter å ha negative erfaringer innenfor omsorgssystemet. Forfatterne analyserer hvordan tidligere mishandling påvirker ungdommenes psykiske helse, rusmiddelbruk, skoleprestasjoner og relasjoner, og finner et kritisk behov for kontinuerlig oppfølging og en traumebevisst tilnærming for å sikre denne sårbare gruppen bedre støtte og livskvalitet.

Toche-Manley et al. (2014) undersøker hvordan psykisk helse og individuelle styrker blant 162 minoritetsungdommer i alderen 11–18 år påvirker sannsynligheten for permanente plasseringer i barnevernet (Toche-Manley et al., 2014). Studien finner at prediksjonen av permanente plasseringer blir mer presis når både ungdommenes egne vurderinger og saksbehandlernes perspektiver inkluderes. Dette

understreker behovet for mer individtilpassede omsorgsstrategier, økt stabilitet i plasseringer og en sterkere vektlegging av ungdommenes egne perspektiver i beslutningstaking.

7.1.4 Ettervern – overgangen til voksenlivet

Fire studier, alle fra USA, belyser hvilke psykiske helseutfordringer barn og unge med erfaring fra omsorgsplassering har opplevd i overgangen til voksenlivet. To av studiene er kvalitative, mens to kombinerer kvalitative og kvantitative metoder.

Klodnick et al. (2014) undersøker hvilke erfaringer 16 unge voksne (18–21 år) med alvorlige psykiske lidelser hadde gjort seg i overgangen fra institusjon og overgangsboliger etter at barnevernets plasseringstiltak var avsluttet (Klodnick et al., 2014). Studien bygger på intervjuer både før og etter utskrivning og viser at deltakerne satte pris på støtten og tryggheten de fikk i overgangsprogrammene. Likevel møtte de store utfordringer knyttet til selvstendighet, bolig og arbeid etter overgangen til voksenlivet. Selv om de fikk tilgang til tjenester for voksne, opplevde mange at hjelpen var fragmentert og utilstrekkelig. Studien peker på at det er en avstand mellom ungdommenes håp og forventninger og realiteten de møtte etter omsorgsovertakelsen, og den understreker behovet for en mer helhetlig og integrert tilnærming til støtteordninger.

Haight et al. (2022) utforsker fenomenet moralsk skade («moral injury») – psykisk belastning som oppstår når en persons moralske kode brytes – hos unge voksne med erfaring fra barnevernet (Haight et al., 2022). Moralsk skade defineres som den psykologiske, sosiale og åndelige skaden forårsaket av hendelser i situasjoner som bryter med dypt forankrede, sentrale moralske oppfatninger og forventninger. Studien inkluderer 28 informanter i alderen 18–26 år og kombinerer kvalitative intervjuer med en modifisert skala for å kartlegge moralsk skade. Funnene viser at deltakerne ofte opplevde svik, skyld, skam og sinne knyttet til hendelser fra barndommen, særlig relatert til omsorgssvikt fra foreldre, omsorgspersoner eller barnevernsansatte. Studien belyser hvordan slike erfaringer kan føre til langvarige psykiske belastninger og svekket selvfølelse, og forfatterne argumenterer for at barnevernspraksis bør ta større hensyn til moralsk skade i utformingen av støttetiltak.

Soffer-Elnekave et al. (2023) undersøker også fenomenet moralsk skade blant unge voksne i alderen 18–26 år med erfaring fra barnevernet, men med et særlig fokus på hvordan de unge bearbeider disse opplevelsene og potensielt opplever positiv utvikling (Soffer-Elnekave et al., 2023). Gjennom livshistorieintervjuer identifiseres sentrale forløsende temaer som håp, tilgivelse og takknemlighet. Funnene viser at psykososiale og spirituelle faktorer – som støttende relasjoner, prososialt engasjement og spiritualitet – spiller en viktig rolle i å endre de unges perspektiv på moralsk krenkende hendelser. Studien understreker behovet for barnevernstiltak som ikke bare griper fatt i psykiske helseutfordringer, men også fremmer resiliens og meningsdannelse.

Wagner og Heberle (2024) utforsker hvordan unge voksne med erfaring fra fosterhjems plassering utviklet sin narrative identitet (Wagner & Heberle, 2024). Studien bygger på dybdeintervjuer med ni kvinner i alderen 18–26 år og viser hvordan ustabile fosterhjemserfaringer preget av tap, relasjonell usikkerhet og behovet for selvbeskyttelse påvirker kvinnenenes selvforståelse. Funnene viser at deltakerne navigerer i motstridende følelser og tvetydighet rundt fortid og fremtid, samtidig som de aktivt forsøker å forme livet sitt til tross for utfordringene. Studien peker på behovet for bedre psykososial støtte for å styrke identitetsutviklingen i denne gruppen.

7.2 Oppsummering – psykisk helse

Denne oppsummeringen sammenfatter funn fra tjue forskningsartikler om psykisk helse blant omsorgsplasserte barn og unge. Studien belyser både risikofaktorer og beskyttende faktorer knyttet til

psykisk helse i ulike omsorgssituasjoner, inkludert fosterhjem, barnevernsinstitusjoner og overgangen til voksenlivet.

Forskningen viser at omsorgsplasserte barn har en forhøyet risiko for psykiske helseutfordringer, ofte som følge av tidligere traumer, ustabile omsorgsforhold og mangel på sosial støtte. Samtidig fremheves betydningen av trygge relasjoner, plasseringsstabilitet og ungdommenes egne mestringsstrategier for å fremme positiv psykisk helse og motstandskraft. En dypere forståelse av både utfordringene og ressursene som disse ungdommene har, kan bidra til at barnevernstjenestene og helsemyndighetene kan utvikle og gjennomføre mer målrettede tiltak for å støtte de unges psykiske helseutfordringer og livsmestring.

Fosterhjem

Syv studier undersøker den psykiske helsen til barn og unge med erfaring fra fosterhjemsplassering. Forskningen viser at denne gruppen har en økt sårbarhet for psykiske lidelser (Patterson et al., 2015), men fremhever også at støttende omsorgsrelasjoner og stabile slektsplasseringer er faktorer som kan beskytte dem mot psykiske helseutfordringer (Cooley et al., 2015; Dubois-Comtois et al., 2021). Tidligere belastninger og traumer kan imidlertid forsterke de psykiske helseutfordringene i denne gruppen (Lee et al., 2018).

Videre fremheves viktigheten av å inkludere ulike perspektiver og vurderingsmetoder når man evaluerer psykisk helse blant barn og unge, for å sikre et mer helhetlig og nyansert bilde (Dubois-Comtois et al., 2021). Faktorer som selvbestemmelse og sosial støtte spiller en avgjørende rolle i å fremme god psykisk helse (Lee et al., 2018).

Den kulturelle konteksten rundt plasseringer kan ha stor betydning for trivselen til minoritetsungdommer under omsorg (Wathne, 2024), mens spesifikke grupper, som LHBTQ+-personer og ungdommer med funksjonsnedsettelse, møter ytterligere utfordringer knyttet til identitet, tilhørighet og psykisk helse (Lee et al., 2018; Mountz & Capous-Desyllas, 2020). I tillegg er faktorer som psykiske diagnoser, overgrepserfaringer og geografisk plassering sentrale for tjenestebruk og ungdommenes evne til å håndtere psykiske helseutfordringer i overgangen til voksenlivet (Munson et al., 2020).

Barnevernsinstitusjon

Fire studier undersøker psykiske helseutfordringer blant ungdommer med erfaring fra barnevernsinstitusjoner. Funnene viser at disse ungdommene ofte har betydelige psykiske helseutfordringer og lavere livskvalitet, påvirket av traumer og utviklingsvansker (Gander et al., 2019). Samtidig fremheves betydningen av positive relasjoner og sosial støtte fra familie, omsorgspersoner og jevnaldrende, som kan være avgjørende for de unges trivsel og motstandskraft (Arsenault & Domene, 2018; Kelly et al., 2019).

Selv om traumer utgjør en betydelig risikofaktor, kan ungdommer i institusjonsomsorg utvikle motstandskraft, spesielt når overgangen til voksenlivet støttes på en god måte (Arsenault & Domene, 2018). Ungdommer definerer det å ha det bra som evnen til å håndtere motgang, akademisk mestring, følelsesregulering og etablering av gode relasjoner. Mangelen på en følelse av normalitet i omsorgsmiljøer kan imidlertid svekke de unges sosiale og emosjonelle velvære (Kelly et al., 2019).

Motstand mot negative narrativer kan være en form for handlekraft og bidra til økt trivsel (Marlow et al., 2022). Effektive tiltak bør derfor styrke ungdommenes egne ressurser, fremme støttende relasjoner og legge til rette for en mer normalisert hverdag i omsorgsmiljøet (Kelly et al., 2019; Marlow et al., 2022).

Omsorgsplassering generelt («out-of-home-care»)

Fem studier har undersøkt hvordan ulike omsorgsplasseringer påvirker ungdommers psykiske helse og trivsel.

Ungdommer i omsorgstiltak har ofte omfattende psykiske helsebehov og står overfor utfordringer knyttet til tidligere motgang (Romano et al., 2019). Positiv psykisk helse (PPH), som inkluderer emosjonelt,

psykologisk og sosialt velvære, kan fungere som en beskyttende faktor mot psykiske lidelser (G. Cullen et al., 2022).

Sammenlignet med fosterhjemsbarn rapporterer ungdommer i gruppehjem og institusjoner lavere nivåer av positiv psykisk helse, noe som antyder at det er en sammenheng mellom plasseringstype og psykisk helse (G. Cullen et al., 2022). Barn i institusjonsomsorg rapporterer også lavere subjektivt velvære enn dem som bor i fosterhjem eller hos familie, noe som understreker fordelene ved familiebasert omsorg (Delgado et al., 2020). Plasseringsstabilitet, med færre flyttinger, er assosiert med bedre psykisk helse og lavere forekomst av depresjon (G. Cullen et al., 2022).

Mishandling og negative erfaringer er utbredt blant ungdommer i omsorgssystemet, noe som øker risikoen for psykiske lidelser og rusmiddelbruk (Romano et al., 2019). Ungdommenes egne vurderinger av mishandling predikerer ofte risikoatferd og traumesymptomer i større grad enn barnevernets vurderinger, særlig ved psykisk mishandling (Tabone, 2019). Dette fremhever behovet for å forstå ungdommenes perspektiv i vurderinger og planlegging av tiltak (Tabone, 2019; Toche-Manley et al., 2014). Positive relasjoner til omsorgspersoner, støtte og individuelle ressurser bidrar til bedre utdanningsresultater og generelt velvære (G. Cullen et al., 2022), mens mangelen på støtte kan forverre de psykiske helseutfordringene og hindre en vellykket overgang til voksenlivet (G. Cullen et al., 2022).

Ettervern – overgangen til voksenlivet

Unge voksne som har erfaring med omsorgsplassering, rapporterer erfaringer med *moralsk skade*, en form for psykologisk, sosial og åndelig belastning som oppstår når grunnleggende moralske overbevisninger brytes (Haight et al., 2022). Slike krenkelser, som mishandling og svik fra voksne omsorgspersoner, kan føre til sinne, skam, skyldfølelse og langvarige psykiske helseutfordringer og rusproblemer (Haight et al., 2022).

Kunnskapen om hvilke erfaringer ungdommer med alvorlige psykiske lidelser har med overganger og psykiske helsetjenester etter barnevernet, er begrenset (Klodnick et al., 2014). Mange ungdommer har imidlertid motstandskraft og evnen til å omforme forståelsen av moralsk skade gjennom meningsskaping. De utvikler håp, takknemlighet, tilgivelse og personlig mot gjennom støttende relasjoner, åndelig/spirituelt engasjement og deltakelse i prososiale aktiviteter (Soffer-Elnekave et al., 2023).

Fosterhjemsopphold påvirker utviklingen av narrative identiteter, der ungdommer må navigere i ustabile relasjoner og skape en fremtid som er formet, men ikke bestemt, av fortiden (Wagner & Heberle, 2024). Meningsskaping er en kontinuerlig prosess påvirket av kulturelle identiteter, og til tross for systemiske utfordringer viser mange tidligere fosterhjemsungdommer en bemerkelsesverdig evne til å reorientere livet sitt. Å forstå disse psykologiske prosessene er avgjørende for å styrke de unges eierskap til sin egen historie og for å påvirke barnevernets praksis og politikk (Wagner & Heberle, 2024).

7.3 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene presenterer følgende anbefalinger til fagfeltet (implikasjoner for praksis) og forslag til videre forskning:

Fosterhjem

Dubois-Comtois et al. (2021): Det bør skapes bevissthet om at ungdommer i fosterhjem har like høy risiko for psykiske helseutfordringer som unge i kliniske eller barnevernsrelaterte grupper. Kliniske vurderinger bør inkludere flere perspektiver slik at man kan oppnå en mer helhetlig tilnærming. Fremtidige studier bør undersøke avvik i rapporter fra informanter og potensielle modererende faktorer som tidligere omsorgssvikt og omsorgspersonens rolle.

Wathne (2024): Fosterhjemssystemet bør sørge for at etniske minoritetsbarns identitet, kulturelle rettigheter og tilhørighet ivaretas bedre i majoritetsetniske hjem. Videre forskning bør kartlegge hvordan

omsorgsplasseringer påvirker den kulturelle utviklingen og identitetsutviklingen hos barn med etnisk minoritetsbakgrunn.

Cooley et al. (2015): Relasjonen mellom ungdommer og fosterforeldre bør styrkes for å redusere problematferd. Fosterforeldre bør få verktøy slik at de kan støtte ungdommers emosjonelle prosesser. Videre forskning bør utføre longitudinelle studier om relasjonsutvikling og atferd samt undersøke betydningen av tid i fosterhjem og tidligere plasseringer.

Lee et al. (2018): Studien viser sammenhengen mellom psykisk helse, plasseringstype og opplevd restriktivitet blant fosterhjemsungdommer, inkludert ungdommer med funksjonsnedsettelse. Videre forskning bør inkludere longitudinelle studier for å avdekke årsakssammenhenger mellom risikofaktorer, beskyttende faktorer og psykisk helse. Det bør differensieres mellom typer og alvorlighetsgrad av funksjonsnedsettelse.

Munson et al. (2020): Studien viser at god psykisk helse er avgjørende for en vellykket overgang til voksenlivet. Funnene kan hjelpe fagpersoner og organisasjoner med å identifisere ungdommer som trenger mer støtte før voksenlivet.

Patterson et al. (2015): Funnene understreker at bostedsløse voksne med sammensatte utfordringer har behov for tidlig intervensjon og integrert behandling. Videre forskning kan bruke path-type-analyse for å undersøke spesifikke faktorer, som tidlig intervensjon og antisosial atferd. Forfatterne anbefaler longitudinelle studier som ser fosterhjemsplasing i sammenheng med andre barndomstraumer og tidlig problematferd for å forstå mer av hvordan det påvirker livet som voksen.

Mountz og Capous-Desyllas (2020): Barnevernstjenester bør tilpasses til LHBTQ-ungdommers behov ved å bruke modeller som RISE, get R.E.A.L. og Family Acceptance Project for å styrke familietilknytning og redusere flyttinger. Trygghet for ungdommene bør være sentralt i tiltakene. Videre forskning bør ha større og mer varierte utvalg og triangulere narrativer med familiemedlemmer og saksdokumenter for å få et helhetlig perspektiv. Forfatterne peker også på behovet for å undersøke sammenhenger mellom generasjonsoverførte psykiske lidelser og rusmisbruk hos LHBTQ-ungdommer i fosterhjem.

Barnevernsinstitusjon

Arsenault et al. (2018): Barnevernspersonell må forstå ungdommers erfaringer for å kunne fremme de unges psykisk helse og motstandskraft ved overgangen fra barnevernsinstitusjonen. Videre forskning bør inkludere studier med ulike ungdomsgrupper i omsorgsplassering samt utforske hvordan sosiale relasjoner kan styrkes for å bedre de unges psykisk helse.

Gander et al. (2019): En forbedring av livskvaliteten til institusjonsbeboere er knyttet til en reduksjon i symptomene på både eksternaliserende og internaliserende psykopatologi. Kausaliteten mellom redusert psykopatologi og bedre livskvalitet bør undersøkes videre.

Kelly et al. (2019): Det er viktig å forstå ungdommers trivsel i institusjon ut fra perspektiver som mestring, skolegang, lykke, fremtidsvisjoner, normalitet, følelser og relasjoner. Man bør også anerkjenne viktigheten av omsorgspersoner og sosial støtte samt de unges ønske om å styrke forholdet til omsorgspersoner og opprettholde sosiale nettverk. Fremtidig forskning bør utforske relasjonsbarrierer blant ungdommer i omsorgstiltak og gi opplæring til omsorgspersoner.

Marlow et al. (2022): Forfatterne fremhever hvor viktig ungdommers personlige historier er i tverrfaglig sosialt arbeid for å øke brukarmedvirkningen. De unges motstand mot negative stereotyper må anerkjennes og valideres. Sosialarbeidere bør også endre fokuset fra risikoutsatte barn til ungdommer som håndterer hverdagslivet. Fremtidige studier kan utforske unge menns og sosialarbeideres perspektiver på institusjonsomsorg i Norge.

Omsorgsplassering generelt

Cullen et al. (2022): Det er viktig å anerkjenne betydningen et stabilt familieforhold har for ungdommers psykiske helse på lang sikt i omsorgsplasseringstiltak. Fremtidig forskning bør inkludere longitudinelle studier for å etablere årsakssammenhenger mellom omsorgsplassering og de unges psykiske helse. I disse studiene bør man bruke mer detaljerte målinger av plasseringens stabilitet (tidspunkt og varighet). Man bør også undersøke faktorer relatert til omsorgspersoner (sosioøkonomisk status, årsaker til omsorg, psykisk helsehistorie).

Delgado et al. (2020): Fosterhjems plasseringer bør prioriteres fremfor institusjons plasseringer for å fremme barnas trivsel. Vurder potensialet i slektsomsorg («kinship care»). Det bør utvikles effektive evalueringsprosesser i forbindelse med institusjons plassering. Videre forskning bør utforske hvordan institusjonenes størrelse, beliggenhet og type påvirker de unges subjektive velvære, samt analysere virkningen av oppholdets lengde og tilstedeværelsen av andre barn i fosterhjem. Man bør bruke kvalitative metoder for å innhente barnas perspektiver.

Tabone et al. (2019): Å forstå ungdommers opplevelser av mishandling er viktig for å forutsi risikobehov og traumesymptomer. Fremtidige studier bør inkludere data fra flere informanter, men man bør være oppmerksom på potensielle uoverensstemmelser og skjevheter. Langtidsstudier er nødvendige for å kunne trekke kausale slutninger. Videre forskning bør vurdere alvorlighetsgraden av mishandlingserfaringer.

Romano et al. (2019): Barnevernet bør fortsette å kartlegge sikkerheten og trivselen til gutter i omsorg på regelmessig basis, blant annet med tanke på fremtidig planlegging av tjenesten. Fremtidig forskning bør bruke store, representative databaser med ulike vurderingsmetoder. Det bør gjennomføres komparative analyser mellom ungdommer som kom i omsorg på grunn av mishandling, og ungdommer som kom i omsorg av andre årsaker.

Toche-Manley et al. (2014): Det bør samles inn data fra flere informanter, inkludert ungdommer, kontaktpersoner og foreldre, for å forbedre planleggingen av permanente plasseringer, spesielt når det gjelder minoritetsungdommer. Fremtidig forskning bør sammenligne konsekvensene av å bruke data fra flere informanter versus tradisjonell planlegging av beslutninger om plassering med hensyn til etnisitet og alder.

Ettervern – overgangen til voksenlivet

Klodnick et al. (2014): Studien utforsker erfaringene til unge voksne med alvorlige psykiske helseproblemer før og etter plassering i barnevernet. Ingen spesifikke implikasjoner eller fremtidig forskningsretning er beskrevet.

Haight et al. (2022): Potensialet for moralsk skade (definert som den psykologiske, sosiale og åndelige skaden forårsaket av hendelser som bryter med dypt forankrede, sentrale moralske oppfatninger og forventninger) blant barn og ungdommer i barnevernssystemet må anerkjennes. Man må være oppmerksom på hendelser som unge voksne beskriver som moralsk skadelige (mishandling, manglende beskyttelse, skade på identitet). Fremtidig forskning bør undersøke forekomsten av moralsk skade i barnevernet, skadens innvirkning på utvikling og faktorer for resiliens.

Soffer-Elnekave et al. (2023): Barnevernspersonell bør fremme støttende relasjoner, legge til rette for spirituell engasjement og gi ungdommer tilgang til prososiale aktiviteter for å hjelpe dem med å håndtere erfaringer med moralsk skade. Videre forskning bør utforske veier for å reorientere moralsk skadelige hendelser gjennom ulike utviklingsfaser. Man bør bruke et større utvalg av deltakere for å undersøke ulike veier knyttet til kulturelle kontekster, lengden på tiden i omsorg og typer systeminvolvering.

Wagner og Heberle (2024): Gi tidligere fosterbarn rom for å dele historiene sine for å skape sosiale støttenettverk og fremme en følelse av selv. Videre forskning bør blant annet utforske hvordan beskyttende faktorer knyttet til identitet påvirker utfallet for fosterbarn.

8 Resiliens

I dette kapittelet presenteres ti inkluderte publikasjoner som omhandler *resiliens* hos barn og unge med erfaring fra omsorgsplassering. Resiliens, eller motstandskraft, refererer til evnen til å håndtere motgang, tilpasse seg endringer og gjenopprette en følelse av normalitet og trygghet etter traumatiske erfaringer.

Syv av studiene er kvalitative, mens én studie er en metasyntese av kvalitative studier. Videre er én studie kvantitativ, og én kombinerer kvalitative og kvantitative metoder.

Seks studier er fra USA, én fra Canada, og tre fra Europa (Nederland, Storbritannia og Portugal). Studiene er kategorisert og presentert etter type omsorgsplassering, som i dette tilfellet inkluderer fosterhjem, omsorgsplassering generelt samt ettervern / overgangen til voksenlivet.

8.1 Fosterhjem

To studier, fra henholdsvis Nederland og USA, undersøker resiliens blant ungdommer i fosterhjem.

González-Alvarez et al. (2022) belyser hvordan LHBTQIA+-ungdommer i Nederland utvikler resiliens/motstandskraft mens de bor i fosterhjem (González-Alvarez et al., 2022). Studien, som er basert på dybdeintervjuer med 13 informanter (15–28 år), vektlegger resiliensfremmende faktorer som støttende relasjoner, positiv identitetsutvikling, samfunnsengasjement og individuelle mestringsstrategier. Forfatterne argumenterer for at resiliens er et dynamisk samspill mellom personlige, mellommenneskelige og strukturelle faktorer, med viktige implikasjoner for forbedring av omsorgs- og støttesystemer.

Ruff et al. (2024) gjennomførte en metasyntese av 31 kvalitative studier samt individuelle intervjuer med barnevernsledere og andre sentrale aktører i USA (Ruff et al., 2024). Studien analyserer hvordan resiliens forstås i forskning og praksis, og hvordan fosterungdommer, fosterforeldre og fagpersoner opplever begrepet. Funnene utfordrer forenklete definisjoner av resiliens og fremhever behovet for å anerkjenne både strukturelle barrierer og individuelle ressurser som former fosterungdommers muligheter for mestring og suksess.

8.2 Barnevernsinstitusjon

Pinheiro et al. (2024) undersøker hvordan ungdommer (12–17 år) i portugisiske barnevernsinstitusjoner opplever og utvikler resiliens (Pinheiro et al., 2024). Studien, som er basert på intervjuer med 19 ungdommer, bruker Resilience Portfolio Model for å vise at resiliens ikke er en statisk egenskap, men en dynamisk prosess som er påvirket av både individuelle ressurser og miljømessig støtte. Beskyttende faktorer som sosial støtte, mestringsstrategier og en følelse av kontroll over eget liv er avgjørende for å styrke ungdommenes psykiske helse. Studien peker på behovet for institusjonelle tiltak som bygger på ungdommenes egne opplevelser og perspektiver.

8.3 Omsorgsplassering generelt

Ungar et al. (2024) undersøker sammenhengen mellom motgang, resiliens og trivsel blant ungdommer (14–19 år, N = 251) i barnevernstjenester, inkludert omsorgsplasseringer generelt («out-of-home-care»), i Canada (Ungar et al., 2024). Studien analyserer hvordan vold i lokalsamfunnet og negative barndomserfaringer påvirker psykososiale utfall som boligustabilitet, kriminalitet og posttraumatiske stressreaksjoner. Funnene tyder på at styrking av resiliens og positive omsorgserfaringer kan dempe de negative effektene av tidlig motgang, noe som understreker barnevernets rolle i å fremme beskyttelsesfaktorer for utsatte ungdommer.

8.4 Ettervern – overgangen til voksenlivet

Seks studier, fem fra USA og én fra Storbritannia, har undersøkt resiliens i overgangen til voksenlivet («aftercare») for unge med barnevernsbakgrunn.

Schofield et al. (2017) analyserer hvordan unge, som har bodd på institusjon i Storbritannia, forstår og formidler livserfaringene sine i denne overgangsfasen (Schofield et al., 2017). Studien bygger på narrativ analyse av intervjuer med 20 informanter (17–26 år) og identifiserer ulike livsveier formet av de unges erfaringer fra omsorgsplassering. Relasjoner, personlig handlekraft, meningsfulle aktiviteter og narrativ sammenheng fremheves som sentrale faktorer for en positiv overgang. Forfatterne utfordrer også oppfatningen av institusjonsplassering som en siste utvei og peker på hvordan institusjonen kan gi trygghet og tilhørighet når disse elementene ivaretas.

Urban et al. (2019) undersøker sammenhengen mellom ungdommers styrker ved utskrivning etter institusjonsopphold i USA og deres emosjonelle og atferdsmessige velvære seks måneder senere (Urban et al., 2019). Studien inkluderer 799 barn og unge (6–21 år) og analyserer både antall identifiserte styrker ved utskrivning og hvordan disse utvikler seg over tid. I tillegg vurderes betydningen av demografiske faktorer og ulike plasseringstyper for fremtidige behov. Funnene fremhever viktigheten av å ikke bare kartlegge ungdommenes styrker, men også aktivt støtte og videreutvikle dem for å sikre bedre langsiktige utfall etter overgangen fra institusjonsomsorgen.

Rome og Raskin (2019) fokuserer på det kritiske første året etter at unge voksne (18–21 år) har forlatt fosterhjemmet i USA, en periode preget av risiko for hjemløshet og arbeidsledighet (S. Rome & Raskin, 2019). Gjennom månedlige dybdeintervjuer med 19 informanter avdekker studien betydelig ustabilitet, til tross for at mange viser motstandskraft. Risikofaktorer inkluderer mange fosterhjems plasseringer og tidligere kontakt med rettssystemet, mens stabil voksenstøtte og utdanningsengasjement virker beskyttende. Studien konkluderer med at støttetjenester bør prioritere stabilitet fremfor forventning om at ungdommen raskt forsørger seg selv – noe som kan gi bedre langsiktige utfall.

Bowen et al. (2020) undersøker overgangen til voksenlivet for unge voksne (18–24 år) i USA med erfaring fra hjemløshet, barnevernsinvolvering og utdanningsutfordringer (Bowen et al., 2020). Studien bygger på kvalitative intervjuer med 20 informanter og anvender en grounded theory-tilnærming. To sentrale tematiske begreper identifiseres: *streben*, som innebærer målsetting og strategisk planlegging, og *drømmer*, som reflekterer ambisjoner uten klare retninger for realisering. Studien belyser resiliensprosesser i denne gruppen og understreker betydningen av familieforbindelser, støtteprogrammer og personlig motivasjon for å lykkes i overgangen til voksenlivet.

Cheung et al. (2021) undersøker resiliens blant unge voksne med fosterhjemsbakgrunn i høyere utdanning i USA (Cheung et al., 2021). Studien bygger på dybdeintervjuer med studenter (18–21 år) som har fullført sitt første år på college, samt en sammenligningsgruppe uten fosterhjemserfaring. Forskerne identifiserer unike utfordringer knyttet til overgangen til høyere utdanning og hvordan faktorer som sosial støtte, mestringsstrategier og personlig utholdenhet påvirker akademisk suksess. Studien gir innsikt i hvordan utdanningsinstitusjoner og støtteprogrammer kan tilrettelegge bedre for studenter med fosterhjemserfaring.

Taussig et al. (2023) undersøker vendepunkter i livet til unge voksne (18–22 år) i USA med fosterhjemserfaring og tidlig motgang («Adverse Childhood Experiences») (H. N. Taussig et al., 2023). Studien, som er basert på longitudinelle data fra 166 deltakere, analyserer hvordan slike vendepunkter kan fungere som en buffer mot negative konsekvenser av tidlig motgang. Studien finner at et flertall av deltakerne har opplevd et vendepunkt, og at disse opplevelsene kan dempe den typiske negative sammenhengen mellom omsorgserfaring og senere livstilfredshet. Dette understreker potensialet for positiv endring og motstandsdyktighet i denne gruppen.

8.5 Oppsummering – resiliens

Resiliens refererer til barn og unges evne til å håndtere motgang og tilpasse seg etter traumatiske erfaringer. Ti studier undersøker dette temaet i konteksten av fosterhjem, barnevernsinstitusjon og overgangen til voksenlivet.

To studier fokuserer på fosterhjem, én på barnevernsinstitusjoner, mens én har et mer generelt perspektiv på omsorgsplassering: En Nederlandsk studie viser hvordan LHBTQIA+-ungdommer utvikler motstandsdyktighet gjennom støttende relasjoner, positiv identitetsutvikling og samfunnsengasjement (González-Alvarez et al., 2022). En metasynthese utfordrer forenklete definisjoner av resiliens og fremhever samspillet mellom individuelle ressurser hos ungdommen og strukturelle barrierer i fosteromsorgen (Ruff et al., 2024). Ungar et al. finner at resiliens kan dempe negative effekter av tidlig motgang, som vold og ustabile omsorgssituasjoner, og peker på barnevernets rolle i å styrke slike beskyttelsesfaktorer (Ungar et al., 2024). Også Pinheiro et al. belyser at resiliens er en dynamisk prosess som påvirkes av både individuelle ressurser og miljømessig støtte (Pinheiro et al., 2024). Sammen understreker studiene at resiliens ikke kun er en individuell egenskap, men et resultat av komplekse sosiale og systemiske forhold.

Seks studier ser på ettervern og overgangen til voksenlivet, og på samme måte som de ovennevnte studiene, viser også disse at resiliens blant unge med erfaring fra omsorgsplassering formes gjennom et komplekst samspill mellom individuelle, relasjonelle og strukturelle faktorer. Schofield et al. vektlegger betydningen av narrativ sammenheng og støttende relasjoner for en positiv overgang i institusjonsomsorg i Storbritannia, mens Urban et al. påpeker at kartlegging og utvikling av ungdommens styrker er avgjørende for de unges emosjonelle og atferdsmessige velvære (Schofield et al., 2017; Urban et al., 2019). Rome og Raskin identifiserer stabil voksenstøtte og utdanning som beskyttelsesfaktorer mot hjemløshet og arbeidsledighet, mens Bowen et al. viser hvordan målrettet planlegging og personlig motivasjon bidrar til mestring (Bowen et al., 2020; S. Rome & Raskin, 2019). Cheung et al. belyser utfordringer i høyere utdanning og hvordan sosial støtte og mestringsstrategier kan fremme akademisk suksess, mens Taussig et al. finner at vendepunkter i livet til tidligere fosterhjemsbarn kan dempe de negative konsekvensene av tidlig motgang (Cheung et al., 2021; H. N. Taussig et al., 2023).

Studiene fremhever betydningen av relasjoner, mestringsstrategier og strukturell støtte for å fremme resiliens hos barn og unge med omsorgserfaringer.

8.6 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene presenterer følgende anbefalinger til fagfeltet (implikasjoner for praksis) og forslag til videre forskning:

Fosterhjem

González-Alvarez et al. (2022): Omsorgstiltak bør aktivt fremme støttende relasjoner og en positiv SOGIE-identitet (seksuell orientering og kjønnsidentitet og -uttrykk) for LHBTQIA+-ungdommer i fosterhjem. Videre forskning bør inkludere fagpersoners perspektiver og benytte longitudinelle design for å sikre bredere representasjon innenfor LHBTQIA+-miljøet (González-Alvarez et al. 2022).

Ruff et al. (2024): Omsorgen må definere og utvikle resiliens på en måte som anerkjenner fosterungdommenes individuelle erfaringer og bygge på deres sterke sider. Videre forskning bør undersøke resiliensutvikling på tvers av ulike utviklingsfaser og grupper, med særlig vekt på perspektivene til fosterungdommer selv og andre sentrale aktører (Ruff et al., 2024).

Barnevernsinstitusjon

Pinheiro et al. (2024): Behandlere kan fremme resiliens hos ungdommer i barnevernsinstitusjoner ved å forstå og støtte beskyttende faktorer som bidrar til ungdommenes motstandsdyktighet i omsorgsboliger.

Videre forskning bør inkludere ungdommer fra ulike deler av landet og ulike institusjonstyper samt ta hensyn til ungdommenes alder og varigheten av plasseringer for å belyse de unges oppfatninger av resiliens (Pinheiro et al. 2024).

Omsorgsplassering generelt («out-of-home-care»)

Ungar et al. (2024): Plasseringstiltak bør tilrettelegge for tilgang til ressurser som styrker resiliens, og implementere en multisystemisk tilnærming i oppfølgingen. Videre forskning bør bruke longitudinelle metoder for å bekrefte funnene, utforske årsakssammenhenger og inkluderer mer varierte utvalg (Ungar et al., 2024).

Ettervern – overgangen til voksenlivet

Schofield et al. (2017): Fagpersoner bør være oppmerksomme på ungdommenes individuelle fortellinger og forstå de personlige meningene bak for å kunne gi mer målrettet støtte i overgangen fra institusjon til voksenlivet. Fremtidig forskning bør utforske hvordan ulike resiliensfaktorer påvirker de narrative utviklingsløpene til unge med institusjonsbakgrunn (Schofield et al., 2017).

Urban et al., (2019): Ettervernstiltak bør styrke ungdommenes ressurser, spesielt mellommenneskelige ferdigheter og mestringsstrategier. Fremtidig forskning bør undersøke hvordan kombinasjoner av styrker påvirker utfallene, samt samspillet mellom disse styrkene og emosjonelle eller atferdsmessige behov (Urban et al., 2019).

Rome og Raskin (2019): De første tolv månedene etter utflytting fra fosterhjem er kritiske, og praksisfeltet bør derfor prioritere kartlegging av behov og iverksetting av kreative støttetiltak i denne perioden. Fremtidig forskning bør omfatte større og mer varierte utvalg og inkludere langtidsstudier for å evaluere tiltak og forstå utviklingsforløpene over tid (Rome & Raskin, 2019).

Bowen et al. (2020): Ettervernstiltak bør styrke relasjoner til familie og jevnaldrende og bruke motiverende intervjuer for å hjelpe unge med å sette og nå mål. Fremtidig forskning bør videreutvikle teorien om å *strebe* og *drømme* i ulike populasjoner og utvikle måleverktøy for å kartlegge disse prosessene (Bowen et al., 2020).

Cheung et al. (2021): Utdanningsinstitusjoner bør bygge solide støttesystemer og styrke interne ressurser som mestringstro blant risikoutsatte studenter med fosterhjemsbakgrunn. Fremtidig forskning bør gjennomføres i større skala, med longitudinelle design og mer mangfoldige utvalg, for å bekrefte funnene og undersøke langsiktige utfall (Cheung et al., 2021).

Taussig et al. (2023): Det er behov for økt kunnskap om hvordan meningsskaping og optimisme kan styrkes for å bedre trivselen til unge med erfaringer fra fosterhjem og tidlig motgang i livet. Videre forskning bør undersøke hvordan vendepunkter i livet til disse ungdommene bidrar til resiliens og positiv utvikling (Taussig et al., 2023).

9 Traume og atferd

I dette kapittelet presenteres tolv inkluderte studier. Ni av disse omhandler traume i betydningen reaksjon på traumatiske hendelser før, under eller etter omsorgsplasseringen, mens tre omhandler utfordrende atferd og bruk av tvang i barnevernsinstitusjon.

Fem av artiklene er basert på kvalitative metoder med intervjuer, mens syv er basert på kvantitative data med spørreundersøkelser. Fem av artiklene omhandler opplevelsene til ungdommer i fosterhjem eller unge voksne som har vært i fosterhjem. Syv artikler omhandler ungdommer i barnevernsinstitusjon og/eller unge voksne eller eldre personer som har vært i barnevernsinstitusjon.

Seks av studiene er gjort i USA og seks i Europa, fordelt på Portugal, Skottland (to studier), Spania, Kroatia, og Danmark.

9.1 Fosterhjem

Følgende fem studier fra USA omhandler traumer blant barn i fosterhjem. To av dem er kvalitative og tre kvantitative.

Riebschleger et al. (2015) undersøker uttalelsene som fosterhjemsungdommer har gitt i en høring med et høringspanel bestående av representanter for politikere, barnevernsfagfolk og akademikere (Riebschleger et al., 2015). Ungdommene var i alderen 15–23 år ($n = 43$). De fortalte høringspanelet om traumatiske opplevelser før, under og etter omsorgsplasseringen og kom med følgende forslag for å redusere denne typen opplevelser: (a) tidligere intervensjoner med familier som sliter, (b) bedre fosterhjemsplasseringer, (c) tilgang til omsorgsfulle voksne, (d) fosterforeldre som er dyktige til å håndtere ungdommer med emosjonelle og atferdsmessige utfordringer, (e) kontinuitet i relasjoner og (f) involvering av ungdommer i lederroller. Artikkelen påpeker at tjenesteapparatet må være oppmerksomme på plager relatert til hendelser *etter* plassering utenfor hjemmet, ikke bare i den opprinnelige familien, og at det er behov for økt samarbeid mellom barnevern og psykisk helsevern. Videre peker den på behovet for mer forskning, politikk og praksis som inkluderer perspektivene og stemmene til ungdommer som bor, eller har bodd, i fosterhjem.

I en kvantitativ undersøkelse av endringer i traumer og internaliserende symptomer blant ungdommer i alderen 11–15 år i fosterhjem ($n = 155$), fant man en sammenheng mellom omfanget av posttraumatisk stress-symptomer og av internaliserende symptomer (Rayburn et al., 2016). Studien konkluderer med at det kan være klinisk fordelaktig å undersøke traumesymptomer blant ungdommer i fosterhjem, uavhengig av om det har skjedd en traumatisk hendelse. Dette kan gi et større perspektiv på underliggende påvirkning og bidra til et bredere klinisk bilde som er nødvendig for at intervensjoner og tiltak skal bli effektive.

Farley et al. (2022) har undersøkt sammenhenger mellom eksponering for vold, traumer og internaliserende og eksternaliserende symptomer (Farley et al., 2022). I denne kvantitative studien blant unge i fosterhjem ($n = 303$, gjennomsnittlig alder 14 år) fant man at traumer var assosiert med aggresjon og tankeproblemer (forfatterne bruker begrepet «thought problems»), og at problemene ble vesentlig mindre over tid. Studien antyder at fosterhjem kan bidra til resiliens, og at det er behov for en bedre forståelse av de langsiktige effektene av traumer på tankeproblemer og aggresjon hos ungdommer i fosterhjem.

En kvantitativ studie (Havlicek & Courtney, 2016) sammenligner rapporter om mishandling av barn (i saksmappen) med retrospektive selvrapporteringer fra ungdommer før og under omsorg utenfor hjemmet. Studien omfatter ungdommer i fosterhjem i Illinois i alderen 17–18 år ($n = 474$). Det gjøres oppfølgingsintervjuer når informantene er 19 år ($n = 386$). Resultatene viser at det er store forskjeller mellom de offisielle rapportene og de unges egenrapporteringer om mishandling. Funnene skaper en bedre forståelse for omfanget av mishandlingen som unge i fosterhjem opplever, noe som kan bidra til mer informerte beslutninger i saksbehandling og tjenesteplanlegging.

Minoriteter

En kvalitativ studie (Ludeke, 2023) fra USA utforsker virkningen av raserelaterte traumer på utviklingen av sosial tilknytning blant fargede ungdommer med fosterhjemserfaring i alderen 18–29 år (n = 21 i første fase og n = 14 i endelig utvalg). Tre temaer ble identifisert: 1) føle ubehag ved å være seg selv («feeling uncomfortably me»), 2) ulikhet i muligheter og 3) hudfarge som en trussel. For å kunne hjelpe fargede ungdommer som strever, slik at de kan klare seg inn i voksenlivet, er det ifølge studien behov for økt støtte fra kontaktpersoner når det gjelder psykisk helse, og en forståelse av kollektive rasetraumer. Dette handler blant annet om å bekjempe negative stereotypier knyttet til det å være en farget person. Studien viste også hvor viktig tilknytning er for evnen til å delta meningsfullt i utdanning og/eller arbeidsmuligheter. Studien peker på behovet for å håndtere rasemessige ulikheter blant ungdommer som er omsorgsplassert, og for metoder som kan gi økt støtte til fargede ungdommer med fosterhjemserfaring når de navigerer. Ideen er at økonomisk stabilitet, egenverd, tilhørighet og sosiale relasjoner skal øke de unges mulighet til å klare seg gjennom hele livsløpet.

9.2 Barnevernsinstitusjon

Fire artikler omhandler traume i tilknytning til personer med omsorgsplassering i institusjon i USA, Portugal, Spania og Skottland. Utvalgene inkluderer ikke bare ungdommer, men også unge voksne opp til 25 år (Calheiros et al., 2020) og eldre mennesker (Carr et al., 2019).

I Farley et al.s (2021) kvantitative studie (USA) blant ungdommer i barnevernsinstitusjon (n = 75) i alderen 8–17 år lignet resultatene på resultatene som den samme forskergruppen fant i studien knyttet til fosterhjem (se Farley et al., 2022, beskrevet ovenfor). Resultatene viser at traumer og eksponering for vold hadde sammenheng med internaliserende og eksternaliserende symptomer, og at den sammenhengen var mye større når det gjaldt eksternaliserende symptomer. Blant ungdommer i barnevernsinstitusjon fant de også en sterkere effekt for eksternaliserende symptomer hos gutter. Forfatterne påpeker at sammenhenger mellom traumer, eksponering for vold og symptomer på psykiske helseproblemer viser hvor viktig det er ha et traumeperspektiv når det gjelder ungdommer i barnevernsinstitusjon. Dette innebærer å se på traumer som et underliggende problem – og at det kan være klinisk nyttig å ta opp og snakke om traumet ungdommene har opplevd.

En kvantitativ studie fra Portugal (Calheiros et al., 2020) utforsker hvordan tidligere mishandling påvirker hvordan unge i barnevernsinstitusjon i alderen 11–25 år (n = 809) presenterer seg selv («self representations»). Resultatene viser at ungdommer som hadde opplevd seksuelle overgrep, hadde mer negative «self-representations» (det vil si de trakk frem egenskaper som aggressiv, trist, mistilpasset, neglisjert), mens ungdommer som hadde opplevd fysisk og psykisk mishandling samt emosjonell og pedagogisk mishandling og omsorgssvikt, rapporterte mindre positiv «self-representations» hos seg selv (for eksempel hyggelig, intelligent, verdsatt). Resultatene tydet på at lengre og færre omsorgsplasseringer utgjorde beskyttende faktorer. Dermed hadde stabilitet i plasseringen, uten brudd og sammenbrudd, samt kontinuitet i omsorgen i betydningen å være i samme institusjon, en positiv påvirkning på «self-representation»/selvfølelse. Det å være i omsorg, samt stabilitet i omsorgen, ga de unge bedre muligheter til å utvikle ferdigheter og mestring. Forfatterne anbefaler lignende studier for å utforske disse variablene som potensielle beskyttende faktorer for barn og unge.

En kvantitativ studie fra Spania (Segura et al., 2015) undersøker viktimisering og polyviktimisering – i løpet av livet og det siste året – blant unge i barnevernsinstitusjon (n = 129, alder 12–17 år). Alle ungdommene rapporterte minst én form for viktimisering i løpet av livet («lifetime») og 85 prosent det siste året. Flere kvinner enn menn rapporterte at de hadde vært vitne til familievold, viktimisering fra omsorgsgiver og seksuell viktimisering med fysisk kontakt i løpet av det siste året. Når det gjaldt polyviktimisering, rapporterte litt over halvparten av ungdommene at de hadde opplevd det i løpet av livet, og om lag en

fjerdedel det siste året. Forfatterne mener undersøkelsen viser at institusjoner på en eller annen måte svikter i oppgaven med å beskytte ungdommene, og at barnevernet bør vurdere viktigmisering og polyviktigmisering fortløpende for å forhindre at allerede sårbare ungdommer eksponeres for vold i fremtiden. Studien påpeker behov for mer forskning på dette feltet.

En studie fra Skottland (Carr et al., 2019) undersøker mishandling og overgrep i institusjoner og i fosterhjem ved å gå gjennom vitneutsagn fra overlevende (n = 225) som hadde blitt misbrukt. Deltakerne i studien har hatt opphold i katolske eller ikke-religiøse barnevernsinstitusjoner i perioden 1931–2013 og inkluderer dermed både unge voksne og eldre. Informantene hadde blitt utsatt for blant annet fysisk (95,6 prosent), emosjonell (85,3 prosent) og seksuell (60,4 prosent) mishandling. Videre i livet hadde nesten halvparten av deltakerne hatt hyppige fysiske sykdommer, og rundt fire av fem rapporterte psykiske problemer – hyppigst var PTSD og depresjon. Omtrent en tredjedel hadde skadet seg selv eller hatt selvmordstanker. I underkant av halvparten av de overlevende hadde fått behandling for psykisk lidelse. Mer enn to tredjedeler rapporterte psykososiale problemer knyttet til karriereutvikling, tillit til andre og romantiske relasjoner. Lengden på plasseringen hadde betydning for omfang av problemer: Jo lengre tid, desto mer sannsynlig var det at de som voksne hadde helseproblemer, hadde vært innlagt og fått ulike psykiatriske behandlinger. Studien viste også sammenhengen mellom antallet institusjonsplasseringer og psykiske helseproblemer samt psykososiale problemer. Studien anbefaler at evidensbaserte retningslinjer og praksiser for barnevern implementeres for å forhindre institusjonelle overgrep og for å behandle overgrep mot barn.

9.3 Utfordrende atferd og tvang i barnevernsinstitusjon

Atferd som tema i forskningen ligger nært traumetemaet. Flere av artiklene som er beskrevet ovenfor, omhandler internalisering og eksternalisering som respons på traumatiske hendelser. Følgende tre artikler har *utfordrende atferd i barnevernsinstitusjon* som hovedtema.

I en studie i barnevernsinstitusjoner i Danmark (Christiansen & Lorås, 2020) undersøkte man hvordan ungdommers frustrasjonsatferd kan forstås innenfor rammen av CMM (Coordinated Management of Meaning). Forfatterne intervjuet fire ungdommer, tre jenter og en gutt, i alderen 12–18 år. Gjennom en fortolkende fenomenologisk analyse² identifiserte man to ting: at (1) opplevelsen av å bli definert negativt og (2) frustrasjonsatferd indikerer at ungdommene ønsker å fortsette å kommunisere med voksne. Analysen viste at sårbare ungdommer ikke er kjent med kommunikasjonsmønstrene til det voksne personalet i institusjonen, men i stedet bruker kommunikasjonsmønstre de har tilegnet seg i ulike dysfunksjonelle sammenhenger. Ifølge analysen må derfor personalet se på destruktiv atferd som en invitasjon til å undersøke tolkningen av virkeligheten som ligger bak. Studien konkluderer med at CMM-metodikk er en nyttig måte å forstå kommunikasjon på om kan bidra til at man blir mer bevisst på de kontekstuelle kreftene som har stor betydning for de sårbare ungdommene det jobbes med.

En kroatisk studie (Sekol, 2016) av mobbing i ti ungdomshjem er basert på en anonym survey blant barn og ungdommer i alderen 11–21 år (n = 272). Resultatene viser blant annet at både mobbere og ofre rapporterer å ha signifikant mindre støtte fra andre jevnaldrende ungdommer sammenlignet med andre beboere på institusjonen. Mobbing var mer vedvarende når det gjaldt gutter, og psykologiske faktorer og personlighetsfaktorer spilte en større rolle i gutters mobbing enn i jenters mobbing. Kvinnelige mobbeofre rapporterte lavere nivåer av generell livskvalitet («wellbeing») enn andre som ikke hadde vært utsatt for

² Fortolkende fenomenologisk analyse betyr at man tar sikte på å få innsikt i hvordan en gitt person, i en bestemt kontekst, forstår et gitt fenomen.

mobbing, og også dårligere forhold til personalet. Resultatene diskuteres med referanse til fengsels- og skolebasert mobbelitteratur.

En skotsk kvalitativ studie (Steckley, 2018) utforsker hvordan barn og unge ($n = 37$) i alderen 10–17 år opplever tvang i barnevernsinstitusjon. Ansatte intervjues også ($n = 41$). Artikkelen viser til at bruk av fysisk tvang ofte etterfølges av intense følelsesmessige uttrykk med en somatisk komponent hos barnet/ungdommen. Videre går det frem at enkelte opplever en katarsisk effekt etter tvang i form av ro, lettelse eller ved at de generelt har det bedre. Ifølge studien oppsøker enkelte barn og ungdommer tvang for å få en følelsesmessig katarsis («emotional release»). Forfatterne mener studien viser hvor viktig et omsorgsfullt, innholdsrikt miljø er for å sikre at fysisk tvang ikke forsterker voldelige utbrudd, men hjelper mennesker å åpne opp. Forfatterne uttrykker det slik: «Put simply, some children need to be literally held through their most painful moments. Owning up to this reality requires a rethink beyond physical restraint.»

9.4 Oppsummering – traume og atferd

De ni studiene som undersøker ulike problemstillinger knyttet til traume, viser samlet at barn og unge i omsorg utenfor hjemmet opplever mishandling og overgrep både før, under og etter omsorgsplassering. Flere av studiene viser at det er sammenheng mellom traumeopplevelser og problemer når det gjelder tanker og selvoppfatning (internalisering) eller atferd (eksternalisering) (Calheiros et al., 2020; Farley et al., 2021, 2022; Rayburn et al., 2016). Videre går det frem at traumer kan være ulike, og ha ulik virkning, avhengig av hudfarge (Ludeke, 2023) og kjønn (Farley et al., 2021; Segura et al., 2015). En av studiene viser at det kan være store forskjeller mellom det som rapporteres i saken, og det ungdommen selv rapporterer (Havlicek & Courtney, 2016).

Når det gjelder langsiktige virkninger av traumer, viser Farley et al.s (2022) studie at tankeproblemer og aggresjon i tilknytning til traumene ble vesentlig mindre over tid, og at fosterhjem kan bidra til resiliens. Det er interessant at en av studiene, gjort blant barn i barnevernsinstitusjon, tyder på at lengre og færre institusjonsplasseringer utgjorde beskyttende faktorer relatert til tidligere erfaringer med overgrep og omsorgssvikt (Calheiros et al., 2020). Dette forutsetter selvsagt gode institusjoner. Carr et al.s (2016) studie av mishandling og overgrep i barnevernsinstitusjoner viser at jo lengre tid de unge tilbringer i institusjonen og jo flere plasseringer de opplever, desto større sannsynlighet er det for at de vil få helseproblemer og psykososiale problemer.

En av de tre studiene av utfordrende atferd i barnevernsinstitusjon (Christiansen & Lorås, 2020) viste at sårbare ungdommer bruker kommunikasjonsmønstre de har tilegnet seg i ulike dysfunksjonelle sammenhenger, og at de ansatte må se på destruktiv atferd som en invitasjon til å undersøke hva som ligger bak. Steckley (2018) indikerer at enkelte barn og ungdommer oppsøker fysisk tvang for å oppnå en slags følelsesmessig katarsis. Sekols (2016) studie, som er basert på en anonym spørreundersøkelse, peker på forskjeller mellom gutters og jenters mobbing. Psykologiske faktorer og personlighetsfaktorer spilte en større rolle i gutters mobbing enn i jenters mobbing.

9.5 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene som omhandler traume og atferd blant omsorgsplasserte barn, inneholder følgende anbefalinger til fagfeltet og videre forskning:

Riebschleger et al. (2015): Ungdommenes anbefalinger om hvordan man kan forbedre tjenestesystemet, er spesielt viktige for å knytte rapporteringer om traumer til det å bygge, forbedre og evaluere traumebevisste omsorgssystemer. Forfatterne anbefaler mer forskning, politikk og praksis som inkluderer stemmene til ungdommer som bor, eller har bodd, i fosterhjem (Riebschleger et al., 2015).

Rayburn et al. (2016): Det er behov for at man rutinemessig og tidlig oppdager behov relatert til traumer ved å vurdere traumesymptomer hos alle ungdommer i fosterhjem, uavhengig av dokumentert historie. Det foreslås mer forskning for å undersøke traumesymptomer og internaliserende atferd (Rayburn et al., 2016).

Farley et al. (2022): Det er behov for en bedre forståelse av de langsiktige effektene av traumer på tankeproblemer og aggresjon hos ungdommer i fosterhjem. Behandling bør legge vekt på traumat fremfor å behandle tankeproblemer eller aggresjon isolert. Ansatte bør se aggressiv atferd som respons på traumer og mestringsstrategier for å regulere emosjonelle vansker. Videre forskning bør ta utgangspunkt i en bredere forståelse av traumatiske opplevelser (Farley et al., 2022).

Havlicek og Courtney (2016): Barnevernet må identifisere ungdommers mishandlingshistorier gjennom tidlig screening og bruke traumefokuserte responsmekanismer. Dette kan bidra til mer informerte beslutninger i saksbehandling og tjenestepanlegging. Det trengs forskning for å få en mer nyansert forståelse av uoverensstemmelsen mellom rapporteringsmålinger, slik at man kan måle viktimisering på en bedre måte og ta mer informerte beslutninger om saksbehandling (Havlicek & Courtney, 2016).

Ludeke (2023): Det anbefales å utforske metoder som kan øke støtten til fargede ungdommer med fosterhjemserfaring for å styrke deres muligheter for å klare seg. Barnevernssystemet bør vedta antirasistiske og antiundertrykkende praksiser, støttet av forskere og utdanningsinstitusjoner, for å forbedre omsorgen for fargede familier. Videre forskning bør utforske hvilke utfordringer rasemessig marginaliserte befolkningsgrupper står overfor når det gjelder undertrykkelse, makt og privilegier (Ludeke, 2023).

Farley et al. (2021): Det kan være klinisk nyttig å ta opp og snakke om traumene ungdommene har opplevd i stedet for å behandle tankeproblemer eller aggresjon isolert. Dermed kan man oppnå mer bærekraftig endring. Videre forskning bør se nærmere på den potensielt positive og beskyttende effekten av fosterhjem på aggresjon og tankeproblemer (Farley et al., 2021).

Calheiros et al. (2020): Tiltak for å fremme positive selvrepresentasjoner hos ungdommer i barnevernsinstitusjoner må tilpasses ungdommenes individuelle egenskaper og erfaringer med mishandling. Relasjonsfokuserte modeller er viktige for å motvirke negative konsekvenser av mishandling. Stabilitet i omsorgen kan beskytte ungdommenes selvrepresentasjoner. Videre forskning bør undersøke hvordan positive selvrepresentasjoner kan være en buffer mellom mishandling og psykisk helse, samt vurdere individuelle og kontekstuelle variabler for å utvikle teoretiske modeller og identifisere beskyttelsesfaktorer i barnevernet (Calheiros et al., 2020).

Segura et al. (2015): Ettersom ungdommer i barnevernet lider av høy grad av viktimisering og polyviktimisering, må fagpersoner kontinuerlig vurdere et bredt spekter av slike opplevelser og ikke bare de mest synlige. Videre forskning bør undersøke polyviktimisering og hvilke effekter den har på de unges mental helse, samt utforske hvordan man skal vurdere polyviktimisering (Segura et al., 2015).

Carr et al. (2019): Forfatterne peker på behovet for å iverksette evidensbasert barnevernspolitikk og praksis for å forebygge institusjonell mishandling og behandle «overlevere». De anbefaler forebyggingsprogrammer som spesifikt retter seg mot risikofaktorer (negative miljøfaktorer i omsorgsinstitusjonen og ytterligere traumatisering ettersom den kumulative effekten av risiko var sterkere enn mishandlingen alene). Det er behov for prospektive og longitudinelle studier for å vurdere årsakssammenhenger mellom mishandling i langvarig omsorg og konsekvenser seinere i livet (Carr et al., 2019).

Christiansen og Lorås (2020): Forfatterne peker på at det er behov for å forstå ungdommers kommunikasjonsmønstre. Fagpersonell i institusjoner bør se ungdommenes destruktive frustrasjonsatferd som en invitasjon til å utforske tolkningen av virkeligheten som ligger bak handlingene. Denne tilnærmingen kan bidra til å etablere tettere relasjoner og få ungdommene til å føle seg mindre dømt og mer sett. Videre forskning bør intervju både ungdommene og de voksne ansatte for å kartlegge de kontekstuelle og implisitte kreftene som påvirker begge parter i konfliktsituasjoner (Christiansen & Lorås, 2020).

Sekol (2016): Barnevernsinstitusjoner må legge vekt på å fremme varme og støttende relasjoner mellom beboerne. Tiltak bør ledes av ansatte gjennom ulike former for gruppeopplegg for å oppmuntre ungdommene til å engasjere seg, støtte hverandre og skape felles normer mot mobbing. Videre forskning bør inkludere intervensjonsstudier for å teste disse tiltakene samt utforske årsakssammenhenger mellom mangel på støtte mellom jevnaldrende og mobbing/viktimisering (Sekol, 2016).

Steckley (2018): Politikk og praksis må utvikles når det gjelder bruk av tvang. Det er avgjørende å ha beskyttede rom der ansatte kan diskutere det emosjonelle og kroppslige aspektet ved arbeidet for å øke kapasiteten til å motstå bruk av tvang. Forskning er nødvendig for å utforske i hvilken grad katarsis er et trekk ved fysisk maktbruk, samt å evaluere nytten av denne teorien (Steckley, 2018).

10 Opplevelse av barnevernstjenesten

Under temaet om hvordan barn og unge opplever barnevernstjenesten, er det inkludert ti artikler. Disse kan deles inn i tre kategorier: a) å bo i fosterhjem (tre artikler – én fra Storbritannia og to fra USA), b) overganger og ettervern (tre artikler – én fra Norge, én fra USA og én artikkel med forfattere både fra Norge, Storbritannia og Sør-Afrika) og c) både fosterhjem og institusjon (fire artikler – én fra USA, én fra Italia, én fra Singapore og én fra Norge). Seks artikler anvender kvalitative data, to anvender kvantitative data, en anvender mixed methods, og en anvender metaanalyse.

10.1 Fosterhjemsplassering

En kvalitativ studie fra USA (Villagrana, 2023) har undersøkt hvilke erfaringer og oppfatninger en gruppe tidligere fosterbarn i alderen 18–24 år ($n = 13$) har av psykiske helsetjenester de har mottatt mens de var i fosterhjem. Resultatene viser at mangel på selvbestemmelse, ingen forklaring i forbindelse med å henvisning til psykiske helsetjenester, og obligatoriske psykiske helsetjenester, økte de negative oppfatningene ungdommer dannet seg av tjenestene. De fleste av ungdommene rapporterte at de ikke hadde fått noen forklaringer på hvorfor de ble henvist til helsetjenesten, eller at forklaringene som ble gitt, ikke ga noen mening for dem på det tidspunktet. Selvbestemmelse knyttet til henvisninger til helsetjenester og behandling påvirket de unges oppfatning av tjenestene og senere bruk av psykiske helsetjenester, etter fosterhjemsplassering.

I en annen kvalitativ studie, også fra USA (Jones, 2015), ble ungdommer ($n = 97$) intervjuet om hvorvidt omsorgsplasseringen i fosterhjem var nødvendig, og hva de begrunnet responsen sin med. Intervjuene ble gjennomført seks måneder etter at ungdommene hadde flyttet ut fra fosterhjemmet. Ungdommene var minst 17 år ved utflytting. Resultatene viser at 80 prosent av ungdommene som hadde flyttet i fosterhjem, mente at det var nødvendig med omsorgsplassering. Bare 16 prosent mente at det ikke var nødvendig, og 4 prosent visste ikke om det var nødvendig. De som mente det var nødvendig med omsorgsplassering, begrunnet det med at flyttingen gjorde dem til en bedre person, utdanningen berettiget flyttingen, det var mange problemer i hjemmesituasjonen, og at et fosterhjem er et sikkert sted. Resultatene støtter annen forskning som viser at ungdommer er mer tilfredse enn misfornøyde med å bli plassert i fosterhjem. Funnene har policyimplikasjoner fordi de kan motvirke mange av de negative fordommene som offentligheten og beslutningstakere har om barn i omsorg.

En kvalitativ studie fra Storbritannia (Wells, 2019) tar for seg spørsmål knyttet til barns innvandringsstatus og deres erfaringer med privatplasseringer. Privat fosterhjem er i England regulert av The Children (Private Arrangements for Fostering) Regulations 2005, og i resten av Storbritannia av Children (Private Arrangements for Fostering) Regulations 1991³. Studien er basert på intervjuer med en fokusgruppe med sosialarbeidere ($n = 9$) og narrative intervjuer med barn i alderen 11–16 år som alle har innvandrerbakgrunn ($n = 8$). Funnene viser at sosialarbeiderne vurderer immigrasjonsstatus som et særskilt problem, og at barn ikke nødvendigvis er klar over sin egen immigrasjonsstatus og hvilken betydning den har for fremtiden deres i Storbritannia. Barna forestiller seg at sosialarbeiderne er opptatt av innvandringsspørsmålet og er mindre åpen om dette i frykt for utvisning. Hovedfunnet i studien er at disse barna er plassert i private fosterhjem, og at det underliggende premisset for plasseringens lovlighet og praksis ofte ikke er på plass. Disse funnene

³ Privatplasseringer anvendes ikke i Norge nå, men slike plasseringer ble særlig brukt overfor enslige mindreårige flyktninger utover i 1990-årene. Ingen enslige barn med flyktningbakgrunn som har kommet til Norge, kan i dag plasseres i fosterhjem før de har fått oppholdstillatelse fra UDI og plasseringen er godkjent av barnevernet. Barnevernet har likevel ansvar for enslige mindreårige barn under 15 år som bor i omsorgsboliger i påvente av oppholdstillatelse.

har policyimplikasjoner fordi de kan motvirke mange av de negative fordommene som offentligheten og beslutningstakere har om barn i omsorg.

10.2 Overganger og ettervern

En kvantitativ studie fra USA (Katz & Courtney, 2015) har gjennomført et prosjekt der ungdommer har deltatt med selvrappotering av udekkede behov etter fosterhjemsplasseringer. Prosjektet brukte Chafee Foster Care Independence Program, et program som skulle støtte ungdommenes ettervern. Ungdommene var 17–18 år ($n = 732$). Funnene viser at 34,5 prosent av ungdommene hadde udekkede behov som ikke ble håndtert, ved 17-årsalderen, mens dette gjaldt 27 prosent ved 21-årsalderen og 35,5 prosent ved 23-årsalderen. Ungdommer med psykiske helseplager rapporterte betydelig mer udekkede behov enn andre grupper. Ungdommene påpekte flere områder hvor de hadde behov for støtte. Dette var særlig knyttet til håndtering av økonomi, det å skaffe egen bolig, matlaging og tilgang til hjelpetjenester.

I et kvalitativt prosjekt har forskere fra Norge, Nord-Irland og Sør-Afrika (Bennwik et al., 2023) studert hvilken støtte ungdommer med intellektuelle funksjonsnedsettelse («disability») har fått etter overgangen til voksenlivet og avsluttet omsorgsplassering. Ungdommene som deltok, var i alderen 19–27 år ($n = 8$), hadde erfaringer fra barnevern og velferdstjenester, og hadde forlatt omsorgen minst seks måneder før intervjuet fant sted. De norske informantene var fra ulike deler av Norge. Funnene viser at ungdommene fikk utilfredsstillende støtte fra barnevernet. Barnevernet ignorerte ungdommenes intellektuelle funksjonsnedsettelse fordi det ikke var barnevernets «agenda», ungdommene måtte selv ta ansvar, og overgangen til voksenlivet var brå. Det var liten forståelse i barnevernet for at ettervern for denne gruppen ungdommer krevde mer støtte relatert til det å være en voksen. Det institusjonelle og økonomiske skillet mellom ettervern og velferdstjenester for ungdommer med intellektuelle funksjonsnedsettelse var problematisk.

En kvalitativ studie fra Norge (Tysnes & Kiik, 2021) belyser unge i barnevernets ønske om støtte i overgangen til voksenlivet, og hvordan de ulike logikkene til barnevernet og NAV kan skape utfordringer for dem. Ungdommene som ble intervjuet, var 14–17 år ($n = 17$). I tillegg ble 15 av disse barnas barnevernsmapper gjennomgått. I Norge kan ungdommer i barnevernet få støtte frem til 23-årsalderen. Forskning viser imidlertid at det er få som får støtte frem til 23-årsalderen, og at de som har behov for videre oppfølging, overføres til NAV. Når logikkene skifter ved overføringen fra barnevernet til NAV, kan det skape utfordringer for ungdommene på flere måter. De får blant annet et større og mer selvstendig ansvar for å følge opp tiltak og tjenester, noe ungdommene selv ikke var helt forberedt på. De trenger trygghet, praktisk og emosjonell støtte og mulighet til å utforske uavhengigheten. Mange av disse ungdommene er uforberedt på å ta ansvar for å følge opp tjenestene de har behov for. Begrepene *forlenget barndom* og *forlenget foreldreskap* tilbyr en ny måte å beskrive denne overgangsfasen til voksenlivet på.

10.3 Omsorgsplassering i fosterhjem og/eller institusjon

En studie fra USA (H. Taussig & Munson, 2024) anvendte mixed methods i et forskningsprosjekt som hadde som mål å øke forståelsen av (1) unge menneskers oppfatninger av å bli plassert i omsorg utenfor hjemmet («out of home care»), (2) hvordan disse oppfatningene kan endre seg over tid, (3) hvordan oppfatninger kan variere som en funksjon av demografiske egenskaper, mishandlingstyper og/eller livserfaringer, og (4) unges anbefalinger om hvordan barnevernssystemet kan forbedres. Studien var basert på kvantitative data knyttet til barn i alderen 9–11 år ($n = 234$) kort tid etter omsorgsplassering, og kvalitative data fra samme utvalg ti år senere, da de var 18–22 år ($n = 206$). Over 80 prosent av deltakerne i studien påpeker at det var delvis eller svært hjelpsomt å bli plassert i omsorg utenfor hjemmet. Mange rapporterte likevel at å bli omsorgsplassert var vanskelig, at de ikke fikk nok informasjon fra saksbehandlerne sine, og at de nesten aldri fikk tilstrekkelig med rom for å fortelle hva som hadde skjedd med dem. Deltakernes svar på spørsmålet om

hvordan de ville endre barnevernssystemet, varierte fra «ingenting» til engasjerte svar om behovet for endring, for eksempel bedre tilsyn, å gi biologiske foreldre mer tid før omsorgsplasseringen og å holde søsken sammen. Dataene tyder på at ungdommenes erfaringer er nyanserte og kompliserte, og viser hvor viktig det er å inkludere ungdommers stemme i barnevernets beslutninger.

Gjennom metaanalyser, som var basert på datamateriale fra flere land, hadde forskere fra Singapore som mål å undersøke utfallene av omsorgsplasseringer i fosterhjem og barnevernsinstitusjon (Li et al., 2019). Basert på publikasjoner fra de siste tjue årene ble totalt 23 studier inkludert. Det totale utvalget besto av 13 630 barn i omsorg, med 7469 fra fosterhjem og 6161 fra barnevernsinstitusjoner. Tre separate metaanalyser undersøkte forskjeller med hensyn til tre utfall: internaliserende atferd, eksternaliserende atferd og opplevelse av omsorg. Hypotesene var at resultatene sannsynligvis ville være bedre for barn som var plassert i fosterhjem, enn for barn som var plassert på barnevernsinstitusjon. Det var også forventninger om at effektene ville variere mellom de ulike studiene, og forskerne undersøkte derfor en liste over relevante moderatorer for å redegjøre for variasjonen på tvers av studier, inkludert: studiens kvalitet, gjennomsnittsalder, tid i omsorg, brutto nasjonalprodukt (BNP) per innbygger i landet der studien ble utført, og publiseringsår. Resultatene fra studien indikerte at barn i fosterhjem gjennomgående hadde bedre opplevelser og mindre problemer på tvers av alle de tre utfallene som ble målt (internaliserende atferd, eksternaliserende atferd og opplevelse av omsorgen), sammenlignet med barn i barnevernsinstitusjon. Forskjellene varierte mellom fosterhjem og institusjon avhengig av publiseringsår, landets bruttonasjonalprodukt og lengden på omsorgen.

En kvantitativ studie fra Italia (Mauri et al., 2024), rettet mot unge i alderen 16–25 år ($n = 454$) på vei ut av omsorgsplassering, inkludert enslige asylbarn, hadde som mål å forstå de unges betingelser og meninger om barnevernssystemet og subjektive oppfatninger av velvære («well-being»). For flertallet av deltakerne var forløpet i barnevernet preget av ustabilitet, og 62 prosent hadde mer enn én plassering. Det store flertallet av deltakerne (94 prosent) så på erfaringene de hadde med omsorgsplassering i barnevernet, som en mulighet for endring og et sikkerhetsnett. De som fremdeles var omsorgsplassert, eller i andre tiltak, mente i større grad at fosterhjem var en mulighet for endring og en livline for dem, sammenlignet med barn som bodde hos foreldrene sine på tidspunktet for undersøkelsen. Forholdet til førstefamilien var særlig kritisk dersom far var til stede, noe som skapte betydelig lavere grad av velvære. Kvinner rapporterte lavere nivå av velvære knyttet til forholdet til førstefamilien.

I en norsk studie (Svendsen & Paulsen, 2021) undersøkes skeive ungdommers erfaringer med barnevernet. Studien er basert på kvalitative intervjuer med syv skeive ungdommer og unge voksne i alderen 17–35 år, som alle hadde erfaringer med barnevernet. De fleste hadde vært omsorgsplassert i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon. Studien tar sikte på å forstå de unges erfaringer i lys av Honnets anerkjennelsesteori, med mål om å forbedre tjenestene for unge mennesker som bryter med normer knyttet til kjønn og seksualitet. Blant de viktigste funnene er: 1) *Opplevelser av usynlighet og mangel på anerkjennelse*: Deltakerne rapporterte at deres kjønn og seksualitet ofte ikke ble diskutert, noe som førte til følelser av skam og ugyldiggjøring. 2) *Mangel på en helhetlig tilnærming*: Deltakerne opplevde at barnevernet la for stor vekt på akutte problemer og ikke tok seg tid til å forstå hvem de var, og hvilke behov de hadde. 3) *Mindre effektive tiltak*: Mangelen på fokus på kjønn og seksualitet førte til mindre effektive tiltak, for eksempel fosterhjems plasseringer som ikke tok hensyn til deres behov og identitet. 4) *Behov for økt kompetanse*: Deltakerne fremhevet behovet for at barnevernsansatte har mer kompetanse i spørsmål knyttet til kjønn og seksualitet, og at de er villige til å diskutere disse temaene åpent. Studien understreker behovet for anerkjennelse som et grunnleggende element for identitetsutvikling. Forfatterne mener mangel på anerkjennelse kan hindre utviklingen av selvtilit, selvrespekt og selvfølelse. De etterlyser at barnevernet aktivt anerkjenner og verdsetter mangfold. Studien argumenterer for at barnevernet ofte opererer innenfor heteronormative rammer, noe som fører til både direkte og indirekte former for diskriminering av skeive ungdommer. Studien understreker behovet for et kompetanseløft og mer kritisk refleksjon innenfor feltet.

10.4 Oppsummering – opplevelse av barnevernstjenesten

I gjennomgangen av de ti artiklene om barn og unges opplevelse av barnevernstjenesten er det særlig tre temaer som kommer tydelig frem: a) fosterhjemmets betydning, b) barn og unges stemmer og c) ettervern som ikke prioriteres.

Fosterhjem er den plasseringen de fleste informantene opplever som god, og nødvendig, sett i relasjon til problemene under oppveksten i førstefamilien. Informanter omtaler fosterhjem som noe som gir dem muligheter for endring, og som skaper et sikkerhetsnett (Mauri et al., 2024). I en annen studie påpekes det at det å bo i fosterhjem gjør en til en bedre person, at utdanningen berettiget flyttingen, at det var mange problemer i hjemmesituasjonen, og at fosterhjem er et sikkert sted å bo (Jones, 2015). I en metaanalyse fra flere land (Li et al., 2019) viser resultatene at barn i fosterhjem hadde gjennomgående bedre opplevelser, og mindre problemer, enn barn plassert i barnevernsinstitusjon.

Barn og unges selvbestemmelse og deltakelse trekkes i flere av studiene frem som en viktig faktor for å unngå at de unge føler seg maktesløse, og for å hindre at viktig informasjon om livssituasjonen deres blir utelatt. Dette kan ha betydning både for forholdet til førstefamilien og for at barnevernet skal kunne beskytte barna og vite «hva som er best for dem» (Mauri et al., 2024). Likeledes er selvbestemmelse viktig når de unge skal henvises til og motta psykiske helsetjenester (Villagrana, 2023). Selvbestemmelse er også viktig når det gjelder overganger og det som fremstår som stor mangel på ettervernstiltak.

Forskningen viser at ungdommene som er på vei ut av en omsorgsplassering, trenger trygghet og emosjonell støtte i denne perioden. De trenger hjelp til å håndtere økonomi, skaffe egen bolig og lage mat, og de trenger trening i å bruke ulike tjenester, kommunale ressurser og tiltak (Katz & Courtney, 2015; Tysnes & Kiik, 2021). Forskning peker også på at overgangen fra barnevernet til NAV har store konsekvenser for ungdommene, som da får selvstendig ansvar for å følge opp tiltak og tjenester. Her kan begrepene *forlenget barndom* og *forlenget foreldreskap* tilby en ny måte å beskrive overgangsfasen til voksenlivet på (Tysnes & Kiik, 2021). En norsk studie om skeive ungdommer i barnevernet viser at det er behov for et kompetanseløft og mer kritisk refleksjon innenfor feltet (Svendsen & Paulsen, 2021).

10.5 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene om barn og unges opplevelse av barnevernstjenesten inneholder følgende anbefalinger når det gjelder tiltak i praksisfeltet og videre forskning:

Villagrana (2023): Barn og unges selvbestemmelse bør inkluderes i behandlingen av psykisk helse. Selvbestemmelse i henvisning til og mottak av psykiske helsetjenester blant fosterungdommer, spesielt eldre ungdommer, har potensial til å styrke ungdommene i beslutningstaking og gir en bedre forståelse av deres psykiske helse (Villagrana, 2023).

Jones (2015): Barn og unge bør få alderstilpasset informasjon om forestående omsorgsplassering. Videre forskning kan undersøke om barn med relativt korte opphold i fosterhjem har de samme holdningene som ungdommene i denne studien. Det kan gjennomføres kvantitativ forskning av ungdommer med kort botid i fosterhjem, som kan sammenlignes med en studie som er kvalitativ, og mer om langvarige plasseringer.

Wells (2019): Sosialarbeidere og barnevernet trenger støtte for å kunne involvere seg aktivt med og identifisere barns innvandringsstatus og hvilken betydning denne har for barnas omsorgssituasjonen (Wells, 2019).

Katz og Courtney (2015): Videre forskning bør studere betydningen av tiden det tar fra ungdommer forlater fosterhjemmet, til de får støtte – hvordan dette påvirker ungdommenes situasjon. Det er også viktig å undersøke hvilken betydning fosterforeldrene har og kan ha i ettervernet for fosterbarn. Videre forskning

bør også studere om ettervernet bør være formelt eller uformelt, og hva som karakteriserer mislykket ettervern.

Bennwik et al. (2023): Det er behov for forskning på funksjonsnedsettelse og ettervern – det er behov for en ny forståelse av hvordan barnevernet bedre kan støtte disse ungdommene når omsorgsplasseringen avsluttes (Bennwik et al., 2023).

Tysnes og Kiik (2021): Det er behov for forskning på samarbeid mellom velferdssystemer der det offentlige (barnevern og NAV) må ta mer ansvar for barn og unges situasjon i overgangen til et selvstendig voksenliv. For å få til dette kan det tenkes at den institusjonelle logikken bør endres (Tysnes & Kiik, 2021).

Taussig og Munson (2024): Det bør utvikles bedre tilsyn, biologiske foreldre bør få mer tid før omsorgsplassering, og søsken bør holdes sammen (H. Taussig & Munson, 2024).

Mauri et al. (2024): Forfatterne legger vekt på betydningen av deltakelse og av at det å se på flere forhold som bidrar til subjektivt velvære hos barn og unge i barnevern, kan gi innspill som er nyttige for både politikk og praksis (Mauri et al., 2024).

Svendsen og Paulsen (2021): Det er behov for et kompetanseløft og mer kritisk refleksjon innenfor barnevernsfeltet for aktivt å anerkjenne og verdsette mangfold når det gjelder skeive ungdommer (Svendsen & Paulsen, 2021).

Flere peker på at fosterhjemsplassering er den omsorgsplasseringen som er mest egnet, og som skaper trygghet (Jones, 2015; Li et al., 2019; Mauri et al., 2024; H. Taussig & Munson, 2024). Flere peker på at det er behov for mer forskning på situasjonen for ungdommer som har avsluttet oppholdet i fosterhjem, og på hvilken støtte de får, ikke får eller ikke ønsker å få (Katz & Courtney, 2015; Tysnes & Kiik, 2021).

11 Brukermedvirkning

I dette kapittelet presenteres tolv inkluderte publikasjoner som omhandler brukermedvirkning. Brukermedvirkning omfatter medvirkning ved institusjonsopphold, fosterhjem, ettervern og omsorgsplassering / samarbeid med tjenester i videre forstand. Én studie omhandler etnisk minoritet. Ni kvalitative studier, én kvantitativ studie, én mixed methods-studie og én metastudie inngår. Studiene er gjort i Norge, Serbia, Australia / New Zealand, Finland, Irland og Estland.

11.1 Brukermedvirkning i fosterhjem

I en norsk kvantitativ studie av barn og unge i fosterhjem (alder 11–18 år, $n = 178$) var formålet å utforske hva barn og unge mener er god og riktig hjelp når de bor i fosterhjem over lengre tid (M. Fylkesnes et al., 2021). Deltakerne ble bedt om å svare på følgende åpne spørsmål: Hva slags råd ville du gi voksne som hjelper unge mennesker som bor i fosterhjem? Fire hovedtemaer ble identifisert: muliggjøre medvirkning, bygge tillitsfulle relasjoner, sikre passende oppfølging og fremme tilhørighet. Medvirkning gikk igjen i alle temaene, som en forutsetning for at unge mennesker i omsorg skal motta de tjenestene de trenger, og utvikle et positivt forhold til seg selv. Funnene indikerer at tjenestene må tilpasses for å anerkjenne hvordan styrker og behov hos unge i fosterhjem endrer seg over tid og varierer mellom individer. Analysen kan tjene som et utgangspunkt for å gjøre sosialarbeidere, tilsynsførere og fosterforeldre mer oppmerksomme på spørsmål som kan være viktige for unge mennesker, og evaluere støtten de mottar på forskjellige punkter gjennom omsorgsforløpet. I dag finnes det få standardiserte verktøy for å måle brukernes erfaringer med tjenester, spesielt for barn og unge i barnevernet. Studiens funn kan derfor informere fremtidig arbeid i utvikling og evaluering av slike målinger, gjennom å gi innsikt i hvilke temaer som oppleves som relevante for unge mennesker.

En irsk studie omhandler betydningen av makt og maktrelasjoner i praksis med barn i fosterhjem (McGregor et al., 2021). Artikkelen utforsket varighet og stabilitet for barn i langvarig omsorg. Studien benyttet biografiske narrative intervjuer med 27 deltakere, inkludert barn og unge ($n = 10$), fosterforeldre og biologiske foreldre. En hovedkonklusjon fra studien var at makt og maktrelasjoner var svært viktige i fortellingene til informantene. Artikkelen teoretiserer disse funnene med utgangspunkt i maktteorier og en tilpasset versjon av Bronfenbrenners økologiske modell, med fokus på samspillet mellom barnevernssystemet (exo), og barn og familier (mikromeso), sett fra barnas og omsorgspersonenes perspektiv. Funnene illustrerer hvordan makt oppfattes og oppleves av dem som mottar tjenester. Barn og unge beskrev at de følte seg underkastet systemet, som var preget av mangel på informasjon og medbestemmelse i viktige beslutninger. Foreldre beskrev systemets makt, spesielt knyttet til fjerning av barn. Fortellingene berørte også temaer som normalisering, stigma, mangel på kunnskap og hvordan makt påvirket tilliten og relasjonene til sosialarbeidere. Kraften i språk og ord ble fremhevet som noe som kunne ha både negativ og positiv innvirkning. Artikkelen argumenterer for at makt er et komplekst fenomen, rettet mot flere – og at det ikke er enten godt eller dårlig – men at barn i omsorgssystemet ofte opplever betydelig maktesløshet. Det konkluderes med at det er et sterkt behov for en mer bevisst og eksplisitt tilnærming til makt og maktrelasjoner i barnevernspraksis og politikk og for å gi barn og unge en sterkere stemme.

11.2 Brukermedvirkning ved institusjonsplassering

I en kvalitativ studie fra Norge (Slaatto et al., 2024) ble ungdommer i alderen 16–18 år ($n = 6$), samt ansatte, intervjuet om barns medvirkning under opphold i institusjon. Studien undersøkte hvordan barn opplever å bli informert, hørt og involvert i hverdagen og i planleggingen av fremtiden, og hvordan dette samsvarer med måten personalet ga barna informasjon, lyttet til deres synspunkter og la til rette for medvirkning på. Informasjon fremheves som et avgjørende premiss for medvirkning. Studien presenterer tre hovedfunn. For

det første avhenger informasjon om barns rettigheter av barnas eget initiativ, med unntak av når de blir innskrevet, og i tilfeller hvor tvang må protokollføres. For det andre skjer medvirkning gjennom standardiserte prosedyrer. For det tredje hevdet ungdommene at de, uansett hva de sa, ikke kunne endre personalets meninger.

En kvalitativ studie fra Australia og New Zealand (Moore et al., 2017) undersøker hvordan barn og unge (alder 10–21 år, $n = 27$) som har bodd i institusjon i mer enn tre måneder de siste tre årene, ser på sin egen sikkerhet og på forebygging av misbruk og skade i institusjonsomsorg. Studien viser at det som gjør at institusjonsomsorg oppleves som trygt, er støttende relasjoner, stabilitet og forutsigbarhet, rettfærdige regler og det å ha en viss kontroll over miljøet sitt. Studien viser videre verdien av å samarbeide med og for barn og unge, for slik å kunne finne løsninger på de pågående og fremvoksende sikkerhetsutfordringene de opplever. De unge mente at sikkerheten kunne forbedres av en bedre forståelse av risikoene i institusjonsomsorg, bedre matching, bemanning og tilsyn samt bedre utformede tiltak som involverer de unge selv. Studien viser at de ulike dimensjonene ved meningsfull deltakelse (informere, høre og involvere) ikke er fullt til stede.

11.3 Brukermedvirkning ved ettervern

En kvalitativ finsk undersøkelse (Kaasinen et al., 2022) studerer unges (18–20 år, $n = 16$) erfaringer med medvirkning i ettervern etter omsorgsplassering i barnevernsinstitusjoner eller fosterhjem. Noen av deltakerne bodde med en biologisk forelder, mens andre bodde i støttet bolig eller i bolig de selv leide. Flertallet av deltakerne var studenter, og noen av dem jobbet også ved siden av studiene. Noen få var arbeidsledige. Studien viser at godt verdibasert samarbeid med personalet og det å få mental, praktisk og sosial støtte forbedret de unges aktive deltakelse i sitt eget liv. De unge var opptatt av at ettervernet måtte inkludere støtte og en fremtidsrettet tilnærming. Samarbeidsrelasjoner bør være basert på individualitet, likhet, rettferdighet, tillit, en ikke-dømmende holdning, fleksibilitet og sikkerhet samt en generell tilnærming som verdsetter, respekterer, lytter til og styrker den unge personen. Støtte bør gis med en helhetlig tilnærming og på en tverrfaglig og koordinert måte. Overgangsperioden til et selvstendig liv bør utvides og forberedes nøye, med mulighet for fortsatt samarbeid med ansatte om nødvendig.

En kvalitativ studie (Glynn & Mayock, 2019) undersøker unges erfaringer med planlegging av ettervern i Irland, basert på data fra den første fasen av en kvalitativ, longitudinell studie av ungdommer som forlater omsorgen. Informantene var 18 år eller eldre og hadde vært i fosterfamilie eller barnevernsinstitusjon ($n = 16$). Intervjuene var åpne og oppmuntret de unge til å snakke om sine erfaringer med omsorg, plan for ettervern og andre omstendigheter i livet – som utdanning, arbeid, bolig og relasjoner til venner og familie. Det varierte om de unge var involvert i planleggingen av ettervernet, og det var påvirket av flere faktorer, inkludert ungdommenes opplevde behov for å forlate omsorgen, tidligere omsorgserfaringer og forventninger til ettervern. Kvaliteten på ungdommenes interaksjoner med kontaktpersonen i ettervernet spilte også en rolle, i tillegg til informasjonen de mottok og relevansen av opplæringen de fikk før overgangen ut av omsorgen. Det å delta i planleggingen av ettervernet ga enkelte en følelse av stolthet og eierskap og økte ferdigheter i å tale egen sak. Barrierer for deltakelse var mistillit, tidligere negative erfaringer, usikkerhet når det gjaldt bolig, og det de selv oppfattet som verdien av deltakelse – særlig om den kunne gi praktisk informasjon og ferdigheter. For noen ungdommer var mistillit knyttet til en oppfattet mangel på åpenhet, noe som igjen gjorde at de følte seg respektløst behandlet. Fremmede faktorer inkluderte tillit, en følelse av trygghet og en personlig evne og vilje til å tale egen sak. At ansatte i ettervernet koblet seg til ungdommene på en personlig måte, syntes å forbedre og oppmuntre til deltakelse. Funnene tyder på at det å skape og opprettholde relasjoner er avgjørende for å engasjere ungdommer.

I en serbisk kvalitativ studie (Burgund & Zegarac, 2016) ble ungdommer i alderen 13–18 år ($n = 16$) intervjuet. Målet var å undersøke hvordan ungdommer i omsorg oppfatter seg selv, samt hvilke relasjoner de har til

andre i sine nære omgivelser. Resultatene indikerer at de unges involvering i beslutningsprosesser som er relatert til deres eget liv og fremtid, er begrenset. Funnene tyder også på at det ikke er tilstrekkelig kommunikasjon med barn og ungdommer i omsorg i Serbia, samt at kommunikasjonen oppleves som utilstrekkelig, er indirekte eller er begrenset til én samtale ved separasjon fra familien. Ungdommene mener at de ikke deltar tilstrekkelig i beslutninger som angår dem. For dem som er i fosterfamilier, finnes det ingen plan for å forlate omsorgen. Forskningsfunnene indikerte ulike erfaringer hos ungdommer relatert til type plassering, alder og kjønn.

En kvalitativ/mixed methods-studie fra New Zealand (Sanders et al., 2017) undersøker unge menneskers perspektiver på faktorer som fremmer deres engasjement med barnevernstjenestene, samt deres syn på barrierer for effektiv tjenesteyting. Gjennom en serie casestudier bestående av intervjuer og saksdokumenter vurderes erfaringene til unge mennesker (n = 109) i alderen 12–17 år samt til voksne som ungdommene har anbefalt fordi de kjenner de unges situasjon godt. Et sentralt funn er at ungdommene, i stedet for å være ensidig fiendtlige og har motstand rettet mot sosialarbeiderne, rapporterer en betinget åpenhet og vilje til å engasjere seg. Betinget åpenhet er preget av tre forhold: kommunikasjon, kontinuitet og konsistens samt kontekstuell og kulturell respons. Intervensjoner med disse egenskapene aktiverer åpenhet, slik at effektive tiltak kan gjennomføres. En støttende relasjon er en viktig ressurs som demper de utfordringene ungdommene møter i livet. Når forholdet fungerer godt, kompenserer ungdommenes relasjoner med sosialarbeidere for manglende støtteressurser andre steder i livet og gir dem verktøy til å gjøre betydelige endringer. Dette krever praksiser som er muliggjort av lovgivningen og anerkjent i litteraturen. Selv om engasjerende kommunikasjonspraksiser, konsistens og kontinuitet, samt praksis som aktivt tar hensyn til kultur og kontekst, teoretisk sett oppmuntres av lovgivningen, og litteraturen viser at disse praksisene er viktige for å få gode resultater, var de ikke tilgjengelige for alle ungdommene.

I en metaanalyse sammenstilles 25 kvalitative studier med til sammen 376 barn (McTavish et al., 2022). Målet er å avdekke fosterbarns perspektiver på deltakelse i barnevernsprosesser. Studien belyser aspekter ved barns deltakelse (for eksempel å bli spurt versus å ta beslutninger) og barrierer og muligheter for deltakelse, slik barna opplever dem. En hovedprioritet for barna var kvaliteten på relasjonene, spesielt knyttet til verdier som rettferdighet, ærlighet og inkludering. Det finnes ingen enkelt metode for deltakelse som er bedre enn andre, ettersom noen barn tydelig uttrykte et ønske om passive lytterroller, mens andre ønsket aktive roller i beslutningsprosessen. Imidlertid har meningsfulle voksne i fosterbarns liv et ansvar for å handle på en måte som styrker vektleggingen av barnas behov og stemmer.

En kvalitativ studie i Estland (Strömpl & Luhamaa, 2020) diskuterer profesjonelles evne til å støtte barns deltakelse i beslutningsprosesser om omsorgsovertakelse. Studien har som mål å sammenligne barns perspektiver med profesjonelles perspektiver ved å sammenholde erfaringene til barn som har gjennomgått omsorgsovertakelse, med synspunktene til barnevernsansatte og advokater som har representert barna under disse prosessene (n = 20 barn i alderen 12–18 år; n = 107 spesialister). Resultatene viser at det er betydelige forskjeller mellom barns og profesjonelles tolkninger av barns deltakelse, og at det er mangel på dialog mellom barn og profesjonelle under barnevernssaker om omsorgsovertakelse. På den ene siden rapporterer barn at deres involvering i prosessen var begrenset eller overfladisk, noe som fremhever prosessens begrensninger og understreker barnas begrensede deltakelse. På den andre siden hevder profesjonelle at barn både er inkludert i, og beskyttet mot, omsorgsovertakelsesprosesser. Likevel samsvarer deres beskrivelser av *prosessene* med barnas erfaringer. Dette reiser spørsmål om hvorvidt juridiske reformer virkelig har påvirket praksisen. Alle de profesjonelle vurderte barnets rett til beskyttelse svært høyt, samtidig som de ønsket å skåne barn fra skade og ubehagelige situasjoner. Dette medfører ofte at barnet utelukkes fra diskusjoner om egne livshendelser, og basert på barnas erfaringer kan slik utestengelse være mer skadelig enn god involvering ville vært. Avslutningsvis indikerer funnene at lovendringer uten målrettede tiltak for å endre profesjonelles tro og holdninger fører til at endringene forblir på papiret uten å bli integrert i profesjonell praksis.

En norsk kvalitativ studie (Tunestveit et al., 2021) analyserer intervjuer med 13 ungdommer i alderen 13–22 år om deres erfaringer med deltakelse i barnevernet (det vil si samarbeid med kontaktpersoner og brukerinvolvering) ved hjelp av narrativ analyse og posisjoneringsteori. Informantene hadde alle, bortsett fra én, hatt langvarig kontakt med barnevernet. Minst tre hadde hatt omsorgsplasseringer. Resultatene viser at det er stor variasjon i hvordan de unge gir mening til erfaringene med å samarbeide med barnevernet. Når de beskrev en relasjon til barnevernsarbeideren, beskrev de gjerne også handlingsrommet sitt. Fravær av relasjoner var knyttet til manglende medvirkning og en følelse av maktesløshet. Forskningen understreker betydningen av barns evne til å handle ut fra egne vurderinger og valg innenfor barnevernssystemets strukturer og makt dynamikk. Studien understreker behovet for en relasjonell tilnærming som ser barn som aktive forhandlingspartnere.

11.4 Etniske minoriteter

En norsk kvalitativ studie (M. K. Fylkesnes et al., 2018) utforsker hvordan ungdommer fra etniske minoriteter (n = 6) snakket om sin egen deltakelse i omsorgsplasseringer, med vekt på informantenes motivasjoner og strategier («agency»), og hvordan strukturelle ordninger muliggjorde og begrenset deltakelsen deres, både før og under plasseringen. Ved å rekruttere informanter som alle ble posisjonert som etnisk minoritet, var forskerne også interessert i hvordan deres etniske posisjonering kom til uttrykk. Mønstre ble identifisert langs tre narrativ: a) fortellinger om deltakelse, b) fortellinger om tvetydig deltakelse og c) fortellinger om ikke-deltakelse. Analysen avdekket hvordan informantene forhandlet både normative og økonomiske strukturer i møte med barnevernssystemet. Vellykket forhandling innebar å konstruere en troverdig historie ved å finne balansen mellom modenhet og sårbarhet og dermed fremstå som «et kompetent barn». Informanter som ikke lyktes i å artikulere erfaringene og ønskene sine på en troverdig måte, risikerte å bli marginalisert som deltakere. Deltakelse i beslutningsprosesser under plasseringen ble konstruert som spesielt usikker. Innebygde kulturelle ideer om hvordan «et kompetent barn» bør opptre, kunne stå i motsetning til informantenes identiteter. Etniske minoritetsungdommer kan derfor ha særlige vanskeligheter med å gjøre seg gjeldende innenfor de normative strukturene i barnevernssystemet. Ungdommenes deltakelse avhenger også av voksnes evne og vilje til å lytte og ta ungdommenes bekymringer på alvor og handle ut fra dem. Imidlertid kan saksgang, byråkratiske karakteriseringer og begrensede ressurser hindre både kontinuiteten og kvaliteten i slike relasjoner.

11.5 Oppsummering – brukarmedvirkning

Kapittelet avdekker et gjennomgående spenningsforhold mellom barns rett til deltakelse og systemets faktiske evne til å legge til rette for meningsfull involvering. Hovedtemaene i forskningen sirkulerer rundt betydningen av relasjoner, dynamikken i maktforhold og forskjellen mellom lovverk og praksis.

Forskningen viser at barn og unges involvering i beslutningsprosesser som angår deres eget liv, er begrenset, og at deltakelse ofte er avhengig av barnas egne initiativ (Burgund & Zegarac, 2016; Slaatto et al., 2024). Barn og unge møter ulike barrierer for deltakelse i fosterhjem og institusjon. McGregor et al. (2021) konkluderer med at makt og maktrelasjoner er svært viktige i fortellingene til informanter i fosterhjem. Barn og unge beskrev følelsen av å være underkastet systemet, som var preget av mangel på informasjon og medbestemmelse i viktige beslutninger. Ungdommer i norske institusjoner hevdet at de, uansett hva de sa, ikke kunne endre personalets meninger (Slaatto et al., 2024). En annen norsk studie (Tunestveit et al., 2021) koblet fravær av relasjoner til barnevernsarbeiderne direkte til manglende medvirkning og følelsen av maktesløshet. Ungdommer fra etniske minoriteter kan ha særlige vanskeligheter med deltakelse og med å bli anerkjent innenfor de normative strukturene i barnevernet (M. K. Fylkesnes et al., 2018).

Gode relasjoner identifiseres som selve forutsetningen for god hjelp. Fylkesnes (2021) fant at det å muliggjøre medvirkning var ett av fire hovedtemaer som unge i fosterhjem mente var god og riktig hjelp.

McTavish et al. (2022) bekrefter dette ved å fastslå at kvaliteten på relasjonene, spesielt knyttet til verdier som rettferdighet, ærlighet og inkludering, er en hovedprioritet for barna. Støttende relasjoner med sosialarbeidere kan kompensere for manglende støtte andre steder og gi ungdommer verktøy for å gjøre betydelige endringer (Sanders et al., 2017).

Tillit, trygghet og vilje til å tale egen sak fremheves som viktige faktorer for å fremme deltakelse (Moore 2017, Glynn 2019). Samarbeidsrelasjoner bør være basert på individualitet, likhet, rettferdighet, tillit, en ikke-dømmende holdning, fleksibilitet og sikkerhet samt en generell tilnærming som verdsetter, respekterer, lytter til og styrker den unge personen (Kaasinen 2022, McTavish et al. 2022). Også barn og unge i institusjonsomsorg opplever sikkerhet gjennom støttende relasjoner, stabilitet og forutsigbarhet samt ved å bli involvert i utformingen av tiltak (Moore 2017).

Flere studier indikerer at det er stor avstand mellom barns anerkjente rett til medvirkning og den faktiske implementeringen av denne retten i praksis. I institusjonsomsorgen avhenger informasjon om barns rettigheter ofte av barnas eget initiativ, og medvirkning skjer primært gjennom standardiserte prosedyrer (Slaatto et al., 2024).

Strömpl et al. (2020) påpeker at det var betydelige forskjeller mellom systemets og barnas tolkninger av barns deltakelse i omsorgsovertakelsessaker, noe som reiser spørsmål om hvorvidt juridiske endringer har lyktes i å endre praksis. Strömpl et al. (2020) bemerker at lovendringer uten målrettede tiltak for å endre profesjonelles tro og holdninger fører til at endringene ikke integreres i profesjonell praksis. Selv om lovgivningen legger opp til praksiser med kommunikasjon, kontinuitet og konsistens, fant Sanders et al. (2017) at dette var egenskaper som ikke var lett tilgjengelige for ungdommene.

Forskningen viser at behovet for og formen for medvirkning varierer avhengig av konteksten, inkludert plasseringstype og ungdommenes bakgrunn. For ungdommer i institusjon er det å ha en viss kontroll over miljøet sitt sentralt for å oppleve trygghet (Moore et al., 2017). I overgangen til voksenlivet er medvirkning avgjørende. Mens Kaasinen et al. (2022) fant at de unges aktive deltakelse ble forbedret, viste Glynn og Mayock (2019) at de unges engasjement i ettervernsplanleggingen varierte, og ofte hindret av mistillit eller en mangel på åpenhet.

Selv om ungdommers stemme er viktig, viser McTavish et al. (2022) at det ikke finnes én enkelt metode for deltakelse som er bedre enn andre. Noen barn ønsket passive lytterroller, mens andre ønsket aktive roller i beslutningsprosessen. Dette understreker behovet for en individualisert og fleksibel tilnærming.

Oppsummert tyder studiene på at medvirkning krever et skifte i praksis, støttet av en dypere forståelse av makt og relasjonell autonomi. Den betingede åpenheten beskrevet av Sanders et al. (2017) – som er avhengig av kommunikasjon, kontinuitet og kulturell respons – indikerer at ungdommer er villige til å engasjere seg når systemet møter dem med respekt og tillit.

11.6 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Fylkesnes et al. (2021): Praksis må tilpasses ungdommenes individuelle og skiftende behov gjennom fosterhjemsforløpet – tjenestene må skreddersys slik at de tar høyde for hvordan styrker og behov hos unge i fosterhjem endrer seg over tid. De unge må trygges, slik at de uttrykker følelser, behov og ønsker og deltar i beslutningsprosesser. Når det gjelder videre forskning, er det et presserende behov for en bedre forståelse av hvordan deltakelse kan tilrettelegges gjennom fosterhjemsarbeid (M. Fylkesnes et al., 2021).

McGregor et al. (2021): Praktikere og beslutningstakere må sette søkelyset på, reflektere over og anerkjenne makten og ansvaret til alle relevante personer i barnets økosystem. De må bevege seg bort fra en paternalistisk og passiv konstruksjon av praksiser mot en kultur som i sterkere grad ivaretar barns rettigheter. Det er behov for studier av makt og maktrelasjoner for å fange kompleksiteten i lagene og interaksjonene i hvert barns sosiale system (McGregor et al., 2021).

Slaatto et al. (2024): Det bør gjennomføres tiltak som forbedrer ungdommers medvirkning og forståelse. Det er behov for ytterligere undersøkelser av hvordan ansatte bedre kan sikre at ungdommer tar inn og forstår viktig informasjon som personalet gir, og får rom til å uttrykke meningene sine fritt. Videre er det behov for økt kunnskap om utfordringene ansatte står overfor når de søker å involvere barn, samt om hvilke faktorer som hindrer implementering av medvirkning (Slaatto et al., 2024).

Moore et al. (2017): Forfatterne anbefaler tiltak som skal øke tryggheten til barn i institusjon. Funnene i studien gir kritisk innsikt fra ungdommene selv. De argumenterer for at voksne og institusjoner må verdsette deres syn på sikkerhet for å kunne respondere på gode måter (Moore et al., 2017)

Kaasinen et al. (2022): Forfatterne anbefaler samarbeid mellom tjenestene og de unge. Ettervernstjenester må investere i spesifikke arbeidsmetoder og en organisasjonskultur som styrker ungdommenes involvering (innflytelse på eget liv). Det er kritisk å sikre kontinuiteten i samarbeidsforholdet med de ansatte, selv etter at ettervernstiltakene formelt avsluttes. Fremtidige studier bør utforske hvordan unge mennesker sikrer sin egen involvering etter at ettervernsstøtten og samarbeidsforholdet med de ansatte har opphørt permanent (Kaasinen et al., 2022).

Glynn og Mayock (2019): Forfatterne anbefaler tiltak som forbereder ungdommer på ettervern. For enkelte ungdommer kan det være skremmende å skulle forlate barnevernet og henvende seg til nye tjenester. Tjenestene må derfor utvikle tilnærminger som gir ungdommene en gradvis introduksjon til ettervernet. Det er behov for å gjennomføre periodiske evalueringer av ettervernstjenestene og ungdommenes engasjement med disse tjenestene. I utviklingen av slike evalueringer er det viktig å vurdere frekvensen av evalueringene, hvem som bør delta, og hvilke spørsmål som kan diskuteres. Det siste punktet bør vurderes i samråd med ungdommene (Glynn & Mayock, 2019).

Burgund og Zegarac (2016): Erfaringene til ungdommer i forskjellige plasseringer bør utforskes for å kunne trekke pålitelige konklusjoner om hvordan en bestemt type plassering bidrar til å styrke ungdommer. Videre forskning på kjønnsforskjeller kan også bidra til å utvikle kjønnsbaserte strategier for å styrke ungdommer (Burgund & Zegarac, 2016).

Sanders et al. (2017): Ungdommenes relasjoner med sosialarbeidere kompenserer for manglende støtteressurser andre steder i livet og gir dem verktøy til å gjøre betydelige endringer. Selv om engasjerende kommunikasjonspraksis, konsistens og kontinuitet, samt praksis som tar hensyn til kultur og kontekst, har gitt gode resultater, er det behov for å sikre at slike praksiser er tilgjengelige og jevnt fordelt blant ungdommene (Sanders et al., 2017)

McTavish et al. (2022): Fremtidig forskning som undersøker effekten av deltakelse, må ta utgangspunkt i de kontekstuelle faktorene som påvirker barns deltakelse (for eksempel fosterhjemssystem, lovgivning eller barnevernsinitiativer som påvirker barns deltakelse). Det er viktig å undersøke hvilke konkrete, positive endringer som kan gjøres for å forbedre fosterbarns opplevelse av deltakelse gjennom hele deres tid i omsorg (McTavish et al., 2022).

Strömpl og Luhamaa (2020): Forfatterne legger vekt på at barna må involveres. Ved å utelukke barna fra beslutningsprosesser fratras de muligheten til å lære hva det betyr å være en sosial aktør, og hvordan man tar valg, deler ansvar og praktiserer selvbestemmelse. Profesjonelle trenger mer bevissthet, ferdigheter og kunnskap for å engasjere barnet i beslutningsprosesser på en ansvarlig måte (Strömpl & Luhamaa, 2020).

Tunestveit et al. (2021): Forfatterne legger vekt på å fremme hensiktsmessige samarbeidsformer. Gjennom et analytisk blikk og økt forståelse for «den gjensidige posisjoneringa som skjer mellom barn og barnevernarbeidar», kan man få frem alternative og mer samarbeidsvennlige posisjoner som er i tråd med en relasjonell orientering og økt medvirkning for barn og unge i barnevernet (Tunestveit et al., 2021)

Fylkesnes et al. (2018): Det er behov for mer forskning på hvordan kulturelle ideer og normer påvirker minoritetsungdommers muligheter for deltakelse, og hvordan standardiserte tilnærminger kan tilpasses for å støtte dem bedre. Studien oppfordrer forskere til å utforske spørsmålene videre i andre empiriske sammenhenger for å forbedre forståelsen av hvordan «forskjell» best kan konseptualiseres innenfor barns deltakelse. Empiriske analyser av barns selvbestemmelse og kontekstene de deltar i, kan bidra til en mer kompleks forståelse av hvordan forskjellige faktorer spiller inn og bestemmer barns muligheter for deltakelse (M. K. Fylkesnes et al., 2018).

12 Stigma

I dette kapittelet presenteres tre inkluderte artikler som handler om opplevelsen av stigma og minoritetsstress blant skeive ungdommer og tidligere barnevernsbarn i Australia, Canada og USA. Én artikkel handler om skeive ungdommer etter omsorgsplassering, én handler om to skeive ungdommer under omsorgsplassering, mens den tredje handler om tidligere barnevernsbarn. Studiene analyserer hvordan stigma former utviklingen, trivselen og identitetsdannelsen til ungdommer som bor i fosterhjem, institusjon eller andre former for offentlig omsorg.

I en studie gjennomført i Australia (McPherson et al., 2022) utforsker forskerne livserfaringene til skeive unge voksne som har vært i offentlig omsorg, med spesiell vekt på hvordan minoritetsstress påvirker overgangen til voksenlivet. Studien har som mål å forstå hvordan det å tilhøre en seksuell minoritet, kombinert med erfaring fra omsorgssystemet, skaper ekstra utfordringer, og hvordan støttende sosiale relasjoner kan dempe de negative virkningene. Populasjonen består av to unge menn i alderen 20–30 år, hvorav én er aborigin og transkjønnet. På grunn av denne gruppens sårbarhet er det utfordrende å rekruttere flere deltakere. Studien er en kvalitativ kasusstudie, basert på semistrukturerte intervjuer analysert tematisk. Resultatene viser at deltakerne opplever kronisk minoritetsstress på grunn av homofobi, heteronormativitet og kulturell marginalisering. Støttende voksne bidrar imidlertid til å bygge opp deltakernes motstandskraft og styrker deres identitet og sosiale engasjement. Studien konkluderer med at skeive ungdommer i offentlig omsorg opplever vedvarende minoritetsstress som svekker deres psykiske og sosiale utvikling. Heteronormative strukturer og manglende anerkjennelse bidrar til usynlighet og skader utviklingen av trygg identitet. Likevel viser forskningen at støttende relasjoner til voksne er avgjørende for å fremme motstandskraft, identitetsbygging og samfunnsengasjement.

En studie gjennomført i Canada (Carey, 2023) undersøker hvordan tidligere barnevernsbarn opplever og håndterer stigma knyttet til sin fortid i omsorgssystemet. Studien har som mål å kartlegge hvilke typer stigma de møter, og hvilke strategier de bruker for å håndtere dette. Deltakerne er tjue tidligere barnevernsbarn i alderen 21–65 år, med hovedvekt på hvite deltakere, men også noen urfolk og synlige minoriteter. Metodisk brukes kvalitativ forskning med semistrukturerte dybdeintervjuer og analyse etter prinsippene for grounded theory. Resultatene viser at deltakerne blir møtt med negative stereotypier som «dårlig», «syk» eller «uønsket». De utvikler ulike mestringsstrategier, som å skjule bakgrunnen sin, motbevis stereotypier gjennom prestasjoner, gå i fysisk konfrontasjon ved mobbing og finne fellesskap med andre marginaliserte grupper. Resultatene viser at stigma knyttet til det å være tidligere barnevernsbarn blir en dominerende sosial identitet som skaper skam, sosial ekskludering og lav selvfølelse. Stigma er ikke bare en individuell erfaring, men en strukturert sosial prosess som krever aktive mestringsstrategier for å håndteres.

I en studie gjennomført i USA (McCormick et al., 2016) undersøker forskerne opplevelsene til LHBTQ-ungdommer i fosterhjem, med særlig vekt på betydningen av aksept eller avvisning fra fosterfamiliene. Målet er å forstå hvordan støtte eller manglende støtte påvirker identitetsutvikling, psykisk helse og sosial inkludering. Deltakerne er ungdommer med variert kjønnsidentitet og seksuell orientering som har erfaring fra fosterhjem. Metoden er kvalitativ med dybdeintervjuer og tematisk analyse. Resultatene viser at aksept fra fosterfamilien har en avgjørende betydning for ungdommenes psykiske helse, selvfølelse og tilhørighet. Avvisning fører til økte psykiske problemer og utfordringer med tillit og selvidentitet. McCormick et al. konkluderer med at graden av aksept LGBTQ-ungdommer får i fosterhjem, påvirker hele deres psykososiale utvikling. Aksept fremmer psykisk helse, tilhørighet og tillitsfulle relasjoner, mens avvisning forsterker psykiske utfordringer og isolasjon og hindrer trygg identitetsdannelse.

12.1 Oppsummering – stigma

Studiene som setter søkelys på stigma (McPherson et al., 2022; Carey, 2023; McCormick et al., 2016), viser at mangelen på aksept blir en kraftig negativ drivkraft for utvikling blant marginaliserte ungdommer. Forskingen viser at graden av aksept, inkludering og støtte har avgjørende betydning for de unges psykiske helse, identitetsutvikling og sosiale tilhørighet, enten det gjelder skeive ungdommer i offentlig omsorg, tidligere barnevernsbarn generelt eller LGBTQ-ungdommer i fosterhjem. Støttende relasjoner og inkluderende miljøer fremstår som nøkkelfaktorer for å motvirke de negative effektene av stigma og for å fremme motstandskraft og positiv utvikling.

12.2 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene om stigma blant omsorgsplasserte ungdommer inneholder følgende anbefalinger til fagfeltet og videre forskning:

McPherson et al. (2021): Barnevernssystemet bør aktivt anerkjenne skeive ungdommers behov ved å bygge inkluderende og ikke-heteronormative miljøer, tilby synlige støttetjenester, utvikle kulturelt trygge praksiser og legge vekt på stabile relasjoner med støttende voksne som hjelper ungdommene med å redusere minoritetsstress og styrke den psykiske helsen.

Carey (2023): Barnevernet og samfunnet bør arbeide målrettet for å motvirke stigma ved å skape inkluderende omgivelser, fremme positive historier om tidligere barnevernsbarn, tilby opplæring i håndtering av stigma for både ungdommer og fagpersoner samt støtte initiativer som gir tidligere barnevernsbarn mulighet til å forme og eie sin egen identitet på egne premisser.

McCormick et al. (2016): Barnevernstjenestene bør legge vekt på å rekruttere og trene fosterfamilier som er åpne og støttende for LGBTQ-ungdommer, utvikle obligatoriske opplæringsprogrammer om seksuell orientering og kjønnsidentitet, etablere beskyttende og inkluderende retningslinjer og fremme videre forskning for å forstå langtidseffekten av familieaksept på LGBTQ-ungdommers utvikling.

13 Ungdomsstraff

I dette kapittelet presenteres fire studier som undersøker erfaringene til unge under strafferettslige tiltak og ulike former for offentlig omsorg i Sverige, England og Canada. Studiene undersøker hvordan institusjonelle miljøer, praksiser og institusjonell diskriminering former ungdommers opplevelser av omsorg, deltakelse, identitet og kriminalisering.

En kvalitativ studie gjennomført i Sverige (Ponnert, 2024) utforsker hvordan unge ($n = 8$) i låste institusjoner opplever deltakelse gjennom «flittig» og tilpasset atferd. Målet er å forstå om ungdommenes innsats for å etterleve institusjonens krav blir anerkjent, og hvordan de tillegger mening til denne tilpasningen i restriktive omgivelser. Studien omfatter åtte tenåringer, fire jenter og fire gutter, i alderen 15–19 år, alle med erfaring fra akutt- og behandlingsavdelinger i låste institusjoner. Metoden er kvalitativ, basert på semistrukturerte intervjuer som er analysert tematisk. Resultatene viser at ungdommene, som opptrer «flittig» i håp om å forkorte oppholdet sitt, oppfatter denne innsatsen som meningsløs. Rigide institusjonelle regler, byråkratiske forsinkelser og manglende personlig engasjement fra sosialarbeidere fører til følelser av maktesløshet og usynlighet. Studien konkluderer at ungdommer i låste institusjoner opplever at «flittig deltakelse» både er nødvendig for å overleve og meningsløs i praksis. Ungdommenes etterlevelse fører sjelden til ekte anerkjennelse eller innflytelse, men opprettholder et fragmentert, byråkratisk system som svekker håp og motivasjon. Å styrke relasjonell tillit og reformere organisatoriske strukturer er nødvendig for å muliggjøre ekte ungdomsmedvirkning og redusere følelsen av usynlighet.

En kvalitativ studie i England (Day et al., 2023) undersøker de levde erfaringene til barn ($n = 19$) som både er involvert i rettssystemet og bor i barnevernsinstitusjoner. Målet er å forstå hvordan institusjonsmiljøet og daglige rutiner påvirker barns identitetsdannelse, og deres eksponering for stigma og kriminalisering. Studien inkluderer 19 barn i alderen 13–17 år med variert etnisk bakgrunn. De fleste bor i private barnevernshjem. Metoden er kvalitativ, basert på semistrukturerte intervjuer og tematisk innholdsanalyse. Resultatene viser at barna opplever miljøene som sterkt institusjonaliserte og preget av strenge regler og rigid atferdskontroll, noe som svekker deres individualitet. Flere forteller om erfaringer med degradering, stempeling, ekskludering og hyppig bruk av politi ved mindre hendelser, som forsterker opplevelser av stigmatisering og kriminalisering. Studien konkluderer med at barnevernsinstitusjoner for ungdommer i rettssystemet ofte fungerer mer som forvaringsanstalter enn som støttende hjem. Streng atferdskontroll, hyppig bruk av politi og fraværet av omsorgsfulle relasjoner skaper stigma, kriminalisering og eksklusjon. Institusjonelle trekk forsterker sårbarheten til barna og peker på behovet for en systemisk omlegging som fremmer relasjonell omsorg og respekt for individuelle identiteter.

En kvalitativ studie i Ontario (Edwards, Laylor, et al., 2023) ser på erfaringene til svarte ungdommer fra Karibia i offentlig omsorg ($n = 27$; 16–26 år). Målet er å forstå hvordan disse miljøene speiler fengselsinstitusjoner og bidrar til overvåkning, kontroll og kriminalisering. Metoden er kvalitativ, med dybdeintervjuer analysert tematisk. Resultatene viser at de svarte ungdommene opplever offentlig omsorg som straffende og restriktiv, med faste rutiner og konstant overvåkning som minner om fengselsmiljøer. Institusjonell rasisme og institusjonelle praksiser forsterker disse fengselsaktige forholdene og undergraver ungdommenes psykiske helse og tilhørighet. Edwards et al. konkluderer med at omsorgsmiljøer for svarte ungdommer i Ontario opererer med logikker som speiler fengselsinstitusjoner. Overvåkning, kontroll og institusjonell rasisme preger disse miljøene og undergraver ungdommenes trivsel og utviklingsmuligheter. For å bryte disse mønstrene må omsorgsmodeller revurderes med vekt på kulturell respons, emosjonell trygghet og aktiv antirasisme.

I nok en kvalitativ studie i USA (Simmons-Horton, 2021) utforskes erfaringene til ungdommer i alderen 18–24 år ($n = 10$) som både er tilknyttet fosterhjem og rettssystemet. Målet med studien er å undersøke hvordan ungdommer med erfaring fra både barnevernet og ungdomsstraffesystemet – ofte omtalt som «dual-status

youth» – forstår og forklarer sine egne opplevelser i disse to overlappende systemene. Hensikten er å belyse årsakene til og konsekvensene av dobbelt involvering, slik ungdommene selv opplever det, samt identifisere utfordringer som er spesifikke for det å navigere begge systemer samtidig. Deltakerne er både afroamerikanske og latinamerikanske ungdommer (fire gutter og seks jenter). De fleste hadde erfaring fra flere ulike institusjonsopphold, inkludert gruppehjem, behandlingsinstitusjoner, ungdomsfengsel, psykiatriske sykehus og krisesentre. Forskningsmetoden er kvalitativ og bygger på et fenomenologisk design, der formålet er å få en dypere forståelse av deltakernes levde erfaringer. Resultatene viser tre hovedtemaer. For det første hadde ungdommene ulike veier inn i de to systemene, men mange pekte på at svikt i barnevernet var en utløsende faktor for kontakten med rettssystemet. Alle deltakerne rapporterte minst to plasseringer, og alle bortsett fra én, hadde vært i psykiatrisk sykehus, internering, behandling i bolig eller gruppehjem. For det andre rapporterte de omfattende traumatiske opplevelser, både miljømessige (som vold, omsorgssvikt og fattigdom) og systemiske (som hyppige flyttinger og dårlig behandling i institusjonene). For det tredje beskrev de en gjennomgående mangel på normalitet i livet sitt med få muligheter for sosialt liv, skolegang eller å utvikle seg til selvstendige voksne. Mange følte seg stemplet, isolert og lite støttet, men noen fortalte om positive relasjoner til enkeltpersoner i systemet. De beskrev hvordan de ofte ble behandlet strengere enn andre ungdommer som kun var involvert i ett system, og hvordan de ble sett på som et problem. Studien konkluderer med at ungdommer med dobbelt status har større ulemper som følge av systemsvikt, gjentatte traumer og institusjonell forsømmelse. Mange viste likevel motstandskraft og vilje til å bidra til forandring og håp for fremtiden, noe fagfolk kan bruke når de jobber sammen med ungdommene. Studien påpeker også at multisystemsamarbeid har vist seg å være effektivt. Fordelene inkluderer strømlinjeforming av tjenester, utvidet støtte og økt forståelse av roller og ansvar blant fagpersoner innenfor barnevern og kriminalomsorg rettet mot ungdommer.

13.1 Oppsummering – ungdomsstraff

De fire studiene viser et tydelig mønster: Unge i omsorgsinstitusjoner, spesielt de som er involvert i rettssystemet eller tilhører minoritetsgrupper, opplever miljøene som stigmatiserende, kontrollerende og dehumaniserende, men de opplever også motstandskraft. I stedet for å fremme rehabilitering og utvikling gjenskaper institusjonene ofte straffende dynamikker som undergraver ungdommenes autonomi, verdighet og identitet. Samlet peker studiene på behovet for reformer som fremmer relasjonell omsorg, kulturelt tilpassede tiltak og reell ungdomsmedvirkning.

13.2 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Ponnert (2024): Fremtidige reformer bør legge vekt på å transformere organisasjonsstrukturene i låste barnevernsinstitusjoner, slik at ungdommer får reell mulighet til deltakelse, anerkjennelse og relasjonell tillit, for å motvirke følelser av maktesløshet og usynlighet.

Day et al. (2023): Forfatterne anbefaler en grundig gjennomgang av barnevernspraksis for å redusere institusjonelle trekk, styrke individuell og relasjonell støtte og sikre fleksible, barnevennlige plasseringer som validerer barnas identitet og erfaringer.

Edwards et al. (2023): Det bør utvikles alternative omsorgsmodeller for svarte ungdommer som er kulturelt tilpasset, emosjonelt støttende og eksplisitt antirasistiske, sammen med politiske reformer for å bekjempe systemisk rasisme i barnevernet.

Simmons-Horton (2021): Forfatteren understreker behovet for traumeinformert og kulturelt responsiv praksis og bedre samarbeid mellom barneverns- og rettsinstanser. De unges stemmer bør inkluderes i utformingen av tiltak og systemer som støtter dem i overgangen til voksenlivet. Forskning bør følge ungdommer over tid.

14 Skole

I dette kapittelet presenteres de inkluderte publikasjonene som omhandler temaet skolegang før, under eller etter omsorgsplasseringen. Dette utgjør 15 artikler. Studiene omhandler følgende tema: a) relasjoner og skolemiljø (seks studier), b) frafall og fullføring (seks studier) og c) skoleprestasjoner (tre studier). Ti av studiene er basert på kvalitative metoder og fem på kvantitative data. Tre av studiene er gjennomført i USA, fire i Canada, to i Belgia, én i Frankrike, én i Storbritannia, én i Wales, to i Norge og én i Danmark.

14.1 Relasjoner og skolemiljø

En kvalitativ studie (A. G. Day et al., 2017) fra USA utforsker skoleopplevelsene til ungdommer ($n = 45$) under kriminalomsorg som går på spesialskoler tilknyttet behandlingsinstitusjoner i barnevernet. Studien undersøker faktorer som hemmer og fremmer skoleengasjementet til disse ungdommene. Den viser hvordan skoleklimaet ved disse spesialskolene påvirket de unge, at skoler med streng disiplin kan påvirke humøret, og hvilke faktorer som fremmer eller hindrer skoleengasjement. Temaene inkluderer problemer knyttet til samhandling med lærere, klassekamerater og annet personale ved institusjonen og skolen, ungdommenes manglende evner til å håndtere mellommenneskelige forhold samt et misforhold mellom ungdommenes utdanningsbehov og tjenestene som tilbys. Studien bekrefter kjente faktorer og gir ny innsikt i hva som fremmer eller hemmer skoleengasjementet blant unge med traumer og kriminell erfaring. For å forbedre skolemiljøet og øke gjennomføringen er det viktig å forstå dette og inkludere ungdommenes perspektiver. Studien understreker betydningen av å involvere ungdommene som aktive deltakere i utviklingen av strategier for å møte utdanningsutfordringene deres. Det anbefales at skoler engasjerer seg sterkt i tverrfaglig samarbeid med fagfolk innenfor psykisk helse, barnevern og kriminalomsorg for ungdommer.

En kvalitativ kanadisk studie (Marion et al., 2024) utforsker hvordan ungdommer ($n = 35$) som er under institusjonsomsorg, opplever skolebytte. Resultatene viser at skolebytter forstyrrer utdanningen til unge mennesker. Studien illustrerer hvordan disse forstyrrelsene kan påvirke de unges utdanningsopplevelse negativt, og identifiserer faktorer som kan fremme kontinuitet i skolegangen. Disse faktorene innebærer å involvere ungdommer i beslutningsprosesser. De innebærer også å fremme samarbeid mellom skoler og sosiale tjenester. Det er viktig å styrke lærernes forståelse av disse ungdommenes situasjon, spesielt i det ordinære skolesystemet. Det anbefales at man tilbyr støtte som gjør at de unge kan opprettholde og utvikle vennskap ved skolebytte.

En kvalitativ studie fra Storbritannia (Quarmby, 2014) utforsker hvilke erfaringer ungdommer ($n = 4$) i barnevernsinstitusjon har med sport og fysisk aktivitet. Funnene viser at ungdommene deltok i idrett for å tilbringe tid med venner og bygge sosial kapital. Imidlertid førte flyttinger til brudd i deltakelsen. Funnene viser at barrierene som disse ungdommene møter, kan ligne på utfordringene som barn fra lavinntektsfamilier står overfor, men at ustabilitet i omsorgssituasjonen (flyttinger) fører til at de må avbryte deltakelsen i idrett og fysisk aktivitet. Dette kan skape ytterligere utenforskap, da utvikling av sosiale nettverk var en viktig grunn til å delta i fysisk aktivitet og idrett. Studien konkluderer med at vi har lite kunnskap om hvordan ungdommer i offentlig omsorg deltar i og opplever kroppsøving og skoleidrett. Det er viktig å undersøke om aktivitetene som tilbys på skolen, samsvarer med aktivitetene som disse barna har mulighet til å delta i utenfor skolen. Ungdommer som bor i fosterhjem eller familiebaserte omsorgsløsninger, og ungdommer som bor i institusjoner, bør inkluderes i forskningen, da de kan møte helt ulike utfordringer.

I en kvalitativ studie i Belgia (Van Holen et al., 2021) var formålet å få innsikt i skoleopplevelsene til langtidsplasserte fosterbarn ($n = 27$). Alle fosterbarna i studien så på skole som svært viktig og oppga at det å fullføre skolen var viktig for fremtiden deres. De trakk frem lærere, andre profesjonelle hjelpere og fosterforeldre som viktige støttepersoner i skolegangen. Selv om de fleste av fosterbarna oppga at

omsorgsplasseringen ikke påvirket utdanningen deres, ga en tredjedel eksempler på negative erfaringer. De negative erfaringene var hovedsakelig knyttet til den opprinnelige familien og personlige problemer som hindret konsentrasjon, noe som igjen påvirket skoleprestasjoner og førte til atferdsproblemer, skolefravær og skolebytte. Nesten halvparten av fosterbarna hadde skolevansker, hovedsakelig ved starten av fosterhjems plasseringen. Disse vanskene inkluderer mobbing, konsentrasjonsvansker og negative reaksjoner på det å være plassert i fosterhjem. Dette påvirker igjen skoleprestasjonene. Studien understreker behovet for tiltak som støtter fosterbarn på skolen og forbedrer skoleprestasjonene deres. Studien anbefaler at personer som kommer i kontakt med fosterbarn, som lærere og jevnaldrende, får bedre kjennskap til fosterhjemsomsorg. Det bør utvikles undervisningspakker som forklarer fosterhjemsomsorg.

En kvalitativ studie (Mountz et al., 2020) utforsker utdanningsrelaterte erfaringer blant ungdommer som tidligere hadde vært i fosterhjem. Alle deltakerne (n = 25) var LHBTQ-personer i alderen 18–26 år, bosatt i Los Angeles. Funnene viste at disse ungdommene opplevde utdanningsmessige barrierer og utfordringer. I tillegg hadde de blitt utsatt for vedvarende mobbing og trakassering i grunnskolen og videregående skole. Disse barrierene og utfordringene ble forsterket av strukturell og individuell diskriminering knyttet til seksuell orientering, kjønnsidentitet og andre interseksjonelle identiteter. Blant ungdommene som klarte å begynne på høyskole eller universitet, var campusbaserte støtteprogrammer for nåværende og tidligere fosterhjemsungdommer til stor hjelp. Studien påpeker at det er viktig å ta i bruk tilgjengelige virkemidler for å fjerne utdanningsbarrierene for ungdommer i fosterhjem og å iverksette støttetiltak som har vist seg å være effektive. Disse tiltakene vil ha størst effekt når de er utformet sammen med ungdommene og tilpasset behovene til dem som er mest marginalisert i barnevernet, inkludert ungdommer som identifiserer seg som LHBTQ.

En norsk kvalitativ studie (Ulset, 2020) utforsket skoleerfaringene til ungdommer som bodde på barnevernsinstitusjon. Studien er basert på kvalitative intervjuer med ungdommer (n = 8) i alderen 15–19 år. Fem av informantene gikk på ungdomsskolen og tre på videregående skole. Studien viste at ungdommene så på skolen som viktig, men at de opplevde både faglige og sosiale utfordringer. Hyppige flyttinger og skolebytter under barnevernsplasseringer var spesielt utfordrende. De som opplevde stabilitet i plasseringen, derimot, rapporterte om høyere grad av tilhørighet og trivsel. Ungdommene opplevde at de ansatte på institusjonene la vekt på skolegang, men at det var varierende engasjement og forventninger til skolearbeidet. De assosierte også trivsel med sosiale bånd og gode relasjoner til jevnaldrende og lærere. Noen syntes det var vanskelig å passe inn på skolen og følte seg dømt på grunn av bosituasjonen sin. Forfatteren fremholder at et godt skole- og opplæringstilbud for barn og unge som bor i barnevernsinstitusjoner, fordrer at de opplever tilhørighet og trivsel på denne arenaen. Da må barnevernet bidra til å fremme stabilitet og kontinuitet i livet deres.

En dansk kvalitativ studie (Mølholt et al., 2024) undersøker hvordan unge voksne med erfaring fra omsorgsplasseringer forholder seg til utdanning og fremtidig suksess (n = 30, 18–29 år). Intervjuene ble analysert for å forstå hvordan usikkerhet preget de unges forventninger, med utgangspunkt i Luhmanns teori. Studien identifiserer tre måter disse unge navigerer forventninger på: tillit, risiko og fare. Tillit innebærer en tro på positiv utvikling støttet av stabile omsorgspersoner. Risiko oppstår når utdanningssystemet oppleves som komplisert og fremtiden som uforutsigbar, særlig ved overgangen ut av barnevernet. Fare oppstår når barnevernet griper inn på måter som skaper uro og får den unge til å trekke seg fra støtteapparatet. Studien konkluderer med at utdanningsmessig suksess henger tett sammen med hvordan de unge håndterer usikkerhet, og at dette formes av deres sosiale, institusjonelle og livshistoriske kontekst.

14.2 Frafall og fullføring

En kvantitativ studie i Canada (Goyette et al., 2021) er rettet mot unge som har vært, eller er, under barnevernets omsorg (n = 1136). Dataene utgjør to runder med intervjuer av de unge samt registerdata tilknyttet disse. Formålet med studien var å undersøke sammenhengen mellom ustabile omsorgsplasseringer og ulike utfall som påvirker ungdommenes muligheter i overgangen til voksenlivet. Studien fant at ungdommer som opplever mer ustabilitet i omsorgsplasseringer, har en mye høyere sannsynlighet for å droppe ut av skolen tidlig. Resultatene viser at disse ungdommene har en mye lavere sannsynlighet for å bestå videregående skole, noe som påvirker deres videre jobbmuligheter. Studien anbefaler at man fokuserer på å redusere ustabilitet i omsorgsplasseringer og forstyrrelsene som følger med hyppige flyttinger. Dette vil sannsynligvis føre til at ungdommer som er i ferd med å forlate barnevernets omsorg, er bedre forberedt på voksenlivet.

En annen kvantitativ studie i Canada (Dumollard et al., 2023) er basert på det samme datasettet som studien til Goyette et al. (2021) (n = 1136). Studien analyserte utdanningsnivået (fullføring av videregående skole) og bosituasjonen til ungdommer som er involvert i både barnevernet og rettssystemet samtidig («dual-system youth»). Studien så på sosial støtte i nettverket for å få en bedre forståelse av utfordringene disse unge møter i overgangen til voksenlivet. Resultatene viser at ungdommer som er involvert i både barnevernet og rettssystemet, i gjennomsnitt har større sannsynlighet for ikke å fullføre videregående skole innen 17-årsalderen enn ungdommer som kun mottar tjenester fra barnevernet. Studien viser også at ungdommer som er involvert i både barnevernet og rettssystemet, i mindre grad drar nytte av sosial støtte fra nettverket sitt i skolegangen enn ungdommer som kun mottar tjenester fra barnevernet. Når de forlater barnevernets omsorg, har de også en mer ustabil bosituasjon enn jevnaldrende som kun har vært involvert i barnevernet. Disse utfordringene utgjør betydelige hindre i overgangen til voksenlivet. Artikkelen etterlyser derfor økt oppmerksomhet rundt situasjonen til ungdommer som er involvert i både barnevernet og rettssystemet, både i forskning, offentlig politikk og praksis, for å forbedre tjenestene og støtten som tilbys dem.

En kvantitativ studie fra Frankrike (Derivois et al., 2015) hadde som mål å identifisere hvordan man best kunne forebygge – og vurdere levekår og risiko for – skolefrafall blant barn (n = 91) som var under omsorg i det franske barnevernssystemet. Dataene ble samlet inn via spørreskjema om sosiodemografiske forhold og risiko for skolefrafall (QERDS). Resultatene viser at jo eldre disse barna blir, desto mer knytter de akademiske utfordringer til seg selv. De yngste tilskriver problemene til miljøet, mens eldre barn ofte ser seg selv som årsaken til sine egne utfordringer. Resultatene viser at det er behov for forebyggende tiltak for å styrke barnas selvfølelse. Det er også viktig å legge til rette for et samarbeid mellom foreldre, pedagoger og lærere som er til barnets beste. Samarbeid mellom alle aktører er avgjørende for å forebygge skolefrafall og iverksette tidlige tiltak.

En kvalitativ studie fra Canada (Rutman & Hubberstey, 2018) utforsket hvilke erfaringer ungdommer over 19 år som hadde bodd i fosterhjem (n = 20), hadde med hensyn til hva som fremmer eller hemmer barn og unge i å fullføre videregående skole. Funnene gir sterk støtte til skolens verdi som en normativ arena som skaper normalitet og forutsigbarhet. Studien understreker betydningen av en relasjonsbasert tilnærming, inkludert en person som følger opp og støtter oppmøte, stabilitet i skole, bosted og nærmiljø, en helhetlig oppfølgingsmodell samt deltakelse i fritidsaktiviteter. Barn og unge i omsorgstiltak er opptatt av betydningen av å fullføre utdanningen sin. De verdsetter vennskap, relasjoner, fritidsaktiviteter og støtten som følger med skolehverdagen. I tillegg ønsker de å oppleve tilhørighet, samhörighet og den positive opplevelsen av å fullføre videregående opplæring. Studien konkluderer med at det å forbedre disse barnas skoleerfaringer og resultater må være en prioritet for alle involverte.

En kvantitativ studie fra Belgia (Gypen et al., 2022) inkluderte unge (n = 220) i alderen 21–27 år som tidligere hadde vært i fosterhjem eller institusjon. Studien viser at det å ha flere plasseringer/flyttinger og lite

emosjonell støtte i omsorgstiltaket hadde sammenheng med lavere grad av fullført utdanning. Resultatene viser også at risikoen for hjemløshet øker med flere omsorgsplasseringer og med lavere utdanningsnivå. Ungdommer som tidligere har vært fosterbarn, eller som har vært under institusjonsomsorg, oppnår et betydelig lavere utdanningsnivå, tjener mindre og opplever oftere hjemløshet enn sine jevnaldrende. Ungdommer med erfaring fra institusjonsomsorg oppnår lavere utdanningsnivå og er oftere arbeidsledige enn fosterbarn. Nesten 40 prosent av unge fra institusjon slutter skolen uten å fullføre. Disse høye tallene kan forklares med at ungdommer som forlater institusjonsomsorg, ofte forlater omsorgen i yngre alder enn fosterbarn. Gruppen av barn i institusjonsomsorg har også oftere emosjonelle problemer eller atferdsproblemer, noe som kan føre til flere skolebytter og dermed til tidligere skoleavbrudd eller fullføring av utdanning. Det er generelt også flere plasseringer blant barn i institusjon enn blant fosterbarn, noe som også kan være en årsak til lavere utdanningsprestasjoner. Studien viser at ungdommer som hadde flere plasseringer og mindre individuell terapi (emosjonell støtte), og som ble plassert på grunn emosjonelle problemer eller foreldres rusmisbruk, hadde lavere sannsynlighet for å oppnå høyere kvalifikasjoner utdanningsmessig. Studien konkluderer med at det er viktig å støtte unge som forlater omsorgen, i å fullføre utdanningen, for at de skal kunne ha de samme mulighetene i samfunnet som andre. Studien anbefaler beslutningstakere å øke støtten til utdanning og økonomisk støtte. Flyttinger og skolebytter bør minimeres, og samfunnet bør investere i psykologisk støtte under plasseringen.

En kvalitativ norsk studie (Skilbred & Iversen, 2014) utforsket erfaringer hos unge voksne som har bodd i fosterhjem, og som har lyktes med å ta høyere utdanning. Studien er basert på kvalitative intervjuer (n = 16) med unge voksne (22–31 år) som hadde vært i fosterhjem, og som holdt på med, eller hadde avsluttet, høyere utdanning. Tretten fosterforeldre ble også intervjuet. Studien fant at viktige faktorer som bidro til suksess, blant annet var den unges motivasjon og innsats og fosterforeldrenes evne til å skape tilhørighet, struktur, rutiner og verdier. Daglige rutiner og fosterforeldrenes vektlegging av skolegang og hardt arbeid var også avgjørende. En sterk motivasjon for å få et bedre liv enn foreldrene var en viktig faktor. Betydningen av å føle seg som et vanlig barn og å ha en trygg base ble fremhevet. Forfatterne foreslår en bedre kartlegging av barnets skolekunnskaper etter flytting til fosterhjem og videre oppfølging med sikte på å tette kunnskapshullene. De fremholdt også betydningen av å rekruttere fosterforeldre som både kan skape tilhørighet for barnet, har gode verdier og holdninger til skole og evner å lage en god struktur i hverdagslivet generelt og skolearbeidet spesielt.

14.3 Skoleprestasjoner

En kvalitativ studie i Wales (Mannay et al., 2017) utforsker utdanningserfaringene til barn og unge under offentlig omsorg (n = 67), med særlig vekt på hvordan tildelingen av rollen som barnevernsbarn gjennom skolens politikk og praksis kan føre til utilsiktede konsekvenser og forsterke ulemper. Deltakerne hadde erfaring med en rekke omsorgsplasseringer. Funnene viser hvordan utdanningspolitikk og praksis skaper en avstand mellom barn og unge under offentlig omsorg og den dominerende diskursen om skole og prestasjoner. Dette skjer gjennom tildelingen av rollen som «støttet elev» (elev med særskilte behov), som tillater, og til og med oppmuntrer til, at barn og unge ikke lykkes akademisk fordi de har en kompleks og ustabil hjemmesituasjon. Imidlertid avviser de unge disse lave forventningene fordi de ønsker å bli utfordret og oppmuntret til å realisere sitt fulle potensial. Artikkelen argumenterer for at skolen må integrere en mer nyansert forståelse av ambisjonene og evnene til barn og unge under offentlig omsorg. Dette er avgjørende for å utvikle effektive støttesystemer som kan bidra til at flere fullfører utdanningen.

En kvantitativ studie fra USA (McGuire et al., 2021) hadde som mål å få kunnskap om kilder til sosial støtte som bidrar til positiv skolefungering for barn i fosterhjem. Ungdommer i fosterhjem deltok i studien (n = 257). Informasjon om kilder til sosial støtte ble innhentet gjennom selvrapportering. Informasjon om plassering og omsorgsforhold ble hentet fra barnevernets saksmapper, lærere rapporterte om ungdommenes psykososiale helse i skolen, og karakterer ble innhentet fra skolens arkiver. Studien

undersøkte sosial støtte og hvordan erfaringer med hyppige flyttinger og skolebytter kan påvirke de unges læring og tilgang på sosial støtte. Resultatene viser at ungdommene opplevde at sosial støtte fra lærere hadde størst betydning både for skoleprestasjoner og psykosial helse, og at denne støtten var viktigere enn støtten fra foreldre, venner eller klassekamerater. Dataene antyder at hyppige flyttinger var forbundet med mer negativ psykososial helse blant ungdommer i fosterhjem (problemer med å tilpasse seg og flere symptomer på internaliserende vansker, eksternaliserende vansker og skoleproblemer). Funnene understreker behovet for videre forskning på lærernes viktige rolle i å fremme skoleprestasjoner blant ungdommer i fosterhjem samt på betydningen av plasseringsoverganger i relasjon til akademisk fungering.

14.4 Oppsummering – skole

Studiene som omhandler skole, viser at barn og unge med erfaring fra omsorgsplassering i barnevernet ofte møter betydelige utfordringer i skole- og utdanningssystemet. Ustabilitet i omsorgssituasjonen, hyppige skolebytter og manglende kontinuitet i skolegangen svekker både den faglige utviklingen og sosial tilhørighet (Marion et al., 2024; Møhlholt et al., 2024; Quarmby, 2014; Ulset, 2020).

Forskning fra flere land viser at ungdommer med erfaring fra barnevernet har økt risiko for skolefravall og lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring. Ustabile omsorgsplasseringer, hyppige flyttinger og mangel på emosjonell støtte er gjennomgående faktorer som svekker skolerresultater og fullføring (Goyette et al., 2021; Gypen et al., 2022). Ungdommer som har vært i institusjon, er særlig utsatt, med høyere frafallsrater og lavere utdanningsnivå enn dem som har bodd i fosterhjem, noe som også henger sammen med flere plasseringer og tidligere avslutning av omsorg (Gypen et al., 2022).

Samtidig viser studier at ungdommer som er involvert i både barnevernet og rettssystemet, har enda lavere fullføringsgrad og svakere nettverk, noe som forsterker utfordringene i overgangen til voksenlivet (Dumollard et al., 2023). Forskningen tyder også på at eldre barn i barnevernet i større grad internaliserer skolevansker enn yngre, noe som kan svekke selvfølelsen og øke risikoen for frafall (Derivois et al., 2015). Mannay et al. (2017) peker på at traumer og ustabile omsorgsforhold fører til lavere skoleprestasjoner. I tillegg viser de hvordan skolens praksis med å merke disse elevene som «barnevernsbarn» eller «støttede elever» kan føre til stigmatisering og lave forventninger, noe som undergraver de unges motivasjon og muligheter for faglig utvikling.

Sosial støtte og stabile relasjoner fremstår som avgjørende for å fremme fullføring av utdanning. Ungdommer som har tilgang til trygge voksne og struktur i hverdagen, opplever større grad av tilhørighet og motivasjon for å lykkes på skolen (Rutman & Hubberstey, 2018; Skilbred & Iversen, 2014). Fosterforeldres evne til å skape forutsigbarhet og støtte rundt skolegangen trekkes frem som sentralt for å lykkes med høyere utdanning (Skilbred & Iversen, 2014). McGuire et al. (2021) fremhever læreres støtte som særlig viktig for både skoleprestasjoner og psykisk helse og viser at støtte fra lærere hadde større betydning for barn i fosterhjem enn støtte fra foreldre og jevnaldrende.

Mange opplever imidlertid manglende forståelse og støtte fra voksne både på skolen og i institusjonen (A. M. Day et al., 2023; Van Holen et al., 2021). Flere studier understreker betydningen av å involvere ungdommene i beslutninger som angår utdanningen deres, og å utvikle tiltak i samarbeid med dem (A. M. Day et al., 2023; Mountz et al., 2020).

Samtlige studier fremhever at stabilitet både i omsorgs- og bosituasjonen er en forutsetning for å styrke skoleprestasjonene til og øke fullføringsgraden blant barn og unge i offentlig omsorg. Hyppige flyttinger og ustabile plasseringer svekker relasjoner til lærere og medelever, forstyrrer læringsprosesser og reduserer tilgangen på sosial og faglig støtte.

14.5 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene understreker at stabilitet, relasjonell støtte og systemisk samarbeid er viktig for å forbedre utdanningsresultatene til barn og unge i barnevernet. Det kreves økt kompetanse blant lærere og fagpersoner samt bedre samarbeid mellom skole, barnevern og helsevesen. Effektive støttesystemer bør kombinere emosjonell støtte med faglige forventninger og tilpasset oppfølging, slik at ungdommer i offentlig omsorg får reelle muligheter til å lykkes i skolen.

Flere forskere tar til orde for å styrke skolemiljøet fordi forskningen viser at relasjoner til lærere og medelever er avgjørende for de unges skoleengasjement og skoleprestasjoner (A. G. Day et al., 2017; McGuire et al., 2021; Rutman & Hubberstey, 2018; Van Holen et al., 2021). Personlig oppfølging, stabilt skolemiljø og helhetlig støtte øker fullføringsgraden (Rutman & Hubberstey, 2018). Videre må skolebytter håndteres med ungdommenes deltakelse og støtte til relasjonsbygging (Marion et al., 2024).

Van Holen et al. (2021) anbefaler at lærere og ansatte får opplæring om hvordan det er å vokse opp i fosterhjem (Van Holen et al., 2021).

Flere forskere legger vekt på viktigheten av å styrke samarbeid mellom instanser og koordinering av tjenester: barnevern, skole, psykisk helsevern og institusjoner (A. G. Day et al., 2017; Derivois et al., 2015; Dumollard et al., 2023). Det anbefales at skoler engasjerer seg sterkt i tverrfaglig samarbeid med fagfolk innenfor psykisk helse, barnevern og kriminalomsorg for ungdommer (A. G. Day et al., 2017).

Flere forskere er opptatt av at tiltak og oppmerksomhet må tilpasses spesielt utsatte og sårbare grupper som for eksempel ungdommer som er involvert i kriminalitet, og LHBTQ-ungdommer (Dumollard et al., 2023; Mountz et al., 2020).

Derivois et al. (2015) anbefaler at forebygging starter tidlig med fokus på selvtillit, samarbeid mellom aktører og strukturert oppfølging (Derivois et al., 2015).

15 Overgang og selvstendigjøring – ettervern

I dette kapittelet presenteres de 22 inkluderte publikasjonene som omhandler «self sufficiency» i betydningen å klare seg selv og bli selvstendig. Seksten artikler er basert på kvalitative metoder, fire bygger på kvantitative data, mens to er basert på mixed methods. I fem av artiklene er støtte før, under og etter flytting fra offentlig omsorg et fremtredende tema. Fire artikler omhandler bolig, skole og arbeid, mens tre studier undersøker barn og unges erfaringer med overganger i videre forstand. I åtte av tekstene er minoritet en sentral tematikk. Av de 22 studiene er tolv gjort i USA, fem i Canada og fem i Europa, herunder to i Irland, én i Spania, én i Storbritannia og én i Sverige.

15.1 Støtte før, under og etter flytting

I en kvalitativ studie fra USA (n = 21) (Abrams et al., 2017) var formålet å undersøke hvordan politiske kontekster påvirker ungdommers syn på selvforsørgelse ved overgangen fra fosterhjem. Deltakerne definerte selvforsørgelse hovedsakelig som økonomisk uavhengighet og planlegging for suksess. Dette innebar blant annet å klare seg alene og å bli/være selvstendig gjennom støtte fra andre, inkludert sosiale tjenester. Studien fant at langsiktig implementering av utvidet fosterhjemsomsorg kan bidra til å forme klientenes syn på å akseptere og bruke utvidet støtte for å oppnå selvforsørgelse, og at selvforsørgelse ikke nødvendigvis betyr å isolere seg fra potensielle støttekilder.

En svensk kvalitativ studie (n = 65) (Höjer & Sjöblom, 2014) hadde som mål å undersøke unges erfaringer med støttende og ikke-støttende faktorer etter at de hadde forlatt omsorgsbasen. Overgangen ble i mange tilfeller beskrevet av de unge som dårlig planlagt. Noen mottok støtte fra sitt formelle nettverk knyttet til bolig og økonomiske forhold, mens få mottok tilsvarende støtte knyttet til arbeid og utdanning. Emosjonell støtte ble hovedsakelig gitt av partnere og venner. Samlet sett tyder resultatene på at tilgang til støtte er en nyttig faktor for unge som forlater omsorgen, men de tyder også på at mange ikke hadde slik støtte, verken fra formelle eller uformelle nettverk.

En longitudinell transformativ mixed methods-studie fra USA (Mitchell et al., 2015) undersøker hvilke erfaringer ungdommer i alderen 17, 19 og 21 år (n = 198) som har flyttet ut fra fosterhjem, har med å leve et selvstendig liv. Det primære målet med transformativ forskning er å forbedre situasjonene for marginaliserte grupper ved å anbefale spesifikke endringer i sosialpolitikken, basert på forskningen som er gjennomført. Ni kritiske områder ble undersøkt: utdanning, sysselsetting, bolig, risikoferd, tilgang til helseforsikring, sosiale relasjoner med voksne, familie og venner, overgangsplaner, bekymringer knyttet til overgangen og personlige mål. De fleste ungdommene rapporterte at ressurser, sosial støtte og personlige vaner og ferdigheter var viktige når de forberedte seg på overgangen. Ungdommene uttrykte også bekymringer for om de ville klare seg alene uten tilstrekkelig støtte, og usikkerhet rundt om de ville klare seg på egen hånd. De rapporterte om behov for respektfulle relasjoner og sosial støtte fra familie, venner, mentorer, sosiale nettverk, jevnaldrende og kontaktpersoner. Funnene viser at 17-åringer står overfor betydelige utfordringer i overgangen, og at det er viktig at overgangen planlegges, og at det er tilstrekkelig med ressurser til å hjelpe ungdommene med å leve et selvstendig liv. Ungdommenes stemmer bekrefter at et mer omfattende og intensivt engasjement og støtte, med full deltakelse fra ungdommene selv, er avgjørende for fremtiden deres. Å spørre ungdommer om deres personlige ambisjoner og om hvilke utfordringer de opplever, gir innsikt i hvordan vi kan oppmuntre og støtte dem i å nå målene sine de neste fem årene.

En kvalitativ casestudie utført i England (Field et al., 2021) undersøkte behovene og erfaringene til unge kvinner (n = 5) ved overgangen fra omsorg. Kvinnene hadde fått spesialisert terapeutisk boligomsorg rettet mot unge kvinner med et stort behov for støtte. Kvinner blir henvist til enheten av barnevernet i en alder av 16 eller 17 år og er derfor svært nær den alderen hvor omsorgen skal avsluttes. Funnene fremhever

spenningene mellom oppfatninger om barndom og forventninger til voksenlivet rundt denne gruppen unge mennesker. Å nærme seg 18-årsalderen får frem sårbarhet på den ene siden og ansvar på den andre. Ettersom de unges behov ikke endrer seg over natten når de fyller 18 år, må barne- og voksentjenester samarbeide bedre med hverandre, og bedre med unge som har et stort hjelpebehov, for å sikre at de fortsatt mottar de tjenestene de trenger også når de har nådd myndighetsalder. Dersom staten har til hensikt å fremme unge menneskers behov i omsorgssystemet, innebærer dette å sikre at de ikke blir negativt påvirket bare fordi de er blitt voksne.

En kanadisk kvalitativ studie (Lalonde et al., 2021) blant ungdommer i alderen 18–29 år ($n = 10$) viser at ungdommer som forlater omsorgsplasseringen, kan få dårligere helse og boforhold enn andre. Dataanalysen avdekket temaer som opplevelsen av en ustabil boligsituasjon og hjemløshet, mangel på formell støtte samt at ungdommer som forlater omsorgen, kan ønske seg tilbake. Forfatterne understreker betydningen av å støtte unge i å utvikle livsferdigheter – kompetanse for å klare seg i livet – mens de er omsorgsplassert. I tillegg tyder resultatene på at det å åpne for at ungdommer kan velge å returnere til omsorgstiltaket (etter at det er avsluttet), kan bidra til at man unngår en ustabil boligsituasjon og hjemløshet.

15.2 Bolig, skole og arbeid

En mixed methods-studie fra USA (Munson et al., 2024) undersøkte unges forberedelse/beredskap for livet etter omsorgsplassering. Ungdommer i alderen 18–22 år ($n = 204$) som hadde vært omsorgsplassert, deltok. Først ble følgende kvantitative mål på forberedelse undersøkt: (1) sysselsetting, (2) utdanning/opplæring, (3) helsetjenester, (4) bolig og (5) økonomistyring. Deretter ble alle deltakerne spurt om hva som hadde vært mest nyttig når det gjaldt å forberede dem på å leve som voksne. Den andre fasen fokuserte på kvalitative intervjudata. Deltakerne ble spurt: Hva har vært mest nyttig når det gjelder forberedelse til livet som voksen? Seks temaer (med undertemaer) kom frem i dataanalysen: (1) tvungen selvstendighet, (2) lærdom av feil, (3) programmer og tjenester, (4) familiestøtte, (5) struktur og (6) rollemodeller. Studien antyder at unge voksne føler seg noe mer forberedt på områder som handler om sysselsetting, økonomistyring og finansiering, enn andre områder.

En kvalitativ studie gjennomført i Irland og Spania (Catalonia) (Arnau-Sabatés & Gilligan, 2015) utforsker faktorer som påvirker unges inntreden og fremgang i arbeidslivet etter at de har flyttet ut fra offentlig omsorg. Unge i alderen 23–33 år deltok ($n = 22$, 10 fra Irland og 12 fra Catalonia). Funnene kaster lys over erfaringene til unge voksne som hadde vært i omsorg over lengre perioder, og som hadde blitt godt etablert på arbeidsmarkedet etter at de forlot omsorgen. Studien viser at det ikke finnes noen enkel lineær progresjon fra skole til arbeid. Det var en variasjon av veier og inngangsporter til det å komme i fullt arbeid. Det mest slående var kanskje at fremgang i arbeidslivet typisk begynte lenge før den unge hadde forlatt omsorgen. Fra deltakernes fortellinger er det klart at utdanning var en viktig «muliggjører» for arbeid, men at den uformelle læringen som ble oppnådd, blant annet gjennom deltidsarbeid, også var en verdifull komponent.

En kanadisk kvalitativ studie (Nichols et al., 2022) undersøkte unges ($n = 38$, 16–29 år) erfaringer med å navigere i barnevernstjenester. Formålet var å identifisere institusjonelle, lovgivningsmessige og politiske prosesser som skaper utfordringer for ungdommer som er – eller står i fare for å bli – hjemløse. Sammen med unge medforskere ble det gjennomført 38 kvalitative intervjuer med følgende spørsmål: Hva er unges erfaringer med statlige systemer, og hvordan har disse erfaringene påvirket, og blitt påvirket av, forhold knyttet til boligustabilitet? Hvilke institusjonelle og sosiale prosesser identifiserer ungdommer som mulige årsaker til systemsvikt? Forskerne ønsker også å finne ut hvilke politiske og lovgivningsmessige rammer som former de praksisene, diskursene og programmene som ungdommene beskriver. Ifølge analysen identifiserte ungdommene følgende praksiser som kunne bidra til hjemløshet: bruken av totalinstitusjoner, kriminalisering av ungdommer som rømmer, brått opphør av tjenester ved fylte 18 år, systemisk svikt i det

å se ungdommer som rettighetshavere samt en altfor komplisert «frigjøringsprosess». Studien gir innsikt i hvordan midlertidige omsorgsordninger kan påvirke unges livsløp ved risiko for ustabil boligsituasjon, samt hvordan lovverk og institusjonelle praksiser kan gjøre ungdommer i omsorgsoverganger sårbare.

En kvalitativ studie (Edwards, Brisbane, et al., 2023) undersøker utdanningsnarrativer blant svarte, karibiske ungdommer i alderen 16–26 år (n = 27) i Ontarios barnevernssystem. Både i barnevern- og skolesystemet møter unge fra disse familiene særlige utfordringer knyttet til ustabilitet, isolasjon og vanskeligheter med å navigere i relasjoner med jevnaldrende og ansatte. Til tross for at dette er kjent, er det ifølge forfatterne fortsatt et gap i kanadisk forskning som undersøker hvordan disse påvirkningene henger sammen og former utdanningsopplevelsene til svarte ungdommer i offentlig omsorg («Out-of-Home Care»). I lys av Anti-Black Racism Theory identifiseres følgende hovednarrativer: (1) anklager om mishandling av barn og omsorgsovertakelser (2) fravær fra skole og konsekvensene av dette og (3) dårlige relasjoner med lærere og klassekamerater. Studien konkluderer med at antisvart rasisme former opplevelsene til svarte karibiske ungdommer som navigerer i barnevern- og utdanningssystemene. Det anbefales at lærere får opplæring i henvisninger knyttet til mishandling av barn, at svarte ungdommer får informasjon om rettighetene sine og tilgjengelige ressurser, og at man tydeliggjør og forenkler prosedyrer for skoleinnmelding.

15.3 Erfaringer fra overganger

En kvalitativ studie fra USA (Berzin et al., 2014) blant unge i alderen 18–21 år (n = 20) søker å gi en dypere forståelse av hvilke erfaringer fosterungdommer har i overgangen til voksenlivet, og å gi ungdommene en stemme i beskrivelsen av disse opplevelsene. Fosterungdommenes erfaringer har mange trekk til felles med erfaringene som ungdommer i den generelle befolkningen har i denne fasen, men fosterungdommene har også erfaringer som er unikt knyttet til historien i fosterhjemmet. I likhet med de fleste ungdommer i denne aldersgruppen uttrykker ungdommene en følelse av gradvis å tre inn i voksenlivet, hvor ungdoms- og voksenroller blandes og stadig blir evaluert på nytt. Overgangen til voksenlivet handler om disse erfaringene – hvor ungdommer beveger seg mot å bli selvstendige voksne. Spesifikke erfaringer som synes å være vanlige i denne fasen, handler om å være i et mellomstadium med ustabilitet, selvstendighet, selvfokus og optimisme. Fosterungdommene i denne studien deler disse erfaringene med andre ungdommer, samtidig som de er formet av sine unike opplevelser fra fosterhjemssystemet.

I en kvantitativ studie fra USA (D. B. Wilson, 2020) ble unge som hadde bodd i fosterhjem (n = 1242), spurt om sine erfaringer fra overgangsfasen. Funnene viste en sammenheng mellom suksess og overgangstjenester som økonomistyring og veiledning samt ressurser som skolepenger og sikkerhetsdepositum. Empowerment ble vist gjennom samfunnsengasjement, lederaktiviteter og forventninger om suksess. Ungdommer i overgangsfasen rapporterte sjelden at de hadde hatt en stemme i vurderingen av relevansen og nytten av tjenestene de mottok. Innspill fra ungdommer i overgangsfasen ble ønsket velkommen som verdifulle tilbakemeldinger fra brukerne og kunne ha forbedret barnevernets resultater og fremmet selvstendighet hos de unge.

En kvalitativ studie fra Spania (Fernández-Simo et al., 2022) undersøker «frigjøring» (fra systemet) blant ungdommer når de forlater systemet og de neste tolv månedene (n = 24), og blant ungdommer som har forlatt barnevernet for to–fem år siden (n = 22). Forfatterne undersøker under hvilke forhold ungdommer i offentlig omsorg opplever frihet og selvstendighet («emancipation»), samt hvilke faktorer som legger til rette for det. Dataene ble samlet inn gjennom longitudinelle studier, der den ene forfatteren har gjort en sosiopedagogisk oppfølging med ungdommer under omsorg. Funnene indikerer at beskyttelsestiltak når ungdommene er under omsorg, ikke fremmer læring for normaliserte kontekster, og at dette påvirket «frigjøringen» negativt. Artikkelen konkluderer med at det spanske barnevernssystemet fortsatt mangler en effektiv satsing på ressurser rettet mot prosessen med overgang til voksenlivet. Den understreker

viktigheten av å gjøre det byråkratiske systemet mer fleksibelt, avhengig av behovene i hver enkelt sak. Administrasjonen bør øke ressursene og teamene som er spesialisert på overgangen til voksenlivet.

15.4 Minoriteter

En kvalitativ studie gjennomført i USA (Bencomo, 2022) undersøker barrierer for suksess opplevd av fosterungdommer med etnisk minoritetsbakgrunn i alderen 18–20 år som nylig har forlatt fosterhjemmet ($n = 8$). Flere av deltakerne hadde en definisjon på suksess i livet som skilte seg markant fra de vanlige målene for en vellykket overgang til voksenlivet. Viktige temaer fra intervjuene inkluderte utdanning, familie, samfunn og økonomiske utfordringer / arbeid. Ungdommenes fortellinger viste at de ikke bare må håndtere utfordringer knyttet til erfaringene i fosterhjemmet og systemiske barrierer for suksess. De må også navigere overgangen til voksenlivet, slik det er definert av deres etniske identitet, samfunn og kulturelle påvirkning, som til dels skiller seg fra den dominerende kulturens perspektiv på en vellykket overgang til voksenlivet.

En kvantitativ studie fra USA (Cruce et al., 2024) blant unge voksne, 18–24 år, som hadde vært i fosterhjem ($n = 379$), undersøker ulike individuelle og systemiske faktorer innvirkning på unges trivsel («flourishing»). Studien viser at ungdommer i overgangsfasen («Transitional Age Youth») som har tilbrakt tid i fosterhjem, opplever betydelig mindre trivsel enn befolkningen generelt. I tillegg rapporterer fosterhjemsungdommer som tilhører seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter, lavere nivåer av trivsel enn deres heterofile jevnaldrende. Regresjonsanalyse viser at trivselen påvirkes negativt av rase, og at afroamerikanske ungdommer i overgangsfasen opplever betydelig mindre trivsel. Videre påvirkes trivselen av seksuell orientering, med mindre trivsel blant ungdommer som tilhører en seksuell minoritet. Videre var lengden på tiden i fosterhjem, spesielt for dem som tilbrakte 16–18 år i omsorg, assosiert med redusert trivsel. Helseforsikring fremsto som den eneste positive faktoren som betydelig forbedret trivselen.

En kvalitativ studie fra USA (Edwards et al., 2024) undersøker unge svartes erfaringer med å flytte ut av offentlig omsorg. Intervjuer er gjort med unge i alderen 16–26 år ($n = 27$). Tre fortellinger identifiseres: (1) behovet for forståelse av økonomi, (2) om å vokse ut av systemet og (3) utfordringer med å navigere økonomisk. For å gi svarte ungdommer bedre støtte i overgangen fra omsorg til et selvstendig liv bør man ifølge forfatterens anbefalinger for politikk og praksis tilby tidligere overgangsstøtte, sikre at ungdommene har en praktisk forståelse av økonomi, og lære ungdommene om ressurser og rettigheter. Svarte ungdommer i omsorg er en sårbar gruppe som allerede navigerer i en rekke strukturelle ulikheter. Erfaringene deres beskrives som å bli «voksenifisert» av systemet, med manglende støtte i denne kritiske utviklingsperioden. Ifølge studien bør fremtidig forskning undersøke hvilke programmer og prosesser som effektivt kan støtte ungdommer, både i overgangsfasen og etterpå, mens de lever et selvstendig liv. I tillegg må det gis særlig oppmerksomhet til svarte ungdommer med funksjonsnedsettelse som forlater omsorgen, slik at man kan oppfylle deres behov på en bedre måte.

En longitudinell og representativ studie i Canada (Goyette & Blanchet, 2022) undersøker hva som skjer med unge som har vært omsorgsplassert når de forlater omsorgen. Deltakere er ungdommer i alderen 16–18 år (første runde) og 17–21 år (andre runde) som forlater omsorgen i Quebec ($n = 1136$ og $n = 835$). Resultatene viser at det er store forskjeller mellom ungdommer i omsorg og den generelle befolkningen når det gjelder sosial støtte, boligstabilitet og forsinkelser i utdanning. Studien peker på betydelige forskjeller når det gjelder mulighetene i et kunnskapsbasert samfunn. Ved å fokusere på utdanning og boligstabilitet viser forskerne at ungdommer fra barnevernstjenester utvikler betydelige sårbarheter som gjør overgangen ut av barnevernet svært utfordrende. Spesielt har ungdommer som forlater omsorgen, betydelige forsinkelser i utdanningen sammenlignet med jevnaldrende i den generelle befolkningen. Dette vanskeliggjør integrasjon i arbeidsmarkedet. Dataene antyder at et bedre system når det gjelder å motivere de unge til å fullføre skolen, kan redusere disse akademiske forsinkelsene og bidra til at ungdommer fullfører utdanningen. Videre finner de at nesten halvparten av de aktuelle ungdommene opplevde boligstabilitet i månedene

etter at de flyttet, og at 20 prosent opplevde minst én episode med hjemløshet. Funnene illustrerer tydelig sårbarheten til ungdommer som forlater offentlig omsorg. Studien viser omfanget av sårbarhet hos ungdommer som forlater systemet som beskytter dem, og forfatterne foreslår flere forbedringsområder. Dataene viser at ungdommer som opplever å få støtte, også lykkes i større grad. Dette viser viktigheten av støtte innenfor sosiale og andre nettverk. Det ser ut til at visse typer plasseringer er bedre i stand til å tilby denne støtten.

En omfattende spansk mixed methods-studie (Gullo et al., 2021) sammenligner profilene, behovene og erfaringene til unge enslige migranter i alderen 18–25 år ($n = 68$) med andre som forlater offentlig omsorg ($n = 73$). Et tydelig funn er at unge enslige migranter skiller seg fra den øvrige gruppen ved at de hadde dårligere resultater med hensyn til utdanning, yrke og økonomi, begrensede støttenettverk og flere hindringer for tilgang til ettervern. På den annen side viste de også noen styrker, som at de hadde færre traumatiske opplevelser før, under og etter omsorgen, mindre psykisk uhelse og mindre risikabel atferd enn andre som flyttet ut av offentlig omsorg. Unge enslige migranter-gruppen hadde betydelig lavere prosentandel i alle typer mishandling, med fysisk omsorgssvikt som den vanligste (28 prosent), mens emosjonell omsorgssvikt og misbruk og fysisk vold var de vanligste typene for den øvrige gruppen. Likevel hadde unge enslige migranter dårligere resultater enn sine jevnaldrende når det gjaldt utdanning, noe som utsetter dem for lavere sysselsettingsgrad og dårligere inntekt. De ser også ut til å ha et mer begrenset støttenettverk i vertslandet, men et bedre forhold til familien sin. Funnene når det gjelder ettervernstøtte tyder på at de kan ha større vanskeligheter enn sine jevnaldrende med å få slik støtte, sannsynligvis på grunn av sin immigrantstatus.

En kvalitativ studie fra USA (Harwick et al., 2020) undersøker hvilke utfordringer og støttetiltak ungdommer med funksjonsnedsettelse som har bodd i fosterhjem ($n = 7$, 18–26 år), har opplevd i overgangen til voksenlivet. Barrierer som ble avdekket, inkluderte ustabile eller negative boligopplevelser, manglende konsistente, positive relasjoner, mangel på høyt kvalifiserte fagpersoner, hyppige plasseringer, feilaktige diagnoser av funksjonshemming eller psykisk helse, barrierer for sysselsetting, ulike krav for videregående skoleeksamen, ustabil tilgang til tjenester og aktiviteter som støtter vellykkede overganger til høyere utdanning, manglende sikkerhetsnett og utilstrekkelig tjenestelevering. Selv om studien tok sikte på å belyse nyttige tjenester og støttetiltak, ble disse overskygget av de mange barrierene. Koordinerte tjenester gir positive resultater. Derfor er det klokt å forbedre opplæringen for tjenesteytere og omsorgspersoner. Tjenesteytere kan ikke henvise klientene sine til tjenester hvis de ikke vet hvordan de skal gjøre det, eller forstår hva som er tilgjengelig.

En kvalitativ studie fra USA (Hedenstrom, 2021) undersøker livserfaringene til barn som forlater fosterhjemssystemet, sett fra perspektivet til voksne som har lyktes med denne overgangen ($n = 9$). Deres erfaringer under og etter overgangen ble utforsket for å undersøke støttende relasjoner, utdanning og arbeid. Fire temaer ble identifisert: 1) møte en overgang, 2) avhengighet av voksne for hjelp, 3) gjøre en forskjell for andre og 4) gå videre med livet mitt. Deltakerne hadde ofte en brå overgang ut av omsorgen, men var heldige som hadde mulighet til å støtte seg på voksne gjennom å motta hjelp, gjøre en forskjell i andres liv og komme videre med sitt eget liv. Generelt hadde de som lyktes, fullført videregående opplæring, og de var i arbeid etter å ha gjennomført overgangen til voksenlivet.

En kvalitativ studie fra USA (Capous-Desyllas & Mountz, 2019) blant tidligere fosterbarn i alderen 18–26 år ($n = 18$) samlet inn erfaringer om det å være LHBTQ-ungdommer i fosterhjem. Narrative forståelser ble oppnådd ved hjelp av photovoice-metodikk. Analysen av photovoice-bildene – det vil si bilder tatt av deltakerne selv – avdekket følgende temaer: 1) erfaringer med fosterhjems plasseringer og overganger ut av omsorg, 2) LHBTQ-identitet og det å komme ut: å bevege seg fra skam og stigma til empowerment og stolthet, 3) å overvinne barrierer i livet relatert til psykisk helse og rusmisbruk og 4) verdien av utdanning som en kilde til resiliens. Flere av deltakernes bilder fanget ulike aspekter av erfaringene de gjorde seg mens de var i fosterhjem og i overgangen etterpå, som kunne klassifiseres under ett av tre undertemaer:

1) avvisning fra den opprinnelige familien på grunn av LHBTQ-identitet, 2) dehumanisering og det å være uten en stemme i fosterhjemssystemet og 3) mangel på materiell og følelsesmessig støtte og veiledning i omstillingen fra omsorgsplassering. Artikkelen konkluderer med anbefalinger for praksis, politikk og forskning når det gjelder tidligere fosterungdommer med LHBTQ-identitet, basert på narrative og visuelle stemmer fra deltakerne selv.

I en kvalitativ studie fra USA (Mountz et al., 2020) delte ungdommer som tidligere hadde vært i fosterhjem (n = 25, 18–26 år), og som identifiserte seg som LHBTQ, historier om livet sitt før, under og etter fosterhjemsoppholdet. Studien peker på at mange barnevernstjenester og fosterhjems plasseringer er lite støttende, og at de noen ganger er direkte fiendtlige. Som en konsekvens får LHBTQ-ungdommer i fosterhjem dårligere behandling og støtte enn sine heterofile og cis-kjønnede jevnaldrende. Artikkelen fokuserer på anbefalinger (relasjonelle og strukturelle) som gis LHBTQ-ungdommer som tidligere har vært i fosterhjem. Spesifikke anbefalinger går blant annet ut på at det er behov for flere og utvidede tjenester utover 21-årsalderen, at fosterforeldre og barnevernsarbeidere bør få omfattende opplæring i å arbeide med ungdommer som identifiserer seg som LHBTQ, at man bør øke rekrutteringen av fosterforeldre som identifiserer seg som LHBTQ, og at det er behov for LHBTQ-bekreftende og traumeinformert rådgivning.

En kvalitativ studie fra USA (B. A. Robinson, 2018) undersøker hvordan LHBTQ-ungdommer i alderen 17–24 år (n = 40) oppfatter og opplever hjemløshet, og hvordan barnevernssystemene har formet de unges vei inn i hjemløshet. Ungdommene beskrev hendelser med kjønnssegregering, stigmatisering, isolasjon og institusjonalisering i barnevernssystemene som de knyttet til sitt eget kjønnsuttrykk og sin egen seksualitet, ofte i kombinasjon med det å være en ungdom med minoritetsbakgrunn. Ungdommene beskrev disse hendelsene som noe som hadde ført til flere plasseringer og hjemløshet. For noen av ungdommene som var hjemløse, hadde kjønnssegregering i plasseringer en negativ innvirkning på opplevelsene deres mens de var under barnevernets omsorg. Kjønnssegregering i barnevernssystemene stigmatiserte noen LGBTQ-ungdommer ytterligere, merket dem som annerledes, og ga dem følelser av isolasjon. Ungdommene, spesielt ungdommer med minoritetsbakgrunn, opplevde også ulike former for institusjonalisering i barnevernets omsorg. Disse erfaringene synes ikke å hjelpe ungdommene med å oppnå stabilitet. I stedet rapporterte ungdommene at det skapte ustabilitet og førte til flere plasseringer samt mangelen på et sted å gå når de forlot tiltaket eller ble for gamle for omsorg.

15.5 Oppsummering – ettervern

De 22 studiene belyser flere sider ved de unges overgang fra barnevernets omsorg til en selvstendig tilværelse. Flere speiler et spenningsfelt der oppfatninger om barndom og forventninger til voksenlivet brytes (Field et al., 2021). Her må en rekke utfordringer løses – som økonomi (kunnskap og ferdigheter), forsinkelse i utdanningsløp, dårlige boforhold og vanskelig tilgang til og tilhørighet i arbeidslivet. Samlet sett tyder studiene på at støtten fra formelle eller uformelle nettverk er mangelfull – og dermed også en viktig kilde til forbedring (Höjer & Sjöblom, 2014).

Forskningen viser at disse utfordringene er større for unge i minoritetsgrupper, der også andre problemområder kommer til syne. Tidligere fosterungdommer med etnisk minoritetsbakgrunn må navigere overgangen til voksenlivet, slik det er definert av deres etniske identitet, samfunn og kulturelle påvirkninger, som til tider skiller seg fra den dominerende kulturens perspektiv på en vellykket overgang til voksenlivet (Bencomo, 2022). Unge enslige migranter skiller seg fra den øvrige gruppen ved at de har dårligere resultater med hensyn til utdanning, yrke og økonomi, begrensede støttenettverk og flere hindringer for tilgang til ettervern (Gullo et al., 2021). Ungdommer med funksjonsnedsettelse som har bodd i fosterhjem, har i større grad negative opplevelser når det gjelder bolig, mangel på varige og positive relasjoner, feilaktige diagnoser av funksjonshemming eller psykisk helse, barrierer for sysselsetting, manglende stabil tilgang til tjenester, manglende sikkerhetsnett og utilstrekkelig tjenestelevering (Harwick et al., 2020). Ungdommer kan også

oppleve rasisme som forsterkes når den kommer fra flere systemer, som barnevern og skole, samtidig (Edwards, Brisbane, et al., 2023).

Forskning som omhandler LHBTQ-ungdommer, beskriver hendelser med kjønnssegregering, stigmatisering, isolasjon og institusjonalisering i barnevernssystemene som ungdommene knyttet til sitt eget kjønnsuttrykk og sin egen seksualitet, ofte i kombinasjon med det å være en ungdom med minoritetsbakgrunn (Mountz et al., 2020; B. A. Robinson, 2018). Ungdommer, spesielt ungdommer med minoritetsbakgrunn, opplevde også ulike former for institusjonalisering, noe som skapte ustabilitet og førte til flere plasseringer, og som ofte etterlot dem uten noe sted å gå når de forlot omsorgen eller ble for gamle for omsorg (B. A. Robinson, 2018).

15.6 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Artiklene som omhandler overgang og selvstendiggjøring inn i voksenlivet, inneholder følgende anbefalinger til fagfeltet og videre forskning:

Abrams et al. (2017): Videre forskning bør undersøke hvordan politikkområder innenfor barnevernsfeltet omsettes til praksis, identifisere barrierer for implementering og finne ut hvilke typer organisatoriske praksiser som kan tette disse implementeringshullene.

Höjer og Sjöblom (2014): Praksisfeltet må ta hensyn til ungdommenes behov og rett til støtte under overgangen til voksenlivet.

Berzin et al. (2014): Man må lære ungdommer hvordan de kan be om hjelp fra voksne, og arbeide med fosterungdommer før de forlater omsorgen, slik at de kan opprettholde relasjoner til omsorgsfulle voksne som har vært viktige for dem i livet. Det er viktig å forstå erfaringene til eldre fosterungdommer i overgangsfasen til voksenlivet (Berzin et al., 2014).

Mitchell et al. (2015): Barnevernspolitikere bør vurdere å utvide tidsrammen for tjenester og den økonomiske støtten til ungdommer i fosteromsorg. Ungdommer i fosterhjem blir ofte konfrontert med negative statistikker om den begrensede muligheten for å realisere drømmene sine og er ofte utsatt for uinformerte stereotyper. Det er derfor avgjørende å invitere ungdommer til å dele målene og ambisjonene sine på en støttende måte, slik at de kan ha optimistiske fremtidsutsikter.

Field et al. (2021): Man bør unngå en abrupt avslutning på institusjons- og støttetjenestene ved 18 år og heller vurdere individuelle behov. Studien avdekket vilkårlige og urettferdige variasjoner i støttetilbudet og foreslår forskning som ser på ulikhet i tjenestetilbudet. Det bør etableres et formelt støttesystem etter omsorgsslutt. Det trengs mer forskning på ungdommers erfaringer etter omsorgsslutt, med det formål å styrke barnevernssystemet og redusere negative utfall.

Lalonde (2021): Barnevernstjenestene bør legge større vekt på å utvikle ungdommenes livsferdigheter mens de er under omsorg. Videre bør ungdommer få muligheten til å vende tilbake til omsorgsbasen for å redusere ustabile boligforhold og hjemløshet etter omsorgsperioden (Lalonde et al., 2021).

Munson et al. (2024): Det er viktig å sikre konsistent, pålitelig og påregnelig støtte og relasjoner. Barnevernspolitikk og praksis må utvikle bedre verktøy for å vurdere hvem/hva som gir emosjonell og håndfast støtte til ungdommene, for å kunne bygge på og styrke de relasjonene som fungerer godt. Forskning er avgjørende for å klargjøre hvilke relasjoner, systemer og støtteordninger som er mest fordelaktige for unge mennesker på spesifikke stadier av utviklingen og overgangen til voksenlivet, slik at man kan designe kontekstuelle sensitive og engasjerende programmer.

Arnau-Sabatés og Gilligan (2015): Tidlig inntreden i arbeid (deltidsarbeid) bør ses på som et viktig element i en bred og spesifikk strategi for å støtte utviklingen av ungdommer i omsorg. Omsorgspersoner bør få opplæring og støtte ettersom deres støtte kan være avgjørende for ungdommenes fremgang i arbeidslivet.

Det bør gjøres dypere undersøkelser av de mikrofaktorene og -prosessene som positivt (eller negativt) påvirker fremgangen inn i og gjennom arbeidslivet for ungdommer i omsorg og dem som har forlatt omsorgen.

Nichols et al. (2022): Alderen for tjenesteoppfølging og støtte til unge voksne bør utvides (foreslår opp til 25 år). Fremtidig forskning bør fokusere på overgangsstøtte som er rettet mot de mange og kryssende domenene i ungdommenes liv – som utdanning, mental helse, sysselsetting og sosiale forbindelser – i tillegg til bolig. Forskning er nødvendig for å identifisere hvilke relasjoner, systemer og støtteordninger som er mest fordelaktige på ulike utviklingsstadier.

Edwards, Brisbane, et al. (2023): Lærere må få opplæring i henvisninger knyttet til mishandling av barn, svarte ungdommer må informeres om rettighetene sine og tilgjengelige ressurser, og prosedyrene for skoleinnmelding av ungdommer i offentlig omsorg må tydeliggjøres og forenkles (Edwards, Brisbane, et al., 2023).

Berzin et al. (2014): Det bør gjennomføres longitudinelle studier som kan følge ungdommer gjennom overgangsfasen til voksenlivet.

Wilson et al. (2020): Ungdommers stemmer bør integreres som en formell og bevisst del av planleggingen og implementeringen av tiltak. Når det gjelder tiltak, bør man legge vekt på å styrke relasjonene som fungerer godt, og unngå mangelen på sosial støtte som mange unge opplever.

Fernández-Simo et al. (2022): Systemet bør endre fokus fra kontrollorientert intervensjon til intervensjon basert på tilsyn («supervision») for å muliggjøre læring i normaliserte samfunnskontekster. Fremtidig forskning bør vurdere hvordan man kan implementere tiltak for å gjøre de byråkratiske prosessene i barnevernssystemet mer fleksible, avhengig av behovene i hvert enkelt tilfelle.

Bencomo (2022): Man bør forberede de unge på å mestre fysisk og psykisk helse, bolig og utdanning samt undersøke og utvide synet på hvordan en vellykket overgang til voksenlivet kan se ut for ungdommer fra ulike kulturer og samfunn. Man bør bidra til å utvikle ungdommenes livsferdigheter mens de er under omsorg.

Cruce et al. (2024): Barnevernssystemet må sikre universell tilgang til helseforsikring for alle individer som har tilbrakt tid i fosteromsorg, og i tillegg tilby omfattende helsetjenester som inkluderer støtte til mental helse. Sosialarbeidere må ta i bruk en kulturelt kompetent og interseksjonell tilnærming i praksis. Det er nødvendig med ytterligere studier for å forstå nyansene i sammenhengen mellom varigheten av tiden i fosteromsorg og trivsel («flourishing»).

Edwards et al. (2024): Fremtidig forskning bør undersøke hvilke programmer og prosesser som effektivt kan støtte ungdommer i overgangen fra omsorg til selvstendige liv. Det må gis særlig oppmerksomhet til svarte ungdommer med funksjonsnedsettelse (Edwards et al., 2024).

Goyette og Blanchet (2022): Man bør forhindre at tjenester opphører brått når ungdommer fyller 18 år. Hjemløshet bør forebygges gjennom bedre planlegging og sikkerhetsnett og tjenester rundt ungdommene.

Gullo et al. (2021): Det er behov for å forbedre den formelle og uformelle støtten til ungdommer som forlater omsorgsplassering og særlig unge enslige migranter. Ettervernstilbud i ulike regioner bør forbedres og balanseres med sikte på å oppnå mer likeverdige tjenester. Forfatterne foreslår studier med fokus på overgangsprosessen og resultatene som oppnås i mer usynlige grupper i omsorg og ettervern, for eksempel enslige migrantjenter og unge mennesker med en mer kompleks profil.

Harwick et al. (2020): Når det gjelder ungdommer med funksjonsnedsettelse, foreslår forfatterne at det bygges samarbeidende nettverk for å bedre rekrutteringen og støtten til fosterforeldre, og at både omsorgspersoner og sosialarbeidere får opplæring relatert til denne gruppens behov. De foreslår en planlegging av overgangen som inkluderer alle tjenestene, og at ungdommer styrkes i det å lede møter der

egen plan for overføring diskuteres. Kontakten med biologisk familie bør sikres der det er mulig. Forfatterne anbefaler forskning som inkluderer flere lag som ikke er tatt opp i denne studien, for eksempel makrosystem og kronosystem (hendelser i en persons liv).

Hedenstrom (2021): Det bør lages en liste over ressurser for å styrke de unges relasjoner med omsorgsfulle voksne før de skal ut av omsorg. Ungdommer må lære hvordan de kan be om hjelp fra voksne. Man må arbeide med fosterungdommer før de forlater omsorgen, slik at de kan opprettholde relasjoner med omsorgsfulle voksne som har vært viktige for dem i livet. De unges ferdigheter må styrkes for å forhindre en brå overgang og hjemløshet, inkludert økonomiske ferdigheter. Forfatteren foreslår at det forskes på om det å hjelpe andre kan bidra til at de unge takler overgangen til voksenlivet bedre etter å ha vært i fosterhjem. Et annet forslag er forskning for å utvikle og teste intervensjoner som reduserer den brå overgangen til voksenlivet etter å ha vært i fosterhjem.

Capous-Desyllas og Mountz (2019): Ungdommenes visuelle stemmer (gjennom photovoice) gir innsikt som bør informere design og levering av sosiale tjenester, spesielt når det gjelder behovet for mentale helsetjenester og rusmisbruksstøtte. Det er et kritisk underskudd på forskning som ser på erfaringene og livsbanene til LHBTQ+-ungdommer etter at de forlater fosteromsorgen.

Mountz et al. (2019): Det er behov for flere og utvidede tjenester for ungdommer som identifiserer seg som LHBTQ, også utover 21-årsalderen. Fosterforeldre og barnevernsarbeidere bør få omfattende opplæring i å arbeide med ungdommer som identifiserer seg som LHBTQ. Man bør øke rekrutteringen av fosterforeldre som identifiserer seg som LHBTQ, og det er behov for bekreftende og traumeinformert LHBTQ-rådgivning.

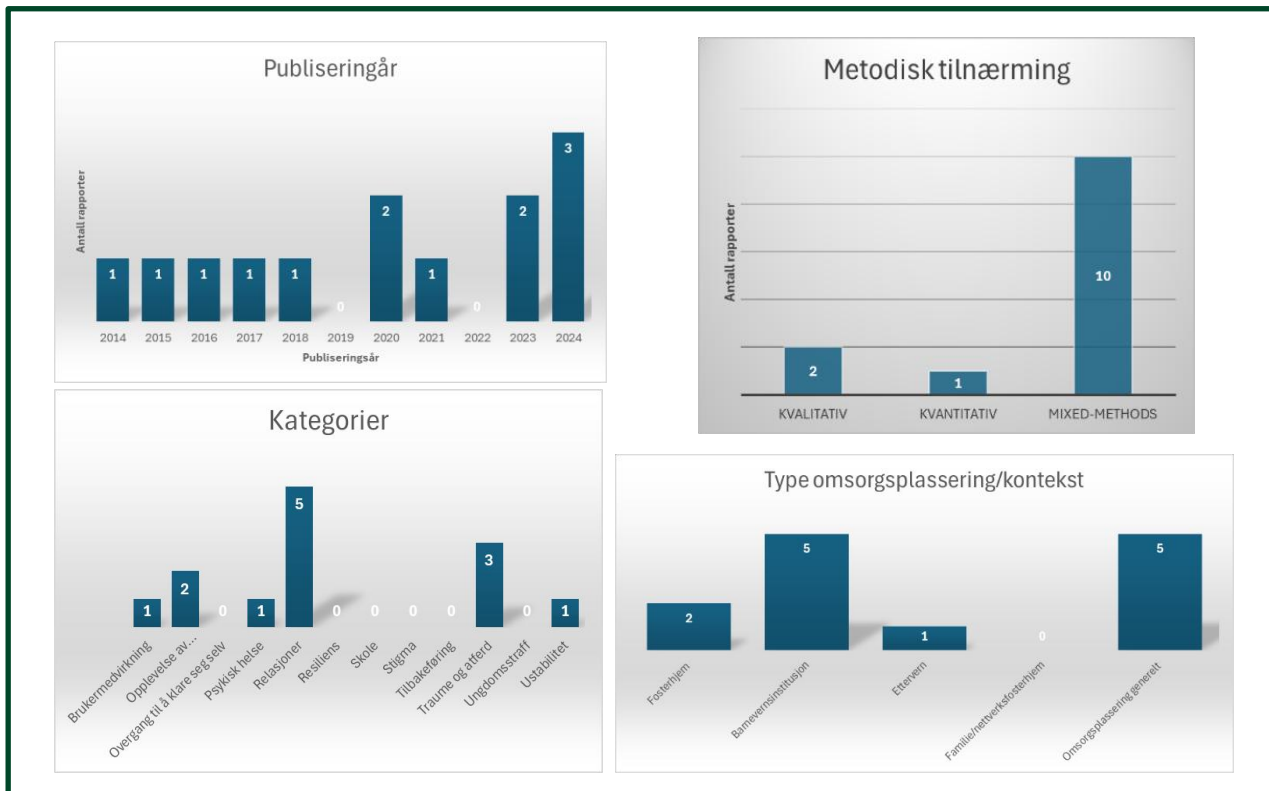
16 Grå litteratur

I tillegg til de vitenskapelige, fagfellevurderte artiklene, inngår også 13 rapporter fra grå litteratur i denne kunnskapsoppsummeringen. Disse rapportene er utgitt av forsknings- og utviklingsinstitusjoner og andre fagmiljøer, og til tross for at de ikke er fagfellevurderte, representerer de viktige kunnskapsbidrag i kartleggingen av barn og unges erfaringer med og opplevde konsekvenser av å bo i midlertidige omsorgsplasseringer utenfor foreldrehjemmet.

Den grå litteraturen gir ofte detaljerte beskrivelser av praksisnære forhold og barns egne stemmer, og flere av kildene inkluderer data basert på intervjuer eller spørreundersøkelser med barn og unge.

For å sikre en helhetlig fremstilling er også denne litteraturen analysert og kodet med utgangspunkt i samme tematiske inndeling som de vitenskapelige studiene. Sammendragene fra hver **rapport** legger derfor vekt på metodisk tilnærming og belyser spesifikke resultater som er aktuelle for prosjektets problemstilling.

16.1 Statistikk

Figur 16-1 Statistisk oversikt over gråliteraturen (N = 13). (A) Publiseringsår, (B), metodisk tilnærming, (C) tematisk kategori og (D) type omsorgsplassering eller barnas kontekst.

De inkluderte rapportene er publisert i perioden 2014–2024, med en økning de siste årene (figur A). Når det gjelder metodisk tilnærming (figur B), kombinerer flertallet av rapportene kvalitative og kvantitative metoder. Dette innebærer ofte kombinasjoner av kvalitative intervjuer, spørreundersøkelser og dokumentanalyser eller litteraturgjennomganger. To rapporter er utpreget kvalitative, mens én har et kvantitativt utgangspunkt. Videre fordeler de tematiske kategoriene seg ulikt (figur C), men flest rapporter handler om temaer knyttet til relasjoner. Det er også noen rapporter som har hovedvekt på traume og atferd, opplevelsen av barnevernet, brukermedvirkning og psykisk helse. Noen temaer, som resiliens,

stigma, skole og ungdomsstraff, er ikke dekket i den grå litteraturen. Figur D viser hvordan den grå litteraturen fordeler seg med hensyn til type omsorgsplassering eller barnas kontekst. Her finner vi flest rapporter som omhandler barnevernsinstitusjon og omsorgsplassering generelt, mens færre tar for seg fosterhjem. Ettervern og familie/nettverksfosterhjem er i liten grad representert.

16.2 Ustabilitet i omsorgsplasseringer

Ustabilitet i omsorgsplasseringer er en gjennomgående utfordring i barnevernet og kan ha store konsekvenser for barns trygghet, tilhørighet og utvikling. Studien til Eide et al. (2024) undersøker hva som kjennetegner fosterhjemsplasseringer, og hvordan barn selv opplever gjentatte flyttinger i barnevernssystemet og tilbakeføring (Eide et al., 2024). Både retrospektive journaldata og intervjuer benyttes, hvor journaldataene gir kvantitativ innsikt i typer plasseringer, mens de kvalitative intervjuene gir en dypere forståelse av hvordan barna (n = 28), i alderen 11–20 år, opplever disse flyttingene og tilbakeføring til foreldrehjemmet. Forfatterne har også kodet informasjon om hvilke typer møter, besøk og dokumentasjon som ble gjort i fosterhjemmet, og informasjon om årsakene til at plasseringen opphørte.

Rapporten drøfter de negative effektene av mange og utilsiktede flyttinger i barnevernet. Et gjennomgående funn fra intervjumaterialet med barna viser at de ikke opplever å medvirke i avgjørelser som angår dem selv, verken ved flytting eller tilbakeføring. I tillegg opplever mange mangelfull informasjon om flytteprosesser. Forskerne fremholder viktigheten av gradvis flytting, enten det er inn i fosterhjem eller tilbake til opprinnelsehjem. Barna ønsker seg trinnvise flyttinger som gjør det mulig på bli kjent på nytt og finne ut av hverdagslivet sammen. Rapporten peker også på at årsaken til at barn flytter ofte, er at fosterforeldre avslutter avtalen, eller at barnet blir boende i foreldrehjemmet, noe som kan tyde på at en faglig vurdering av barnets behov ikke er den primære årsaken til flyttingen. Studien viser at barn og foreldre får lite systematisk, helhetlig og koordinert støtte når barn tilbakeføres til foreldrehjemmet, og at oppfølgingen ofte består av kortvarige, fragmenterte og til dels tilfeldige tjenester. Det fremkommer et tydelig behov for mer omfattende og langvarig oppfølging både i selve tilbakeføringsprosessen og i tiden etterpå. Det understrekes at tjenestene må samarbeide på tvers av fagområder når barn har sammensatte behov.

16.3 Relasjoner

Relasjoner spiller en avgjørende rolle i barn og unges oppvekst og livskvalitet, særlig for dem som mottar tiltak fra barnevernet. Gode og stabile relasjoner til voksne og jevnaldrende kan bidra til trygghet, mestring og utvikling, mens utrygge eller manglende relasjoner kan forsterke opplevelser av utenforskap, usikkerhet og psykiske vansker. Fem rapporter belyser hvordan barn og unge i barnevernet selv opplever sine relasjoner i institusjon, fosterhjem og ettervern, og hvordan ulike strukturelle og organisatoriske forhold kan påvirke muligheten for å bygge tillit og opprettholde nære relasjoner over tid.

Angel og Bleksaune (2014) bygger sin studie på registerdata og intervjuer med 4 ungdommer mellom 16 og 17 år samt to saksbehandlere (Angel & Bleksaune, 2014). Intervjuene gir innsikt i informantenes perspektiver på flere flyttinger, mens registerdataene brukes til å analysere flyttemønstre i barnevernet. Resultatene fokuserer på problemet med mange flyttinger i barnevernet og peker på at slike flyttinger kan påvirke relasjonene mellom barn og andre ungdommer i institusjoner og fosterhjem på en negativ måte. Ungdommene mente at den viktigste grunnen til at en plassering ender med flytting, er at de kommer til et sted der andre ungdommer har andre atferdsuttrykk og behov enn dem selv. Dette kan for eksempel handle om at ungdommer med store atferdsproblemer (for eksempel rusproblematikk) kan bo sammen med andre ungdommer som ikke har slike problemer. At ungdommene tilbys samme tiltak til tross for ulike behov, mente de også bidro til uønskede flyttinger.

Rapporten understreker hvor viktig det er at de voksne forstår hvert enkelt barns unike situasjon for å kunne gi barnet riktig omsorg og redusere antall flyttinger. Den viser at fosterhjem generelt gir mer stabilitet enn

institusjoner. En betydelig andel av plasseringene i ordinære fosterhjem ender likevel med flytting, selv om den lengre varigheten av disse plasseringene gjør at en liten andel av barna opplever flere flyttinger i fosterhjem. Rapporten peker også på at mangel på fosterhjem og institusjoner kan føre til unødvendige flyttinger.

Rambøll (2024) har gjennomført en brukerundersøkelse blant barn og unge i barnevernsinstitusjoner (Rambøll, 2024). Gjennom en spørreundersøkelse fanger de opp perspektivene til 100 deltakere i alderen 13 år og oppover og gir mulighet for statistisk analyse av deres erfaringer, inkludert deres tilfredshet med helsetjenester, livskvalitet og forståelse av egne rettigheter.

Resultatene viser at flertallet av barn og unge føler seg trygge på institusjonen de bor på, men det varierer med alder, kjønn og institusjonstype. Eldre ungdommer, gutter og unge i private kommersielle institusjoner rapporterer generelt høyere trygghetsfølelse enn yngre, jenter og barn og unge i statlige institusjoner. Videre opplever de fleste gode relasjoner med og stoler på ansatte på institusjonen, men en fjerdedel antyder lav tillit til ansatte. Et flertall er fornøyd med helsetjenestene de mottar i institusjon, men har delte meninger om behandlingen de får gjennom barne- og ungdomspsykiatrien (BUP). Mange barn og unge i institusjon har sammensatte behov, inkludert psykiske helseutfordringer som depresjon og angst, og rapporterer om lavere livskvalitet og fysisk helse enn befolkningen generelt. Det er også en manglende interesse blant et flertall av barna og ungdommene for å lese rapporter som er skrevet om dem, noe som kan tyde på at de er mindre opptatt av medvirkning på systemnivå. Undersøkelsen fremhever at jenter i systemet har en historikk med hyppigere flyttinger og høyere forekomst av internaliserende lidelser som angst og depresjon, men at de også får mer hjelp for vanskene sine enn gutter. Undersøkelsen tyder på at barn kan få en bedre forståelse av rettighetene sine jo lenger de bor på institusjon.

Backe-Hansen (2017) har i sin rapport om god omsorg i barnevernsinstitusjoner benyttet flere metoder, inkludert en litteraturgjennomgang, fokusgruppeintervjuer med ungdommer (n = 12) og ansatte (n = 8), en nasjonal spørreundersøkelse blant ledere og ansatte (n = 209), individuelle intervjuer med ledere og mottakspersonell (n = 16) og et langvarig feltarbeid på en institusjon (Backe-Hansen, 2017). Kombinasjonen av disse metodene gir et helhetlig bilde av temaet fra ulike perspektiver. Feltarbeidet, som inkluderer observasjoner og intervjuer på en boenhet, gir et detaljert innblikk i dagliglivet på institusjonen.

Resultatene understreker viktigheten av god kvalitet i institusjonsomsorgen, der behandling, omsorg og hjem/familie ses i sammenheng. Rapporten peker på at institusjonene må forsøke å imøtekomme barn og unges behov for å se avdelingen som et hjem der de føler seg trygge og får dekket sine daglige behov. Studien viser at et flertall av ungdommene foretrekker lange arbeidsvakter med de samme ansatte til stede over tid. Den understreker også hvor viktig det er at de ansatte får tilstrekkelig veiledning, støtte, tilbakemelding og opplæring for å sikre støtte av høy kvalitet. Rapporten peker på mangelen på tilgjengelige institusjonsplasser, særlig for yngre barn. Forskingen understreker at det ikke finnes mye kunnskap om temaene som identifiseres her, og at det må suppleres med andre relevante studier. Det etterlyses for eksempel mer kunnskap om hvordan det er mulig å få til den individuelle kontinuiteten som er ønskelig, innenfor rammen av midlertidighet i opphold, geografisk avstand, personalets muligheter for å følge opp, osv.

Ulset (2016) har brukt etnografiske metoder, inkludert deltakende observasjon, for å studere hverdagslivet i en barnevernsinstitusjon (Ulset, 2016). Denne tilnærmingen gir forskeren mulighet til å oppleve miljøet på nært hold og få en dypere forståelse av hvordan institusjonen fungerer, og hvordan barna opplever hverdagen sin.

Resultatene gir et detaljert innblikk i livet på en barnevernsinstitusjon og belyser den komplekse sosiale dynamikken som preger hverdagen. Relatert til vår problemstilling fremhever rapporten institusjonens dobbeltrolle som et midlertidig hjem for barna og en arbeidsplass for de ansatte, og den peker på hvordan denne todelingen skaper ulike perspektiver og opplevelser. Barna opplever ofte at de ansatte er til stede

først og fremst fordi det er jobben deres, noe som fører til at det stilles spørsmål ved «autentisiteten» i omsorgen de får. Flere faktorer bidrar til dette «institusjonspreget», blant annet det store antallet voksne som barna må forholde seg til, omfattende dokumentasjon av det som foregår basert på instruks, prosedyrer og planer, hyppige møter og bruk av makt- og tvangstiltak. Disse strukturelle elementene kan skape usikkerhet hos barna og påvirke samspillet mellom dem og de ansatte. Rapporten argumenterer for at denne dynamikken kan undergrave tillits- og relasjonsbygging mellom miljøpersonalet og barna. Tillitt og sterke relasjoner er nødvendig for at ungdommene skal føle seg trygge nok til å åpne seg, og for at personalet skal kunne tilby den støtten, omsorgen og tilretteleggingen som er nødvendig for endring og mestring.

Paulsen et al. (2020) brukte en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder, inkludert registerdata, intervjuer og dokumentstudier, for å undersøke ettervern i barnevernet (Paulsen, Wendelborg, et al., 2020). Forskingen undersøkte organiseringen av ettervern, typer tiltak og resultater for ungdommene.

Resultatene avdekket at unge med barnevernserfaring har en betydelig høyere risiko for sosial ekskludering sammenlignet med den generelle befolkningen. De understreker at ettervern kan redusere risikoen for marginalisering på lang sikt ved å øke sannsynligheten for at de unge fullfører videregående skole, og øke tilgangen til arbeid. Rapporten viser imidlertid også at effekten av ettervern varierer, med positive effekter på utdanning og sysselsetting for ungdommer som har vært i fosterhjem, men i mindre grad for ungdommer som kun har fått støtte i hjemmet. Studien peker også på at mange ungdommer i ettervern opplever ensomhet og har behov for fortsatt støtte og relasjoner i overgangen til voksenlivet. Det er også utfordringer knyttet til samarbeidet mellom barnevernet og NAV når det gjelder å støtte denne gruppen i overgangen til voksenlivet.

16.4 Psykisk helse

Psykisk helse er et sentralt tema i forståelsen av omsorgsplasserte barn og unges livssituasjon. Ungdommer i denne gruppen har ofte sammensatte belastninger og en høy forekomst av psykiske helseplager, men får ikke alltid den hjelpen de har behov for.

I gråliteraturen finner vi en omfattende studie av Kaye et al. (2015) som har fokusert særlig på psykisk helse blant barn og unge i institusjonsplassering (Kaye et al., 2015). Studien omfattet 400 ungdommer i alderen 12–20 år bosatt i barnevernsinstitusjoner og benyttet kliniske intervjuer og spørreskjemaer for å kartlegge de unges psykiske helse og livskvalitet. I tillegg ble det innhentet informasjon fra ungdommenes primærkontakter og institusjonsledere. Studien inkluderte også en spørreundersøkelse rettet mot ledere ved 86 barnevernsinstitusjoner spredt over hele landet.

Studien avdekker en høy forekomst av psykiske lidelser blant ungdommer i barnevernsinstitusjoner, der 76 prosent har hatt en psykisk lidelse i løpet av de tre siste månedene. Samtidig rapporterer kun 38 prosent at de har mottatt psykiatrisk hjelp fra spesialisthelsetjenesten. Angst, depresjon og alvorlige atferdsforstyrrelser forekommer ofte sammen, noe som peker på høy grad av komorbiditet i denne gruppen. Jenter i barnevernsinstitusjoner har oftere opplevd flere flyttinger enn gutter og har en høyere forekomst av internaliserende lidelser som angst og depresjon. Likevel viser studien at jenter i større grad enn gutter mottar hjelp for sine psykiske helseplager. Ungdommer i barnevernsinstitusjoner rapporterer gjennomgående lavere livskvalitet enn både jevnaldrende i den generelle befolkningen og pasienter i barne- og ungdomspsykiatrien. Det er også en betydelig forskjell mellom ungdommenes og institusjonsledernes oppfatning av det sosiale miljøet på institusjonene, der lederne vurderer miljøet mer positivt enn ungdommene selv. En særlig sårbar gruppe er ungdommer som er plassert uten eget eller foresattes samtykke, da disse ungdommene ser ut til å ha mer komplekse utfordringer. Studien finner imidlertid ingen vesentlige forskjeller i psykisk helse eller organisering av institusjonshverdagen mellom statlige, private ideelle og private kommersielle barnevernsinstitusjoner.

Rapporten fremhever et stort behov for mer forskning på psykisk helse hos ungdommer i barnevernsinstitusjoner samt på utfordringene knyttet til å tilby adekvate og effektive psykiske helsetjenester til denne gruppen.

16.5 Traume og atferd

Omsorgsplasserte barn og unge har ofte komplekse livserfaringer som preges av traumer, vold og kontroll. Tre rapporter belyser hvordan slike erfaringer former barnas liv, og hvilke utfordringer barnevernstjenesten står overfor i møte med disse barna.

Bredal og Melby (2018) har undersøkt barnevernets møte med minoritetsjenter som er utsatt for vold og sterk kontroll (Bredal & Melby, 2018). Studien har et modulbasert design med datainnsamling fra tolv unge kvinner med barnevernserfaring, ti kommunale barnevernstjenester, ti fosterhjemstjenester og ti inntaksenheter (Bufetat) og ni plasseringstiltak (fosterhjem og institusjon). Forskningen involverte kvalitative intervjuer og hadde som mål å forstå erfaringer og utfordringer fra både jentenes og barnevernets perspektiv.

Resultatene viste at de unge kvinnene, som alle hadde vokst opp i patriarkalske familier med et strengt kjønns- og generasjonshierarki og hvor de fleste hadde blitt utsatt for både fysisk og psykisk vold med påfølgende betydelige psykiske helseplager, uttrykte ulike utfordringer i møte med barnevernet. Blant annet erfarte noen at hjelpere ikke forstår hvor omfattende kontrollregimet i familien har vært. Selvstendighet og relasjonsbygging står sentralt, og flere hadde jobbet mye med å lære å ta valg og blir kjent med og anerkjenne egne følelser. Studien fant også at jenter i minoritetsfamilier som opplever vold og sterk kontroll, kan ha lignende uttrykk (for eksempel negative verbale og fysisk handlinger) og erfaringer som andre ungdommer i barnevernet. Rapporten fremhever at barnevernet noen ganger prioriterer informasjon fra familiemedlemmer fremfor jentenes egne beretninger. Den understreker også behovet for økt kunnskap om barnevernet blant innvandrerbefolkningen. Forskningen peker videre på dilemmaer for barnevernsarbeidere når de skal balansere behovet for å beskytte jentene samtidig som de skal ta hensyn til familiedynamikken. Det fokuseres også på viktigheten av å forstå kulturelle forskjeller når man vurderer situasjoner. Forfatterne anbefaler at sikkerhetspraksisen i barnevernet gjennomgås og forbedres, og at vurderingen av kontroll av unge mennesker bør tydeliggjøres i sammenheng med barnevernloven. Studien berører også utfordringene med å håndtere æresrelatert vold og behovet for å unngå å overgeneralisere begrepet.

Bredal et al. (2023) har undersøkt barnevernstjenestens arbeid med vold og overgrep (Bredal et al., 2023). Denne studien tar utgangspunkt i en spørreundersøkelse blant barnevernsledere, en kvalitativ casestudie med intervjuer av ledere og ansatte samt intervjuer med barn (n = 13) og foreldre (n = 17). Intervjuene med barn undersøker deres forståelse av vold, deres erfaringer med barnevernet og hvorvidt de føler seg informert og støttet. Intervjuene med foreldre fokuserer på deres erfaringer når vold mot barn står i sentrum. Studien inneholder også casebeskrivelser basert på intervjuene for å illustrere barnas og foreldrenes erfaringer.

Resultatene tar for seg barnevernets håndtering av volds- og overgrepssaker samt erfaringer fra barn og foreldre som er involvert. Rapporten fremhever at barn forteller om vold, og når barnevernet tror på dem, gjenspeiler dette de siste tiårenes harde arbeid for å endre synet på barns rettigheter og troverdighet. Rapporten understreker imidlertid også at barnets rolle som varsler kan være svært belastende for barnet. Rapporten viser til at mange saker begynner med at et barn forteller om vold, noe som viser at barn tør å si ifra. Forfatteren peker også på at det mangler relevante hjelpetiltak i voldssaker.

Olesen et al. (2023) har undersøkt grensesetting og bruk av tvang overfor barn i fosterhjem (Olesen et al., 2023). Arbeidet bygger på både kvalitativ og kvantitativ metode, hvorav førstnevnte omfatter to nasjonale spørreundersøkelser til henholdsvis fosterforeldre og ledere av landets barnevernstjenester. Det kvalitative

materialet inkluderer intervjuer med barn og unge som har bodd i fosterhjem, samt fosterforeldre, barnevernsansatte, tilsynspersonell og ansatte hos statsforvalterne. Formålet med den metodiske tilnærmingen var å gi varierte perspektiver på bruk av grenser og tvang i fosterhjemsomsorgen.

Et av hovedfunnene viser at de ulike aktørene i fosterhjemssystemet har ulik oppfatning av og erfaring med grensesetting og tvang, og det er ingen entydig forståelse av hvor grensen går. Fosterbarna beskriver at fosterforeldrene deres har strengere regler enn andre foreldre, men de fleste oppfatter disse som rimelige. De fleste har en god og tillitsfull relasjon til fosterforeldrene, mens en mindre gruppe har negative erfaringer der grensesettingen oppleves som urimelig. Enkelte av disse ungdommene forteller at de har blitt fysisk fastholdt av fosterforeldrene. Andre forteller at de blir låst inne på rommene sine, noe som kan anses som et brudd på rettighetene deres. Rapporten peker også på at det er manglende informasjonsflyt mellom barnevernet og tilsynsorganene. Den peker også på at kvaliteten på tilsynsrapportene ofte er dårlig, og at de i liten grad påvirker barnevernet.

Sammen viser rapportene at traumer og utfordrende atferd må forstås i lys av barnas livshistorier, og at barnevernets tiltak må være tilpasset både barnets kulturelle kontekst og individuelle behov for trygghet, medvirkning og forutsigbarhet.

16.6 Opplevelse av barnevernstjenesten

Barn og unge i kontakt med barnevernet har ulike erfaringer med hvordan tjenestene møter deres behov, identitet og rettigheter. Barnevernets praksis og kultur kan ha stor innvirkning på barns opplevelse av trygghet, tilhørighet og anerkjennelse, og det er viktig at tjenestene arbeider aktivt med å ivareta barns rettigheter og identitet i praksis. To studier belyser ulike aspekter ved dette.

Paulsen et al. (2020) har gjennomført en studie av barnevernets praksis og tilnærminger blant skeive barn og unge i barnevernet (Paulsen, Svendsen, et al., 2020). Rapporten bygger på en litteraturgjennomgang av både systematiske studier og grå litteratur, en elektronisk spørreundersøkelse blant ledere og ansatte samt intervjuer med LHBTQ-ungdommer og fosterforeldre. Spørreundersøkelsen har som mål å samle informasjon om kunnskap og bevissthet om kjønn og seksualitet i barnevernet. Intervjuene gir dybdefortellinger om LHBTQ-ungdommer (n = 7) og fosterforeldres erfaringer i barnevernet. Rapporten fokuserer også på studier som bruker ulike metodiske tilnærminger, som narrativ analyse og fotostemme.

Funnene viser at noen ansatte i barnevernet rapporterer om liten eller ingen erfaring med LHBTQ-ungdommer, mens andre rapporterer om omfattende erfaring med vanskelige saker. Rapporten identifiserer områder der barnevernets tilnærminger og behovene til LHBTQ-barn og -ungdommer ikke stemmer overens. Rapporten tar også for seg fosterforeldres erfaringer og viser til at mange vurderte ulike veier til foreldreskap før de bestemte seg for å bli fosterforeldre. Relatert til problemstillingen vår viser funnene at skeive ungdommer og unge voksne som har hatt kontakt med barnevernet, beskriver hvor viktig det er å bli møtt med anerkjennelse og treffe ansatte som ser, forstår og støtter dem. Flere av ungdommene sier de kunne ønske ansatte i barnevernet i større grad hadde spurt og åpnet for å snakke om kjønn og seksualitet. Hovedbudskapet deres til barnevernet er at det er langt verre å late som at «alle er like», fremfor å spørre. De mener det er langt bedre at ansatte er ærlige på at de ikke kan så mye om temaet, enn at de behandler kjønn og seksualitet som et ikke-tema. Flere av ungdommene beskriver en usikkerhet som kan oppstå når ansatte velger å «overse» normbrytende kjønnsuttrykk, og at dette kan etterlate ungdommene med en følelse av at deres kjønnsidentitet eller seksuelle orientering er uviktig, ugyldig eller ikke akseptert. Manglende rutiner, kompetanse og bevissthet om viktigheten av å snakke om kjønn og seksualitet kan altså føre til diskriminerende praksiser, som kan oppleves som urettferdige, krenkende og uforståelige for skeive barn og ungdommer.

Hygen og Ulset (2021) har undersøkt bruk av elektronisk kommunikasjon i barnevernsinstitusjoner (Hygen & Ulset, 2021). Rapporten bygger på kvalitative intervjuer med 9 ungdommer og fokusgruppeintervjuer med

21 ansatte ved barnevernsinstitusjoner samt en gjennomgang av utvalgte tilsynsrapporter. Målet var å utforske bruken av elektronisk kommunikasjon i barnevernsinstitusjoner og hvordan dette påvirker barns rettigheter. Ungdommene trakk frem muligheten til å opprettholde kontakt med nettverk, sosialisering, redusering av utenforskap og følelsen av trygghet som de positive sidene ved elektronisk kommunikasjon. Ulempene omhandlet press og muligheten for å bli utnyttet.

Funnene viser at selv om det er betydelig refleksjon rundt utfordringene ved elektronisk kommunikasjon i barnevernsinstitusjoner, er det også eksempler på maktmisbruk i håndhevelsen av restriksjoner og manglende konsistens i hvordan institusjonene etterlever regelverket om barns rettigheter. Studien viser at noen institusjoner gir opplæring til de ansatte, mens andre mangler nødvendig kunnskap og kompetanse. Studien understreker hvor viktig det er å ta hensyn til barns rettigheter når man begrenser tilgangen deres til kommunikasjon.

16.7 Brukermedvirkning

Reell brukermedvirkning er en grunnleggende forutsetning for at barnevernet skal kunne ivareta barn og unges rettigheter, behov og perspektiver. Likevel viser forskning at det ofte er avstand mellom intensjon og praksis. Nøkleby et al. (2024) har undersøkt utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet (Nøkleby et al., 2024). I studien benyttes en «best fit framework synthesis», som kombinerer en gjennomgang av forskningslitteratur og intervjuer med fagpersoner samt med 15 ungdommer i alderen 13–25 år med pågående barnevernstiltak eller tidligere erfaring med barnevernet. Den analytiske tilnærmingen bruker etablerte modeller for deltakelse og faser i en barnevernssak for å organisere dataene. Metoden omfatter også en konsultasjonsprosess der deltakerne i datainnsamlingen blir bedt om å prioritere de identifiserte utfordringene.

Rapporten fokuserte på de viktigste utfordringene med å sikre barn og unges reelle medvirkning i barnevernet, og det samlede utfordringsbildet som ble identifisert, omfattet 27 spesifikke utfordringer. Blant disse ble 14 utfordringer prioritert. De omhandlet blant annet mangel på tilpasset kommunikasjon mellom barn/ungdommer og kontaktpersonen i barnevernet, vekt på formell fremfor reell medvirkning og at barnets mottak av informasjon, meningsdannelser og ytringer ikke ses som pågående prosesser som kan ta tid, men som avgrensede og endelige. Videre gikk det frem at barnevernsansattes vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker muligheten for medvirkning.

17 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Hvert av temakapitlene (kap. 4–15) avslutter med en gjennomgang av forskningens implikasjoner for praksis og forslag til videre forskning. Der beskrives artiklenes anbefalinger om tiltak og politikk som kan skape et bedre omsorgstilbud, samt forslag til videre forskning på feltet.

I det følgende gjennomgås først forslag i studier som direkte omhandler barns opplevelse av flytting og ustabilitet i omsorgsplassering (kap. 4). Deretter gis en oppsummering av anbefalinger på tvers av de øvrige temakapitlene om konsekvenser av ustabilitet (kap. 5–15). Til slutt gis en vurdering av det samlede metodiske grunnlaget i den inkluderte forskningen - uten grunnlag i formelle kvalitetsvurderinger av hver enkelt artikkel.

17.1 Anbefalinger fra forskningen på barns opplevelse av ustabilitet (kap. 4)

17.1.1 Tiltak i praksisfeltet

Forskningen som direkte omhandler barns opplevelse av flytting og ustabilitet i plassering (kap. 4), foreslår tiltak som legger vekt på å øke stabiliteten, sikkerheten og kvaliteten i omsorgen. Dette blant annet gjennom å matche ungdommenes spesifikke behov, evaluering av omsorgspersoner og vurdering av atferdsproblemer før plassering og å forberede fosterforeldre til å håndtere problemene. Videre foreslås det at man jobber kontinuerlig med relasjoner (Chambers et al., 2018; Wroe et al., 2023), blant annet ved å sikre tilgang til engasjerte fagpersoner som opprettholder relasjoner med ungdommer og foreldre før, under og etter flytting. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på lojalitetskonflikter hos barnet samt begrense kontakten dersom det er til barnets beste (Fawley-King et al., 2017). Det bør gjennomføres tiltak for å opprettholde relasjoner med søsken, forbedre den relasjonelle kompetansen blant fagpersoner og styrke ungdommenes medvirkning. Det foreslås også mer traumeorientert praksis og omsorg der traumehistorier vurderes og symptomer behandles og terapeutiske tjenester tilbys (Chambers et al., 2017; Stenason & Romano, 2023; Villodas et al., 2016). Det etterlyses tiltak for medvirkning og informasjon der ungdommer involveres i beslutningsprosesser (Chambers et al., 2018; Delaville & Pennequin, 2020; Euillet, 2020; Hébert et al., 2016). Mer samhandling mellom tjenester foreslås blant annet for å sikre kontinuitet i utdanning (Chambers et al., 2018; Euillet, 2020). Spesifikke tiltak anbefales overfor grupper som er overrepresentert i barnevernet, som minoritetsungdommer (Wright & Collings, 2023) og LHBT-ungdommer (B. Wilson & Kastanis, 2015).

17.1.2 Videre forskning

Det foreslås videre forskning på ustabile plasseringer og flytting som gir mer innsikt i ungdommers subjektive opplevelser (Wright & Collings, 2023; Wroe et al., 2023) og hvordan ungdommer opplever de emosjonelle og psykologiske innvirkningene av plasseringer (Chambers et al., 2017). Det anbefales også longitudinelle studier for å forstå barns situasjon og trivsel over tid (Fawley-King et al., 2017) og for å undersøke de langsiktige konsekvensene av ustabilitet (Hébert et al., 2016), inkludert hvilke effekter fosterhjems plasseringer har på de unges utvikling og velvære (Euillet, 2020; Vanderfaeillie et al., 2018). Det er et generelt problem å rekruttere ungdommer i barnevernet til forskning. Her trengs det metodeutvikling som utforsker barrierene for deltakelse (Wroe et al., 2023) og undersøker involvering av unge i forskning (Greeno et al., 2018).

Det tas også til orde for forskning på overganger mellom ulike omsorgssituasjoner, for eksempel mellom fosterhjem, eller mellom fosterhjem og barnevernsinstitusjon, for å få en mer detaljert forståelse av ustabilitet (Magnuson et al., 2017). Eksempelvis foreslås studier av planlagte versus uplanlagte flyttinger og av flyttinger initiert av ungdommer selv versus tvungne flyttinger (Chambers et al., 2020).

Det er behov for forskning på effektive tiltak for å redusere ustabilitet. Forskning på utvelgelsesprosesser for å oppnå en bedre match mellom fosterbarn og fosterfamilier er nødvendig (Vanderfaellie et al., 2018). Det foreslås å utforske alternativer til flytting (Schneiderman et al., 2020; Wroe et al., 2023) og hvordan negative konsekvenser av flytting kan reduseres (Wroe et al., 2023). Man bør undersøke beslutningsprosessen rundt plasseringer og hvordan ungdommer kan bli mer involvert (Chambers et al., 2017).

Til slutt påpekes behovet for mer forskning på plasseringsstabilitet spesifikt rettet mot sårbare grupper som er overrepresenterte i barnevernet, som LHBT-ungdommer (B. Wilson & Kastanis, 2015), ungdommer fra ulike minoriteter og med ulike etniske bakgrunner (Edwards, King, et al., 2023; Navia et al., 2018; Rufa & Fowler, 2016; Summersett Williams et al., 2024; Tyrell et al., 2019) samt asylsøkere og innvandrere (Crea et al., 2017; Ní Raghallaigh & Sirriyeh, 2015).

17.2 Anbefalinger fra forskningen på konsekvenser av ustabilitet (kap. 5-15)

17.2.1 Tiltak i praksisfeltet

Tverrfaglig og systemisk arbeid: Forskningen understreker viktigheten av stabilitet, relasjonell støtte og systemisk samarbeid for å forbedre utdanningsresultatene for barn og unge i barnevernet. Det tas til orde for å styrke skolemiljøet fordi forskningen viser at relasjoner til lærere og medelever er avgjørende for skoleengasjement og skoleprestasjoner (A. G. Day et al., 2017; McGuire et al., 2021; Rutman & Hubberstey, 2018; Van Holen et al., 2021). Flere forskere legger vekt på viktigheten av å styrke samarbeid mellom instanser og koordinere tjenester for å skape god koordinering og kommunikasjon mellom barnevern, skole psykisk helsevern og kriminalomsorg for ungdommer (Day et al., 2017; Derivois et al., 2015; Dumollard et al., 2023; Delaville & Pennequin, 2020; Toros et al., 2023). Institusjonsomsorgen må overvinne institusjonelle avstander mellom psykisk helsevern og barnevernstjenester (Almqvist & Lassinantti, 2024; Wadman et al., 2018). Det offentlige (NAV/barnevernet) må ta mer ansvar for ungdommers situasjon i overgangen til voksenlivet (Tysnes & Kiik, 2021).

Psykisk helsekompetanse: Barnevernspersonell må forstå ungdommers erfaringer for å fremme de unges psykiske helse og motstandskraft ved overgangen fra barnevernsinstitusjon (Arsenault & Domene, 2018). Barnevernsansatte og kontaktpersoner bør få opplæring i de psykologiske effektene som kan oppstå ved plasseringer, og hvordan man snakker med barna om flyttingen. De bør kunne tilby terapeutiske tjenester ved behov og etablere støttesystemer som inkluderer slektninger, venner og biologiske foreldre (Chambers et al., 2017). Selvbestemmelse i henvisning og mottak av psykiske helsetjenester har potensial til å styrke eldre ungdommer i beslutningstaking og gi en bedre forståelse av deres psykiske helse (Villagrana, 2023).

Traumebevissthet: Traumehistorier bør vurderes og traumesymptomer behandles for alle ungdommer i barnevernet (rutinemessig screening), uavhengig av fysiske eller psykiske helseproblemer (Havlicek & Courtney, 2016; Rayburn et al., 2016; Villodas et al., 2016). Behandlingen bør legge vekt på å snakke om traumene fremfor å behandle atferdsproblemer isolert (Farley et al., 2021, 2022). Fosterforeldre og institusjonspersonale bør få opplæring i traumebevisst omsorg (Chambers et al., 2018; Stenason & Romano, 2023).

Forbedret kvalitet: Det bør gjennomføres intensive evalueringer av omsorgspersoner for å hindre utrygge fosterhjem (Chambers et al., 2020). Det bør utvikles forebyggingsprogrammer og et effektivt rapporteringssystem for misbruk i fosterhjem (Carr et al., 2019; Yoshioka-Maxwell, 2023).

Relasjonell kontinuitet: Man bør legge vekt på å opprettholde langsiktige og varige relasjoner (Curry, 2019; Greeson et al., 2015), herunder engasjerte fagpersoner som opprettholder relasjoner med ungdommer og foreldre før, under og etter flytting (Curry, 2019; Wroe et al., 2023). Det er viktig med tiltak som gjør at de unge kan opprettholde forbindelser med søsken, biologisk familie og tidligere omsorgspersoner gjennom

regelmessige besøk og kommunikasjon (Chambers et al., 2018; Richardson et al., 2017). Man bør fremme positive relasjoner til jevnaldrende (Copley & Johnson, 2016; Sekol, 2016).

Fosterforeldrestøtte: Relasjonen mellom ungdommer og fosterforeldre bør styrkes ved at fosterforeldre får opplæring, støtte og verktøy, spesielt innenfor traumebevisst omsorg og håndtering av emosjonelle prosesser (Chambers et al., 2018; Cooley et al., 2015; Stenason & Romano, 2023).

Medvirkning: Ungdommer bør involveres tidlig og autentisk i beslutningsprosesser (plassering, flytting, utdanning) for å styrke deres selvbestemmelse, mestring og handlefrihet (Ball et al., 2021; Balsell et al., 2017; Chambers et al., 2018; Hébert et al., 2016). De unge må få åpen og tilpasset informasjon før, under og etter plassering (Goodyer, 2016; Pastor et al., 2022). Det er viktig å unngå plutselige og uforberedte flyttinger, som å hente barn på skolen uten forvarsel (Goodyer, 2016).

Mangfold og inkludering: Barnevernet bør tilpasse tjenester til LHBTQ-ungdommers spesifikke behov (McCormick et al., 2016; Mountz et al., 2020). Systemet bør aktivt anerkjenne behovene til skeive ungdommer ved å bygge inkluderende miljøer, tilby synlige støttetjenester og legge vekt på stabile relasjoner med støttende voksne for å redusere minoritetsstress og styrke de unges psykiske helse (McPherson et al., 2022). Barnevernsansatte og fosterforeldre bør få opplæring i urfolks kultur og historie (Navia et al., 2018). Praktikere må ha en individuell tilnærming for å møte ungdommenes kulturelle behov og identitetsutvikling (Hansen, 2024; Ní Raghallaigh & Sirriyeh, 2015). Det anbefales å innføre tiltak for å fremme positiv etnisk raseidentitet (ERI) (Tyrell et al., 2019) og å ta i bruk antirasistiske og antiundertrykkende praksiser for å forbedre omsorgen for fargede familier (Edwards, King, et al., 2023; Ludeke, 2023). Tiltak bør tilpasses for å styrke meningsskaping og optimisme og dermed bedre trivselen til unge med erfaringer fra fosterhjem og tidlig motgang i livet (H. N. Taussig et al., 2023).

Ettervern: Ungdommene bør utvikle livsferdigheter mens de er under omsorg (Lalonde et al., 2021). Man bør prioritere å kartlegge behov og iverksette kreative støttetiltak i de kritiske første tolv månedene etter utflytting (S. H. Rome & Raskin, 2019). Ettervernstiltak bør legge vekt på å styrke relasjoner og ferdigheter for gjensidig avhengighet («interdependent living») (Greeson et al., 2015; Kaasinen et al., 2023). Det anbefales å bruke evidensbaserte mentorordninger med opplæring i terapeutisk støtte i ettervern (Harder et al., 2022).

17.2.2 Videre forskning

Forskningen inkluderer få longitudinelle studier, men svært mange av studiene legger vekt på viktigheten av longitudinelle studier. Et annet viktig område som trekkes frem, er ungdommenes stemmer, og det anbefales at disse prioriteres for å undersøke årsakssammenhenger og langsiktige utviklingsløp.

Longitudinelle studier: Det er behov for longitudinell forskning på tvers av alle temaer, spesielt for å forstå de langsiktige konsekvensene av ustabilitet (Hébert et al., 2016), psykisk helse (G. Cullen et al., 2022; Lee et al., 2018), relasjonell varighet (Ball et al., 2021; Rolock & Pérez, 2018) og overgangen til voksenlivet (Ball et al., 2021; Berzin et al., 2014; Crea et al., 2017; Gonzalez-Blanks & Yates, 2016; Magnuson et al., 2017; Rolock & Pérez, 2018; Ungar et al., 2024). Videre forskning bør undersøke effektene av kliniske tjenester og hvordan de kan forbedres for å bedre støtte ungdommene (Wadman et al., 2018). Det er behov for prospektive og longitudinelle studier for å vurdere årsakssammenhenger mellom mishandling i langvarig omsorg og konsekvenser seinere i livet (Carr et al., 2019).

Ungdommens stemme: Forskning må kontinuerlig inkludere ungdommenes perspektiver og erfaringer for å forbedre tjenestene og politikken på feltet (Chambers et al., 2017; Pastor et al., 2022; Riebschleger et al., 2015). Det er behov for mer forskning på ungdommers deltakelse i beslutningsprosesser rundt plasseringer og hvordan dette påvirker opplevelsene deres (Chambers et al., 2020).

Evaluering og metodeutvikling: Det bør forskes på alternativer til flytting og hvordan negative konsekvenser av flytting kan reduseres (Wroe et al., 2023). Det bør utvikles nye registre for å dokumentere konsekvensene av plasseringer (Chambers et al., 2017) og bedre måleinstrumenter for traumesymptomer, polyviktisering og helseutfall (Segura et al., 2015; Villodas et al., 2016).

Ustabilitet: Det bør forskes på planlagte versus uplanlagte flyttinger og på ungdomsinitierte versus tvungne flyttinger for å forstå hvilke innvirkninger flyttinger har (Chambers et al., 2020). Betydningen av fosterhjem som «mellomstasjoner» og mønstrene inn og ut av marginalisering bør utforskes (Magnuson et al., 2017).

Relasjoner og støtte: Man bør undersøke effekten av spesifikke tiltak som er designet for å fremme relasjonsbygging mellom fosterungdommer og omsorgspersoner (Storer et al., 2014). Det er behov for dypere innsikt i dynamikken mellom ungdommer og ansatte i barnevernsinstitusjoner og i kvaliteten på relasjoner. Khan og Ungar (2024) påpeker behovet for å integrere stemmene til tjenesteytere (ansatte) for å utdype forståelsen av deres rolle (som foreldre, likemenn eller profesjonelle) og den spesifikke praksisen de benytter når de forhandler om profesjonelle grenser. Videre foreslås det å utforske spesifikke faktorer som bidrar til positive eller negative interaksjoner mellom ungdommer og ansatte (Parmenter et al., 2024).

Psykisk helse: Longitudinell forskning bør gjennomføres for å etablere årsakssammenhenger mellom omsorgsplassering og psykisk helse. Her bør man bruke mer detaljerte målinger av plasseringens stabilitet (tidspunkt og varighet) (G. J. Cullen et al., 2022). Forskning bør bidra til en bedre forståelse av de langsiktige effektene av traumer på tankeproblemer og aggresjon (Farley et al., 2022). Man bør undersøke effektene av kliniske tjenester og hvordan de kan forbedres for å bedre støtte ungdommene (Wadman et al., 2018). Fremtidige studier bør undersøke avvik i rapporter fra ulike informanter (ungdommer, kontaktpersoner, foreldre) for å oppnå en mer helhetlig tilnærming til kliniske vurderinger (Dubois-Comtois et al., 2021).

Mangfold og Minoriteter: Man bør gjennomføre kjønnsspesifikke studier (Hébert et al., 2016) og studier rettet mot undergrupper av LHBTQ-ungdommer (B. Wilson & Kastanis, 2015). I tillegg bør man undersøke den kulturelle utviklingen og identitetsutviklingen hos barn med etnisk minoritetsbakgrunn (Tyrell et al., 2019; Wathne, 2024) og de langsiktige effektene av plasseringer på urfolksungdommer (Navia et al., 2018).

Ettervern: Man bør undersøke hvilke relasjoner, systemer og støttetiltak som er mest fordelaktige på bestemte stadier av overgangen til voksenlivet (Munson et al., 2024), og evaluere hvilke programmer som effektivt kan støtte unge i overgangen fra omsorg til selvstendige liv, med særlig oppmerksomhet mot ungdommer med funksjonsnedsettelse og minoritetsbakgrunn (Bennwik et al., 2023; Edwards et al., 2024).

17.3 Metodisk kvalitet i forskningen

Et scoping review skiller seg fra et systematisk review ved at det har et mer eksplorativt formål og vanligvis ikke innebærer en fullstendig og systematisk kritisk kvalitetsvurdering av studiene som inkluderes. I tråd med JBI rammeverket og PRISMA ScR (Joanna Briggs Institute, 2015; Tricco et al., 2018) gir scoping-metodikken mulighet til å beskrive overordnede metodiske mønstre i litteraturen, men ikke til å evaluere *kvaliteten* av enkeltstudier på en måte som ville tilsvart en systematisk oversikt.

I det følgende gjør vi en vurdering av det samlede metodiske grunnlaget i den inkluderte forskningen - uten grunnlag i formelle kvalitetsvurderinger av hver enkelt artikkel. Vi ser på generelle styrker og svakheter når det gjelder fordelingen av ulike metoder i materialet. Det gis innsikt i egenrapporterte styrker og svakheter i de inkluderte studiene. Detaljerte beskrivelser av rapporterte styrker og svakheter for hver enkelt studie, fordelt på hovedtema, finnes i vedleggstabellen (se Vedlegg 1). Til slutt gis en overordnet vurdering av styrken i kunnskapsgrunnlaget for det enkelte tema hovedsakelig basert på antall studier og metodisk variasjon. Når det gjelder geografisk variasjon har kunnskapsoppsummeringen avgrensning til kontinent og land som er mest mulig lik Norge. Det vil si land i Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand. Av

europiske land har vi avgrenset til Nord- og Sør-Europa samt tidligere østblokkland som ligger tett til Vest-Europa.

17.3.1 Metoder i de inkluderte studiene

Som vist i kapittel 3 dominerer kvalitative metoder sterkt i denne kunnskapsoppsummeringen, og utgjør 63,4 prosent av datamaterialet (n=123 artikler). Kvantitative studier utgjør 27,8 prosent (n=54 artikler). Studier med en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode utgjør 6,7 prosent (n=13), og metaanalyser 2 prosent (n=4).

Det store omfanget kvalitative metoder gir rik innsikt i erfaringer, opplevelser, prosesser og variasjoner på tvers av ulike plasseringer og kontekster. Ikke minst bidrar den kvalitative forskningen til å utforske og forstå komplekse fenomener. Dette bidraget svarer godt på mål og formål med kunnskapsoppsummeringen – å få innsikt i barn og unges egne erfaringer og perspektiver. Det styrker også kunnskapsgrunnlaget for praksisutvikling, politikkutforming og hypotesegenerering.

En generell svakhet ved kvalitative studier er begrenset mulighet for generalisering til større populasjoner og det å si noe om effekter. En risiko ved kvalitative analyser er skjevhet i tolkning av resultater - for eksempel at man legger for stor vekt på utypiske situasjoner. Flere studier på feltet kompenserer for dette, og bidrar til mer robuste resultater.

De aller fleste av de kvantitative studiene i oppsummeringen er tverrsnittstudier. Tverrsnittstudier samler data på ett tidspunkt, og gir muligheten til å analysere sammenhenger mellom variabler, men ikke forklare årsaker til sammenhenger. Oppsummeringen har noen få studier basert på RCT (randomiserte, kontrollerte studier) som undersøker effekter av tiltak, men har 38 studier med et longitudinelt design. I longitudinelle studier følges de samme individene eller gruppene over tid, med gjentatte målinger på ett eller flere tidspunkt – noe som gir grunnlag for å si noe om utvikling og endring over tid.

17.3.2 Konsekvenser på kort og lang sikt

Det kan generelt være vanskelig å operasjonalisere et tydelig skille mellom konsekvenser på *kort og lang sikt* i dette forskningsfeltet fordi det ofte dreier seg om mer eller mindre varige «omsorgsforløp» med flere plasseringer, brudd og skifter. Grovt sett skiller forskningen mellom (mer eller mindre) akutte tilpasningsreaksjoner og utviklingsmessige konsekvenser.

Forskningen som omhandler konsekvenser *på kort sikt* kan dreie seg om reaksjoner og erfaringer knyttet til flytting ut av hjemmet, det å bli plassert, selve omsorgsplasseringen og ulike (relativt) umiddelbare konsekvenser (for eksempel for skolegang og relasjoner). Metodisk dreier det seg i hovedsak om kvalitative studier og kvantitative tverrsnittstudier.

Omtale av konsekvenser på *lang sikt* dreier seg gjerne om et livsløpsperspektiv, som innebærer å se menneskers liv og utvikling som en kontinuerlig prosess som påvirkes av tidligere erfaringer, nåværende situasjoner og forventede fremtidige forhold. En viktig del av denne forskningen handler om overgangen til voksen, og det å klare seg selv. Av forskningen inkludert i oppsummeringen undersøkes *langsiktige konsekvenser* ved hjelp av longitudinelt design med flere datainnsamlinger rettet mot de samme personene over tid. Det er også noen studier som omtaler langsiktige konsekvenser på grunnlag av et retrospektivt design ved at voksne eller eldre, som var omsorgsplasserte som barn, intervjues om hvordan det går med dem i dag - eller hvordan livet har vært.

17.3.3 Egenrapporterte styrker og svakheter i studiene

De aller fleste av de inkluderte studiene beskriver svakheter og styrker i det metodiske grunnlaget. Et gjennomgående trekk er en tydelig vektlegging av barn og unges egne stemmer, noe som gir dyptgående

innsikt i deres subjektive erfaringer. Enkelte studier bidrar med ny kunnskap om lite utforskede grupper, som ungdom med minoritetsbakgrunn, LHBTQ+ ungdom og enslige mindreårige migranter. Kvalitative metoder – blant annet narrative tilnærminger, fenomenologiske intervjuer og et par innslag av metoden Photovoice – gir et rikt innblikk i temaer som tilhørighet, mestring og relasjonskvalitet.

Som nevnt over er det en del av studiene som rapporterer et longitudinelt design. Noen få har store datasett, noe som styrker generaliserbarheten. Flere studier fremhever styrken ved å kombinere ulike datakilder (mixed methods), for eksempel ved å supplere intervjudata med registerdata eller informasjon fra omsorgspersoner og barnevernsansatte. Dette gir et mer helhetlig perspektiv på utviklingsforløp og kontekstuelle faktorer.

Samtidig nevner studiene flere begrensninger som bør tas i betraktning ved tolkningen av funnene. Mange studier har små og geografisk avgrensede utvalg, noe som gjør resultatene mindre generaliserbare. Rekruttering gjennom spesifikke tiltak eller programmer kan føre til seleksjonsbias, og særlig marginaliserte grupper kan være underrepresentert. Flere studier nevner at de har skjev kjønns- eller aldersmessig fordeling.

En stor andel av de kvalitative studiene er retrospektive, der informantene intervjues om hendelser som har skjedd for noe tid siden. Derfor er det en rekke studier som nevner at det kan være skeivhet i data fordi informantene kanskje ikke husker eksakt. Enkelte studier baserer seg utelukkende på selvrapportering uten triangulering. Som nevnt dominerer tverrsnittstudier i de kvantitative studiene, som kan gi mye informasjon. Et stort flertall av studiene peker på behovet for longitudinelle studier for å kunne si noe om årsakssammenhenger og utvikling. Noen studier viser til spesifikke mangler i eget datagrunnlag – for eksempel at de har lite informasjon om psykisk helse før plassering, eller at de har få detaljer om type og varighet av plasseringer. Enkelte studier peker på usikkerhet når det gjelder psykometrisk kvalitet ved enkelte måleinstrumenter i barnevernsforskning.

17.3.4 Vurdering av robusthet for det enkelte tema

Tema med mange inkluderte artikler

Flere av hovedtemaene har et omfattende datagrunnlag med et stort antall studier. Dette gjelder først og fremst *Relasjoner* (n=52) og *Ustabilitet i omsorgsplasseringer* (n=31). Dels også *Overgang og selvstendigjøring (ettervern)* (n=22) og *Psykisk helse* (n=20).

Temaene *Ustabilitet i omsorgsplasseringer* og *Psykisk helse* har også god metodisk variasjon, med en relativt lik fordeling av kvalitative og kvantitative metoder, og i tillegg innslag av studier med mixed-methods og meta-analyser.

Temaene *Relasjoner* og *Overgang og selvstendigjøring* domineres av kvalitative studier, kombinert med noen få kvantitative og dels også mixed methods-studier. Kunnskapsgrunnlaget for de to temaene vurderes likevel som grundig og godt knyttet til målet med oppsummeringen. Særlig står forskningen knyttet til *Relasjoner* sterkt, gitt det særs store antallet studier.

Studiene innen tre av temaene (*Relasjoner*, *Ustabilitet* og *Psykisk helse*) har en relativt god geografisk variasjon innenfor den geografiske avgrensningen som allerede er gjort i søket (se kap. 3.2 i metodekapitlet og innledningen til kap. 17.3). Det er noe flere studier fra USA enn fra Europa. På temaet *Relasjoner* er det ti studier fra Norden, hvorav seks er norske. Temaet *Overgang og selvstendigjøring* har relativt få studier fra Europa sammenlignet med USA og Canada samlet, og kun en fra Norden (Sverige). En må være oppmerksom på at deler av denne forskningen vil være sterkt kontekstavhengig på grunn av ulike systemer for overganger og ettervern.

Temaer med middels antall studier

Fem av de identifiserte temaene har et datagrunnlag på mellom 10 og 15 studier. Dette gjelder *Skole* (n=15), *Brukermedvirkning* (n=12), *Traume og atferd* (n=11) *Resiliens* (n=10) og *Opplevelse av barneverntjenesten* (n=10).

Temaet *Skole* har med 15 studier et relativt omfangsrikt datamateriale, med to tredjedeler basert på kvalitative intervju. I likhet med forskning på overganger og ettervern er det på tema skole, viktig å være (særlig) oppmerksom på kontekstforskjeller - at her vil det eksisterer viktige forskjeller når det gjelder system, sammenlignet med Norge. Halvparten av studiene er gjort i USA og Canada, og resten i Europeiske land, inkludert to fra Norge og en fra Danmark.

Når det gjelder *Brukermedvirkning* baseres 11 av de 12 studiene på kvalitative data. Denne metodiske skjevheten reflekterer først og fremst at dette er et tema som i særlig grad krever en direkte kontakt med brukerne. Resultatene samlet sett gir for øvrig et entydig kunnskapsbilde, der barn og unges erfaringer viser at det fremdeles er for lite medvirkning i forhold til behovet og ønsket hos brukerne. Det meste av forskningen på *Brukermedvirkning* kommer fra Europeiske land, og fire av studiene er fra Norge.

Temaene *Traume og atferd* – og *Resiliens* er tett knyttet til *Psykisk helse*-temaet, og kunne alternativt vært presentert som underkategorier der. I likhet med *Psykisk helse*-temaet har *Traume og atferd* en 50-50 fordeling når det gjelder kvalitative og kvantitative metoder, og lik fordeling mellom studier gjort i USA og Europa. Norden er kun representert med én artikkel (*Psykisk helse* er representert med to studier gjort i Norge). *Resiliens* har hovedvekt på kvalitative studier, men med innslag av kvantitative metoder, meta-analyse og mixed-methods. Blant de ti studiene er kun tre fra Europa, ingen fra Norden.

Opplevelse av barneverntjenesten har et datagrunnlag med en god blanding av kvalitative, kvantitative, mixed-methods og inkluderer også en metastudie. Tre av de ti studiene er gjort i Norge.

Temaer med få, men eksplorerende og viktige studier

Enkelte temaer er har svært svakt kunnskapsgrunnlag på grunn av at de har få studier. Dette gjelder: *Tilbakeføring* (n=3), *Stigma* (n=3) og *Ungdomsstraff* (n=4). Av de totalt ti studiene fordelt på de tre temaene er det kun en med kvantitativ metode, resten er kvalitative. *Stigma* og *Ungdomsstraff* har rent kvalitativt kunnskapsgrunnlag.

Den enkelte studie gir viktige innsikter i barn og unges erfaringer innenfor disse temaområdene. Også her må det tas høyde for at dette i stor grad er kontekstavhengige problemstillinger på grunn av ulike lands systemer. Her gjelder det særlig for temaet *Ungdomsstraff*. Funnene gir eksplorerende illustrasjoner av viktige problemstillinger, og det trengs mer forskning for å kunne gi et mer helhetlig kunnskapsbilde på hvert tema.

Kontekstavhengig forskning på minoriteter, asylsøkere og innvandrere

Vi har nevnt at forskningen knyttet til enkelte tema (skole, overganger, ettervern og justis) vil være mer kontekstavhengige enn andre fordi systemene i ulike land varierer. Flere av temaene har forskning som omhandler minoriteter, asylsøkere og innvandrere. Forskningen belyser dermed problemstillinger som er aktuelle i alle land når det gjelder underrepresenterte grupper. Det er viktig å være oppmerksom på at kunnskapsgrunnlaget her er preget av en overvekt av studier fra USA, Canada og Australia, og at resultatene vil være formet av systemer, kulturelle kontekster og nasjonale barnevernstradisjoner. Overførbarheten til norsk kontekst må dermed vurderes med varsomhet. Blant studiene gjort i Norge er det tre studier som omhandler etniske minoriteter (Hansen, 2023; M.K. Fylkesnes et al., 2018, Wathne, 2024).

Oppsummert viser studiene et viktig og nyansert kunnskapsgrunnlag om hvordan flytting og ustabile omsorgsforløp påvirker barn og unge, gjennom synliggjøring av deres egne opplevelser. Kvalitative studier dominerer blant de inkluderte studiene. Dette er som forventet ettersom målet var å få kunnskap om barn

og unges egne erfaringer. Innslaget av kvantitative studier, metaanalyser samt studier med mixed-methods bidrar til metodisk bredde innenfor enkelte av hovedtemaene, noe som styrker validiteten og generaliserbarheten. En fordel med dyptgående og eksplorerende kvalitativ forskning er at det gir hypotesegenerering og retning til videre forskning.

Styrken i kunnskapsgrunnlaget varierer mellom de ulike temaene som inngår, først og fremst basert på antall studier knyttet til temaet. Det relativt høye antallet inkluderte artikler totalt, tilsier at man har en god del kunnskap om barn og unges egne erfaringer med flyttinger og ustabile omsorgsforløp. Det store omfanget av kvalitative metoder gir rik innsikt i erfaringer, opplevelser, prosesser og variasjoner på tvers av ulike plasseringer og kontekster. Ikke minst bidrar den kvalitative forskningen til å utforske og forstå komplekse fenomener. Dette bidraget svarer godt til mål og formål med kunnskapsoppsummeringen – å få innsikt i barn og unges egne erfaringer og opplevde konsekvenser knyttet til omsorgsplassering – og et godt kunnskapsgrunnlag for praksisutvikling og politikkutforming.

18 Oppsummering – erfaringer med og konsekvenser av ustabilitet i omsorgsplassering, slik barn opplever det

Omsorgsplasseringen skal gi barnet en stabil og trygg omsorgssituasjon preget av kontinuitet, men så skjer det ofte brudd og utilsiktede flyttinger mellom fosterhjem, barnevernsinstitusjon og foreldrehjem. Kunnskapsoppsummeringen gjennomgår forskning som i perioden 2014–2024 er gjort på barns erfaringer med å bo i midlertidighet utenfor foreldrehjemmet etter en omsorgsplassering, og hvilke konsekvenser de har opplevd at dette har på kort og lang sikt.

Kunnskapsoppsummeringens forståelse av *midlertidighet* er at den, i tillegg til omsorgsplasseringen i seg selv, påvirkes av ustabilitet forårsaket av brudd i plassering og nye flyttinger. Det er utelukkende barn og unges egen stemme som gjelder i denne oppsummeringen. Når studier har omfattet flere deltakergrupper, har oppsummeringen kun inkludert resultater som er basert på datainnsamling blant barn og unge.

Oppsummeringen er gjennomført med avgrensning til studier som er gjort i land og på kontinent som er mest mulig like Norge, det vil si land i Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand. De europeiske landene har vi avgrenset til land i Nord- og Sør-Europa. Av tidligere østblokkland har vi inkludert de som ligger nærmest oss geografisk, og som er innlemmet i EU. Avgrensningen er gjort med tanke på et av formålene med oppsummeringen – å skaffe ny kunnskap som kan brukes til å forbedre praksis i det norske systemet. Da er det et poeng at landene ikke skiller seg altfor mye fra vårt eget land når det gjelder system og praksis.

18.1 Karakteristika ved søket og hovedtemaer identifisert i forskningen

Søkene i databaser for vitenskapelige, fagfellevurderte artikler ga til sammen 6994 treff. Etter at 3624 dubletter var fjernet, gjensto 3369 referanser som så ble screenet. Av disse ble 3013 referanser ekskludert fordi de ikke oppfylte inklusjonskriteriene i studien. Dette ga 354 referanser som var relevante for problemstillingene våre. De 354 referansene ble gjennomgått, og til slutt satt vi igjen med 194 vitenskapelige, fagfellevurderte artikler. I tillegg inngår 13 rapporter fra såkalt grå litteratur utgitt av forsknings- og utviklingsinstitusjoner og andre fagmiljøer.

De statistiske analysene av karakteristika viser at antall publiserte artikler har økt jevnt det siste tiåret, med det høyeste antallet publiserte artikler i 2024. De fleste studiene er gjennomført i USA og Europa med henholdsvis 80 artikler hver. I Europa er Norge, Storbritannia og Spania de mest representerte landene.

Fosterhjem utgjør den hyppigste plasseringsformen i forskningen ($n = 69$), etterfulgt av generell omtale av omsorgsplassering ($n = 43$), ettervern ($n = 42$) og barnevernsinstitusjon ($n = 35$). Familie- og nettverksfosterhjem ($n = 5$) er i liten grad representert i det samlede materialet.

Kvalitative studier dominerer i materialet med 123 vitenskapelige artikler, mens antall kvantitative studier er 54. I 13 av studiene brukes en kombinasjon av kvalitative og kvantitative metoder. Oppsummeringen inkluderer også 4 metaanalyser. Fordelingen mellom kvalitative og kvantitative metoder varierer mellom de ulike forskningstemaene. Barn og unges stemme er aller tydeligst i de kvalitative studiene der de har blitt intervjuet om hvordan de opplever ustabilitet og flytting, og hvordan det påvirker og har konsekvenser for livet deres i det store og hele. Her dekker artiklene et stort spekter av forskningstemaer knyttet til barn og unges liv.

Forskning knyttet til hovedtemaet *relasjoner* er det mest utforskede området med flest artikler ($n = 52$). Dernest kommer *barns opplevelse av ustabilitet* ($n = 31$) og *overgang og selvstendiggjøring – ettervern* ($n = 22$). *Psykisk helse* er godt representert ($n = 20$), sammen med de tilgrensende temaene *traume og atferd* ($n = 12$) og *resiliens* ($n = 10$). Artikler om temaet *skole* er også godt representert ($n = 15$). Det er en del

forskning knyttet til *brukermedvirkning* (n = 12) og *opplevelse av barnevernstjenesten* (n = 10). Kategorier som *stigma*, *tilbakeføring* og *ungdomsstraff* er i mindre grad representert i litteraturen (n = 10 artikler totalt for disse tre områdene).

18.2 Barns opplevelse av ustabilitet i omsorgsplassering

Første kapittel i resultatdelen (kap. 4) handler om *barn og unges opplevelse av ustabilitet og midlertidighet* i forbindelse med én eller flere omsorgsplasseringer, og hvordan dette virker inn på dem og livet deres. Søket identifiserte 31 artikler med dette hovedtemaet, som utgjør det mest sentrale temaet i kunnskapsoppsummeringen i den forstand at studiene direkte undersøker problemstillinger om det å leve i ustabilitet. Samlet viser de 31 studiene at hyppige flyttinger og ustabilitet oppleves som svært vanskelig og har betydelige negative konsekvenser på kort og lang sikt.

Hyppige flyttinger gir omsorgsplasserte barn og unge en opplevelse av ustabilitet, fører til tap av relasjoner med søsken, fosterforeldre og venner og skaper en følelse av avvisning og maktesløshet (Chambers et al., 2017, 2018, 2020). Antallet omsorgsplasseringer hadde den tydeligste innvirkningen på ungdommenes trivsel sammenlignet med andre kontekstvariabler (Euillet, 2020). Jo oftere et barn endret livssituasjon, desto mindre trivdes barnet i fosterfamilien, på skolen og i bosituasjonen, og desto mindre selvfølelse hadde barnet (Delaville & Pennequin, 2020; Euillet, 2020).

Ustabile plasseringsmønstre tidlig i livet knyttes til psykiske helseproblemer, inkludert symptomer på posttraumatisk stress (PTSD) i overgangen til ungdomsårene (Villodas et al., 2016). Langsiktige negative virkninger inkluderer også vansker med å etablere følelsesmessig nære relasjoner i voksen alder og opplevelsen av å ha lite handlefrihet («agency») (Hébert et al., 2016). Én studie viste sammenheng mellom endringer i omsorgsplassering og selvskading (Wadman et al., 2018). Forskningen blant barn og unge tyder på at det er behov for at systemet får en mer omfattende forståelse av flytting som inkluderer både fysiske, emosjonelle og psykologiske faktorer (Chambers et al., 2017).

Til tross for utfordringene identifiserer forskningen også faktorer som virker beskyttende og stabiliserende. Det handler om gode relasjoner og støtte, det å skape trygghet og tilhørighet for barnet. Tilstedeværelsen av én langvarig og positiv omsorgsperson kunne styrke ungdommenes resiliens, selv blant ungdommer «på gata» (Magnuson et al., 2017). Forskningen viser at også ungdommenes egen tilpasningsevne og indre styrke kan hjelpe dem å håndtere vanskeligheter (Chambers et al., 2018; Wadman et al., 2018).

Flere studier tyder på at det er behov for mer informasjon. Ungdommer opplever å være utelatt fra beslutningsprosesser i forbindelse med flyttinger – noe som skaper usikkerhet og frykt (Chambers et al., 2018; Goodyer, 2016; Wroe et al., 2023). For at flytting skal føles trygg, er det sentralt for barn og unge å bli informert og lyttet til (Chambers et al., 2018; Wroe et al., 2023). For å oppleve mestring har barn og unge behov for konkret informasjon før flytting, inkludert informasjon om årsakene til flyttingen, rettigheter, en beskrivelse av fosterhjemmet og samværsplan (Pastor et al., 2022). Mangelfull eller uteblitt informasjon om forestående flytting kan gi barna sterke følelser av urettferdighet, redsel, forvirring og opprør (Goodyer, 2016).

Forskningen peker på at ungdommer fra ulike minoritetsgrupper er overrepresentert i barnevernet, og at de møter særskilte utfordringer. Svarte ungdommer som opplever hyppige flyttinger, lever i en konstant overlevelsesmodus som hindrer en positiv utvikling når det gjelder utdanning, sosiale ferdigheter og relasjoner (Edwards, King, et al., 2023). Studier viser at eksponering for traumer og mishandling har sammenheng med flere flyttinger blant svarte og latinamerikanske barn og unge (Summersett Williams et al., 2024; Tyrell et al., 2019). LHBTQ-ungdommer opplever mer emosjonelt stress enn andre unge og flere plasseringer knyttet til sin seksuelle orientering og kjønnsidentitet (B. Wilson & Kastanis, 2015).

Når det gjelder enslige mindreårige migranter, viser forskningen at erfaringer før migrasjon (vold i hjemlandet) og atferd (utagering) etter omsorgsplassering er de sterkeste prediktorene for ustabilitet i omsorgsplasseringen (Crea et al., 2017). Kulturelt matchede plasseringer kan være fordelaktige for ungdommens etniske identitet og mentale helse, men krysskulturelle plasseringer kan også fungere godt dersom fosterforeldrene er åpne og støttende for ungdommens kulturelle identitet (Ní Raghallaigh & Sirriyeh, 2015).

Konklusjon

Forskningen viser at det å oppleve flere flyttinger medfører betydelig ustabilitet for barn og unge med store negative konsekvenser for trivsel, psykisk helse og relasjoner. Antallet plasseringer og flyttinger er den faktoren som har tydeligst innvirkning på trivsel, sammenlignet med alle andre kontekstvariabler. På kort sikt dreier det seg blant annet om følelsesmessige reaksjoner, relasjonelle brudd og opplevelse av avvisning – faktorer som også påvirker langsiktig tilpasning. Forskningen understreker behovet for stabilitet, god informasjon og medvirkning i flytteprosesser samt viktigheten av trygge, langvarige relasjoner og støtte for å fremme resiliens.

18.3 Relasjoner og tilbakeføring

Av studiene som inngår i kunnskapsoppsummeringen, omhandler 52 problemstillinger knyttet til relasjoner for omsorgsplasserte barn og unge (kap. 5). I tillegg identifiserte søket 3 studier som omhandler tilbakeføring (kap. 6). Oppsummert viser disse studiene at gode og trygge relasjoner er helt avgjørende for stabilitet og trivsel under og etter omsorgsplassering, og at kvaliteten på relasjonene har stor betydning for barnas langsiktige tilpasning og livskvalitet. Forskningen omhandler familierelasjoner og de unges relasjoner til fosterfamilier, jevnaldrende og fag- og omsorgspersoner.

Familierelasjoner

Forskningen viser at familierelasjoner er fundamentale, og at de er en kilde til både støtte og utfordring for barn som er omsorgsplasserte. Tiltak for positivt samvær med biologiske foreldre styrker barnas tilknytning og trivsel (Salas et al., 2021), og sterke slektskapsnettverk har betydning for barnas emosjonelle utvikling (Leon & Dickson, 2019). Familietilknytning kan også fungere som en beskyttende faktor mot negative atferdsmønstre hos barnet (Byers et al., 2024). En belgisk studie fant at ungdommer i langtidsfosterhjem utvikler familieførståelser der fosterforeldre og fostersøsken ofte blir like viktige – eller viktigere – enn biologiske familiemedlemmer (Van Holen et al., 2021).

Familie-/nettverksfosterhjem («kinship care») kan gi en følelse av kontinuitet og tilhørighet (Skoglund et al., 2018). Imidlertid kan denne omsorgsformen også være preget av kompliserte lojalitetsbånd, og den kan medføre emosjonelle belastninger, uregulert foreldrekontakt og bruk av kontakt som pressmiddel (Skoglund et al., 2018; Skoglund & Thørnblad, 2021).

Barn i barnevernsinstitusjon rapporterer at de ofte føler seg splittet fra søsken og mangler innflytelse over egne relasjoner (Montserrat, 2014). Mens dette dreier seg om erfaringer på kort sikt, viser en studie blant tidligere institusjonsbeboere som nå er voksne, at de opplever problemer med tilhørighet (Pasli & Aslantürk, 2024).

Relasjoner til fosterfamilier

Kvaliteten på relasjonen til fosterfamilien er avgjørende for barn og unges trivsel, stabilitet og utvikling. Flere studier viser at sterke bånd, tilhørighet og emosjonell støtte er viktig for de unges stabilitet og trivsel på kort sikt (Ball et al., 2021; Biehal, 2014; Mabile et al., 2022; Storer et al., 2014). Stabilitet i fosterhjems plasseringen og tilfredshet med omsorgen har stor innvirkning på livstilfredshet i voksen alder (Mabile et al., 2022).

Utfordringer knyttet til utenforskap og ustabile omsorgsforhold og betydningen av å skape relasjoner gjennom tilhørighet, struktur og veiledning tas også opp (Rolock & Pérez, 2018; Storer et al., 2014). Rolock og Pérez (2018) mener det er avstand mellom den juridiske definisjonen av permanens (varighet) og ungdommenes opplevelse av stabilitet og tilhørighet.

Flere studier viser betydningen av barns behov for autonomi og selvbestemmelse («agency») på kort og lang sikt, og av å inkludere ungdommenes egne perspektiver i vurderingen av omsorgskvalitet (Ball et al., 2021; Rees et al., 2024; Rolock & Pérez, 2018) samt av å gi de unge rom til å navigere sin kulturelle identitet (Hansen, 2023).

Relasjoner til jevnaldrende

Hyppige flyttinger, men også stigma, bidrar til at relasjoner til jevnaldrende blir utfordrende for barn i omsorgsplassering. Forskningen viser at relasjoner til jevnaldrende med lignende erfaringer er viktige både for å styrke ungdommenes sosiale tilhørighet og psykososiale utvikling og for å unngå stigma (Copley & Johnson, 2016; Rogers, 2017). Støtte fra jevnaldrende med lignende erfaringer styrker følelsen av tilhørighet og motvirker sosial marginalisering (Rogers, 2017). En norsk studie fant at ungdommer i barnevernsinstitusjon legger vennskap stor betydning, selv om vennskap også kan preges av usikkerhet og et sterkt behov for tilhørighet (Ulset, 2016). Vennskap blir en måte å kompensere for fravær av nære familieband.

Relasjoner til fag- og omsorgspersoner

Totalt 24 studier viser hvor avgjørende støttende relasjoner til ansatte og andre omsorgspersoner er. Withington et al. (2017) viser betydningen av å styrke positive relasjoner for å fremme trivsel og stabilitet, mens Khan & Ungar (2024) finner at stabile voksenrelasjoner med fagpersoner kan styrke de unges resiliens. Tillit utvikles gjennom kontinuitet og lydhørhet (Augsberger & Swenson, 2015; Curry, 2019).

Hyppige utskiftninger av ansatte kan derimot føre til tap og stress (Augsberger & Swenson, 2015; Curry, 2019). Studier viser at det er en høyere andel barn i institusjon med utrygge og desorganiserte tilknytningsmønstre (Toros et al., 2023; Zaccagnino et al., 2015).

Stabile relasjoner med omsorgsfulle voksne bidrar til en mer vellykket overgang til voksenlivet (Cahill et al., 2016; Swan et al., 2018). Positive relasjoner mellom ungdommer og ansatte kan redusere traumesymptomer og bedre de unges psykiske helse på sikt (Ayotte et al., 2017; Perez-Garcia et al., 2019). Ludeke (2024) understreker behovet for en traumeinformert tilnærming og individuell støtte for å styrke *langsiktig* resiliens blant unge voksne som forlater omsorgen.

Mentorordninger kan ha en positiv innvirkning, men dette er avhengig av relasjonens kvalitet og institusjonens tilrettelegging (Greeson et al., 2015; Harder et al., 2022).

Sosial støtte og overgangen til voksenlivet

Overgangen fra omsorgsplassering til voksenlivet medfører betydelige utfordringer der relasjoner og sosial støtte er avgjørende. Opplevd sosial støtte er den faktoren som har mest å si for om ungdommer i institusjonsomsorg har positive forventninger til fremtiden (Cassarino-Perez et al., 2022). Sosiale nettverk fremmer mestring (Cudjoe et al., 2022). Familie, venner og mentorer er avgjørende for akademisk og psykososial tilpasning i voksen alder (Cederbaum et al., 2023).

Fosterhjemserfaringer kan påvirke unges utvikling av nære relasjoner negativt (Ball et al., 2023). Törrönen et al. (2018) peker på viktigheten av emosjonell tilknytning og gjensidige relasjoner for en vellykket overgang til selvstendighet.

Stabile og engasjerte sosialarbeidere styrker unges opplevelse av omsorg og rettigheter (Ridley et al., 2016). Det er behov for langsiktig og individuelt tilpasset støtte (Zinn et al., 2017).

Tilbakeføring

Sosial støtte til foreldre, stabilisering av hjemmesituasjonen og utvikling av foreldreferdigheter er viktig for en vellykket tilbakeføring (M. Á. Balsells et al., 2017). Det går imidlertid frem at det er stor avstand mellom barns rett til medvirkning og deres faktiske deltakelse i beslutninger om tilbakeføring. Studier viser at mislykkede tilbakeføringer og tidligere seksuelle overgrep øker risikoen for risikofylt atferd blant unge kvinner på lengre sikt (Gonzalez-Blanks & Yates, 2016).

Konklusjon

Forskningen som omhandler relasjoner, viser at barn og unges erfaringer med omsorgsplassering er preget av en dobbel relasjonell virkelighet, der de må navigere lojaliteter og tilhørighet mellom sin biologiske familie (hvor tilbakeføring kan være et langsiktig mål) og sine nye omsorgsrelasjoner. Stabilitet i fosterhjem og kontinuitet hos fagpersoner er viktig for barnas langsiktige livskvalitet. En gjennomgående analytisk innsikt er at systemet må bevege seg bort fra en individualistisk tilnærming og styrke gjensidige, relasjonsbaserte og fellesskapsorienterte praksiser for å fremme ungdommenes mestring og resiliens.

18.4 Psykisk helse

Søket identifiserte 20 studier som omhandler psykisk helse (kap. 7) blant omsorgsplasserte barn og unge. Disse studiene belyser risikofaktorer og beskyttende faktorer knyttet til psykisk helse i ulike omsorgssituasjoner.

Virkningene av omsorgsplasseringer på barn og unges psykiske helse er sterkt knyttet til stabilitet, relasjonskvalitet og selve plasseringsmiljøet (G. Cullen et al., 2022). Flere studier viser at ustabilitet i omsorgen øker risikoen for psykiske problemer (G. Cullen et al., 2022; Dubois-Comtois et al., 2021). Hyppige flyttinger, eller det å bo i gruppehjem og institusjoner, er assosiert med lavere positiv psykisk helse (PPH), som inkluderer emosjonelt, psykologisk og sosialt velvære (G. Cullen et al., 2022). Plasseringsstabilitet (færre flyttinger) er assosiert med bedre psykisk helse og lavere forekomst av depresjon (G. Cullen et al., 2022).

Barn i institusjonsomsorg rapporterer generelt lavere subjektivt velvære enn dem som bor i fosterhjem eller hos sin egen familie (G. Cullen et al., 2022; Delgado et al., 2020). Ungdommer i institusjoner har ofte betydelige psykiske helseutfordringer og lavere livskvalitet, særlig knyttet til tidligere traumer og utviklingsvansker (Gander et al., 2019). Mishandling ligger ofte til grunn for omsorgsovertakelse (Romano et al., 2019), og negative erfaringer kan vedvare innenfor omsorgssystemet (Romano et al., 2019). Ungdommers egne subjektive opplevelser av mishandling, spesielt psykisk mishandling, har en betydelig innvirkning på den psykiske helsen, inkludert økt risiko for angst, depresjon og sinne (Tabone, 2019). Begrensninger i boligmiljøet og de ansattes atferd i institusjoner kan også virke negativt (Arsenault & Domene, 2018). Faktorer som økt antall flyttinger, plassering i institusjon og det å være kvinne øker risikoen for psykiske problemer (G. Cullen et al., 2022; Dubois-Comtois et al., 2021).

Minoritetsungdommer i hvite fosterhjem i Norge kan oppleve kulturell dislokasjon og identitetskriser, noe som påvirker den psykiske helsen negativt (Wathne, 2024). Spesifikke grupper som personer med LHBTQ+ identitet og ungdommer med funksjonsnedsettelse, møter ytterligere utfordringer (Greeno et al., 2018; Mountz et al., 2020).

Forskningen viser også at flere mekanismer virker beskyttende mot psykiske helseutfordringer i omsorgssituasjoner. En positiv relasjon til omsorgspersoner er assosiert med mindre grad av internaliserende og eksternaliserende atferd (Cooley et al., 2015). Støttende relasjoner fra familie, omsorgspersoner og jevnaldrende er avgjørende for trivsel og motstandskraft blant unge i institusjonsomsorg (Arsenault & Domene, 2018; Kelly et al., 2019). Stabilitet i omsorgen og plassering i slektsnettverk («kinship care») virker beskyttende (Dubois-Comtois et al., 2021). Videre viser forskning at sosial støtte, selvbestemmelse (Lee et al., 2018) og mestringsstrategier styrker ungdommenes psykiske helse

(Arsenault & Domene, 2018). Ungdommer definerer «å ha det bra» som evnen til å håndtere motgang, akademisk mestring og å skape gode relasjoner (Kelly et al., 2019). Motstand mot negative og stigmatiserende fortellinger kan også bidra til bedre psykisk velvære og er en viktig mestringsstrategi (Marlow et al., 2022).

Forskningen viser at fosterhjemserfaring er en risikofaktor for alvorlige utfall i voksen alder, inkludert langvarig bostedsløshet, rusmiddelbruk og psykiske lidelser (Patterson et al., 2015). Unge voksne, særlig de med alvorlige psykiske lidelser, møter store utfordringer knyttet til selvstendighet, bolig og arbeid etter overgangen til voksenlivet (Klodnick et al., 2014). De opplever ofte at tilgangen til voksentjenester er fragmentert og utilstrekkelig, til tross for at de satte pris på støtten i overgangsprogrammene (Klodnick et al., 2014). Ustabile fosterhjemserfaringer, preget av tap og relasjonell usikkerhet, påvirker utviklingen av ungdommenes narrative identitet og selvforståelse (Wagner & Heberle, 2024).

Et kritisk funn blant unge voksne med erfaring fra barnevernet er fenomenet moralsk skade, som oppstår når grunnleggende moralske overbevisninger brytes (Haight et al., 2022). Krenkelser som ofte er knyttet til svik, omsorgssvikt eller mishandling fra voksne omsorgspersoner, kan føre til langvarige psykiske belastninger som sinne, skam og skyldfølelse (Haight et al., 2022).

Til tross for alvorlige utfordringer viser mange unge voksne motstandskraft (Soffer-Elnekave et al., 2023). De kan bearbeide opplevelsen av moralsk skade gjennom meningsskaping – ved å utvikle håp, tilgivelse, takknemlighet og personlig mot, ofte gjennom støttende relasjoner, åndelig/spirituelt engasjement og prososialt engasjement (Soffer-Elnekave et al., 2023). Tidligere fosterhjemsungdommer viser en bemerkelsesverdig evne til å reorientere livet sitt (Wagner & Heberle, 2024).

Konklusjon

Omsorgsplasserte barn og unge har en forhøyet risiko for psykiske helseutfordringer sammenlignet med den generelle befolkningen – ofte som en konsekvens av tidligere traumer, ustabile omsorgsforhold og mangel på sosial støtte før og under plasseringen. Systemet må likevel ikke bare gripe fatt i den psykiske belastningen ungdommene kommer inn med, men også forebygge at systemet i seg selv skaper nye traumer. Flere studier peker på behovet for traumebevisste og kultursensitive tilnærminger. De negative effektene av ustabil omsorgsplassering strekker seg inn i voksenlivet, men forskningen viser også at barn og unge som har levd i ustabilitet, kan ha en bemerkelsesverdig motstandskraft.

18.5 Resiliens

Resiliens (kap. 8) refererer til barn og unges evne til å håndtere motgang og tilpasse seg etter traumatiske erfaringer. Ti studier undersøker dette temaet knyttet til fosterhjem, barnevernsinstitusjon og overgangen til voksenlivet. En sentral innsikt er at resiliens ikke primært er en statisk, individuell egenskap, men mer et dynamisk resultat av komplekse sosiale og systemiske forhold.

Forskningen viser at styrking av resiliens og positive omsorgserfaringer kan dempe de negative effektene av tidlig motgang og negative barndomserfaringer (Ungar et al., 2024). Dette understreker barnevernets kritiske rolle i å fremme beskyttelsesfaktorer for utsatte ungdommer (Ungar et al., 2024). Sentrale beskyttelsesfaktorer som sosial støtte, mestringsstrategier og en følelse av kontroll over eget liv er avgjørende for å styrke ungdommenes psykiske helse i plasseringsøyeblikket (Pinheiro et al., 2024).

En metasyntese utført av Ruff et al. (2024) utfordrer forenklete definisjoner av resiliens og fremhever at systemet må anerkjenne både individuelle ressurser og strukturelle barrierer som former fosterungdommers mulighet for å klare seg godt (Ruff et al., 2024). For ungdommer med LHBTQ+-identitet i fosterhjem er støttende relasjoner, positiv identitetsutvikling og samfunnsengasjement fremhevet som resiliensfremmende faktorer (González-Alvarez et al., 2022).

De langsiktige effektene av omsorgsplassering blir mest tydelige i studiene som omhandler ettervern og overgangen til voksenlivet. Denne fasen er preget av risiko, men også av potensial for positiv endring. Det kritiske første året etter at unge voksne har forlatt fosterhjemmet, er ofte preget av risiko for hjemløshet, arbeidsledighet og ustabilitet, og mange flyttinger er identifisert som en risikofaktor for dårlig utfall på lang sikt (S. Rome & Raskin, 2019).

Forskningen tyder på at mestring i voksenlivet krever et komplekst samspill mellom individuelle, relasjonelle og strukturelle faktorer. Rome og Raskin (2019) viser at stabil støtte fra voksne, samt utdanning, utgjør beskyttelsesfaktorer. De konkluderer med at hjelpeapparatet bør prioritere stabilitet fremfor at ungdommene raskt skal bli selvstendige, for å sikre bedre langsiktige utfall.

Taussig et al. (2023) fant at vendepunkter i livet til unge voksne med fosterhjemserfaring kan dempe den negative sammenhengen mellom omsorgserfaring og senere livstilfredshet. På samme måte er det, ifølge Urban et al. (2019), avgjørende å aktivt støtte og videreutvikle ungdommenes styrker ved utskrivning fra institusjon, ikke bare kartlegge dem.

For unge voksne med institusjonserfaring er evnen til å skape narrativ sammenheng – å forstå og formidle sine egne livserfaringer – en sentral faktor for en positiv overgang (Schofield et al., 2017). Schofield et al. (2017) utfordrer oppfatningen av institusjonsplassering som en siste utvei, da institusjonen kan gi trygghet og tilhørighet når disse elementene ivaretas.

Konklusjon

Det å styrke resiliens kan dempe negative effekter av tidlig motgang i livet. En viktig innsikt er at resiliens ikke primært er en individuell egenskap, men mer et dynamisk resultat av komplekse sosiale og systemiske forhold. Dette viser betydningen av at barnevernet jobber med å fremme beskyttelsesfaktorer for utsatte ungdommer: sosial støtte, mestringsstrategier og en følelse av kontroll over eget liv.

18.6 Traume og atferd

De tolv studiene om traume og atferd (kap. 9) viser at barn og unge i omsorg utenfor hjemmet opplever mishandling og overgrep både før, under og etter omsorgsplassering. Flere av studiene viser at det er sammenheng mellom traumeopplevelser og problemer når det gjelder tanker og selvoppfatning (internalisering) eller atferd (eksternalisering) (Calheiros et al., 2020; Farley et al., 2021, 2022; Rayburn et al., 2016). Videre går det frem at traumer kan være ulike, og ha ulik virkning, avhengig av hudfarge (Ludeke, 2023) og kjønn (Farley et al., 2021; Segura et al., 2015). Segura et al. (2015) viser at samtlige ungdommer i barnevernsinstitusjon rapporterte minst én form for viktimisering i løpet av livet, og 85 prosent det siste året, noe som indikerer at institusjoner svikter i oppgaven med å beskytte sårbare ungdommer i det korte perspektivet. En av studiene viser at det kan være store forskjeller mellom det som rapporteres i saken, og det ungdommen selv rapporterer (Havlicek & Courtney, 2016).

Når det gjelder langsiktige virkninger av traumer, viser Farley et al. (2021) at tankeproblemer og aggresjon i tilknytning til traumene ble vesentlig mindre over tid, og at fosterhjem kan bidra til resiliens. Det er interessant at en av studiene, gjort blant barn i barnevernsinstitusjon, tyder på at lengre og færre plasseringer utgjorde beskyttende faktorer relatert til tidligere erfaringer med overgrep og omsorgssvikt (Calheiros et al., 2020). Dette forutsetter selvsagt gode institusjoner. Carr et al. (2019) undersøkte voksne overlevende (inkludert eldre) som hadde opplevd mishandling og overgrep i barnevernsinstitusjoner over flere tiår. Studien viser at jo lengre tid de unge tilbringer i institusjonen og jo flere plasseringer de opplever, desto større sannsynlighet er det for at de vil oppleve helseproblemer, innleggelser og psykososiale problemer (Carr et al., 2019).

Innsikten fra en studie om utfordrende atferd i barnevernsinstitusjon (Christiansen & Lorås, 2020) viste at sårbare ungdommer bruker kommunikasjonsmønstre de har tilegnet seg i ulike dysfunksjonelle sammenhenger, og at de ansatte må se på destruktiv atferd som en invitasjon til å undersøke hva som ligger bak. Steckley (2018) indikerer at enkelte barn og ungdommer oppsøker fysisk tvang for å oppnå en slags følelsesmessig katarsis. Dette poenget understreker alvoret i de emosjonelle smertene ungdommene bærer, og viktigheten av et omsorgsfullt miljø for å hindre at fysisk tvang forsterker voldelige utbrudd.

Konklusjon

Traumeperspektivet er essensielt for å forstå utfordringene til ungdommer som er i omsorgsplassering. Forskningen viser at traumer ofte manifesteres som internaliserende og eksternaliserende symptomer på kort sikt, og at mulige langtidseffekter av ustabile plasseringer er helseproblemer og psykososiale problemer som varer ved langt inn i voksenlivet. Stabile plasseringer kan bidra til resiliens og symptomreduksjon.

18.7 Opplevelse av barnevernstjenesten

Søket identifiserte ti artikler om barn og unges opplevelse av barnevernstjenesten. Særlig tre temaer var sentrale: fosterhjemmets betydning, barn og unges stemmer og ettervern som ikke prioriteres.

Funnene gir sterk støtte til at omsorgsplassering, spesielt i fosterhjem, oppleves som nødvendig og positivt for majoriteten av ungdommene, selv om det også anses som vanskelig. Jones (2015) fant at 80 prosent av ungdommene mente at omsorgsplassering var nødvendig. De begrunnet dette med at flyttingen gjorde dem til en bedre person, sikret dem utdanning og ga dem et tryggere sted å bo. Mauri et al. (2024) bekrefter dette, da et stort flertall (94 prosent) så på omsorgsplasseringen som en mulighet for endring og et sikkerhetsnett. I en metaanalyse fra flere land over en periode på tjue år (Li et al., 2019) viser resultatene at barn i fosterhjem gjennomgående hadde bedre opplevelser og mindre problemer enn barn plassert i barnevernsinstitusjon.

Barn og unges selvbestemmelse og deltakelse trekkes i flere av studiene frem som en viktig faktor for å unngå at de unge føler seg maktesløse, og for å hindre at viktig informasjon om livssituasjonen deres blir utelatt. Dette kan ha betydning både for forholdet til førstefamilien og for at barnevernet skal kunne beskytte barna og vite «hva som er best for dem» (Mauri et al., 2024). Selvbestemmelse er også viktig når de unge skal henvises til mottak av psykiske helsetjenester (Villagrana, 2023).

Overgangen ut av barnevernet representerer den mest kritiske fasen når det gjelder å studere langsiktige effekter. Forskningen viser at ungdommene som er på vei ut av en omsorgsplassering, trenger trygghet og emosjonell støtte i denne perioden. De trenger hjelp til å håndtere økonomi, skaffe egen bolig og matlaging, og de trenger å få et mer selvstendig ansvar for oppfølging av tiltak og tjenester (Katz & Courtney, 2015; Tysnes & Kiik, 2021). Dette bekrefter at manglende støtte har betydelige og målbare langsiktige konsekvenser.

En norsk studie som handler om skeive ungdommer i barnevernet, viser at det er behov for både kompetanseløft og mer kritisk refleksjon innenfor feltet (Svendsen & Paulsen, 2021).

Konklusjon

Forskningen på barns opplevelse av barnevernstjenesten viser at det går et skille mellom omsorgens nødvendige og positive betydning på kort sikt og de langsiktige utfordringene som er knyttet til overgangen til voksenlivet. For å sikre positive opplevelser, både umiddelbart og senere i livet, er det avgjørende med selvbestemmelse, meningsfull deltakelse og klar, alderstilpasset informasjon. Systemet må anerkjenne behovet for ettervern som sikrer helhetlig, konsistent og kompetent støtte gjennom hele overgangen til voksenlivet.

18.8 Brukermedvirkning

Forskningen på brukermedvirkning i barnevernet (kap. 11) er basert på tolv studier i Norge, Serbia, Australia / New Zealand, Finland, Irland og Estland. Kapitlet viser at det er et gjennomgående spenningsforhold mellom barns rett til deltakelse og systemets faktiske evne til å legge til rette for meningsfull involvering. Hovedtemaene i forskningen sirkulerer rundt betydningen av relasjoner, dynamikken i maktforhold og forskjellen mellom lovverk og praksis.

Forskningen viser at barnas deltakelse ofte er avhengig av barnas eget initiativ (Burgund & Zegarac, 2016; Slaatto et al., 2024). Tunestveit et al. (2021) understreker at manglende relasjoner til barnevernsansatte er direkte knyttet til manglende medvirkning og følelsen av maktesløshet. Etniske minoritetsungdommer kan ha særlig store utfordringer med å bli anerkjent, da innebygde kulturelle ideer om hva som er «et kompetent barn», kan stå i motsetning til identiteten deres (M. K. Fylkesnes et al., 2021). Gode, støttende relasjoner identifiseres som selve forutsetningen for god hjelp og meningsfull deltakelse. Fylkesnes et al. (2021) fant at det å gjøre medvirkning mulig var ett av fire hovedtemaer unge i fosterhjem anså som god og riktig hjelp.

Tillit, trygghet og vilje til å tale egen sak fremheves som viktige faktorer for å fremme deltakelse (Glynn & Mayock, 2019; Moore et al., 2017). Samarbeidsrelasjoner bør være basert på individualitet, likhet, rettferdighet, tillit, en ikke-dømmende holdning, fleksibilitet og sikkerhet samt en generell tilnærming som verdsetter, respekterer, lytter til og styrker den unge personen (Kaasinen et al., 2022; McTavish et al., 2022). Også barn og unge i institusjonsomsorg opplever trygghet gjennom støttende relasjoner, stabilitet og forutsigbarhet og ved å bli involvert i utformingen av tiltak (Moore et al., 2017).

Kortsiktig medvirkning er ofte knyttet til standardiserte prosedyrer (Slaatto et al., 2024). Studier avdekker at barn på kort sikt opplever maktesløshet og systemets makt, særlig ved akutte beslutninger om plassering (McGregor et al., 2021). I de umiddelbare interaksjonene må ungdommer konstruere en troverdig historie og balansere modenhet og sårbarhet, slik at de kan fremstå som «et kompetent barn» og oppnå deltakelse (M. K. Fylkesnes et al., 2018). Forbedringer på kort sikt inkluderer å øke de unges trygghet gjennom at de har en viss kontroll over miljøet sitt (Moore et al., 2017).

Det langsiktige perspektivet er særlig aktuelt i studier om ettervern. Sanders et al. (2017) fremhever at kontinuitet og konsistens i tjenestene er nødvendig for å aktivere ungdommenes åpenhet for effektive tiltak. Manglende relasjoner over tid fører til vedvarende følelse av maktesløshet (Tunestveit et al., 2021). I overgangen til voksenlivet er medvirkning avgjørende. Mens Kaasinen et al. (2022) fant at de unges aktive deltakelse ble forbedret, viste Glynn og Mayock (2019) at de unges medvirkning i planleggingen av ettervernet varierte. De foreslår at tjenestene må vektlegge en gradvis introduksjon av ettervern for å utnytte eksisterende positive relasjoner og sikre engasjement.

Selv om ungdommers stemme er viktig, viser McTavish et al. (2022) at det ikke finnes én enkelt metode for deltakelse som er bedre enn andre. Noen barn ønsket passive lytterroller, mens andre ønsket aktive roller i beslutningsprosessen. Dette understreker behovet for en individualisert og fleksibel tilnærming – for å sikre at støtten tilpasses hvordan de unges styrker og behov endrer seg over tid (M. Fylkesnes et al., 2021).

Konklusjon

Forskningen konkluderer samlet med at meningsfull brukermedvirkning ikke er standard prosedyre, men en relasjonell praksis som krever et skifte i maktforhold og de ansattes holdninger. På kort sikt er det nødvendig med tydelig informasjon og å erkjenne ungdommenes perspektiv, mens det på lengre sikt er nødvendig med kontinuitet i relasjonene, fleksible og individualiserte tilnærminger og en aktiv utvidelse av de unges handlingsrom i overgangen til voksenlivet. Dette krever at systemet møter de unge med respekt, tillit og kulturell respons.

18.9 Stigma og ungdomsstraff

Søket inkluderte tre artikler som handler om hvordan skeive ungdommer og tidligere barnevernsbarn opplever stigma og minoritetsstress (kap. 12) i Australia, Canada og USA, og fire studier som undersøker erfaringene til unge under strafferettslige tiltak og ulike former for offentlig omsorg (kap. 13) i Sverige, England og Canada.

Studiene om stigma (Carey, 2023; McCormick et al., 2016; McPherson et al., 2022) viser at mangelen på aksept blir en kraftig negativ drivkraft for utvikling blant marginaliserte ungdommer. Stigma blir til kronisk minoritetsstress for skeive ungdommer (McPherson et al., 2022) og for LGBTQ-ungdommer i fosterhjem (McCormick et al., 2016). Dette stresset skaper psykiske problemer og utfordringer med tillit og identitet dersom de unge opplever avvising fra fosterfamilier. På lang sikt svekker vedvarende minoritetsstress ungdommenes psykiske og sosiale utvikling (McPherson et al., 2022). Støttende relasjoner og inkluderende miljøer fremstår som nøkkelfaktorer for å motvirke de negative effektene av stigma – og for å fremme motstandskraft og positiv utvikling.

Forskningen på ungdomsstraff belyser hvordan institusjonelle strukturer kan forsterke marginalisering og kriminalisering. På tvers av de fire studiene (A. M. Day et al., 2023; Edwards, Laylor, et al., 2023; Ponnert, 2024; Simmons-Horton, 2021) kommer det frem et tydelig mønster: Unge i omsorgsinstitusjoner, spesielt de som er involvert i rettssystemet eller tilhører minoritetsgrupper, opplever miljøene som stigmatiserende, kontrollerende og dehumaniserende, men viser også motstandskraft. I stedet for å fremme rehabilitering og utvikling gjenskaper institusjonene ofte straffende dynamikker som undergraver ungdommenes autonomi, verdighet og identitet. Samlet peker studiene på behovet for reformer som fremmer relasjonell omsorg, kulturelt tilpassede tiltak og reell ungdomsmedvirkning.

Konklusjon

Forskningen viser at ungdommer som er under strafferettslige tiltak og i offentlig omsorg, opplever systemiske svikt som fører til minoritetsstress, stigmatisering og kriminalisering på kort sikt. På lang sikt undergraver dette en trygg identitetsdannelse, den psykiske helsen og mulighetene for en god og normal utvikling fra barn til voksen. Til tross for de institusjonelle utfordringene viser studiene at nøkkelen til motstandskraft og positiv utvikling ligger i relasjonell støtte, aksept og genuine, inkluderende miljøer. Forskningen foreslår en systemendring fra straffende og byråkratiske logikker til kulturelt tilpasset og relasjonelt fundert omsorg.

18.10 Skole

Kapittelet om skole (kap. 14) presenterer funn fra 15 studier som omhandler barn og unges skolegang før, under eller etter omsorgsplassering, fordelt på temaene relasjoner og skolemiljø, frafall og fullføring samt skoleprestasjoner.

Forskningen viser at barn og unge med erfaring fra omsorgsplasseringer ofte møter betydelige utfordringer i utdanningssystemet, der ustabilitet i omsorgssituasjonen, hyppige skolebytter og manglende kontinuitet i skolegangen svekker både faglig utvikling og sosial tilhørighet (Marion et al., 2024; Møhlholt et al., 2024; Quarmby, 2014; Ulset, 2020).

Forskningen viser samlet at ungdommer med erfaring fra barnevernet har økt risiko for skolefrafall og lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring. Ustabile omsorgsplasseringer, hyppige flyttinger og mangel på emosjonell støtte er gjennomgående faktorer som svekker skoleresultater og fullføring (Goyette et al., 2021; Gypen et al., 2022). Ungdommer i institusjonsomsorg er særlig utsatt, med høyere frafallsrater og lavere utdanningsnivå enn dem som har bodd i fosterhjem, noe som også henger sammen med flere plasseringer og tidligere avslutning av omsorg (Gypen et al., 2022). Ungdommer som er involvert i både

barnevernet og rettssystemet, har enda lavere fullføringsgrad, noe som forsterker utfordringene i overgangen til voksenlivet (Dumollard et al., 2023).

Mannay et al. (2017) viser at traumer og ustabile omsorgsforhold fører til lavere skoleprestasjoner, og at skolens praksis kan stigmatisere barna og føre til at det stilles lave forventninger til dem, noe som svekker barnas motivasjon og muligheter for faglig utvikling.

Forskningen viser at sosial støtte og stabile relasjoner til omsorgspersoner, lærere og jevnaldrende er avgjørende for skoleengasjement og trivsel, og at barn som har trygge voksne rundt seg og struktur i hverdagen, har større tilhørighet og motivasjon for å lykkes på skolen (Rutman & Hubberstey, 2018; Skilbred & Iversen, 2014). McGuire et al. (2021) fremhever læreres støtte som særlig viktig for både skoleprestasjoner og de unges psykisk helse. Ungdommer ser på skolen som viktig (Ulset, 2020; Van Holen et al., 2021), og de som opplever stabilitet i plasseringen, rapporterer høyere grad av tilhørighet og trivsel (Ulset, 2020).

Forskningen viser imidlertid at mange opplever manglende forståelse og støtte fra voksne både på skolen og i institusjoner (A. M. Day et al., 2023; Van Holen et al., 2021). Flere studier understreker betydningen av bedre tverrfaglig samarbeid mellom skole, barnevern og helsevesen samt av å involvere ungdommene i beslutninger om utdanning og å utvikle tiltak i samarbeid med dem (A. M. Day et al., 2023; Mountz et al., 2020).

Konklusjon

Forskningen som omhandler skole og utdanning, konkluderer samlet sett med at ustabilitet og mangel på faglig kontinuitet og emosjonell støtte er de største hindringene for å fullføre utdanning. Den negative virkningen av hyppige flyttinger og skolebytter har klare effekter på ungdommenes psykososiale helse, trivsel og konsentrasjon, mens langsiktige virkninger av mangelfull skolegang og utdanning er dårligere jobbmuligheter og andre former for marginalisering i voksen alder.

18.11 Overgang og selvstendiggjøring – ettervern

Kapittelet om overgang og selvstendiggjøring (kap. 15) omfatter 22 studier som belyser utfordringene unge møter i overgangen fra offentlig omsorg til et selvstendig liv. Mye handler om ettervern.

Forskningen peker på et tydelig spenningsfelt mellom oppfatningene om barndommen og forventningene til voksenlivet, og de unge møter både sårbarhet og ansvar rundt 18-årsalderen (Field et al., 2021). Videre viser forskningen at tilgang til støtte er en avgjørende hjelpefaktor, men at mange unge mangler tilstrekkelig støtte både fra formelle og uformelle nettverk, og at overgangen til et liv som selvstendig ofte er dårlig planlagt (Höjer & Sjöblom, 2014). Ungdommer rapporterer at de har behov for respektfulle relasjoner, sosial støtte og god planlegging for å lykkes (Mitchell et al., 2015), og at de kan bli selvstendige gjennom støtte fra andre (Abrams et al., 2017). Selv om noen unge føler seg forberedt på å håndtere økonomistyring og jobbsøking, føler de seg mindre forberedt på å håndtere helsetjenester, bolig og utdanning/opplæring (Munson et al., 2024).

Forskningen peker på muligheten til forbedring på dette området ved å gi ungdommer en stemme i evalueringen av tjenester (S. Wilson et al., 2020). Studiene fremhever et behov for at unge utvikler livsferdigheter mens de er omsorgsplassert (Lalonde et al., 2021). Fleksibilitet i det byråkratiske systemet og økte ressurser er nødvendig for å støtte overgangen (Fernández-Simo et al., 2022).

Utfordringene knyttet til overgangen forsterkes for minoritetsgrupper, der ungdommer må navigere i systemiske og kulturelle barrierer. Ungdommer med etnisk minoritetsbakgrunn må håndtere overgangen i lys av sin etniske identitet og kulturelle påvirkninger, som kan avvike fra den dominerende kulturens definisjon av suksess (Bencomo, 2022). Studier i USA viser at afroamerikanske ungdommer opplever betydelig mindre trivsel (Cruce et al., 2024; Edwards et al., 2024). Antisvart rasisme former opplevelsene til

svarte karibiske ungdommer som navigerer i barnevern- og utdanningssystemene samtidig (Edwards et al., 2024).

Enslige migranter skiller seg ut med dårligere resultater når det gjelder utdanning, yrke og økonomi, og de møter flere hindringer når det gjelder å få tilgang til støtte gjennom ettervern (Gullo et al., 2021). LHBTQ-ungdommer er overrepresentert i systemet, og de får ofte dårligere behandling og støtte enn sine heterofile jevnaldrende (Mountz et al., 2020). De har rapportert om kjønnssegregering, stigmatisering, isolasjon og institusjonalisering knyttet til kjønnsuttrykk og seksualitet, noe som førte til ustabilitet og hjemløshet (Robinson, 2018). De rapporterer også om lavere nivåer av trivsel (Cruce et al., 2024). Ungdommer med funksjonsnedsettelse møter barrierer som ustabile boligopplevelser, mangel på positive relasjoner, utilstrekkelige tjenester og barrierer for sysselsetting (Harwick et al., 2020).

Studiene indikerer at manglende støtte i overgangen til et selvstendig voksenliv kan ha både umiddelbare og langvarige konsekvenser. En brå avslutning av omsorgsplasseringen ved fylte 18 år bidrar til sårbarhet og økt risiko for ustabilitet når det gjelder boligsituasjon (Nichols et al., 2022). Nesten halvparten av ungdommene i en av studiene opplevde ustabilitet i bosituasjonen i månedene etter flytting, og 20 prosent opplevde minst én episode med hjemløshet (Goyette & Blanchet, 2022).

På lengre sikt påvirker disse utfordringene graden av integrasjon og trivsel. Ungdommer i overgangsfasen opplever betydelig mindre trivsel enn befolkningen generelt (Cruce et al., 2024).

Utdanning er svært viktig når det gjelder de unges muligheter i arbeidslivet, men unge i omsorgsplassering har mye lavere fullføringsgrad enn jevnaldrende ungdommer, noe som gjør det vanskelig for dem å bli integrert i arbeidsmarkedet (Goyette & Blanchet, 2022). Voksne med barnevernsbakgrunn som klarte seg godt og var i arbeid, hadde ofte fullført videregående opplæring (Hedenstrom, 2021). Forskningen viser at det er viktig at de unge har tilgang til overgangstjenester knyttet til økonomistyring og veiledning (S. Wilson et al., 2020).

Konklusjon

Overgangen fra offentlig omsorg til et selvstendig voksenliv er en fase preget av usikkerhet, ustabilitet og sårbarhet. Mangelen på kontinuerlig, adekvat støtte og ressurser er et gjennomgående funn. Forskningen viser at unge med barnevernserfaring på lang sikt har økt risiko for å oppleve sosial ekskludering i samfunnet. Bruk av ettervern er et sentralt og effektivt tiltak for å redusere denne marginaliseringen, særlig for å forbedre de unges utdannings- og sysselsettingssituasjon. Resultatene understreker hvor viktig det er med et mer omfattende og intensivt engasjement fra hjelpeapparatet – med full deltakelse fra ungdommene selv – for at de unge skal oppnå selvstendighet.

18.12 Grå litteratur – nasjonale rapporter

Søket identifiserte 13 nasjonale rapporter basert på norske studier publisert mellom 2014 og 2024.

Eide et al. (2024) viser at flytting er en gjennomgående utfordring i barnevernet som kan ha store konsekvenser for barns trygghet, tilhørighet og utvikling. Rapporten peker på at flytting ofte skyldes at fosterforeldre avslutter avtalen, eller at barnet blir boende i foreldrehjemmet. Dette kan tyde på at barnets behov ikke er den primære årsaken til flyttingen. Ungdommer selv har pekt på at flytting skjer fordi andre ungdommer på stedet har ulike atferdsuttrykk og behov enn dem selv, for eksempel at de plasseres sammen med ungdommer med rusproblematikk mens de ikke har rusproblemer selv (Angel & Blekesaune, 2014).

Fosterhjem gir generelt mer stabilitet enn institusjoner (Backe-Hansen, 2017). Jenter i systemet har imidlertid en historikk med hyppigere flyttinger enn gutter. Gjentatte flyttinger kan påvirke relasjonene mellom barn og andre ungdommer i institusjoner og fosterhjem på en negativ måte (Angel & Blekesaune, 2014).

Barn opplever at de ikke får medvirke i avgjørelser knyttet til flytting eller tilbakeføring. Mange opplever også mangelfull informasjon om flytteprosessen. Barna fremholder viktigheten av gradvise, trinnvise flyttinger for å få tid til å bli kjent på nytt og finne ut av hverdagslivet (Ulset, 2016).

Forskningen fra nasjonal grå litteratur viser at relasjoner til voksne og jevnaldrende er avgjørende for livskvaliteten. Flertallet av barn og unge i barnevernsinstitusjoner føler seg trygge (Bredal et al., 2023; Bredal & Melby, 2018). De fleste opplever gode relasjoner med og stoler på ansatte, selv om en fjerdedel antyder lav tillit (Bredal & Melby, 2018).

Ulset (2016) fremhever institusjonens dobbeltrolle som et midlertidig hjem og en arbeidsplass. Dette fører til at barn stiller spørsmål ved «autentisiteten» i omsorgen de får, fordi de opplever at ansatte er til stede primært på grunn av jobben. Strukturelle elementer som et stort antall voksne, omfattende dokumentasjon, hyppige møter og bruk av makt- og tvangstiltak bidrar til dette institusjonspreget og kan undergrave tillits- og relasjonsbyggingen. Ungdommene foretrekker lange arbeidsvakter med de samme ansatte til stede over tid (Paulsen, Svendsen, et al., 2020).

Ungdommer i omsorgsplasseringer har ofte sammensatte belastninger og en høy forekomst av psykiske helseplager. Kaye et al. (2015) avdekket en høy forekomst av psykiske lidelser blant ungdommer i barnevernsinstitusjoner, der 76 prosent hadde hatt en psykisk lidelse i løpet av de siste tre månedene. Angst, depresjon og alvorlige atferdsforstyrrelser forekommer ofte sammen.

Ungdommer i barnevernsinstitusjoner rapporterer gjennomgående dårligere livskvalitet og fysisk helse enn både jevnaldrende i befolkningen generelt og pasienter i barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) (Barneombudet, 2020; Bredal & Melby, 2018; Rambøll, 2024). Kun 38 prosent av dem med psykiske lidelser hadde mottatt psykiatrisk hjelp fra spesialisthelsetjenesten. Jenter mottar i større grad hjelp for sine psykiske helseplager enn gutter (Rambøll, 2024).

Ungdommer som er plassert uten eget eller foresattes samtykke (tvangsplassert), ser ut til å ha mer komplekse utfordringer (Barneombudet, 2020; Bredal & Melby, 2018). Barneombudet (2020) avdekket kritikkverdige forhold ved noen institusjoner, inkludert bruk av tvang og makt.

Nøkleby et al. (2024) fant at det ofte er avstand mellom intensjon og praksis når det gjelder reell brukermedvirkning. Prioriterte utfordringer inkluderer mangel på tilpasset kommunikasjon og vekt på formell fremfor reell medvirkning.

Unge med barnevernserfaring har en betydelig høyere risiko for sosial ekskludering enn den generelle befolkningen. Paulsen et al. (2020) fant at ettervern kan redusere risikoen for marginalisering på lang sikt ved å øke sannsynligheten for at de unge fullfører videregående skole, og øke tilgangen til arbeid.

Konklusjon

Rapportene fra de nasjonale studiene viser at det å bo i midlertidige omsorgsplasseringer er preget både av positiv omsorg og av alvorlige systemiske utfordringer. På kort sikt opplever flertallet en følelse av trygghet, og de har tillitsfulle relasjoner til voksne. Det mest fremtredende systemiske problemet er ustabilitet og hyppige flyttinger, ofte forårsaket av at fosterforeldre avslutter avtalen eller mangel på egnede omsorgstilbud. Denne ustabiliteten forsterkes av manglende reell medvirkning fra barnets side i egne saker. En stor utfordring er høy forekomst av psykiske lidelser og utilstrekkelig tilgang til spesialisert psykisk helsehjelp.

På lang sikt viser forskningen at unge med barnevernserfaring har økt risiko for å oppleve sosial ekskludering i samfunnet. Bruk av ettervern er et sentralt og effektivt tiltak for å redusere denne marginaliseringen, særlig for å forbedre de unges utdannings- og sysselsettingssituasjon. Rapportene understreker at det er et kritisk behov for å sikre stabilitet og individuell oppfølging, slik at midlertidig omsorg ikke bare gir barn og unge et trygt opphold, men også legger grunnlaget for varig utvikling og mestring i voksenlivet.

18.13 Langsiktige konsekvenser

Som beskrevet i kapittel 17.3 har vi identifisert 38 studier som gjennom et longitudinelt design – det vil si med målinger på flere tidspunkt, undersøker mer varige utviklingsmessige konsekvenser av omsorgsplasseringen i overgangen til voksenlivet, men også lenge etter at ungdommene har forlatt barnevernet. For å synliggjøre kunnskapsbidraget på tvers av de tematiske resultatkapitlene (der de presenteres), gir vi her en oppsummering av de viktigste langsiktige konsekvensene som beskrives i funnene.

Studiene tegner et tydelig bilde av at konsekvensene av ustabilitet i omsorgen kan være omfattende, komplekse og gjensidig forsterkende. Mange av utfordringene vedvarer gjennom ungdomstiden og inn i voksen alder, og knyttes særlig til mangel på stabilitet, kontinuitet og trygge relasjoner i barnevernstiden.

Et gjennomgående funn er at ustabilitet i omsorgsplassering henger sammen med psykiske helseplager over tid, blant annet depresjon, angst og posttraumatiske stressreaksjoner. Ustabile plasseringsmønstre i barndom knyttes blant annet til PTSD i sen barndom/overgang til ungdom, og økte psykiske (og flere fysiske) helseproblemer videre i ungdomsårene (Villodas et al., 2016). Studier med longitudinelle analyser viser koblinger mellom traumebelastning og både internaliserende (angst/depresjon) og eksternaliserende vansker (atferd). En studie fant samvariasjon mellom PTSD-symptomer og internaliserende symptomer (Rayburn et al., 2016). Farley et al. fant at traumer var assosiert med aggresjon og tankeproblemer, men fant også tegn til reduksjon i problemene over tid blant barn i fosterhjem (Farley et al., 2022).

Lee et al. (2018) viser at traumer og opplevelser av håpløshet blant barn i restriktive fosterhjem har en sterk negativ effekt på psykisk helse, mens sosial støtte og selvbestemmelse har en beskyttende effekt. Forskerne fremhever betydningen av å styrke selvbestemmelse og støttende relasjoner for å bedre mulighetene i overgangen til voksenlivet. I en norsk longitudinell studie, basert på datainnhenting på tre tidspunkt (Mabille et al., 2022), viser funnene at høyere livstilfredshet i tidlig voksen alder hadde sammenheng med god stabilitet i omsorgsplassering og tilfredshet med fosterhjemmet, basert på at man opplevde god sosial støtte og kontakt.

Forskningen viser at utrygge relasjoner og gjentatte brudd i omsorgssituasjonen svekker muligheten for å utvikle trygg tilknytning, med betydning for senere livskvalitet og psykisk helse mens gode relasjoner og støtte kan dempe risikoen for negative konsekvenser. Forskningen viser betydning av kvalitet og varighet i relasjoner, og at relasjoner både kan være beskyttende og føre til positiv endring (Taussig et al (2023).

Ayotte et al. (2017) sin longitudinelle studie av 130 jenter (12–18 år) i institusjon viste at en sterk allianse mellom jentene og omsorgspersoner i institusjonen hadde sammenheng med redusert depresjon, posttraumatisk stress og eksternaliserende atferd i voksen alder. Høy involvering fra både slekt, og for eksempel lærere, henger sammen med færre internaliserende symptomer og bedre emosjonell fungering (Leon & Dickson, 2019).

Samtidig viser studier av longitudinelle forløp at støtte ofte er stabil men begrenset, og at det i mange tilfeller er behov for skreddersydde tiltak for at flere skal ha god nytte av stabil støtte (Zinn et al., 2017). Driscoll (2019) fremhever barnevernets plikt til å sikre stabile og omsorgsfulle relasjoner for ungdom i overgangen til voksenlivet, og peker på viktigheten av langvarig støtte utover myndighetsalderen for å fremme autonomi og livskvalitet.

Perioden med overgang til et selvstendig liv som voksen preges ustabilitet der forskningen viser et mønster av vedvarende utsatthet på områder som utdanning, arbeid, økonomi og bolig. Forskningen viser at tidligere barnevernsbarn i mindre grad oppnår utdanningsmål, har svakere tilknytning til arbeidslivet og står i økt risiko for økonomisk marginalisering. Boligustabilitet og hjemløshet er dokumenterte utfordringer hos en betydelig andel unge voksne som har vært i offentlig omsorg. Disse forholdene kan påvirke etableringsfasen og forsinke veien mot selvstendig og stabilt voksenliv. Stabil støtte fra voksne og fra utdanning virker beskyttende. Forskningen viser gjennomgående betydningen av ettervern (Rome & Raskin, 2019).

Ungdom uttrykker bekymring for å klare seg alene uten tilstrekkelig støtte, og peker på behov for ressurser, sosial støtte og ferdigheter for å lykkes (Mitchell et al., 2015). I en annen longitudinell studie rapporterer en betydelig andel av ungdommene på udekkede behov ved 17, 21 og 23 år—særlig knyttet til økonomi, bolig, matlaging og tilgang til tjenester (Katz & Courtney, 2015). En annen utfordring kan være knyttet til behov for helsetjenester. Kodnick et al. (2014) viser at ungdom med alvorlige psykiske lidelser møter ofte fragmenterte og utilstrekkelige tjenester i overgangen etter at barnevernets plasseringstiltak er avsluttet. Ungdom i overgang fra omsorgstiltak til voksen trenger støtte, og forskningen viser at der ungdommene får støtte øker sjansen for å lykkes, og tiltak som motiverer til fullføring av skole kan redusere forsinkelser (Goyette & Blanchet, 2022).

Flere studier beskriver identitetsmessige og strukturelle konsekvenser som kan ha langvarig innvirkning. Opplevelser av stigma knyttet til barnevernserfaringen kan påvirke selvbilde og sosial deltakelse. Identitetsutvikling og forståelse av «familie» formes av både erfaringer i omsorg og senere relasjoner. For ungdom med minoritets- og urfolksbakgrunn kan plasseringsbrudd innebære tap av språk, kultur og nettverk, noe som kompliserer identitetsutviklingen ytterligere (Tyrell et al., 2019). Forskningen tyder på at det å styrke positiv identitetsutvikling og anerkjenne ungdoms relasjonelle familiebegrep i tiltakene kan ha betydning, særlig for minoritetsungdom (Tyrell et al., 2019; Rees et al., 2024; Skoglund et al., 2018).

Samlet viser de longitudinelle studiene at ustabile omsorgsplasseringer kan ha konsekvenser som strekker seg langt utover barndommen og ungdomstiden. Ustabilitet i plassering gir dårligere psykisk helse, mens faktorer som tilhørighet, selvbestemmelse og gode relasjoner er nøkkelmekanismer for bedre langsiktige utfall (Rufa & Fowler, 2016; Rayburn et al., 2016; Farley et al., 2022; Lee et al., 2018; Mabile et al., 2022; Cruce et al., 2024). Stabilitet utgjør en kjernefaktor. Tiltak som reduserer flyttinger og støtter planlagte, behandlingsledede forløp, har sannsynlig effekt på helse og integrasjon (Waid et al., 2017; Villodas et al., 2016; Vanderfaeillie et al., 2018; Schneiderman et al., 2020; Wulczyn, 2020).

Forskningen tyder på at gode relasjoner i omsorgen gir beskyttelse der og da – og har betydning også seinere i livet – og at det kan bidra til positiv endring. Videre at det å investere i kvalitet i relasjoner (arbeidsallianse, stabile kontaktpersoner, inkluderende nettverk etc.) gir målbare gevinster (Ayotte et al., 2017; Leon & Dickson, 2019; Taussig et al., 2023; Okpych et al., 2018; Zinn et al., 2017; Cederbaum et al., 2023).

Forskningen peker på at ettervernets varighet, kvalitet og praktiske orientering (bolig, økonomi og utdanning) er avgjørende. Systemer som prioriterer stabilitet, relasjoner og ferdigheter—og reduserer fragmentering—gir bedre langtidsutfall (Rome & Raskin, 2019; Mitchell et al., 2015; Goyette & Blanchet, 2022; Dumollard et al., 2023; Katz & Courtney, 2015; Klodnick et al., 2014; Glynn & Mayock, 2019; Fernández-Simo et al., 2022).

19 Konklusjon

Denne gjennomgangen av litteratur viser at det finnes en god del kunnskap om barn og unges opplevelse og erfaring med ustabilitet i omsorgsplasseringer. Kunnskapsoppsummeringen er utelukkende basert på studier med barn og unge som informanter. Det relativt høye antallet inkluderte studier viser at forskningsfeltet har tatt barnas perspektiv på alvor.

Opplevelse av ustabilitet

Forskningen gir et samlet bilde av at ustabile omsorgsplasseringer som følge av brudd og flytting, har omfattende og negative konsekvenser for barn og unges liv. Generelt har omsorgsplasserte barn og unge forhøyet risiko for psykiske helseutfordringer – ofte som følge av tidligere traumer og mangel på omsorg og sosial støtte. Dersom barnet ikke opplever stabilitet og trygghet gjennom omsorgsplasseringen, men utsettes for nye flyttinger, har dette en rekke negative konsekvenser. Forskningen viser at *antallet* plasseringer/flyttinger er den faktoren som tydeligst påvirker ungdommenes trivsel sammenlignet med andre kontekstvariabler. Konsekvensene knyttes til relasjonelle brudd, følelsesmessige og atferdsmessige reaksjoner, psykisk helseutfordringer, skifte av skole, osv. På lang sikt viser forskningen økt risiko for sosial ekskludering og marginalisering.

Relasjonelle brudd

Omsorgsplassering og nye flyttinger fører med seg relasjonelle brudd og er preget av en dobbel relasjonell virkelighet der barn må navigere lojaliteter og tilhørighet mellom sin biologiske familie og sine nye omsorgsrelasjoner. Så mye som en fjerdedel av studiene i denne kunnskapsoppsummeringen handler om relasjoner. Samlet tyder forskningen på at gode og trygge relasjoner er helt avgjørende for barn og unges stabilitet og trivsel under og etter omsorgsplassering, og at kvaliteten på relasjonene har stor betydning for de unges langsiktige tilpasning og livskvalitet. Langsiktige konsekvenser inkluderer ofte problemer knyttet til det å ha følelsesmessig nære relasjoner i voksen alder. En gjennomgående analytisk innsikt fra forskningen er at systemet må bevege seg bort fra en individualistisk tilnærming og styrke gjensidige, relasjonsbaserte og fellesskapsorienterte praksiser for å fremme ungdommenes mestring og resiliens.

Psykisk helse

Ustabile plasseringsmønstre knyttes til mindre trivsel, følelsesmessig sårbarhet og for noen en tilværelse av konstant overlevelsmodus. Ustabilitet knyttes til psykiske helseproblemer i overgangen til ungdomsårene, inkludert tilstander som PTSD og selvskadende atferd, og til langtidseffekter, med helseproblemer og psykososiale problemer, langt inn i voksenlivet. Forskningen påpeker at man i tillegg til å håndtere den psykiske belastningen ungdommene kommer inn i barnevernet med, må forebygge at systemet i seg selv skaper nye traumer. De negative effektene av ustabilitet strekker seg inn i voksenlivet, men forskningen viser også at barn og unge kan ha en bemerkelsesverdig motstandskraft.

Resiliens

Det å styrke resiliens kan dempe negative effekter av tidlig motgang i livet. En viktig innsikt fra forskningen er at resiliens ikke primært er en individuell egenskap, men mer et dynamisk resultat av komplekse sosiale og systemiske forhold. Dette viser betydningen av at barnevernet jobber med å fremme beskyttelsesfaktorer for utsatte ungdommer: sosial støtte, mestringsstrategier og følelse av kontroll over eget liv. Samtidig må innsatsen hele tiden konsentreres om å legge til rette for stabile plasseringer, som forskningen viser kan bidra til resiliens og symptomreduksjon hos barn som har opplevd tidlig motgang i livet. At man opplever stabilitet i plasseringen og er tilfreds med omsorgen, har stor innvirkning på opplevelsen av livstilfredshet i voksen alder.

Traume og atferd

Barn og unge opplever mishandling og overgrep både før, under og etter omsorgsplassering. Forskningen viser at traumer ofte manifesteres som internaliserende og eksternaliserende symptomer på kort sikt, og at mulige langtidseffekter av ustabile plasseringer er helseproblemer og psykososiale problemer som varer ved langt inn i voksenlivet. Flere studier peker på at traumeperspektivet er essensielt for å forstå utfordringene barna opplever, og at det er behov for mer traumebevisste og kultursensitive tilnærminger i barnevernssystemet.

Barnevernstjenesten

Forskningen på barns opplevelse av barnevernstjenesten viser at det går et skille mellom omsorgens nødvendige og positive betydning på kort sikt og de betydelige og langsiktige utfordringene som er knyttet til overgangen til voksenlivet. For å sikre positive opplevelser, både på kort og lang sikt, er det avgjørende at barn og unge har selvbestemmelse, meningsfull deltakelse og at det gis tydelig og alderstilpasset informasjon. Videre må barnevernstjenesten legge til rette for ettervern som sikrer helhetlig, konsistent og kompetent støtte gjennom hele overgangen til voksenlivet.

Brukermedvirkning

Forskningen peker på barn og unges manglende medvirkning i beslutningsprosesser rundt omsorgsplassering. Ungdommer føler seg utelatt fra prosesser i tilknytning til flytting og rapporterer om manglende innflytelse over egne liv og behov for mer støttende systemer. For at flytting og nye plasseringer skal føles trygge – og for å oppleve mestring – er det sentralt for barn og unge å bli informert og lyttet til. Det dreier seg for eksempel om informasjon om årsakene til omsorgsplasseringen, kjennskap til rettigheter og beskrivelse av det nye hjemmet. Forskningen konkluderer med at meningsfull brukermedvirkning ikke er standard prosedyre, men en relasjonell praksis som krever et skifte i maktforhold og ansattes holdninger.

Stigma og ungdomsstraff

Ungdommer som er i barnevernets omsorg, og som samtidig er i strafferettslige tiltak, opplever systemiske svikt som fører til kronisk minoritetsstress, stigmatisering og kriminalisering på kort sikt. På lang sikt undergraver dette en trygg identitetsdannelse, de unges psykiske helse og mulighetene for en god og normal utvikling fra barn til voksen. Til tross for de institusjonelle utfordringene viser forskningen at viktige faktorer for å oppnå en positiv utvikling er relasjonell støtte, aksept og genuine, inkluderende miljøer. Forskningen anbefaler en systemendring fra straffende og byråkratiske logikker til kulturelt tilpasset og relasjonelt fundert omsorg.

Skole

Flyttinger fører ofte med seg bytte av skole og dermed en fare for manglende kontinuitet i skolegangen. Forskningen viser at dette svekker både faglig utvikling og sosial tilhørighet, og at det også reduserer sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. På kort sikt påvirkes ungdommenes psykososiale helse, trivsel og konsentrasjon. Langsiktige virkninger av mangelfull skolegang og utdanning er dårligere jobbmuligheter og andre former for marginalisering i voksen alder.

Ettervern

Overgangen fra barnevernets omsorg til et selvstendig voksenliv er en fase preget av usikkerhet og sårbarhet. Forskningen viser at unge med barnevernserfaring på lang sikt har økt risiko for å oppleve sosial ekskludering i samfunnet. Bruk av ettervern er et sentralt og effektivt tiltak for å redusere denne marginaliseringen, særlig for å forbedre de unges utdannings- og sysselsettingssituasjon. Forskningen viser at det er behov for et mer omfattende, helhetlig og intensivt engasjement fra hjelpeapparatet i overgangen fra barnevernets omsorg, med full deltakelse fra ungdommene selv, for at de unge skal oppnå selvstendighet.

Langsiktige konsekvenser

Basert på de inkluderte studiene tegner det seg et tydelig bilde av at konsekvensene av ustabilitet i omsorgen kan være omfattende, komplekse og gjensidig forsterkende. Samlet sett viser forskningen at ustabile omsorgsplasseringer kan ha konsekvenser som strekker seg langt utover barndommen og ungdomstiden. Dette understreker betydningen av å sikre stabile omsorgsløsninger og målrettede tiltak som kan styrke unges støtte- og mestringsgrunnlag både under og etter barnevernets omsorg – og dermed bidra til bedre og mer bærekraftige livsvalg i voksen alder.

Forskningens anbefalinger om tiltak og videre forskning

Forskningen anbefaler at barnevernssystemet prioriterer tiltak som gir stabilitet og fremmer støttende og trygge relasjoner basert på kontinuitet og tillit – og som sikrer at barn og unge blir informert og involvert i beslutningsprosessen som gjelder omsorgsplassering. Det anbefales tiltak som aktivt anerkjenner og støtter mangfold og medvirkning. Praksisfeltet oppfordres til å bevege seg fra det som beskrives som reaktiv krisehåndtering, til mer proaktive, relasjonelle og evidensbaserte tiltak. Det anbefales å utforske alternativer til flytting og å utvikle bedre vurderings- og beslutningsprosesser som er bedre tilpasset barn og unges behov. Videre anbefales det at ansatte i barnevernet opprettholder gode og engasjerte relasjoner med barn, ungdommer og foreldre før, under og etter flytting, og at de legger til rette for kontakt med søsken og biologisk familie. For å hindre utrygge fosterhjem anbefales intensive evalueringer av omsorgspersoner. Flere studier anbefaler en mer traumeorientert praksis og omsorg og at tjenestene bedre tilpasses behovene til grupper som er overrepresenterte i barnevernet.

Anbefalingene for videre forskning dreier seg i stor grad om å skaffe mer kunnskap om hva som fungerer for å skape stabilitet og trygghet for barn og ungdommer som er i omsorgstiltak. Det anbefales longitudinelle studier som undersøker årsakssammenhenger, blant annet mellom omsorgsplassering og psykisk helse. Det pekes på at det er behov for mer forskning på plasseringsstabilitet og utvikling rettet mot sårbare grupper som er overrepresentert i barnevernet. Sist, men ikke minst, anbefales det at forskningen kontinuerlig prioriterer barn og unges perspektiver og erfaringer for å forbedre tjenestene og undersøker hva som utgjør barrierer for barn og unges deltakelse i forskning.

20 Litteratur

- Abrams, L. S., Curry, S. R., Lalayants, M., & Montero, L. (2017). The Influence of Policy Context on Transition Age Foster Youths' Views of Self-Sufficiency. *Journal of Social Service Research*, 43(1), 37–51. <https://doi.org/10.1080/01488376.2016.1217579>
- Almqvist, A., & Lassinantti, K. (2024). Tensions and change in liminal spaces—Young people in Swedish out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 157. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107395>
- Angel, B. Ø., & Blekesaune, M. (2014). Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer (No. ISBN: 978-82-7117-774-4). Universitetet i Agder. <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/handle/11250/196817?show=full>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Arnau-Sabatés, L., & Gilligan, R. (2015). What helps young care leavers to enter the world of work? Possible lessons learned from an exploratory study in Ireland and Catalonia. *Children and Youth Services Review*, 53, 185–191. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.03.027>
- Arsenault, C. L., & Domene, J. F. (2018). Promoting Mental Health: The Experiences of Youth in Residential Care. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy (Online)*, 52(1), 16–42.
- Augsberger, A., & Swenson, E. (2015). "My worker was there when it really mattered": Foster care youths' perceptions and experiences of their relationships with child welfare workers. *Families in Society*, 96(4), 234–240. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.2015.96.34>
- Ayotte, M., Lanctôt, N., & Tourigny, M. (2017). The Association Between the Working Alliance with Adolescent Girls in Residential Care and Their Trauma-Related Symptoms in Emerging Adulthood. *Child & Youth Care Forum*, 46(4), 601–620. *Sociological Abstracts*. <https://doi.org/10.1007/s10566-017-9398-x>
- Backe-Hansen, E. (2017). God omsorg i barnevernsinstitusjoner (No. ISBN: 978-82-7894-633-6). NOVA.
- Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø., & Havik, T. (2013). Utilsiktet flytting fra fosterhjem. Oslo Metropolitan University-OsloMet: NOVA. <https://kudos.dfo.no/documents/357270/files/46240.pdf>
- Ball, B., Hoefer, S., Ding, X., Sevilano, L., & Faulkner, M. (2023). Promoting Healthy Relationships in Foster Care-"If I Had Seen What a Healthy Relationship Looks Like, that Would Have Changed My Perspective". *VIOLENCE AGAINST WOMEN*. <https://doi.org/10.1177/10778012231199106>
- Ball, B., Sevilano, L., Faulkner, M., & Belseth, T. (2021). Agency, genuine support, and emotional connection: Experiences that promote relational permanency in foster care. *Children and Youth Services Review*, 121. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105852>
- Balsells, M. Á., Fuentes-Peláez, N., & Pastor, C. (2017). Listening to the voices of children in decision-making: A challenge for the child protection system in Spain. *Children and Youth Services Review*, 79, 418–425. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.06.055>
- Balsells, M. A., Pastor, C., Cruz Molina, M., Fuentes-Pelaez, N., & Vázquez, N. (2017). Understanding Social Support in Reunification: The Views of Foster Children, Birth Families and Social Workers. *British Journal of Social Work*, 47(3), 812–827. Scopus. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw049>
- Barneombudet. (2020). "De tror vi er shitkids". Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>

- Beaufils, J. (2023). 'That's the bloodline': Does Kinship and care translate to Kinship care? *Australian Journal of Social Issues*, 58(2), 296–317. Scopus. <https://doi.org/10.1002/ajs4.241>
- Bencomo, B. (2022). Am I a Successful Adult? Exploring the Influence of Ethnic Diversity in Defining Success among Former Foster Youth. *EMERGING ADULTHOOD*, 10(2), 443–458. <https://doi.org/10.1177/21676968211065894>
- Bennwik, I.-H. B., Oterholm, I., & Kelly, B. (2023). 'My disability was my own responsibility': An institutional ethnography of the transitional experiences of disabled young people leaving care. *Children and Youth Services Review*, 146. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.106813>
- Berzin, S. C., Singer, E., & Hokanson, K. (2014). Emerging Versus Emancipating: The Transition to Adulthood for Youth in Foster Care. *Journal of Adolescent Research*, 29(5), 616–638. <https://doi.org/10.1177/0743558414528977>
- Biehal, N. (2014). A sense of belonging: Meanings of family and home in long-term foster care. *British Journal of Social Work*, 44(4), 955–971. Scopus. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcs177>
- Bliksvær, T., Åsheim, H., Andrews, T. M., & Paukszta, B. (2025). Nedgang i omsorgsovertakelser i barnevernet 2013–2022—Delrapport 1: Utviklingstrekk og mulige sammenhenger (Nos. 978-82-7321-894-0). Nordlandsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3185002>
- Bowen, E., Ball, A., Semanchin Jones, A., & Irish, A. (2020). Striving and Dreaming: A Grounded Theory of the Transition to Adulthood for Cross-Systems Youth. *Youth and Society*, 52(6), 1006–1032. Scopus. <https://doi.org/10.1177/0044118X18791869>
- Bredal, A., Kojan, B. H., Nilsen, M., Skrove, G., Storhaug, A. S., & Øverlien, C. (2023). Barnevernstjenestens arbeid med vold og overgrep (No. 16/2023). NOVA/OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmloi/handle/11250/3120615>
- Bredal, A., & Melby, E. R. (2018). Sårbarhet og styrke. Barnevernets møte med minoritetsjenter utsatt for vold og sterk kontroll. NOVA.
- Burgund, A., & Zegarac, N. (2016). Perspectives of Youth in Care in Serbia: C & A. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 33(2), 151–161. <https://doi.org/10.1007/s10560-015-0413-5>
- Byers, K., Barton, J., Grube, W., Wesley, J., Akin, B., Hermes, E., Felzke, E., & Roosevelt, R. (2024). "I Ran to Make a Point": Predicting and Preventing Youth Runaway from Foster Care. *CHILD AND ADOLESCENT SOCIAL WORK JOURNAL*, 41(6), 807–830. <https://doi.org/10.1007/s10560-023-00930-3>
- Cahill, O., Holt, S., & Kirwan, G. (2016). Keyworking in residential child care: Lessons from research. *Children & Youth Services Review*, 65, 216–223. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.04.014>
- Calheiros, M. M., Silva, C., & Patrício, J. N. (2020). Maltreatment and youth self-representations in residential care: The moderating role of individual and placement variables. *Children and Youth Services Review*, 116. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105230>
- Capous-Desyllas, M., & Mountz, S. (2019). Using Photovoice Methodology to Illuminate the Experiences of LGBTQ Former Foster Youth. *CHILD & YOUTH SERVICES*, 40(3), 267–307. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2019.1583099>
- Carey, C. (2023). Coping with Stigma: Experiences and Responses of Former Youth in Care. *Qualitative Sociology Review*, 19(3), 26–51. <https://doi.org/10.18778/1733-8077.19.3.02>
- Carr, A., Nearchou, F., Duff, H., Ní Mhaolain, D., Cullen, K., O'Dowd, A., & Battigelli, L. (2019). Survivors of institutional abuse in long-term childcare in Scotland. *Child Abuse and Neglect*, 93, 38–54. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.04.018>

Cassarino-Perez, L., Montserrat, C., & Sarriera, J. C. (2022). Future Expectations of Adolescents Aging Out of Care in Brazil. *Avances En Psicología Latinoamericana*, 40(3). Scopus.

<https://doi.org/10.12804/revistas.urosario.edu.co/apl/a.9407>

Cederbaum, J. A., Palmer Molina, A. C., Berry-Javier, J. N., Schneiderman, J. U., & Mennen, F. E. (2023). Support in the transition to adulthood for individuals with child-welfare involvement histories. *Children and Youth Services Review*, 155. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107299>

Chambers, R. M., Crutchfield, R. M., Willis, T. Y., Cuza, H. A., Otero, A., & Carmichael, H. (2017). Perspectives: Former foster youth refining the definition of placement moves. *Children and Youth Services Review*, 73, 392–397. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.01.010>

Chambers, R. M., Crutchfield, R. M., Willis, T. Y., Cuza, H. A., Otero, A., Goddu Harper, S. G., & Carmichael, H. (2018). “It’s just not right to move a kid that many times:” A qualitative study of how foster care alumni perceive placement moves. *Children and Youth Services Review*, 86, 76–83. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.01.028>

Chambers, R. M., Crutchfield, R. M., Willis, T. Y., Cuza, H. A., Otero, A., Goddu Harper, S. G., & Carmichael, H. (2020). “Be supportive and understanding of the stress that youth are going through:” Foster care alumni recommendations for youth, caregivers and caseworkers on placement transitions. *Children and Youth Services Review*, 108. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104644>

Cheung, J. R., Lietz, C. A., Carpenter, B. M., Sitz, E., & Lietz, B. C. (2021). Cultivating resilience in college students with a foster care background. *Journal of Public Child Welfare*, 15(2), 182–202. *Sociological Abstracts*. <https://doi.org/10.1080/15548732.2019.1679694>

Christiansen, J., & Lorås, L. (2020). Adolescents Frustration Behaviour in Child Welfare Institutions: A Qualitative Study. *Contemporary Family Therapy*, 42(3), 291–298. <https://doi.org/10.1007/s10591-019-09526-5>

Clark, S. L., Akin, B. A., McCall, S., Byers, K., & Gomez, M. (2024). ‘Shown love from the brokenness of a system’: Themes from a Poetic Inquiry Reimagining Child Welfare. *British Journal of Social Work*, 54(4), 1495–1515. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad239>

Cooley, M., Wojciak, A. S., Farineau, H., & Mullis, A. (2015). The association between perception of relationship with caregivers and behaviours of youth in foster care: A child and caregiver perspective. *Journal of Social Work Practice*, 29(2), 205–221. Scopus. <https://doi.org/10.1080/02650533.2014.933405>

Copley, J., & Johnson, D. (2016). Looked after young people at risk of offending: Their views of a mixed-gender placement. *International Journal of Adolescence and Youth*, 21(3), 369–378. Scopus. <https://doi.org/10.1080/02673843.2013.856801>

Crea, T. M., Lopez, A., Taylor, T., & Underwood, D. (2017). Unaccompanied migrant children in the United States: Predictors of placement stability in long term foster care. *Children and Youth Services Review*, 73, 93–99. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.12.009>

Cruce, A., Sable, P., & Moon, D. (2024). Flourishing After Foster Care: Examining Factors Affecting Flourishing in Transition Age Youth in the United States. *CHILD AND ADOLESCENT SOCIAL WORK JOURNAL*. <https://doi.org/10.1007/s10560-024-00990-z>

Cudjoe, E., Amoateng, I., Nti-Gyeabour, J., & Wisti, P. (2022). Exploring the support services of foster care leavers: An institutional ethnographic study. *Health and Social Care in the Community*, 30(2), 685–694. Scopus. <https://doi.org/10.1111/hsc.13178>

- Cullen, G. J., Yule, C., Walters, D., & O'Grady, W. (2022). Mental Health Outcomes of Youth In-Care: Investigating the Effect of General Strain and Self-control Theories: C & A. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 39(4), 409–423. <https://doi.org/10.1007/s10560-021-00748-x>
- Cullen, G., Yule, C., Walters, D., & O'Grady, W. (2022). Mental Health Outcomes of Youth In-Care: Investigating the Effect of General Strain and Self-control Theories. *CHILD AND ADOLESCENT SOCIAL WORK JOURNAL*, 39(4), 409–423. <https://doi.org/10.1007/s10560-021-00748-x>
- Curry, A. (2019). "If you can't be with this client for some years, don't do it": Exploring the emotional and relational effects of turnover on youth in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 99, 374–385. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.01.026>
- Day, A. G., Baroni, B., Somers, C., Shier, J., Zammit, M., Crosby, S., Yoon, J., Pennefather, M., & Hong, J. S. (2017). Trauma and Triggers: Students' Perspectives on Enhancing the Classroom Experiences at an Alternative Residential Treatment-Based School. *Children and Schools*, 39(4), 227–237. <https://doi.org/10.1093/cs/cdx018>
- Day, A. M., Clark, A., & Neal, H. (2023). Hearing from justice-involved, care experienced children: What are their experiences of residential care environments and regimes? *Journal of Children's Services*, 18(1), 47–60. <https://doi.org/10.1108/JCS-02-2022-0011>
- Delaville, E., & Pennequin, V. (2020). Foster Placement Disruptions in France: Effects on Children and Adolescents' Emotional Regulation. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 37(5), 527–536. <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00648-6>
- Delgado, P., Carvalho, J. M. S., Montserrat, C., & Llosada-Gistau, J. (2020). The Subjective Well-Being of Portuguese Children in Foster Care, Residential Care and Children Living with their Families: Challenges and Implications for a Child Care System Still Focused on Institutionalization. *Child Indicators Research*, 13(1), 67–84. Scopus. <https://doi.org/10.1007/s12187-019-09652-4>
- Derivois, D., Guillier-Pasut, N., Karray, A., Cénat, J.-M., Brolles, L., & Matsuhara, H. (2015). Evaluating the risks of school dropout amongst children in the care of the French child protection system: An exploratory study. *School Psychology International*, 36(3), 301–312. <https://doi.org/10.1177/0143034315573563>
- Driscoll, J. (2019). Strangers and estrangement: Young people's renegotiations of birth and foster family relationships as they transition out of care and the implications for the state as parent. *Children's Geographies*, 17(5), 539–551. Sociological Abstracts. <https://doi.org/10.1080/14733285.2017.1422209>
- Dubois-Comtois, K., Bussi res, E.-L., Cyr, C., St-Onge, J., Baudry, C., Milot, T., & Labb , A.-P. (2021). Are children and adolescents in foster care at greater risk of mental health problems than their counterparts? A meta-analysis. *Children & Youth Services Review*, 127, N.PAG-N.PAG. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106100>
- Dumollard, M., Gauthier-Davies, C., Goyette, M., & Blanchet, A. (2023). The Transition to Adulthood of Dual-System Youth in Quebec: A Focus on High School Graduation and Housing Situation. *Child and Adolescent Social Work Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10560-023-00944-x>
- Edwards, T., Brisbane, M., Laylor, A., Chowdhury, R., Parada, H., & King, B. (2023). "I wasn't Enrolled": Exploring the Educational Narratives of Black Caribbean Youth Navigating Out-of-Home Care in Ontario's Child Welfare System. *Child and Adolescent Social Work Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10560-023-00955-8>
- Edwards, T., Chowdhury, R., Laylor, A., Parada, H., & King, B. (2024). Pushed, Dropped, or Fleeing from Care: The Narratives and Adultification of Black Youth Who Have Aged out of Ontario's Child Welfare System. *Child and Youth Services*, 45(3), 371–401. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2023.2173565>

- Edwards, T., King, B., Risidore, J., & Parada, H. (2023). Many households but never a home: Stories of resistance from Black youth navigating placement instability in Ontario's child welfare system. *Journal of Youth Studies*, 26(9), 1219–1239. <https://doi.org/10.1080/13676261.2022.2080539>
- Edwards, T., Laylor, A., King, B., & Parada, H. (2023). When home reminds me of jail: The carceral nature of out-of-home care for Black youth in Ontario's child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 155. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107309>
- Eide, K., Krane, V., Øvergård, K. I., Follesø, R., Vassend, E. L., Kvello, Ø., Galterudhøgda, A., & Gerdtts-Andresen, T. (2024). *Flyttinger i regi av barnevernet* [ISBN 2535-5325; ISSN 978-82-7206-853-9]. USN. <https://openarchive.usn.no/usn-xmloi/handle/11250/3128537>
- Euillet, S. (2020). Foster care in France: Children's perception of their own well-being. *CHILD & FAMILY SOCIAL WORK*, 25, 160–168. <https://doi.org/10.1111/cfs.12743>
- Falch-Eriksen, A. (2018). Stabilitet i fosterhjem. Internasjonal forskning om barnets behov for trygghet og forutsigbarhet. NOVA.
- Fargas-Malet, M., McSherry, D., Pinkerton, J., & Kelly, G. (2017). Home on a care order: Who the children are and what the care order is for. *Child and Family Social Work*, 22(2), 813–821. <https://doi.org/10.1111/cfs.12300>
- Farley, T. M., McWey, L. M., & Ledermann, T. (2021). Trauma and Violence as Predictors of Internalizing and Externalizing Symptoms of Youth in Residential Child Welfare Placements. *Journal of Family Violence*, 36(2), 249–258. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00140-w>
- Farley, T. M., McWey, L. M., & Ledermann, T. (2022). Thought Problems and Aggression Over Time Among Youth in Foster Care. *Child & Youth Care Forum*, 51(4), 795–810. <https://doi.org/10.1007/s10566-021-09652-y>
- Fawley-King, K., Trask, E. V., Zhang, J., & Aarons, G. A. (2017). The impact of changing neighborhoods, switching schools, and experiencing relationship disruption on children's adjustment to a new placement in foster care. *Child Abuse and Neglect*, 63, 141–150. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.016>
- Fernández-Simo, D., Cid-Fernández, X., & Carrera-Fernández, M. (2022). Socio-Educational Support Deficits in the Emancipation of Protected Youth in Spain. *CHILD & YOUTH CARE FORUM*, 51(2), 329–346. <https://doi.org/10.1007/s10566-021-09631-3>
- FHI. (2023). Hva bidrar til stabile plasseringer når barn er plassert i fosterhjem eller på institusjon? Systematisk litteratursøk med sortering.
- Field, A., Sen, R., Johnston, C., & Ellis, K. (2021). Turning 18 in specialised residential therapeutic care: Independence or a cliff edge? *CHILDREN & SOCIETY*, 35(5), 784–798. <https://doi.org/10.1111/chso.12450>
- Fylkesnes, M. K., Larsen, M., Havnen, K., Christiansen, O., & Lehmann, S. (2021). Listening to Advice from Young People in Foster Care-From Participation to Belonging. *BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK*, 51(6), 1983–2000. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab138>
- Fylkesnes, M. K., Taylor, J., & Iversen, A. C. (2018). Precarious participation: Exploring ethnic minority youth's narratives about out-of-home placement in Norway. *Children and Youth Services Review*, 88, 341–347. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.030>
- Fylkesnes, M., Larsen, M., Havnen, K., Christiansen, O., & Lehmann, S. (2021). Listening to Advice from Young People in Foster Care-From Participation to Belonging. *BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK*, 51(6), 1983–2000. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab138>

Gander, T., Boonmann, C., Fegert, J. M., Kölch, M., Schmeck, K., Di Gallo, A., Dölitzsch, C., & Schmid, M. (2019). Predictive factors for changes in quality of life among children and adolescents in youth welfare institutions. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 54(12), 1575–1586. Scopus.
<https://doi.org/10.1007/s00127-019-01724-8>

Glynn, N., & Mayock, P. (2019). “I’ve changed so much within a year”: Care leavers’ perspectives on the aftercare planning process. *Child Care in Practice*, 25(1), 79.
<https://doi.org/10.1080/13575279.2018.1521378>

González-Alvarez, R., ten Brummelaar, M., Orwa, S., & López, M. (2022). “I actually know that things will get better”: The many pathways to resilience of LGBTQIA plus youth in out-of-home care. *CHILDREN & SOCIETY*, 36(2), 234–248. <https://doi.org/10.1111/chso.12464>

Gonzalez-Blanks, A., & Yates, T. (2016). Sexual Risk-Taking Among Recently Emancipated Female Foster Youth: Sexual Trauma and Failed Family Reunification Experiences. *JOURNAL OF RESEARCH ON ADOLESCENCE*, 26(4), 819–829. <https://doi.org/10.1111/jora.12232>

Goodyer, A. (2016). Children’s accounts of moving to a foster home. *Child & Family Social Work*, 21(2), 188–197. <https://doi.org/10.1111/cfs.12128>

Goyette, M., & Blanchet, A. (2022). LEAVING CARE IN QUEBEC: THE EDJEP LONGITUDINAL STUDY. *PEDAGOGIA SOCIAL REVISTA INTERUNIVERSITARIA*, 40, 21–33. https://doi.org/10.7179/PSRI_2022.40.01

Goyette, M., Blanchet, A., Esposito, T., & Delaye, A. (2021). The role of placement instability on employment and educational outcomes among adolescents leaving care. *Children and Youth Services Review*, 131. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106264>

Greeno, E. J., Strubler, K. A., Lee, B. R., & Shaw, T. V. (2018). Older Youth in Extended Out-of-home Care. *Journal of Public Child Welfare*, 12(5), 540–554. <https://doi.org/10.1080/15548732.2018.1431171>

Greeson, J. K. P., Thompson, A. E., Ali, S., & Wenger, R. S. (2015). It’s good to know that you got somebody that’s not going anywhere: Attitudes and beliefs of older youth in foster care about child welfare-based natural mentoring. *Children and Youth Services Review*, 48, 140–149. Scopus.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.12.015>

Gullo, F., García-alba, L., Bravo, A., & Del Valle, J. F. (2021). Crossing countries and crossing ages: The difficult transition to adulthood of unaccompanied migrant care leavers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(13). <https://doi.org/10.3390/ijerph18136935>

Gypen, L., West, D., Stas, L., Verheyden, C., Van Holen, F., & Vanderfaeillie, J. (2022). The key role of education for Flemish care leavers. *Developmental Child Welfare*, 4(4), 253–269.
<https://doi.org/10.1177/25161032221124330>

Haight, W., Cho, M., Soffer-Elnekave, R., Nashandi, N. J. C., & Suleiman, J. (2022). Moral injury experienced by emerging adults with child welfare histories in developmental and sociocultural contexts: “I knew the system was broken.” *Children and Youth Services Review*, 139. Scopus.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106537>

Hansen, T. (2024). The View of Minority Youth on Cultural Continuity When Developing Their Identity in Majority Foster Homes. *Child Care in Practice*, 30(4), 600–618.
<https://doi.org/10.1080/13575279.2023.2234304>

Harder, A. T., Eenshuistra, A., & Knorth, E. J. (2022). Feeling Better: Experiences and Needs of Adolescents and Professionals Regarding Their Mentoring Relationship in Residential Youth Care. *Child & Youth Care Forum*, 51(3), 613–631. <https://doi.org/10.1007/s10566-021-09645-x>

Harwick, R. M., Unruh, D., & Lindstrom, L. (2020). Transition to adulthood for youth with disabilities who experienced foster care: An ecological approach. *Child Abuse and Neglect*, 99. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104310>

Havlicek, J., & Courtney, M. (2016). Maltreatment histories of aging out foster youth: A comparison of official investigated reports and self-reports of maltreatment prior to and during out-of-home care. *CHILD ABUSE & NEGLECT*, 52, 110–122. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.12.006>

Hébert, S. T., Lanctôt, N., & Turcotte, M. (2016). “I didn’t want to be moved there”: Young women remembering their perceived sense of Agency in the Context of placement instability. *Children and Youth Services Review*, 70, 229.

Hedenstrom, M. (2021). Aging out of foster care: The experiences of former foster youth who successfully navigated this transition. *Developmental Child Welfare*, 3(2), 166–181. <https://doi.org/10.1177/25161032211019411>

Helsetilsynet. (2023). Gjennomgang av saker der barn med tilknytning til barnevernsinstitusjon har mistet livet.

Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2014). Voices of 65 Young People Leaving Care in Sweden: “There Is So Much I Need to Know!” *AUSTRALIAN SOCIAL WORK*, 67(1), 71–87. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2013.863957>

Hovland, W., & Hean, S. (2021). The quality and developmental pathways in sibling relationships: A qualitative study of Norwegian children admitted to child welfare service care. *Child and Family Social Work*, 26(4), 559–571. Scopus. <https://doi.org/10.1111/cfs.12838>

Hygen, B. W., & Ulset, G. (2021). Det er mye trygghet i den telefonen. NTNU Samfunnsforskning. <https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/handle/11250/2767261>

Joanna Briggs Institute. (2015). The Joanna Briggs Institute Reviewers’ Manual 2015 Methodology for JBI Scoping Reviews. The University of Adelaide.

Jones, L. (2015). “Was Taking Me Out of the Home Necessary?” Perspectives of Foster Youth on the Necessity for Removal. *FAMILIES IN SOCIETY-THE JOURNAL OF CONTEMPORARY SOCIAL SERVICES*, 96(2), 108–115. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.2015.96.17>

Kaasinen, M., Salokekkilä, P., & Häggman-Laitila, A. (2022). Experiences of Finnish care leavers of their involvement in the aftercare services for child welfare clients. *Health and Social Care in the Community*, 30(1), e95–e104. <https://doi.org/10.1111/hsc.13416>

Kaasinen, M., Terkamo-Moisio, A., Salokekkilä, P., & Häggman-Laitila, A. (2023). Finnish care leavers’ social inclusion during the transition to adulthood. *Children and Youth Services Review*, 151. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107041>

Katz, C. C., & Courtney, M. E. (2015). Evaluating the self-expressed unmet needs of emancipated foster youth over time. *Children and Youth Services Review*, 57, 9–18. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.07.016>

Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A.-M., & Wichstrøm, L. (2015). Resultater fra forskningsprosjektet Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner. NTNU.

Kelly, C., Anthony, E. K., & Krysik, J. (2019). “How am I doing?” narratives of youth living in congregate care on their social-emotional well-being. *Children and Youth Services Review*, 103, 255–263. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.06.001>

- Khan, A., & Ungar, M. (2024). Youth Receiving Child Welfare Services and their Preferred Relationships With Their Service Providers. *RESEARCH ON SOCIAL WORK PRACTICE*.
<https://doi.org/10.1177/10497315241280547>
- Klodnick, V., Davis, K., Fagan, M., & Elias, A. (2014). Launching into Adulthood from Institutional Care with a Serious Mental Health Condition. *COMMUNITY MENTAL HEALTH JOURNAL*, 50(2), 209–215.
<https://doi.org/10.1007/s10597-013-9643-1>
- Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., Van Rooij, F., Stams, G.-J., Colonnese, C., Lindauer, R., & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483–499. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.12.002>
- Lalonde, J., Thomson, A. E., Duncan, K., & Roger, K. (2021). Hearing their voices: Youths' experiences of unstable housing and homelessness post-care. *Qualitative Social Work*, 20(4), 1043–1058.
<https://doi.org/10.1177/1473325020923022>
- Lee, J., Powers, L., Geenen, S., Schmidt, J., Blakeslee, J., & Hwang, I. (2018). Mental health outcomes among youth in foster care with disabilities. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 94, 27–34.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.09.025>
- Leon, S. C., & Dickson, D. A. (2019). The Impact of Kinship Networks on Foster Care Children's Outcomes. *Family Relations*, 68(2), 169–184. Scopus. <https://doi.org/10.1111/fare.12340>
- Li, D., Chng, G., & Chu, C. (2019). Comparing Long-Term Placement Outcomes of Residential and Family Foster Care: A Meta-Analysis. *TRAUMA VIOLENCE & ABUSE*, 20(5), 653–664.
<https://doi.org/10.1177/1524838017726427>
- Ludeke, R. (2023). "Why is my skin so intimidating to you?": Exploring social connectivity and racial identity youth of color with foster care experience. *JOURNAL OF PUBLIC CHILD WELFARE*, 17(5), 947–989.
<https://doi.org/10.1080/15548732.2022.2125483>
- Ludeke, R. (2024). "We are not our case files": A qualitative analysis of child welfare professionals' relationships with young adults with foster care experience. *CHILD ABUSE & NEGLECT*, 147.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106569>
- Mabille, G., Skoglund, J., Thørnblad, R., & Holtan, A. (2022). Placement stability and satisfaction with foster home as predictors of life satisfaction for young adults raised in foster care. *Child & Family Social Work*, 27(2), 267–277. *Sociological Abstracts*. <https://doi.org/10.1111/cfs.12880>
- Magnuson, D., Jansson, M., Benoit, C., & Kennedy, M. C. (2017). Instability and caregiving in the lives of street-involved youth from foster care. *Child and Family Social Work*, 22(1), 440–450.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12262>
- Maguire, D., May, K., McCormack, D., & Fosker, T. (2024). A Systematic Review of the Impact of Placement Instability on Emotional and Behavioural Outcomes Among Children in Foster Care. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 17(2), 641–655. <https://doi.org/10.1007/s40653-023-00606-1>
- Mannay, D., Evans, R., Staples, E., Hallett, S., Roberts, L., Rees, A., & Andrews, D. (2017). The consequences of being labelled 'looked-after': Exploring the educational experiences of looked-after children and young people in Wales. *British Educational Research Journal*, 43(4), 683–699. <https://doi.org/10.1002/berj.3283>
- Marion, É., Tchuindibi, L., Fiset, D., & Trinh, C. (2024). Disruption and adaptation: The school mobility experience of young people in residential care. *Children and Youth Services Review*, 163.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107817>

- Marlow, M. A., Sørly, R., & Kaatrakoski, H. K. (2022). Personal Stories of Young Women in Residential Care: Health-Promoting Strategies and Wellbeing. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 16386. <https://doi.org/10.3390/ijerph192416386>
- Mauri, D., Sanfelici, M., & Belotti, V. (2024). Care Leavers' Perceived Well-Being: Findings From a Co-constructed Survey in Italy. *CHILD & FAMILY SOCIAL WORK*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13210>
- McCormick, A., Schmidt, K., & Terrazas, S. (2016). Foster family acceptance: Understanding the role of foster family acceptance in the lives of LGBTQ youth. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 61, 69–74. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.12.005>
- McGregor, C., Devaney, C., & Moran, L. (2021). A Critical Overview of the Significance of Power and Power Relations in Practice with Children in Foster Care: Evidence from an Irish Study. *Child Care in Practice*, 27(1), 4–18. <https://doi.org/10.1080/13575279.2018.1555135>
- McGuire, A., Gabrielli, J., Hambrick, E., Abel, M. R., Guler, J., & Jackson, Y. (2021). Academic functioning of youth in foster care: The influence of unique sources of social support. *Children and Youth Services Review*, 121. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105867>
- McPherson, L., Gatwiri, K., Cameron, N., & Mitchell, J. (2022). Minority Stress for Care Experienced Young Queer People: A Case Study. *JOURNAL OF CHILD & ADOLESCENT TRAUMA*, 15(3), 501–510. <https://doi.org/10.1007/s40653-021-00420-7>
- McTavish, J. R., McKee, C., & MacMillan, H. L. (2022). Foster children's perspectives on participation in child welfare processes: A meta-synthesis of qualitative studies. *PLoS ONE*, 17(10 October). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275784>
- Meld. St. 29 (2023-2024). (n.d.). Fosterheim—Ein trygg heim å bu i. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20232024/id3046020/>
- Mitchell, M. B., Jones, T., & Renema, S. (2015). Will I Make It on My Own? Voices and Visions of 17-Year-Old Youth in Transition. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 32(3), 291–300. <https://doi.org/10.1007/s10560-014-0364-2>
- Mølholt, A.-K., Bengtsson, T. T., & Frederiksen, M. (2024). Navigating educational success: Modes of expectation among care-experienced young people. *British Educational Research Journal*, 50(2), 513–528. <https://doi.org/10.1002/berj.3908>
- Montserrat, C. (2014). The child protection system from the perspective of young people: Messages from 3 studies. *Social Sciences*, 3(4), 687–704. Scopus. <https://doi.org/10.3390/socsci3040687>
- Moore, T., McArthur, M., Death, J., Tilbury, C., & Roche, S. (2017). Young people's views on safety and preventing abuse and harm in residential care: "It's got to be better than home." *Children and Youth Services Review*, 81, 212–219. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.08.010>
- Mountz, S., & Capous-Desyllas, M. (2020). Exploring the families of origin of LGBTQ former foster youth and their trajectories throughout care. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 109. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104622>
- Mountz, S., Capous-Desyllas, M., & Sevillano, L. (2020). Educational Trajectories of Youth Formerly in Foster Care who are LGBTQ. *Child Welfare*, 97(6), 77–100. JSTOR.
- Munn, Z., Peters, M. D. J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A., & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Med Res Methodol*, 18(1), 143. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

- Munson, M. R., Katz, C. C., Okpych, N. J., & Courtney, M. E. (2020). Mental Health Management Among Older Youth in Foster Care: Service Utilization and Preparedness. *Journal of Adolescent Health*, 67(2), 225–231. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.02.017>
- Munson, M. R., Murayama, J., & Taussig, H. (2024). Preparedness for adulthood among young adults with histories of out-of-home care. *Developmental Child Welfare*, 6(2), 106–124. <https://doi.org/10.1177/25161032241242134>
- Naert, J., Roets, G., Roose, R., & Vanderplasschen, W. (2019). Youngsters' Perspectives on Continuity in Their Contacts with Youth-Care Services. *BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK*, 49(5), 1144–1161. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcy103>
- Navia, D., Henderson, R. I., & First Charger, L. (2018). Uncovering Colonial Legacies: Voices of Indigenous Youth on Child Welfare (Dis)Placements. *Anthropology and Education Quarterly*, 49(2), 146–164. <https://doi.org/10.1111/aeq.12245>
- Ní Raghallaigh, M., & Sirriyeh, A. (2015). The negotiation of culture in foster care placements for separated refugee and asylum seeking young people in Ireland and England. *Childhood*, 22(2), 263–277. <https://doi.org/10.1177/0907568213519137>
- Nichols, N., Malenfant, J., & Youth Action Res Revolution. (2022). YOUTH AS TRUTH-TELLERS AND RIGHTS-HOLDERS: LEGAL AND INSTITUTIONAL REFORMS TO ENABLE YOUTH HOUSING SECURITY. *INTERNATIONAL JOURNAL OF CHILD YOUTH & FAMILY STUDIES*, 14(1), 110–130. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs141202321288>
- Nøkleby, H., Langøien, L. J., Bergsund, H. B., & Johansen, T. B. (2024). Utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet. En studie av forskningslitteratur og sentrale aktørers erfaringer. Folkehelseinstituttet (FHI). https://fhi.brage.unit.no/fhi-xmli/bitstream/handle/11250/3155312/Nokleby_2024_Utf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- NOU 2023:7. Trygg barndom, sikker fremtid. Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet. Barne- og familiedepartementet.
- NOU 2023:24. Med barnet hele vegen. Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit. Barne- og familiedepartementet.
- Ogilvy, R., & Riggs, D. W. (2014). Young people's experiences of receiving individual packages of care in South Australia. *Children Australia*, 39(1), 49–54. <https://doi.org/10.1017/cha.2013.42>
- Okpych, N., Feng, H., Park, K., Torres-García, A., & Courtney, M. (2018). Living Situations and Social Support in the Era of Extended Foster Care: A View from the U.S. *LONGITUDINAL AND LIFE COURSE STUDIES*, 9(1), 6–29. <https://doi.org/10.14301/lcs.v9i1.449>
- Olesen, E. S. B., Bliksvær, T., Videt, L. L., Storvik, M., Ulfseth, L. A., & Lichtwarck, W. (2023). Grensesetting og bruk av tvang overfor barn i fosterhjem. *UIT, NORD, NTNU, NORDLFORSK*. <https://munin.uit.no/handle/10037/30431>
- Parmenter, S., McCarthy, K., Benavides, J., Bayar, Ö., Jack, K., & Yoon, S. (2024). The Lived Experience of Youth in Congregate Care: Youth Perceptions of Safety, Relationships, and Support Through Qualitative Inquiry with 10 Young Adults. *CHILD AND ADOLESCENT SOCIAL WORK JOURNAL*. <https://doi.org/10.1007/s10560-024-00969-w>
- Pasli, F., & Aslantürk, H. (2024). Examining the family belonging of adults with institutional care experience in childhood. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 34(3), 215–231. Scopus. <https://doi.org/10.1080/02185385.2023.2233470>

Pastor, C., Balsells, M. À., Vaquero, E., Mateo, M., & Ciurana, A. (2022). Uninformed, Afraid and Confused: What Children Need to Know at the Beginning of Their Foster Care Process. *Child Care in Practice*, 28(1), 102–118. <https://doi.org/10.1080/13575279.2020.1723065>

Patterson, M., Moniruzzaman, A., & Somers, J. (2015). History of foster care among homeless adults with mental illness in Vancouver, British Columbia: A precursor to trajectories of risk. *BMC PSYCHIATRY*, 15. <https://doi.org/10.1186/s12888-015-0411-3>

Paul, J., & Cruys, C. (2024). “We should be treated like we are somebody”: Building supportive relationships with LGBTQ foster youth. *FAMILY RELATIONS*. <https://doi.org/10.1111/fare.13020>

Paulsen, V., Svendsen, S., Tøndel, G., Kaasbøll, J., Ådnanes, M., Thaulow, K., & Midtgård, T. M. (2020). Skeive barn og unge i barnevernet. En studie av barnevernets praksis og tilnærminger (ISBN 978-82-7570-620-9). <https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/2686097/Skeive%2bbarne%2bog%2bunge%2bi%2bbarnevernet%2bWEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebo, J., & Caspersen, J. (2020). Ettervern- en god overgang til voksenlivet? Helhetlig oppfølging av ungdom med barnevernerfaring. NTNU Samfunnsforskning.

Perez-Garcia, S., Aguila-Otero, A., Gonzalez-Garcia, C., Santos, I., & del Valle, J. F. (2019). No one ever asked us. Young people’s evaluation of their residential child care facilities in three different programs. *Psicothema*, 31(3), 319–326. APA PsycInfo.

Pham, M. T., Rajić, A., Greig, J. D., Sargeant, J. M., Papadopoulos, A., & McEwen, S. A. (2014). A scoping review of scoping reviews: Advancing the approach and enhancing the consistency. *Res Synth Methods*, 5(4), 371–385. <https://doi.org/10.1002/jrsm.1123>

Pinheiro, M., Magalhães, E., & Baptista, J. (2024). Resilience in residential care: A qualitative study based on the voices of adolescents. *Children and Youth Services Review*, 162. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2024.107694>

Ponnert, L. A. P. (2024). UNDERSTANDING “MEANINGLESS DILIGENCE” – YOUNG PEOPLE’S EXPERIENCES OF PARTICIPATION IN COMPULSORY CARE. *British Journal of Community Justice*, 19(2), 20–30.

Prop 106L (2012-2013). (n.d.). Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endringer i barnevernloven. Barne, likestillings- og integreringsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>

Quarmby, T. (2014). Sport and physical activity in the lives of looked-after children: A “hidden group” in research, policy and practice. *Sport, Education and Society*, 19(7), 944–958. <https://doi.org/10.1080/13573322.2013.860894>

Rabley, S., Preyde, M., & Gharabaghi, K. (2014). A survey of adolescents’ perceptions of their relationships with nonparental caregivers in group home settings: An attachment perspective. *Children and Youth Services Review*, 40, 61–70. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2014.02.012>

Rambøll. (2024). Brukerundersøkelsen blant barn og unge i barnevernsinstitusjoner. Rambøll.

Rayburn, A., McWey, L., & Cui, M. (2016). The interrelationships between trauma and internalizing symptom trajectories among adolescents in foster care. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 61, 332–336. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2016.01.006>

- Rees, A., Roberts, L., & Taussig, H. (2024). 'Family doesn't have to be mom and dad': An exploration of the meaning of family for care-experienced young people. *Families, Relationships and Societies*, 13(3), 461–477. Scopus. <https://doi.org/10.1332/20467435Y2023D000000002>
- Rice, J., Mullineux, J., & Killick, C. (2022). Female Care Leavers' Experience of the Staff-Child Relationship While Living in an Intensive Support Children's Home in Northern Ireland. *Child Care in Practice*, 28(1), 4–19. Scopus. <https://doi.org/10.1080/13575279.2019.1693979>
- Richardson, V., Boylan, J., & Brammer, A. (2017). Contact, welfare and children in care: Revisiting the significance of birth family relationships after finding significant harm. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 39(1), 67–82. Scopus. <https://doi.org/10.1080/09649069.2016.1275124>
- Ridley, J., Larkins, C., Farrelly, N., Hussein, S., Austerberry, H., Manthorpe, J., & Stanley, N. (2016). Investing in the relationship: Practitioners' relationships with looked-after children and care leavers in Social Work Practices. *Child & Family Social Work*, 21(1), 55–64. Sociological Abstracts. <https://doi.org/10.1111/cfs.12109>
- Riebschleger, J., Day, A., & Damashek, A. (2015). Foster care youth share stories of trauma before, during, and after placement: Youth voices for building trauma-informed systems of care. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 24(4), 339–360. <https://doi.org/10.1080/10926771.2015.1009603>
- Robinson, B. A. (2018). Child Welfare Systems and LGBTQ Youth Homelessness: Gender Segregation, Instability, and Intersectionality. *Child Welfare*, 96(2), 29–46.
- Robinson, C. A., Van Eck, K. P., & Matson, P. A. P. M. P. H. (2019). USING LATENT CLASS ANALYSIS TO UNDERSTAND THE COMPLEX RELATIONSHIP BETWEEN CAREGIVER-ADOLESCENT RELATIONSHIPS AND MALTREATMENT. *Journal of Adolescent Health*, 64(2S).
- Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2015). Understanding Foster Placement Instability for Looked After Children: A Systematic Review and Narrative Synthesis of Quantitative and Qualitative Evidence. *The British Journal of Social Work*, 45(1), 177–203. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct084>
- Rogers, J. (2017). 'Different' and 'devalued': Managing the stigma of foster-care with the benefit of peer support. *British Journal of Social Work*, 47(4), 1078–1093. Scopus. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw063>
- Rolock, N., & Pérez, A. G. (2018). Three sides to a foster care story: An examination of the lived experiences of young adults, their foster care case record, and the space in between. *Qualitative Social Work*, 17(2), 195–215. <https://doi.org/10.1177/1473325016666410>
- Romano, E., Moorman, J., Bonneville, V., Newton, C., & Flynn, R. (2019). Adolescent males in out-of-home care: Past adversity and current functioning. *Developmental Child Welfare*, 1(3), 199–216. Scopus. <https://doi.org/10.1177/2516103219866198>
- Rome, S., & Raskin, M. (2019). Transitioning Out of Foster Care The First 12 Months. *YOUTH & SOCIETY*, 51(4), 529–547. <https://doi.org/10.1177/0044118X17694968>
- Rufa, A. K., & Fowler, P. J. (2016). Kinship Foster Care Among African American Youth: Interaction Effects at Multiple Contextual Levels. *Journal of Social Service Research*, 42(1), 26–40. <https://doi.org/10.1080/01488376.2015.1077187>
- Ruff, S., Linville, D., & Vasquez, N. (2024). "Resilience," as Defined by Foster Youth and Key Stakeholders. *JOURNAL OF PUBLIC CHILD WELFARE*, 18(3), 503–533. <https://doi.org/10.1080/15548732.2023.2222665>
- Rutman, D., & Hubberstey, C. (2018). Fostering educational success of children and youth in care: Perspectives of youth with experience living in care. *Children and Youth Services Review*, 94, 257. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.10.022>

- Salas, M., Bernedo, I., García-Martín, M., & Fuentes, M. (2021). Behavioral Observation and Analysis of Participants in Foster Care Visits. *FAMILY RELATIONS*, 70(2), 540–556. <https://doi.org/10.1111/fare.12430>
- Sanders, J., Munford, R., Ballantyne, R., Henaghan, M., Allison, R., & Jackson, R. (2017). Conditional openness: Young people define practices for successful child protection interventions. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 39(3), 261–278. <https://doi.org/10.1080/09649069.2017.1351738>
- Schneiderman, J., Kennedy, A., Granger, T., & Negri, S. (2020). Predictors and correlates of unstable housing experiences among a child welfare-involved sample. *JOURNAL OF PUBLIC CHILD WELFARE*, 14(2), 192–208. <https://doi.org/10.1080/15548732.2019.1590288>
- Schofield, G., Larsson, B., & Ward, E. (2017). Risk, resilience and identity construction in the life narratives of young people leaving residential care. *Child & Family Social Work*, 22(2), 782–791. *Sociological Abstracts*. <https://doi.org/10.1111/cfs.12295>
- Segura, A., Pereda, N., Abad, J., & Guilera, G. (2015). Victimization and polyvictimization among Spanish youth protected by the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 59, 105–112. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.10.011>
- Sekol, I. (2016). Bullying in Adolescent Residential Care: The Influence of the Physical and Social Residential Care Environment. *Child & Youth Care Forum*, 45(3), 409–431. <https://doi.org/10.1007/s10566-015-9336-8>
- Simmons-Horton, S. Y. (2021). “A Bad Combination”: Lived Experiences of Youth Involved in the Foster Care and Juvenile Justice Systems. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38(6), 583–597. <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00693-1>
- Skilbred, D., & Iversen, A. C. (2014). Unge voksne som har bodd i fosterhjem og tatt høyere utdanning: Suksessfaktorer? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 91(4), 161–176. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2014-04-02>
- Skoglund, J., Holtan, A., & Thørnblad, R. (2018). The meaning and making of childhoods in kinship care – young adults’ narratives. *Nordic Social Work Research*, 8(3), 222–234. *Sociological Abstracts*. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2017.1422139>
- Skoglund, J., & Thørnblad, R. (2021). Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3), 210–228. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-05>
- Slaatto, A., Gunn, A. B., & Mellblom, A. V. (2024). ‘I never win’: How children and staff in residential facilities experience meaningful participation. *Child & Family Social Work*, 29(2), 374–385. <https://doi.org/10.1111/cfs.13090>
- Soffer-Elnekave, R., Haight, W., Nashandi, N., Cho, M., Suleiman, J., & Park, S. (2023). Re-orienting narratives of moral injury towards positive development: The experiences of emerging adults with child welfare histories. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 149. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.106922>
- Steckley, L. (2018). Catharsis, containment and physical restraint in residential child care. *British Journal of Social Work*, 48(6), 1645–1663. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx131>
- Stenason, L., & Romano, E. (2023). Number of placement changes among young people in care: Youth and caregiver associations. *Children and Youth Services Review*, 144. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106737>
- Stevens, K., Munford, R., Sanders, J., Liebenberg, L., & Ungar, M. (2014). CHANGE, RELATIONSHIPS AND IMPLICATIONS FOR PRACTICE: THE EXPERIENCES OF YOUNG PEOPLE WHO USE MULTIPLE SERVICES.

International Journal of Child, Youth & Family Studies, 5(3), 447–465. Sociological Abstracts.
<https://doi.org/10.18357/ijcyfs.stevensk.532014>

Storer, H. L., Barkan, S. E., Stenhouse, L. L., Eichenlaub, C., Mallillin, A., & Haggerty, K. P. (2014). In search of connection: The foster youth and caregiver relationship. *Children and Youth Services Review*, 42, 110–117. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.04.008>

Strömpl, J., & Luhamaa, K. (2020). Child participation in child welfare removals through the looking glass: Estonian children's and professionals' perspectives compared. *Children & Youth Services Review*, 118, N.PAG-N.PAG. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105421>

Summersett Williams, F., Goldenthal, H., Eihentale, L., Lakshman, M., Kisiel, C., & Jordan, N. (2024). Complex Trauma Exposure and Placement Stability among Systems-Impacted Black and Latinx Youth: The Mediating Role of Multisystemic Strengths. *Child Maltreatment*.
<https://doi.org/10.1177/10775595241242439>

Svendsen, S., & Paulsen, V. (2021). Skeive ungdommers møter med barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(4), 274–289. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2021-04-04>

Swan, M., Holt, S., & Kirwan, G. (2018). 'Who do I turn to if something really bad happens?' Key working and relationship-based practice in residential child care. *Journal of Social Work Practice*, 32(4), 447–461. Scopus. <https://doi.org/10.1080/02650533.2018.1503161>

Tabone, J. K. (2019). Adolescent Maltreatment and Risk Behaviors: A Comparison of Child Protective Service Reports and Youth Self-reports. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 36(6), 685–695. Scopus. <https://doi.org/10.1007/s10560-019-00617-8>

Taussig, H., & Munson, M. R. (2024). It's Complicated: A Longitudinal Exploration of Young People's Perceptions of Out-of-Home Care and Their Reflections on How to Change the Child Welfare System. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 7(1), 85–104.
<https://doi.org/10.1007/s42448-022-00137-6>

Taussig, H. N., Roberts, L., Scourfield, J., & Franz, C. (2023). "I'm Glad That I Was Given a Second Chance to Live": The Buffering Impact of Turning Points in the Lives of Young People with Foster Care Experience. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 6(2), 233–254.
<https://doi.org/10.1007/s42448-022-00129-6>

Toche-Manley, L., Dietzen, L., Nankin, J., & Beigel, A. (2014). Are Two Voices Better Than One? Predicting Permanency in Minority Youth Using Multi-informant Mental Health and Strength Data. *JOURNAL OF BEHAVIORAL HEALTH SERVICES & RESEARCH*, 41(3), 356–369. <https://doi.org/10.1007/s11414-012-9280-4>

Toros, K., Sindi, I., Lehtme, R., Schults, A., Liik, K., & Saia, K. (2023). A Study of the Closed Childcare Institution Service in Estonia. *Child and Adolescent Social Work Journal*. Scopus.
<https://doi.org/10.1007/s10560-023-00951-y>

Törrönen, M., Munn-Giddings, C., Gavriel, C., & Morris, D. (2018). Emotional participation of young adults starting their independent living. *Nordic Social Work Research*, 8(sup1), 65–78. Scopus.
<https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1489883>

Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., Moher, D., Peters, M. D. J., Horsley, T., Weeks, L., Hempel, S., Akl, E. A., Chang, C., McGowan, J., Stewart, L., Hartling, L., Aldcroft, A., Wilson, M. G., Garritty, C., ... Straus, S. E. (2018). PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): Checklist and Explanation. *Ann Intern Med*, 169(7), 467–473. <https://doi.org/10.7326/m18-0850>

Tunestveit, M., Mæhle, M., & Ulvik, O. S. (2021). Deltaking i barnevernet –: Ein analyse av ungdomar sine forteljingar i lys av posisjoneringsteori. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(1), 4–19.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-02>

Tyrell, F. A., Marcelo, A. K., Trang, D. T., & Yates, T. M. (2019). Prospective associations between trauma, placement disruption, and ethnic-racial identity among newly emancipated foster youth. *Journal of Adolescence*, 76, 88–98. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.08.010>

Tysnes, I. B., & Kiik, R. (2021). Support on the way to adulthood: Challenges in the transition between social welfare systems. *European Journal of Social Work*, 24(2), 201–211.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1602512>

Ulset, G. (2016). Vennskap – perspektiver og tilnærminger blant ungdom i barneverninstitusjon. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 93(2), 80–94. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-02-02>

Ulset, G. (2020). Skoleerfaringer blant ungdommer som bor i barneverninstitusjoner. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 97(3), 214–229. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-03-05>

Ungar, M., Shahidi, M., Jefferies, P., Shojaee, M., & Clark, E. (2024). The Mediating Role of Resilience and Living in Care on Psychosocial Outcomes. *RESEARCH ON SOCIAL WORK PRACTICE*, 34(7), 806–827.
<https://doi.org/10.1177/10497315231209490>

Urban, T. H., Jordan, N., Kisiel, C. L., & Fehrenbach, T. (2019). The association between strengths and post-residential treatment needs of youth in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 99, 226–234. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.02.013>

Van Holen, F., Clé, A., West, D., Gypen, L., & Vanderfaeillie, J. (2020). Family bonds of foster children. A qualitative research regarding the experience of foster children in long-term foster care. *Children and Youth Services Review*, 119. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105593>

Van Holen, F., Van Hove, L., Clé, A., Verheyden, C., & Vanderfaeillie, J. (2021). How do foster children placed in long-term family foster care experience school? *Developmental Child Welfare*, 3(2), 135–149.
<https://doi.org/10.1177/25161032211013819>

Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., Carlier, E., & Fransen, H. (2018). Breakdown of foster care placements in Flanders: Incidence and associated factors. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 27(2), 209–220.
<https://doi.org/10.1007/s00787-017-1034-7>

Villagrana, M. (2023). Foster Care Alumni's Perceptions of Mental Health Services Received While in Foster Care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 40(5), 597–606. <https://doi.org/10.1007/s10560-021-00803-7>

Villodas, M. T., Cromer, K. D., Moses, J. O., Litrownik, A. J., Newton, R. R., & Davis, I. P. (2016). Unstable child welfare permanent placements and early adolescent physical and mental health: The roles of adverse childhood experiences and post-traumatic stress. *Child Abuse and Neglect*, 62, 76–88.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.10.014>

Wadman, R., Armstrong, M., Clarke, D., Harroe, C., Majumder, P., Sayal, K., Vostanis, P., & Townsend, E. (2018). Experience of Self-Harm and Its Treatment in Looked-After Young People: An Interpretative Phenomenological Analysis. *Archives of Suicide Research*, 22(3), 365–379.
<https://doi.org/10.1080/13811118.2017.1355286>

Wagner, A., & Heberle, A. (2024). Exploring the development of narrative identities in emerging adults who have been in foster care. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 164.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107868>

- Waid, J., Kothari, B. H., McBeath, B. M., & Bank, L. (2017). Foster home integration as a temporal indicator of relational well-being. *Children and Youth Services Review*, 83, 137–145.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.10.036>
- Wathne, K. (2024). Raised by White People. Conceptualisations of ‘Culture’ in the Foster Placement of African Minority Youth in Norway. *Journal of Human Rights and Social Work*.
<https://doi.org/10.1007/s41134-024-00346-8>
- Wells, K. (2019). ‘I’m Here as a Social Worker’: A Qualitative Study of Immigration Status Issues and Safeguarding Children in Private Fostering Arrangements in the UK. *Child Abuse Review*, 28(4), 273–286.
<https://doi.org/10.1002/car.2571>
- Wilson, B., & Kastanis, A. (2015). Sexual and gender minority disproportionality and disparities in child welfare: A population-based study. *CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW*, 58, 11–17.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.08.016>
- Wilson, D. B. (2020). Youth in transition and foster care alumni as empowered consumers. *Journal of Family Social Work*, 23(5), 411–430. <https://doi.org/10.1080/10522158.2019.1681335>
- Wilson, S., Hean, S., Abebe, T., & Heaslip, V. (2020). Children’s experiences with Child Protection Services: A synthesis of qualitative evidence. *Children and Youth Services Review*, 113, 104974.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104974>
- Withington, T., Duplock, R., Burton, J., Eiverse, A., & Lonne, B. (2017). Exploring childrens perspectives of engagement with their carers using factor analysis. *Child Abuse & Neglect*, 63, 41–50. *Sociological Abstracts*. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.022>
- Wright, A. C., & Collings, S. (2023). Conceptual meanings of permanency: Photovoice with care-experienced youth. *Journal of Youth Studies*. <https://doi.org/10.1080/13676261.2023.2261862>
- Wroe, L. E., Peace, D., & Firmin, C. (2023). ‘Relocating’ Adolescents from Risk beyond the Home: What Do We Learn When We Ask about Safety? *British Journal of Social Work*, 53(5), 2958–2978.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad077>
- Wulczyn, F. (2020). Foster Care in a Life Course Perspective. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 692(1), 227–252. <https://doi.org/10.1177/0002716220976535>
- Yoshioka-Maxwell, A. (2023). Experiences of Abuse: Homeless Former Foster Youth and Their Experiences of Abuse in Out-of-Home Care: C & A. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 40(6), 787–796.
<https://doi.org/10.1007/s10560-021-00810-8>
- Zaccagnino, M., Cussino, M., Preziosa, A., Veglia, F., & Carassa, A. (2015). Attachment representation in institutionalized children: A preliminary study using the child attachment interview. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 22(2), 165–175. <https://doi.org/10.1002/cpp.1882>
- Zinn, A., Palmer, A. N., & Nam, E. (2017). Developmental heterogeneity of perceived social support among former foster youth. *Children and Youth Services Review*, 76, 51–58.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.02.032>
- Ådnanes, M., Westby, L. C. L., Kaspersen, S. L., Krane, V., Sommer, M., Kaasbøll, J., Bruteig, R., Halvorsen, T., Thoresen, S., & Paulsen, V. (2024). Helsehjelp til barn i barnevernet-Behov, barrierer og helsetjenestebruk. SINTEF AS <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/3125739>

Vedlegg

Vedlegg 1: Lenke til vedleggstabell med beskrivelse av inkluderte studier fra vitenskapelig tidsskrift:
[Barns behov vedl1_datauttrekk fra inkluderte studier, n 194.xlsx](#)

Bruk gjerne «Bryt tekst» («Wrapped text» i engelsk versjon av Excel) slik at du kan se hele teksten i cellen.

Vedlegg 2: Endelig søkestreng

#1:

adolescen* or "young people" or child* or teen* or youth* or young* or minor* or juvenile* or infant* or toddler* or puberty* or prepuberty* or preadolescen* or underage* or boy* or girl* or kid* or orphan* or "care leaver*" or "school-age"

AND

#2:

"child protective service*" or "child welfare*" or "child care" or "care placement" or "child protect*" or "care order*"

AND

#3:

"residential youth care" or "residential child care" or "residential care" or "out of home care" or "group home" or "institutional care" or "children's home" or "foster home*" or "foster care" or "foster parent*" or "care takeover" or "child protection" or "care order*" or "out of home placement*" or "out-of-home care" or "looked after" or "looked-after" or placement or "care placement" or "leaving care" or orphanage or "kinship care" or "network placement" or togetherness

AND

#4:

experience* or perspective* or adjustment* or "perceived impact" or perception* or attitude or views or coping or consequence* or opinion*

AND

#5:

Permanenc* or stabil* or instabil* or unstable* or change or move* or continu* or discontinue* or mobility or relocation or transfer or trajectory or longitudinal or short-term or long-term or temporarily or breakdown or "placement breakdown" or "placement stability" or "placement instability" or failure or disrupt* or transition or "multiple placement*" or drift

NOT

Adoption or guardianship or custody or "emergenc* placement*"

Limitations:

- Publisert fra og med 2014 til dags dato. Språk: engelsk, norsk, svensk og dansk.